

קובץ גליונות

פרשת שלח

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

לבל ידה ממנו נדה

מרנן ורבנן גדולי ישראל, מרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל, מרן רה"י הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל, מרן שה"ת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, להבחל"ה מרן הגר"ד לנדו שליט"א בכנס חירום למען ילדי קרן ההסעות, תשע"ו

לעילוי נשמת

רשכבה"ג מרן ראש הישיבה

רבי ירחמיאל גרשון

ב"ר צבי יהודה זצוק"ל

תנצב"ה

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:08	8:26	9:01
בני ברק	7:24	8:29	8:58
קרית ספר	7:18	8:27	9:00
בית שמש	7:07	8:27	9:00
אופקים	7:16	8:27	8:58
חיפה	7:18	8:30	9:01

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדריים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לידידינו החשוב הר"ר **יחיאל לוי שליט"א** (ירושלים, נוה יעקב)
לרגל שמחת **הבר מצוה לבנו נ"י**
בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א
הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• כ"ח סיון קרח	• ד' אב דברים	• כ"ג אלול נצבים וילך
• ה' תמוז חקת	• י"א אב ואתחנן	• א' תשרי ר"ה ויו"כ
• י"ב תמוז בלק	• ב' אלול שופטים	• חג הסוכות
• י"ט תמוז פינחס	• ט' אלול כי תצא	
• כ"ו תמוז מטות מסעי	• ט"ז אלול כי תבא	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

ואין אב!

**רבינו נשא על ליבו השהור את
ילדי קרן ההסעות כאשר ישא
האומן את היונק באהבה ובמסירות**

מתוך מכתבו-מה יעשה האב לזכות **לנחת מהילדים:**

בודאי כי זיכוי ילדי ישראל בתורה ע"י קרן ההסעות של החינוך העצמאי בארה"ק,
שמצילים נפשות מחינוך של כפירה לחינוך של תורה, הוא זכות גדולה לזכות עי"ז
מידה כנגד מידה להצלחה גדולה לנו ולצאצאינו שילכו בדרך התורה

הטלפון להצלת ילד יהודי ולנחת מהילדים שלכם:

1700-50-66-22

ת.ד. 257 בני ברק או בהעברה לבנק הפועלים סניף 655 מס' ח-ן: 339991 קרן הסעה וסיוע לתלמידי החינוך העצמאי ע"ד 95-659-804-5
התרומות מוכחות לצד מס לפי סעיף 46 כמ"כ ניתן לתרום בקלות ובמהירות בכל עמדות "חדים מלס" בדוכני הארץ

דרשו'ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

כרך י - הלכות חלה, תרומות ומעשרות, מתנות עניים, ביקור חולים, אברות וכו', סימנים שכתב - תג

טובים השניים

הופיע כרך י' של שו"ע מהדורת 'דרשו'
עם המדורים החדשים לאסוקי שמעתתא ואליבא דהלכתא
האו"ח שביו"ד - הכולל הלכות מעשיות ומצוות

שאלות יומיומיות ומצוות בכל בית יהודי

הלכות ביקור חולים

ביקר חולה כשהוא
ישן, האם קיים המצוה?

האם מותר לבקר
חולה בשבת?

האם יש חיוב לחפש
הרופא המומחה
ביותר?

הלכות קריעה

האם יש חיוב קריעה
בבגד מושאל?

האם תושבי ירושלים
חייבים בקריעה על
ראית מקום המקדש?

הלכות אבילות

מתי זמן העליה
לקבר בשנה
מעוברת?

הלכות חלה?

שני מיני חלות
לחמים או עוגות,
האם מצטרפים
לשיעור המחייב
הפרשת חלה?

אכסון כמה עוגות
במקפיא או בארון
האם מצטרפם לשיעור
הפרשת חלה?

הלכות תרומות ומעשרות

האם מותר לעשר
מבגנה כשהיא קשה?

האם אפשר לעשר
מעלי הבצל הירוקים
על הבצל?

האם מותר לאכול
מאבוקדו כשהוא
קשה אכילת ארעי
בלא מעשר?

שו"ע ט - עכשיו במבצע חודש הספר 99 ₪ בלבד!

שו"ע י - עכשיו במבצע חודש הספר 99 ₪ בלבד!

להשיג ברשת ספרי 'אור החיים'

גיליון מס' 520 פרשת שלח
תשפ"ג שנה אחת עשרה

לעילוי נשמות רבן של ישראל
מוקד שר התורה רבינו רבי שמריהו יוסף חיים
בן רבינו מרן יעקב ישראל זצוק"ל
שנו"מ מרת הרבנית פעשא מרים ע"ה
ולזכות חיים ברוך בן שרה פעשא
לברכה והצלחה בכל הענינים
חוצר"ה

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבל יחיד עשי לך מערכת "דברי שי"ח"

לפני מעל עשר שנים בתחילת דרכו והוצאתו לאור של הגליון "דברי שי"ח" זכינו לעלות לבית מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל מדי שבוע בימי שישי בקביעות בשעות הצהריים ולהגיש בפניו את הגליון "דברי שי"ח" השבועי, מרן היה עובר על הדברים וציין תמיד בפנינו את התפעלותו מרבינו מרן שר התורה והחשיב מאד את הדברים הנכתבים בגליון מדברי תורתו והנהגתו וכן קבלנו כמה עצות בענין הוצאת הגליון שהיו לנו לדרך והדרכה במשך השנים.

תנצב"ה

בְּעֵלֵי אֲסוּפּוֹת

אחר סילוקו של רבינו הגדול מרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל

מרן הרב שך: 'יש לנו את ר' גרשון ור' חיים'

כעין זה סיפר גאון אחד ששמע בשעתו בתקופת הסתלקותו של מרן הסטייפלער זצ"ל כי מרן הרב שך זצ"ל התאונן כידוע בלוייה ולאחריה לא אחת, כי פטירת 'הסטייפלער' הותירה אותו כיתום, נשארתי בודד, כל עול הציבור מונח על צווארי, לאחר ימים אחדים כשנכנס לביתו של מרן הרב שך זצ"ל, אמר לו מרן הרב שך זצ"ל כשנהרה שפוכה על פניו: 'התחלתי להפנות את הבאים אלי לאחרים, אלו הזקוקים לברכה לרבי

סיפר אחד ממקורבם של גדולי ישראל זצ"ל, שאחר פטירת מרן הסטייפלער זצ"ל, שאל את מרן הרב שך זצ"ל, וואס וויטער? (פירוש: מה יהיה הלאה?), השיבו מרן הרב שך זצ"ל: 'יש לנו ברוך השם את רבי גרשון ורבי חיים' אמר ולא יסף, (קובץ גליונות פ' ויקרא תשע"ח מפי איש החסד הרבני הנגיד רבי יעקב לויסון שליט"א מלונדון).

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ב. לרפואה ולהצלחה וכו'. נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושור"ת מרבינו.

חיים, ואלו הזקוקים לעצות לרבי אהרן ליב, או לרבי גרשון, והוסיף אבל אני שומע כי רבי גרשון לא מסכים ליטול על עצמו את עול הציבור, הוא חש את עצמו כמי שאינו ראוי לכך, הוא בורח מכל הכרעה מעשית (קובץ גליונות שם מהגרד"מ מהגאון רבי צ"ש שליט"א).

'כמה מחבבין זה את זה' (שבת נ"א א' סנהדרין כ"ד א')

ידידות אמיצה והערכה רבה הדדית שררה כל השנים בין רבינו זצ"ל למרן רה"י זצ"ל, והיה זכות לראות כל פעם שנפגשו איך מקבלים באהבה ובחיבה, וכבוד וידידות, זה את זה, [מלבד מה שהיו בקשרי משפחה מזמן שכן רה"י הגרצ"י שליט"א היה חתן של אחות רבינו זצ"ל]. רה"י זצ"ל היה מברר אצלי כסדר, מה דעת רבינו זצ"ל בענינים שונים, ואיך מורה ללמוד, ואיך סדר יומו, וכיצד מקבל קהל, ופ"א כששמע את סדר לימודו המפליא של רבינו, ועל הסיום הגדול של כל התורה כולה שנערכת על ידו מידי ערב פסח דפק רה"י שלא כדרכו על השולחן ואמר **אשרי הדור שרבי חיים בתוכו!** ויצא בהתפעלות גדולה איך שבסדרי לימודו העיוניים לא מוותר על אף אחד מהראשונים גם שאינם ידועים וגם גדולי האחרונים.

אתה יכול לשאול את רה"י בכל התורה

לפני כמה שנים נכנס לרבינו זצ"ל אחד מתלמידי רה"י זצ"ל, עם שאלה בהלכות מזוזה ובעוד ענין, רבינו זצ"ל שאלו בתוך הדברים, היכן אתה לומד, וכשהלה השיב בישיבת פוניבז' אצל רה"י זצ"ל, נענה מפי רבינו, יש לך ראש ישיבה מצויין, אתה יכול לשואלו הכל, גם בהלכות מזוזה!

וכי רבי גרשון מכיר אותי

כשאחד הנכדים אמר לרבינו זצ"ל בחוה"מ שהולך עכשיו לבית רבינו ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין להגביל פני רבו, ושאל את רבינו, האם למסור לו בשמו 'אגוט מועד', שאל רבנו בענותנותו, וכי הגאון ר' גרשון מכיר אותי? (הגר"ג הוניגסברג שליט"א בס' מנחת תודה עמוד תס"ב).

אם ר' גרשון אמר שאין כלום אין כלום

סיפר בעל העובדא, שעלה לבית מרן רה"י זצ"ל, לפני שנים ספורות, וביקש ברכה עבור ביתו החולה, רה"י זצ"ל הביט בה רגע כמימרא ואמר אין לה כלום, מאוחר יותר עלו בני המשפחה לבקש גם את ברכתו של רבינו זצ"ל, וסיפרו לו במהלך הדברים כי רה"י זצ"ל שלל את דברי הרופאים ואמר כי אין כלום, הגיב רבינו, אם רבי גרשון אמר שאין כלום אז אין כלום! צדיק גוזר והרב"ה מקיים. (קובץ גליונות פ' ויקרא תשע"ח).

להגביל פני רבו ברגל

רה"י זצ"ל, בענותנותו למרות רום גילו, קיים דברי הגמ' (שבת נ"א א' סנהדרין כ"ד א') בא וראה כמה מחבבין זה את זה, שהיה כפוף ויושב לפני רבי, והיה אומר על רבינו כסדר 'כבר הורה זקן', והורה ללמוד בספריו הן בהלכה הן באגדה, ובפרט בס' 'ארחות יושר' שהפליג מאד בשבחו, שחברו רבינו זצ"ל לפי מה שראה צורך הדור, ואף בקש מרבנו שיוסיף עוד כרך נוסף של דברים שצריך חיזוק, והיה עולה בזקנותו לכנסים רבים בבית רבינו ובבית מדרשו, ואף עולה להתייעץ עמו,

וגם במועד היה בא להגביל פני רבינו, אף שהיה גדול ממנו בשנים, ובערב שביעי של פסח (שנת תשע"ח) בא לביקור בבית רבינו זצ"ל, ורבינו התאמץ והתרומם לכבודו, ושאל שוב ושוב: **'מדוע טרחתם לבוא אלי? אני הייתי צריך לבוא אצלכם! ורה"י זצ"ל השיב בענותנותו, כי אינו רוצה להפריעו מלימודו, אלא בא כיון שההלכה מורה להקביל את פני הרב ברגל, ודברו בלימוד במשך דקות ממושכות, בסיום הביקור שוב אמר רבינו זצ"ל, אינכם צריכים לטרוח לבוא אלי.'**

החזו"א: הוא 'הדמות' של הישיבה

רבינו זצ"ל היה מספר כמה פעמים כשהגעתי ללמוד בישיבת לומז'ה בפתח תקוה בהוראת דודי מרן החזו"ן איש זצ"ל, הוא ציווה עלי לדבר בלימוד עם הבחורים הטובים בישיבה, ובין השמות ציין מרן החזו"ן איש זצ"ל את רבי גרשון, ואמר לי בידידיש **'דאס איז דער דמות פון די ישיבה'** היינו: 'זו היא 'הדמות' של הישיבה' אמנם סיים רבינו זצ"ל, ואמר, אני לא העזתי לגשת אליו, כי רבי גרשון היה נחשב בשעתו העילוי של הישיבה, והיה בחינה של 'יראת הרוממות' לגשת אליו, [וכדברים הללו אמר גם מרן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א] רבינו זצ"ל אמר, אני זוכר כיצד אביו הגאון רבי צבי יהודה זצ"ל רב רמת השרון, בא פעם, עם בניו לישיבה והושיבם ב'מזרח'. [כשספרו בני רבינו את הדברים לרה"י בניחום אבלים על רבינו זצ"ל אמר רה"י, אנחנו הגענו לישיבה לפניו, ומה שהיה מספר שראה את האבא בא זה היה כשבא לדבר אתנו בלימוד, כי בבית לא היה לו עם מי לדבר בלימוד].

'ערליכער איד' אמיתי

כשעמדתי להכנס לישיבה גדולה היה זה בשנה שנפתחה ישיבה גדולה חדשה, והיה ברור לי שאני הולך לישיבה זו, אבל במוצ"ש אחרי הבדלה, פונה אלי רבינו ואומר לי לשון הפסוק בישעיה (הפטרת נחמו) 'כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי', ואומר לי אתה מקומך בישיבת פונבז', ודיבר בשבח רה"י זצ"ל, אני מכיר אותו עשרות בשנים, הוא 'ערליכער איד' אמיתי, וכך היה מעודד כל השנים לשלוח את צאצאיו ללמוד בפוניבז' כשהוא מציין שיש לו ענין שישמעו שיעורים מפי מרן רה"י זצ"ל, וכן אמר לי לקחתו לסדר קידושין, ואמר בענותנותו אני לא יכול, כי כתוב 'מי שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהיה לו עסק עמהם' תקח את ר' גרשון...

לשמח 'ספר תורה שרוי בצער'

בחול המועד סוכות תשע"ב, שקעה שימשה של הרבנית הצדקנית ע"ה שלא בעונתה, במהלך החג נודע לרה"י זצ"ל כי ספר תורה החי שרוי בצער, ומיד ביקש לעלות אליו לביקור חג לשמחו ולעודדו, רה"י זצ"ל יצא מגדרו לדבר עימו בנעימות ובחדווה ואף במילתא דבדיחותא בשפת היידיש, בהמשך דברו מעט על ענייני חינוך ושיבח את ספרו 'ארחות יושר' שכה תואם לבני דורנו, וביקש כי היות ויש הרבה דברים המתחדשים השייכים לענייני היום יום ראוי להוציא כרך נוסף לרוב הנחיצות והתועלת, משראה רה"י זצ"ל כי עלה חיוך על פניו הקדושות של רבינו זצ"ל, ידע כי הוכתרה בהצלחה מטרת הביקור, מאוחר יותר הסביר רה"י זצ"ל, כי במכוון לא

דברי רה"י בניחום האבלים אצל רבינו

בעת ניחום האבלים אחר הסתלקות רבנו זצ"ל, אמר רה"י זצ"ל, אני זוכר כשר' חיים זצ"ל הגיע לישיבה בלומז'ה, הוא למד בתפארת ציון, והגיע ללומז'ה עם עוד שנים, רבי בערל וינטרויב ועוד אחד שהיה חולה, רבי נפתלי טפלי, ראו אצלו את כח ההתמדה, הלימוד היה בהתמדה, וכך המשיך הלאה תמיד, עם בקיאות כזאת בכל חלקי התורה, גם ה'אור שמח' היה בקי, אבל לא עד כדי כך, שיהיה ידיעה בכל המדרשים, **לא ידוע לי על עוד מישהו שהיה עם בקיאות כזו.** הוא היה עם דביקות בתורה, הוא גם כתב על הירושלמי, פירוש על הירושלמי.

הוסיף רה"י זצ"ל, **גם ראו אצלו דברים לא טבעיים,** דברים למעלה מהטבע, וגם היה נותן עיצות, מייעץ לכל שואל, היה עונה תשובות גם בכתב, הוא היה מקצר, כותב תשובות קצרות, כבר הדפיסו חלק מהתשובות עם פירושים, **צריך לעילוי נשמתו ללמוד בספרים שלו,** אם לומדים את הספרים שלו שפתיו דובבות בקבר. זכותו יגן עלינו, שיהיו בשורות טובות.

חסרא ארעא דישראל גברא רבה

באשכבתא דרבי אמר רה"י זצ"ל לפני מיטת רבינו זצ"ל דברי הגמ' במגילה (כ"ח ב') ווי חסרא ארעא דישראל גברא רבה, שחסר ההשפעה, כי כשיש גברא רבה יש השפעה, וכאן הוסיף רה"י זצ"ל, זה לא גברא רבה שיש עוד כמוהו, אלא הגברא רבה היחיד שבדור, ועכשיו חסרנו לגמרי, שאין כלל בנמצא כזה גברא רבה, וכאן ווי לכל העולם **שאין בכל העולם כזה גברא רבה,** גברא רבה שהיה לו השפעה לכל העולם כולו, כידוע שמכל העולם כולו באו אצלו לברכות ותפילות, **והיה לו השפעה גשמית ורוחנית על כל העולם,** השפעות שעכשיו אינם, לא כאן בא"י ולא בכל העולם, שאין גברא רבה כמוהו בכל העולם.

להוסיף זכויות לע"נ מחובת הכרת הטוב

דבר זה, אמר רה"י זצ"ל בהספדו, מחייב אותנו להוסיף ירא"ש, והעיצה היחידה לזה הוא עסק המוסר, ללמוד מוסר עם ביקורת עצמית, לפשפש במעשים, לא להכשל ואיך להתעלות, צריך ללמוד בספרי מוסר שמשפיעים ומענינים, אם לומדים בספר שמשעמם זה לא משפיע. ועכשיו בזמן שחסר לנו ההשפעה, **ואנו חייבים להחזיר לו כ"כ הרבה, לעשות חסד עם הנפטר שאנו חייבים לו כ"כ הרבה, ולהחזיר לו גם רוחניות,** להתעורר להוסיף זכויות, ולזכות אותו בעוד תענוגי עוה"ב, וכל מה שאנחנו מתעוררים מחמת פטירתו זה עילוי נשמה בשבילו, זה גם זכות גדולה שאנחנו חייבים לעשות בשביל הנפטר הגדול שאנחנו חייבים לו, וזה גם זכות בשבילינו, ומן השמים ירחמו עלינו שנזכה לכל מה שצריך, ושיבולע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים.

דיבר עם רבינו זצ"ל על האבידה הגדולה בפטירת הרבנית ע"ה, כי שמע מאברך אחד שעלה לרבינו במהלך החג וסיפר לו על כך שאשתו לא ישנה כל הלילה בעקבות צערה מפטירת הרבנית ע"ה, ורבינו זצ"ל כששמע זאת מפי האברך פרץ בבכי נורא, איני מסוגל לצער את רבי חיים לכן לא דברתי עימו מאומה על הענין הסביר רה"י.

'הוא שולט על כל העולם'

אחד התלמידים מספר כי פעם שאל למרן רה"י זצ"ל שאלה מסויימת, ורה"י זצ"ל השיב, אני לא יכול לענות על השאלה תלך לרבי חיים הוא שולט, הוא שולט על כל העולם. (קובץ גליונות פ' ויקרא תשע"ח). פעם אחרת התבטא מרן רה"י זצ"ל, באוזני שואל שביקש את עצתו, אם אתה רוצה רוח הקודש, תלך לרבי חיים! (שם).

נותנת לו מלכות וממשלה

בשיחה ברבים הסביר מרן רה"י זצ"ל, את מה שמצינו במסכת אבות (פ"ו מ"א) 'כל הלומד תורה לשמה נותנת לו מלכות וממשלה' שידוע מש"כ בביאור הגר"א (בסדור הגר"א על ביאור ממשלה ומלכות) שמלכות הוא מרצון העם ואילו ממשלה היא בעל כרחם, והסביר רה"י זצ"ל, אצל רבי חיים אנחנו רואים הן את המלכות בכך שהוא 'תל תלפיות', והכל באים לבקש ממנו עצה וברכה, והכרעתו הכרעה של דעת תורה היא, והן את הממשלה, בעל כרחם של הרשויות והעולם החופשי, לדוגמא אמר רה"י זצ"ל, רבי חיים לא רצה שרחוב המגביל לרחוב נחמיה יהיה פתוח בשבת כדי שלא יהיה מעבר מרמת גן לבני ברק, וכך נהיה, למרות שהחילונים מתנגדים בנחרצות לכך, זה הכח של רבי חיים, מלכות וממשלה!

כבא השמש בצהרים

במסע הלוויתו של מרן רה"י רבינו הגרא"ל שטינמן זצ"ל, יחיד הסופדים היה רה"י זצ"ל, על פי הוראתו של רבינו זצ"ל, ורה"י זצ"ל נשא דברי חיזוק ולא הספד, כידוע שרה"י הגרא"ל זצ"ל ציוה שלא להספידו, וכשרעד נשמע בקולו פתח רה"י זצ"ל בדברי הגמרא מו"ק (כ"ה ב') על רבי יוחנן שהיה גדול הדור, וכשהסתלק בן ג' מאות שנה (כמו שהביא רבינו מס' התרומה ס' קל"א) וי"א ד' מאות שנה (ס' הקנה), המספיד הספידו ואמר עליו שפטירתו 'כבוא השמש בצהריים' והסביר רה"י זצ"ל, 'צהריים זה הזמן שהשמש בתוקפה', 'האור הכי חזק', 'ההשפעה הכי גדולה היא בצהריים', ופתאום בא השמש בצהריים, היה צהריים, ובאופן פתאומי לא צפוי בא השמש ואין שמש, השמש נותנת אור ורפואה ועוד הרבה דברים, כל אדם צריך את אור השמש, בלי השמש יש חושך! אי אפשר לעשות כלום! לא שייך שום פעילות בלי שמש, השמש נותנת את הדברים החיוניים ביותר, כל הבריאה בלי השמש לא היתה מתקיימת, זקוקים לשמש לאור לשמש רוחנית שתאיר לנו! וכמה תואמים הדברים על רה"י זצ"ל.

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת קרח - רבינו שלמה קלוגר בעל חכמת שלמה ועוד (ל' סיון תרכ"ט)

פרשת הוקת - רבינו אלחנן בונם וסרמון הי"ד בעל 'קובץ שיעורים' (י"א תמוז תש"א)

פרשת בלק - רבינו ישראל איסרלין ה' פתחי תשובה' (ט"ו תמוז תרמ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

רבינו הגר"ח מוואלז'ין זי"ע (י"ד סיון תקפ"א)

קיבל הרבה מהגאון מוילנא זי"ע

שמו של הגאון רבי חיים זי"ע, ראש מתיבתא רבתא דוואלז'ין, נישא בפיו של רבינו מתוך הערצה והערכה רבה, והיה רגיל לומר הלכות רבות והנהגות משמו ומשם רבו הגדול הגר"א מוילנא.

ומרגליה בפומיה, ששמע ממרן החזון איש כי הגאון מוילנא לרוב גדולתו לא היו לו 'תלמידים' ממש, אבל רבי חיים מוואלז'ין היה מגיע אליו שבוע אחד בשנה וקיבל ממנו הרבה.

החזון איש חוזר מוואלז'ין

מעניין לצין, שרבינו סיפר פעם (הובא בספר תולדות יעקב בעמוד מ"ו בהערה), שמרן החזון איש סח לו, שבנערותו נסע ללמוד בשיבת וואלז'ין, ושהה שם כמה ימים, אך כעבור זמן קצר חזר לביתו בקוסובה.

הטעם לזה היה, כי בשיבה הגישו אוכל והחזון איש הקפיד מאוד שלא לטעום ממזון שיש בו חשש של איסור 'חדש', שהיה מצוי מאוד בעת ההיא, וראה שלא יוכל להמשיך להקפיד על זה בשיבה ולכן עזב.

ספר 'אבי הישיבות'

ובשנים האחרונות כאשר עמד לצאת לאור ספר תולדותיו של רבינו חיים מוואלז'ין כתב רבינו מכתב נלהב למחבר הספר:

בעזה"י י"ז כסלו תשע"ב, ידידינו הרה"ג ר' דב אליאך שליט"א, כבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיעא, ועתה עומד להוציא לאור בשנית את ספרו הנפלא אבי הישיבות שמועיל הרבה ליראת שמים, עם תוספת מרובה על העיקר, ואף שלא היה לי פנאי כעת לעבור על הכל, אוקי גברא אחזקתו, ויה"ר שיזכה לעשות עוד הרבה ספרים, להרבות כבוד שמים ולהגדיל תורה ולהאדירה. חיים קניבסקי.

כל הכתוב לחיים

גם הספר 'כל הכתוב לחיים' שזכה המו"ל ר"ד אליאך ללקט מפניניו של הגר"ח ז"ל זכה להסכמה קצרה מרבינו זצ"ל:

בש"ח"י ערב שבועות תתשס"ו,

אב"י ידידינו הר"ר דב אליאך שליט"א.

עברתי על כל הספר שמלקט מחבר"א זצ"ל, ויש בו הרבה דברים יפים מאוד, ואפ"י בידו יצא להפיץ על פני תבל, איים קניבסקי.

רבי דוב אליאך שליט"א במחיצת רבינו זצ"ל

הכרזה על ה'מולד' בשבת מברכים

לעיתים היה נשאל רבי חיים על ידי מתפללי בית הכנסת שהיו בחלקם אנשים פשוטים ובעלי בתים, על זמן המולד בשבת

שמברכים בה את החודש, ולא תמיד ידע להשיב על כך בעל פה, וגם לוח היה בידו.

משכך, טרם השיב הוא ביקש מהשואל לבדוק היטב אם אין שום לוח שנה בבית הכנסת, רק משנענה שאכן אין, פטר את השואל בזמן ובשעה שעלו במוחו, וכך סיכל את התסבוכת המיותרת, וכל זה מפני 'דרכי שלום'.

שהרי טעם ההכרזה של זמן המולד בשבת שמברכים בה את החודש אינו מצד הדין, אלא כדי שידעו את מתי מותר לברך על הלבנה,

והיות שבין כך בדרך כלל הציבור אינו מתעכב לברך את הלבנה עד לדגע האחרון, לא תצא כל תקלה בהכרזה שאינה מדויקת (אבי הישיבות 316 מפי רבינו).

רבינו בעת ברכת הלבנה

בקשות ממלאכים

הגר"ח מוואלז'ין הקפיד שלא יאמרו בנוסח התפילה לשון של בקשות ממלאכים, כגון בפיוט הנאמר בסליחות 'מדת הרחמים עלינו התגלגלי' הוא שינה וגרס: מדת הרחמים עלינו להתגלגל, ולפני קוני תחינתי אפיל. וכמו כן את הבקשה הנאמרת בסוף הסליחות 'מכניסי רחמים הכניסו רחמינו' הוא לא גרס, וגם בזמר 'שלום עליכם' דילג על הקטעים 'ברכוני לשלום' וכן 'צאתכם לשלום'.

וסיפר חתן רבינו הגר"ח שטינמן: כאשר נעשיתי שליח ציבור בימי הרחמים והסליחות של חודש אלול, ניגש אלי אבי מורי מרן הגרא"ל שטינמן זי"ע ואמר לי שלפי דעתו של רבי חיים מוואלז'ין אין אומרים את הנוסח הכתוב במחזורים מדת הרחמים אלא משנים וכנ"ל, ושכן הוא עצמו (הגרא"ל) נוהג.

ואילו חמי מרן הגר"ח קניבסקי אמר לי כי יש להשמיט את הקטע לגמרי, מחמת שיטתו של רבי חיים וואלז'ין, ושגם הוא אינו אומר את זה כלל.

וסיים רבי שרגא: "ולמעשה כאשר שימשתי ש"ץ ועברתי לפני התיבה, ((אמרתי בלחש כפי שאמרתי, ו)), רק את המשך הקטע "ובעד עמך רחמים שאל"י אמרתי בקול רם, כדי שלא להיכנס לחילוקי הדיעות השונות.

"אמר רק את הסיום בקול כדי שלא להיכנס לחילוקי הדיעות". רבי שרגא אומר תהילים מתוך תהלים מקלף שסמוך ל'כותל המערבי'.

מנחת דבר פרשת שלח

מרבנינו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

שלח לך מרגלים וגו' (י"ג ב')

כתב הרמב"ן טעם "שלח לך" כי הסכימו לשלוח מרגלים והיה במנהג שישלחו שנים אנשים מרגלים חרש לאמר ושישלחו מקצתם והשם היודע עתידות צוהו שישלח איש אחד מכל מטות ישראל ושיהיו הנשיאים שבהם כי חפץ השם שיהיו שוים בענין כל הגדולים אולי יזכרו וישבו אל ה' ואם אין שתהיה הגזירה שוה בכל העם וזה טעם על פי ה' שיהיו במצות השם נשיאים וראשי בני ישראל.

וצריך לבאר מה טעם צריך שתהי' הגזירה שווה בכל העם, ויתכן משום דע"כ ניתן להקל בה, ומשא"כ כשהיא במקצתם [וטעם והמתה את העם הזה כאיש אחד ל"ש לכ' רק בכולם] שאז יתכן שהכלי' תהיה מוחלטת.

בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה (ט"ו י"ח)

כתב רש"י בבאכם אל הארץ - משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכולן נאמר כי תבא כי תבאו לפיכך כולן למדות זו מזו וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה אף כולן כן אבל זו נאמר בה בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה.

בירוש' (הובא בר"ש רפ"ב דחלה) מתבאר דתבואה שגדלה לפני שנכנסו בני ישראל לארץ ונעשתה לחם אחר ביאתן חייבת בחלה. ויל"ע למאי דכתבו הכ"מ והגר"א דפירות שגדלו בחו"ל ונגמרה מלאכתן בארץ חייבין במעשרות מה"ת ודינם כחלה [ויעוין חזו"א שביעית סי' ב' סק"ב], מה דין הפירות שגדלו בשבע שחילקו ושבע שכבשו ונגמרה מלאכתן בשנה שנתחייבו במעשרות, האם חייבין או לא, ולכאז' דמו בזה גמי לחלה.

אך יל"ע דבשלמא חלה אין דין שנה עלי' דכולי שני שוות בחיוב חלה אבל מעשרות יש בהם חילוק שנים, ואע"ג דתרומ"ע נהגו בכולהו מ"מ כיון דחזונו בהם חלוקת שנים למעשר שני ומעשר עני אפשר דאם גדלו בשנה שלפני מבין שני המעשרות אין בהם דין מעשרות, ועוד דבכולהו איכא דין דאין מעשרין משנה לחברתה וא"כ גידולי שנה של מעשרות בעינן, וכיון שגדלו מקמי' חיובא דמעשרות לאו מעשרות של שנת חיוב הו', ומיהו א"כ אמאי מחויבין בחלה הא גם בחלה ל"מ משנה על חברתה, יעוין חלה פ"ד מ"ד, ובירוש' הובא בחזו"א בכורות סוסי"ז מבואר דתליא בגידול סמדר, ושמא י"ל דכל שאין הגידול מזמן המחייב מתיחסת השנה לזמן היותם לחם [ועחזו"א שביעית ה"ל], וא"כ ה"נ י"ל לענין מעשרות. ויל"ע לפי"ז אי גידול במקום שאין בו דין חלה ומעשרות דמי לזמן שלא נתחייבו, או"ד שאני מקום מזמן, ולכאז' למה לנו לחלק בזה, ולפי"ז פירות חו"ל שנגמרו בארץ שנת חיובם בין לחלה בין למעשרות הוא שנת גמרן למעשרות לחלה. וצ"ע.

דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם (ט"ו ל"ח)

בספר בית הלוי (בסוף חידושים על התורה) כתב דמותר לאדם ללבוש טלית ורק או לתקן ולקשור הציצית, ולכך אין צריך לבדוק כשרות החוטים קודם הלבשה וסגי לבדוק מיד כשלושב.

ובתנה לו תורה זמן לקיום המצוה עד שיעשה הציצית, ונמצא שע"י הלבשה מתחייב במצוה על מה שעתיד הוא להיות לבוש אח"כ - כיון דחדא לבישה היא. ולפי"ז שרי ללבוש בגד לזמן קצר שא"א להטיל בו ציצית וצ"ע [ואפשר שמדרבנן אסור].

ובגד של פשתן שצריך להטיל בו תכלת ע"כ ענין המצוה הוא לפני הלבשה דאל"ה הרי הוא קושר כלאים, ומיהו אין זה אלא משום אונס וכיון שאפשר להטיל קודם לאו אונס הוא, ועי'.

ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם (ט"ו ל"ח)

מהכא ממעטינן ציצית גזולה דפסולה, וכתב המנחת חינוך מצוה שפ"ו לענין חוטי ציצית גזולין דמטעם מצוה הבאה בעבירה אינו עובר אעשה דציצית, ורק משום שהתורה פסלה חוטין גזולין עובר.

ולפי מש"כ בב"ה ל"ס' ה' דהלושב ציצית בלא כוונה לשם מצוה הרי"ז מבטל המצוה וכלובש ד' כנפות בלא ציצית, ה"נ טעם דמצוה הבאה בעבירה גמי הרי אין יוצא במצוה והו"ל מה"ט גמי כלובש ד' כנפות בלא ציצית, דהדין שכלובש ד"כ יקיים מצוה ציצית ויל"ע בכעין זה במשנ"ב בהל' יו"ט לענין כיסוי דם כוי בלא כוונה למצוה דביטל המצוה עיי"ש.

ועשו להם ציצת (ט"ו ל"ח)

במנחות מ"ב א דרשבין מינה דציצית שעשאה עובד כוכבים היא פסולה שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית בני ישראל יעשו ולא העובדי כוכבים יעשו.

ומה"ט מי שהי' לו ציצית קודם מתן תורה ודאי אינו מועיל לו אחר מתן תורה וצריך לקושרה מחדש, לפי שאינו בר קשירה קודם מתן תורה, וגם לא בעשה לשמה דנכרי אדעתא דנפשי' קעביד ואינו לשמה.

ועשו להם ציצת (ט"ו ל"ח)

יל"ע במעשה האפוד דלכאורה ה' חייב בציצית דה' בעל ד' כנפות ואמאי לא הטילו בו ציצית. ואפשר לומר דכיון דהאפוד ה' של כלאים ולא הותרה לבישתו אלא בשעת עבודה לכמה שיטות הראשונים [יעוי' תוס' מנחות מ"א א'] א"כ יש לפטור הכהן מהטלת ציצית דכיון דקאזיל לעשות מצוה פטור מן המצוה, וכ"ת דאסור ללבוש בגד בלא ציצית, ליתא דלא גרע משבת שכ' המרדכי (הביאו הב"י סו"ס י"ג) דאין איסור בזה [אלא מדרבנן כמש"כ האחרונים].

ואפשר דבעוסק במצוה אף לכתחילה שרי דהתורה פטרתו ולא דמי לשבת שהוא אנוס ואסור להכניס עצמו לאנוס [ומיהו איסור מראית העין דאיתא במכילתין (במס' ציצית) ברייתא י"ח שייך גם בעוסק במצוה אם אינו ניכר אלא שכנראה אינו אלא בשוק [ולשון הברייתא שם "ויוצא" וכו'], ולא שייך לכל מקום שאסרו חכמים אפי' בחדרי חדרים אסור, ויל"ע. ומיהו בבגדי כהונה כו"ע ידעי וליכא חשדא], וא"ל דפטור האפוד מציצית דרבונו ה' לאחוריו דפטור בזה לכמה שיטות, דזה אינו דהא הרי בראשו ה' חשב והי' חוגרו מלפניו והשתא מאחוריו לא ה' אלא ב' כנפות ומלפניו ה' עוד ארבע והו"ל טלית בעלת ו' כנפות לכה"פ. ומיהו י"ל דהחשב ה' צר ולא חשיבי כנפותיו לאיחויבי עליהו, וצ"ע.

ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת (ט"ו ל"ח)

ביבמות ו' א' ילפינן מציצית דעשה דוחה לא תעשה בכל התורה. וכלל הוא דדוקא היכא דביעבדא דנעקר הלאו מקיים העשה בזה הוא דאמרינן עשה דוחה לא תעשה אבל בלא"ה לא דחי.

ועי' בטורי אבן שהוכיח דהיכא דא"א לקיים העשה בלא לעבור על הלאו קודם ככה"ג עשה דוחה ל"ת אף שלא בעידנא, דכן הוא בציצית דדחי ללאו דכלאים ואע"פ דכלאים עובר מיד בהעלאה וציצית אינו מקיים עד שמתעטף ולובש, ובהגהות הגר"ב פרנקל שם דחה הראי' דכיון שהתחיל במעשה המצוה כבר ע"י העלאה ממילא חשיב בעידני', וכמו באבידה והיא בבית הקברות ע"ש.

ומיהו יש לחלק דגבי ציצית לא מיקרי בעידני' כיון דאין מצוה כלל בלבישה אלא מצב הלבשה מחייב שאם הלביש מחויב להטיל בה ציצית, ועוד יש לחלק דבהשבת אבידה החיוב לגרום לקירוב החפץ לבעלים וממילא י"ל טפי דכל התעסקות לקירוב החפץ לבעלים הוי חלק מהמצוה משא"כ בציצית דהמצוה היא רק בלבישת הציצית.

אני ד' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלו' (ט"ו מ"א)

לכאורה מוכח מסוגיא דברכות י"ג ב' דמצות זכירת יציאת מצרים הויא גם לאחר זמן קריאת שמע. וכן הוא בשאגת אריה סימן י' להוכיח כן, ולא עיינתי כעת. וכן הוא מסתמא דעת תלמידי רבנו יונה בריש מכילתין, שכתבו דציצית מצרים דלילה לא תליא בזמן ק"ש, וא"כ הוא הדין יציאת מצרים דיום. וצ"ע על רמב"ן במלחמות ברכות פ"ק, אהא דר"ש ב"י, והיאך אפשר שהיו אנשי משמר ואנשי מעמד מבטלין מצות ק"ש ואמת ויציב דאורייתא לגמרי, משמע דלאחר ג' שעות לא יצאו ידי יציאת מצרים. ודוחק גדול לומר דבהא פליגי בר קפרא ורבי שמעון ברבי בברכות שם.

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת שלח - חולין שמותר לאכול רק בטהרה?

תשובה על החידה לפרשת בהעלותך - היכן מצינו שתיקנו שלא להאמין למיגו? **תשובה** באומנין לרמב"ן אליבא דר"ף תיקנו שלא להאמינם לקוח במיגו דלהד"ם וכיו"ב. מן הסכנה ואילך גובה אשה כתובתה בלא גט, כתו' פ"ט א'. ולריו"ח דס"ל דהטוען אחר מעב"ד לא אמר כלום איירי באין עדי גרושין ובאמנת האשה שלא נפרעה אף שיש לבעל מיגו דלא גרשתין. תו' שם [ואף דאסברוה תו', א"א רק א"נ דתקנתא היא, דסו"ס מיגו יש כאן]

שני המאורות הגדולים

קשרי הידידות בין מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל לבין מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שיבלחט"א

רבי שמעון בן פזי רמי כתיב ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים וכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן אמרה ירח לפני הקב"ה רבש"ע אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר לה לך ומעטי את עצמך. (חולין ס' ב')

הקשה מרן שליט"א, מה תשובה יש בזה על טענת הירח, ומעיקרא כשברא הקדוש ברוך הוא שני מלכים בכתר אחד מה עלתה במחשבה לפניו ?

וביאר מרן שליט"א כי טעות היתה ללבנה בעצם טענתה, שאי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, וטעתה הלבנה במה שהחשיבה עצמה למלך ולא השכילה להבין כי כל הנבראים הינם משמשי השם יתברך ועבדיו, ואצל שני עבדים לא שייכת טענה זו כי מטרותם אחת, לעשות רצון קונם.

ותדיר מוסיף על כך מרן שליט"א אני ורבי גרשון, כל כך הרבה שנים ביחד, ומעולם לא היה בינינו חילוקי דעות ומחלוקות, למרות שלא הכל ראינו עין בעין, ומשום שאף אחד מאיתנו לא הרגיש עצמו מלך, לשנינו היה ברור שאנחנו עבדי ה' בישיבה.

///

מן הנמנע לנסות לכמת בכמה שורות מסכת חיים משותפת של קרוב לשמונים שנה בייחוד מאדם שעמד על קצה הדברים רק בעשור ומחצה, ומכל מקום לא אמנע עצמי מזה להראות במקצת מעלת החכמים הנוחים זה לזה ממה שראיתי בשנים האחרונות.

עד לשנתו התשעים וארבע היה מרן זצ"ל מתפלל בישיבה הקדושה בצפרא דשבתא, וכשנחלש עבר להתפלל בישיבת 'משך חכמה' הסמוכה למעונו, והנה הגם שבישיבה היה מרן זצ"ל יושב בקביעות בקריאת התורה, לפתע החל לעיתים לעמוד כשהיה בכוחו וביכולתו, וכשנשאל על כך ענה בפשיטות - הנני עומד כי יש לי כח, וכששבו ושאלוהו למה שינה ממנהגו וכי בשנים שהיה מתפלל בהיכל הישיבה לא היה לו כח לעמוד ?! ענה ואמר - בישיבה לא עמדתי כי ר' בערל ישב ולא יתכן שהוא יישב ואני יעמוד...

כעין זה היה במעמדי פתיחת הזמן ויום הזיכרון למרן הרב בכ' אלול, שאף שמרנן כבר ישבו בשעת הגדת השיעורים והשיחות, בשיחות הנ"ל בהיכל הישיבה המשיכו לעמוד, וכשנחלשו רגליו של מרן הגרב"ד שליט"א והחל לשבת גם בזה, מרן זצ"ל שם ליבו לזה, וכעבור חצי שנה שהזדמן שוב מעמד זה, ביקש מרן זצ"ל לברר אם מרן שליט"א אמור לשאת את דבריו בעמידה או בישיבה, וכששמע שמרן שליט"א מתעד לשבת הודיע מיד, אם כך גם אני יושב.

והמפורסמות איך שמרן זצ"ל בשבתות וביו"ט היה ניגש למקומו של מרן שליט"א ושאר רבותינו היושבים על ידו, לאמירת 'אגוטען שאבעס', וכן נהג עד לליל ראש השנה השתא ועד בכלל.

וכבר העיד מרן שליט"א בהספדו באשכבתיה דרבינו זצ"ל איך שכל דבר היה מרן זצ"ל בענוותנותו שולח אליו לשאול בדעתו.

כשיצא הספר 'בד קודש' סנהדרין הביא מרן שליט"א את ספרו למרן זצ"ל לאחר מנחה בישיבה, ומרן זצ"ל הלך עם הספר עד לביתו ולא הניח לאחרים לקחת ממנו את הספר עד ביתו.

מלבד זאת היה מרן זצ"ל חרד תדיר לשלומו של מרן שליט"א וכמה פעמים קרא לי לזרזני על החובה לדאוג לשלומו ולרווחתו ולהסיר ממנו כל מיני מפריעים, וכשפרצה מגיפת הקורונה התקשר אלי מרן זצ"ל וביקש ממני לדאוג לשלומו של מרן גם בזה.

וכנגדו מרן שליט"א היה נוהג בו כבוד כתלמיד לרבו, ובכל השנים האחרונות בכל אירוע הן בישיבה הן מחוצה לה, היה מורה לי לברר את שעת הגעתו של מרן זצ"ל, והיה מכוון את השעה שלא יכנס יחד עמו משום כבודו.

ובכל עניני הישיבה מרן שליט"א תמיד ביטל דעתו לפני דעת מרן זצ"ל, ואדרבה עמד על המשמר לקיים רצון מרן זצ"ל. כך גם בענין התקיעות שמרן זצ"ל היה בעל תוקע, ומרן שליט"א היה המקרא, כמעט מידי שנה היו באים למרן שליט"א לשאול על תקיעה או תרועה מסויימת מדוע לא החזיר את מרן זצ"ל, והיה גוער ממש בשואלים ואומר - מה שטוב לו טוב גם לי ! ומטעם זה גם לא היה נשאר מרן שליט"א לתקיעות השונות שתוקע אחרי התפילה בנו הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א. ואגב היה מרן שליט"א מעורר אותנו תמיד על הזכות הגדולה שיש לנו לשמוע את התקיעות ממרן זצ"ל ואומר - תראו איך השטן בורח ממנו ומתקיעותיו.

עוד הוסיף מרן שליט"א ואמר כי בגמרא איתא שתקיעת שופר חכמה היא ולא מלאכה, ויש לו ראייה לזה מרבינו זצ"ל שכל שנה תקיעותיו הולכות ומשתבחות, כי זקני תלמידי חכמים דעתם מתווספת בהם.

גם מאד הפליא מרן שליט"א כל השנים ללמוד ממרן זצ"ל את מידת הענווה - וכפי שהרחיב בזה בהספדו, ותמיד מספר

על פשטותו של מרן זצ"ל והיה מביא דוגמא לזה שלקראת שמחת אירוסיו קנה רבינו זצ"ל חולצה פשוטה שאינה מתאימה לחתן, וכלל לא עלה בדעתו שאין זה ראוי.

כמו גם שבכל שנה ביום שני של ראש השנה לברכת שהחיינו של התקיעות היה מרן זצ"ל לובש חולצה חדשה, ובשנים האחרונות שמרן שליט"א מברך נוהג הוא ללבוש טלית חדשה, והיה מרן שליט"א אומר לנו - תראו את רבי גרשון איזה צדיק הוא שכבר בחולצה חדשה יש לו שמחה שלימה לברכת שהחיינו.

לפני כמה שנים בימי בין הזמנים דחודש ניסן נתקשה מרן שליט"א בסוגיא מסויימת, ועלה על דעתו תירוץ מחודש, וביקש להיכנס למרן שר התורה זצ"ל, ולמרן ראש הישיבה זצ"ל להשמיע להם חידושו, והסביר לי כי מה שהולך למרן הגר"ח זצ"ל הוא בשביל לשמוע ממנו אולי יש לו איזה ראייה לסברתו מאיזה הלכה אחרת בש"ס או מאיזה תוס' שהוא שליט"א לא חשב על זה, כי לא מצא עדיין סייעתא לזה ממקום אחר. והטעם שהולך למרן הגר"ג הוא בגלל שלרבי גרשון יש שכל ישר, והסברות שלו הם ישרות כסרגל, ואמר כשיש לי סברא מחודשת רבי גרשון הוא המצפן שלי..

פעם בעידנא דחדוותא אמר לי מרן זצ"ל שהוא מסכים לרוב ה'בד קודש', והסביר כי על כל סימן בבד קודש הם היו מדברים, ובדרך כלל כשהיו מדברים, ברוב הדברים היו דעותיהם שוות ורק במקצת נחלקו..

ממו"ח שליט"א שמעתי כי למד בשיעור אצל מרן שליט"א מסכת ב"ק בשנת תשל"ט, ופעם אחת בשיעור אמר מרן שליט"א סברא חדשה, והתווכחו עמו בני השיעור ונשאו ונתנו עמו במלחמתה של תורה עד השעה שתיים ועשרה בצהריים, וכשראה מרן שליט"א שלא יניחו לו, אמר להם - אני רוצה לגלות לכם סוד, אתמול בשעה אחת אחר חצות לילה כשהכנתי את השיעור, עלה בדעתי סברא זו, התקשרתי לרבי גרשון והוא אמר לי שסברא זו היא אמת לאמיתה, ואם כך הוא אמר אז זה בוודאי כך.

בעת שישב מרן זצ"ל שבעה על בנו הג"ר שמעון יוסף זצ"ל ביקש ממרן שליט"א למלא את מקומו באמירת השיעור יומי בימי השבעה. וביקש אז מרן שליט"א את ספרי השיעורים של מרן זצ"ל, באומרו - אם אני ממלא מקומו אני צריך להיצמד לראש שלו, וכך שבוע ימים ישב והגה בתורתו והנחילה לתלמידים, וכל אותו השבוע הפליא לדבר על סברותיו הישרות של מרן זצ"ל.

באותו השבוע פתח מרן שליט"א את שיעורו הכללי כך: יש לנו בעיה, ספר תורה שרוי בצער, ורבי גרשון הוא רק ספר תורה! הוא חד בדרא, צדיק יסוד עולם, וכעת הינו שרוי בצער האבלות, ואסור הוא בתלמוד תורה, והטעם שאבל אסור בתלמוד תורה הוא מפני שפיקודי ה' ישרים משמחי לב, ותורה ללא שמחה איננה תורה, אבל אנחנו עם כל הצער שלנו יכולים לתלמוד תורה בשמחה, זה כח התורה שאם איננו פטורים מתלמוד תורה, התורה תיתן לנו כח ושמחה.

לפני כמה שנים עמד מרן זצ"ל על דעתו בענין ציבורי, ואחד מראשי חברי מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל לא הסכים עמו, ומרן שליט"א טרח לדבר איתו ולהסביר לו מי הוא מרן זצ"ל והפליג בשבחו וסיים דבריו ואמר: הוא הרבי של כל ראשי הישיבות, כולנו מחוייבים לשמוע לו ואין לנו לערער על דבריו.

///

בערב שבועות אחה"צ בשנה זו התקשר מרן זצ"ל לאחל למרן שליט"א 'אגוטען יום טוב' והיה הדבר לפלא כי לא נהג כן מעולם. (היה מתקשר בדרך כלל בערב פסח וסוכות מאז שהפסיק מרן זצ"ל להתפלל בישיבה)

כשבישרו למרן שליט"א על פטירת מרן זצ"ל בכה מאד, וביקש לילך לבית החולים להיפרד ממנו, וכשנכנס לחדר הטהרה פרץ בבכי נורא ולא היה יכול להירגע זמן מה, ואחר אמר כמה קפיטעלך תהילים..

הורה לכל בני הישיבה לעשות קריעה בחולצה, ולגבי קריעה בחליפה אמר שהדבר תלוי בהרגשת הלב של כל אחד.

מרן עצמו עשה קריעה בבגד העליון ולפני שקרע אמר שהוא עושה קריעה מדין אח, ומדין תלמיד.

השתתף בכל מסע ההלוויה עד לאחר הקבורה, ומיד לאחר ערבית יצא לניחום האבלים שם הפליג מאד בשבחו, ואמר - שלמה המלך אמר אדם אחד מאלף מצאתי, ואני אומר כמו רבי גרשון לא מצאתי!

סיפר כי כמה שמרן זצ"ל לא היה צריך כלום, לאחרים נתן בשפע, ודיבר על מסירותו לחותנתו וזוכר איך שהיה מאכילה בעצמו.

אחר כך דיבר על הזכות שמסר שיעורים עד יום לפני פטירתו ושהכין בעת מיתתו את השיעור, ואמר הקדוש ברוך הוא יושב עם כל הצדיקים בגן עדן ולומדים תורה, מה הם לומדים? רק התורה שלומדים כאן בארץ, אז עכשיו מגיע רבי גרשון לישיבה של מעלה וכולם באים לשמוע שם את השיעור ממנו ממה שהכין כאן היום.

לפני צאתו הוסיף על הנוסח המקובל ואמר לאבלים: המקום ינחם אתכם ואותנו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

(ייש"כ לדידינו הר"ר יוסף שטראוס על מסירת הדברים)

שיעור מרן הגאון רבי אשר יייס שליט"א

ברכת המצוה על קיום המצוה או על מעשה המצוה

דכתיבת המצוה היינו כעשיית ציצית, וקביעתה כלבשת טלית, ודחה דברי הרב מגן אברהם, עש"ב. ואין זה מספיק, דהרי מצוה חובת הדר, וכשיכנס לדור דומה למתעטף בציצית, והו"ל לברך כשידור, ולא על קביעתה בבית. כי טוית הציצית ושיזירתה דומה לכתיבת המצוה, וקביעות חוטי הציצית בבגד, הוא כקביעות המצוה בבית, ולבשת הטלית בציצית דומה לבא לדור בבית שנקבע בו מצוה. והדרא חקירת הרב מגן אברהם למקומה, דאמאי מברך בקביעות המצוה בבית הו"ל לברך כשידור.

"אכן נראה להחילוק ברור, דבשלמא בציצית דבגמור הדבר, דהיינו בלבישת ציצית, אדם מתעסק בגוף המצוה ומתעטף בו, שבקוה לברכה עד התכלית האחרון, כיון דגם בגומרו של דבר והיה בהעטף עסיק ואתי בגוף המצוה. משא"כ במצוה דגמור העסק במצוה הוא קביעותה, ואחר זה לא נשאר שום עסק בה כשיבא לדור, ולא רצו לקבוע הברכה מבלי התעסק במצוה, לכן הם אמרו לברך בקביעותה, דהוא סוף המעשה את העוסק אשר עסק בגוף המצוה. דכשידור אף דבו בפרק הוא חובתו, מכל מקום תו לא עסיק בגוף המצוה אם המצוה כבר מונחת וקבועה במקומה. ואם בא לדור ועדיין לא קבעה דאף דחובת הדר היא, ובארץ ישראל חייב מיד, מ"מ לא איתרמי ליה בה שעתא. ואחר שכבר נכנס לדור, כשמוצאה וקובעה, מברך בקביעותה שפיר. וכן אם הבית יש בו מצוה ויצא השוכר הראשון והניחה שם, ובא רעהו השוכר השני וכבר יש שם מצוה אף דבא לדור בבית שיש בו מצוה, אין לשוכר שני מקום לברך, דהוא לא נתעסק בה כלל, וכבר בירך השוכר שלפניו, שנתעסק בה וקבעה, אף דהשני שפיר מקיים המצוה שדר בבית שיש בו מצוה ואיהו לא עביד מידי. לכן קבעו הברכה בעת קביעותה דהוא גמר עשיית המצוה. וכל זה מבואר בלשון הזהב של הרמב"ם פ"א דברכות דין ח' שכתב וז"ל, כל מצוה שעשייתה גמר חיובה מברך בשעת עשייה, וכל מצוה שיש אחר עשייתה ציווי אחר אינו מברך אלא בשעה שעושה הציווי האחרון, כיצד העושה סוכה וכו' או ציצית או תפילין או מצוה אינו מברך בשעת עשייה וכו' מפני שיש אחר עשייתה ציווי אחר ואימתי מברך בשעה שיש בסוכה וכו' או כשיתעטף וכו' ובשעת קביעת מצוה. וכונתו שעושה הציווי האחרון בגוף המצוה כמו שכתבנו, ודוק. לפי מ"ש הרב תורת חסד סימן ג"ו, דאין לברך בקובע מצוה תוך שלשים. נראה דמכ"ש שלא יקבע מצוה קודם שיבא לדור בבית אלא תכף שבא לדור או אח"כ. ומאחר שכן הוא דומה לציצית דמברך בעטיפה. ומדברי הרב מגן אברהם נראה קצת דפשיטא ליה דיכול לברך כשקובעה אף אם עדיין לא בא לדור בבית. וצריך להתיישב בדבר."

ונראה כונתו דבמצות מצוה אין הכניסה לבית מתפרשת כמעשה מצוה אלא כמעשה של רשות, ומש"כ תיקנו לברך על המצוה בשעת קביעתה שהיא גמור התעסקותו במצוה זו, משא"כ בציצית שלבישת הבגד נחשבת מעשה מצוה ומש"כ מברך על הלבישה. (וכעין זה כתב בקרן אורה כנ"ל).

אך באמת נראה לענ"ד דלא סברא מסויימת במצוות מצוה וציצית יש כאן אלא כלל גדול בהלכה, דלעולם אין מברכים בברכת המצוה אלא על מעשה המצוה ולא על קיום המצוה שלא ע"י מעשה, וכיון שאין במצוה מעשה מצוה מלבד קביעת המצוה מברכים לקבוע מצוה, משא"כ בציצית שהלבישה היא מעשה המצוה.

וכן נראה לבאר את מה ששינוי (או"ח סימן תל"ב סעיף א') דהעושה שליח לבדיקת חמץ, אם אין בעל הבית בודק כלל אלא השליח, השליח הוא שמברך ולא בעל הבית. והמגן אברהם (שם סק"ה) התחבט שם כיצד יברך השליח כיון שאין זה מצוה דידיה, ועי"ש בדגול מרבה ובמשנה ברורה (ס"ק י'). אך כולם נקטו כדבר פשוט שאין בעל הבית מברך ולא פלפלו אלא במה שהשליח מברך אף שאינו מצוה כלל לבדוק בית של אחרים.

ונראה כנ"ל דזה כלל גדול בברכת המצות דלא המקיים מצוה מברך אלא העושה מצוה, ואף אם אין זה מצוה דידיה כיון דמ"מ הוא זה שעושה את המצוה עליו הטילו את חובת הברכה ולא על זה שמצותו מתקיימת.

"דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת" (ט"ו ל"ח). הנה הרבה קולמוסים נשברו על השאלה הגדולה על איזה מצוות מברכים ועל איזה מצוות לא מברכים ברכת המצוה. ואף אני הקטן הארמתי בזה בכמ"ק (עיין מנחת אשר כללי המצוות סימן כ"ב אות ה' ומנחת אשר דברים סימן ע"א), ואכמ"ל. אך מלבד מה שהארכנו בזה, יש לעיין ביסוד הדברים, אם מברכים על קיום מצוה או על מעשה מצוה, ולענ"ד נראה דלעולם אין מברכים אלא על מעשה המצוה, ואבאר.

הנה הקשה המגן אברהם (סימן י"ט ס"ק א') מה בין ציצית למצוה, דבציצית מברכים על לבשת הציצית ובמצוה על קביעת המצוה, ואם באנו להשוות בין שתי מצוות אלה הו"ל לברך על קשירת הציציות כשם שמברכים על קביעות המצוה, או לחילופין שנברך על הדירה בבית כשם שמברכים על לבשת הבגד. וכתב ליישב שאין בין זה לזה ולא כלום במהות המצוה והברכה אלא קביעת נוסח הברכה ע"י המציאות בלבד, דלעולם קושרים את הציציות לפני לבשת הבגד וקיום המצוה ומש"כ אינו מברך אלא בשעת קיום המצוה דהיינו להתעטף בציצית, אבל את המצוה קובעים לאחר שנכנס לדור בבית ומקיים את המצוה בשעת קביעת המצוה ומש"כ מברכים על קביעת המצוה.

ולפי זה חידש המגן אברהם דאם קובע מצוה טרם נכנס לגור בבית אינו מברך על קביעות מצוה, אלא יברך "אקב"ו לדור בבית שיש בו מצוה" כאשר יכנס לביתו, ע"ש.

ובשו"ת הגרעק"א (קמא סימן ט') כתב לחדש תרי הלכתא חדתא בהלכות מצוה: א. "ההולך מביתו לעסקיו בשוק שעות הרבה ופועמים נוסע מעירו על איזה ימים" כאשר הוא חוזר לבית צריך לחזור לברך על מצות מצוה כיון שהיא חובת הדר.

ב. הנכנס לדור בבית שיש בו מצוה שנקבעה ע"י מי שגר שם לפניו, צריך לברך כיון שהוא מקיים מצותו כשהוא נכנס לדור בבית.

והגאון לא דן בשאלה איזה נוסח יברך, ולכאורה פשוט שאינו מברך "לקבוע מצוה" שהרי אינו קובע, וע"כ יברך בנוסח שקבע המגן אברהם "לדור בבית שיש בו מצוה".

אך אף שדרך כלל נקטינן הלכתא כדברי המגן אברהם, מעולם לא שמענו מי שינהג כמנהג זה, ולא מצינו ברכה זו בדברי הפוסקים. ובאמת כבר כתב הגרעק"א בסוף התשובה לאחר חתימת יד קדשו, שלאחר זמן רב בא לידו ספר ברכי יוסף וכתב בפשיטות דהשוכר בית שיש בו מצוה אינו צריך לברך דלא תיקנו ברכה אלא על קביעת המצוה, וכן גם במי שנוסע מביתו לזמן מה, וסיים דבריו שלדינא צ"ע.

וכבר דחו האחרונים את דברי הגרעק"א מטעם אחר, ונקטו דאף היצא מביתו לזמן מה עדיין חייב במצוה ועדיין הו" חובת הדר, עיין שו"ת עין יצחק (ח"א י"ד סימן ל"א), ושו"ת דבר אברהם (ח"א סימן ל"א), ושו"ת תועפות ראם (סימן מ"ג), ואכמ"ל. ובקרן אורה (מנחת ל"ו ע"א) כתב דאין הכניסה לבית מעשה מצוה, "דהא בכניסתו אינו ניכר אם יש בו מצוה או לא, וצ"ע בזה בדברי האחרונים ז"ל".

ועיין עוד בהעמק שאלה (שאלת קכ"א אות ז') במה האריך בדברי המג"א ורעק"א. ובשו"ת אבני נזר (י"ד סימן שפ"א) כתב דאכן מעיקר הדין יש לקבוע מצוה תיכף כשהוא מחליט לדור בבית אף לפני שנכנס לדור בו בפועל, משא"כ בציצית שאינו מקיים מצוה עד שיתעטף בו. והביא בשם בנו הגדול השם משמואל סמך מדברי הגמ', ודבריו חידוש ואין בהם הכרח.

ואכן כתב הברכי יוסף (סימן י"ט ס"ק ב'):

"אינו מברך על עשיית הציצית וכו'. הרב מגן אברהם (סק"א) הוקשה לו מאי שנא ציצית ממצוה, דאף דחובת הדר מברך כשקובע מצוה בבית. ומתוך כך חידוש הוא שחידשה תורה דיליה לברך ברכות מחודשות, ע"ש באוור. וזו היא שקשה לחדש ברכה שלא נזכרה בש"ס ובפוסקים. וק"ק על הרב בני חיי בהלכות מצוה שהביא דברי הרב מגן אברהם. עיין שם. וחזיתיה להרב יד אהרן תריץ יתב,

וזו גם טעם הבית יוסף (בשו"ע או"ח סימן מ"ז) דהמהרהר בדברי תורה אינו מברך ברכת התורה, ותמה עליו בביאור הגר"א דהלא אף המהרהר בדברי תורה מקיים מצוה, ולמה לא יתחייב לברך. והנראה בזה כנ"ל, דכל שאינו עושה מעשה מצוה אינו מברך. וכמ"ש הבית יוסף (סימן תל"ב) שמברך על ביעור חמץ בשעת הבדיקה ולא בשעה שמבטלו בלבו דאינו מברך על המחשבה, ע"ש.

וידעתי שיש מקום לדחות דשאני ברכת התורה דהוי מצוה דאורייתא ושאני מברכת המצוה דהוי דרבנן, ומהיכי תיתי לפטור את המהרהר בתורה מחיוב דאורייתא לברך.

אך באמת נראה, דכיון שכן נראה לחכמים שזרת הסברא בברכות דרבנן, אף בברכה דאורייתא תיקנו כן, דהלא אף דברכת התורה דאורייתא, פשוט שנמסר הדבר לחכמים לפרש ולתקן מה יברך וכיצד יברך ועל מה לברך, והם אמרו שאין מברכים אלא על המעשה והדיבור ולא על המחשבה וכתקנתם בכל ברכות המצוה.

(אמנם בשלשון הבית יוסף (שם) ובמקור דבריו בספר האגור (הלכות תפילה סימן ב') משמע דיסוד הסברא לפטור את המהרהר בד"ת מברכת התורה הינו מצד דהרהור לאו כדיבור דמי ולא מצד שאין כאן מעשה מצוה, וי"ל).

תמצית דברינו, עיקר תקנת ברכת המצוה שתיקנו חז"ל לא תיקנו אלא למי שעושה מעשה מצוה, ולא במי שמקיים מצוה שלא ע"י מעשה, ויסוד זה יוצא לכמה פנים וכפטיש יפוצץ סלע:

א. אינו מברך על מצוה שאופן קיומה שלא במעשה, ולפיכך מברך על קביעת מזוזה ולא על הדירה בבית שאינו מעשה מצוה לכשעצמה אלא מעשה הרשות אף שעל ידה ובשעתה מתקיימת מצוה מזוזה על ידו.

ב. המקיים מצוה בשליחות חבירו, השליח מברך ולא המשלח שהוא זה המקיים מצוה ע"י השליח ויוצא ידי חובתו.

ג. אינו מברך על מצוה שמתקיים בהרהור הלב שלא ע"י מעשה כגון המהרהר בדברי תורה והמבטל חמץ בלבו.

ודו"ק בכל זה כי נראה נכון וברור.

וענין מה שהארכתי במנחת אשר (בראשית סימן מ"ב) לענין ברכת אירוסין ע"י שליח, ובמנחת אשר כללי המצוות (סימן כ"ב אות ה') ומנחת אשר (דברים סימן ע"א) בענין באיזה מצוות מברכים ברכת המצוה, ושם (סימן ע"ב) בענין ברכת המצוה לפני הגעת זמן חיוב המצוה, וענין עוד במנחת אשר כללי המצוות (סימן כ"ז) בענין שיטת הירושלמי דמברכים ברכת המצוה גם בהכשר מצוה, ואכמ"ל.

אומלל לוינו את אחד המיוחד בין גדולי הדור את רבינו הגדול רבי גרשון זצ"ל. בחיבה יתירה נקרא אצל המוני עמך בית ישראל "רבי גרשון", מרוב חיבור ואהבה שהרגיש הציבור כלפיו.

עלה בסערה השמימה, בסערה הכי רגועה, בצלילות הדעת, הרביץ תורה עד הרגע האחרון, ואני בטוח שבשמים היה זה סערה של שמחה והתרגשות, "רוכב ערבות שש ושמה בבא אליו נפש נקי וצדיק" (מועד קטן דף כ"ה ע"ב).

"נקי וצדיק" מתאימים על ר' גרשון יותר מאשר כל יהודי אחר.

כשהודי נפטר בגיל מאה באופן כללי רגילים בני האדם שלא לבכות ולהצטער אלא לומר ב"ה זכה לאריכות ימים וראה עולמו בחייו. אבל חז"ל אמרו "שקולה מיתתו של צדיקם כשריפת בית אלקינו" (ר"ה י"ח ע"ב), ועוד אמרו "סילוקו של צדיקם קשה לפני הקב"ה יותר מחורבן בית המקדש" (איכ"ר א' ל"ט).

בשריפת בית אלוקינו, אף אחד לא שאל כמה שנים הבית הזה עומד, ארבע מאות שנה! כמה שנים בנין יכולה לעמוד. כי בית המקדש אינו בנין, בית המקדש פירושו השראת השכינה, הארת פנים, מדת החסד, גדולי הדור המגיינים על הדור, לא משנה מה גילם, גם על בן מאה ראוי להוריד דמעות ולהצטער, על סילוק השראת השכינה (ענין בדברי רש"י [שבת י"ה ע"ב] "עד שלא נבנה אהל מועד היתה שכנה מצויה באהלי צדיקים"), והגנתם על הדור, והדרתם על הדור.

ההגדרה הכי מדויקת על ר' גרשון הוא אברך בן מאה שכל עולמו בבית המדרש.

בנוהג שבעולם כמה שנים אברך הוא אברך, חמש שנים, עשר שנים, עשרים שנה, כל אברך אחרי כמה שנים או שזוכה להרביץ תורה וכבר מרגיש ר"מ וראש ישיבה או שיוצא לעבוד, אברך בן מאה שאין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה ואוצר יראת שמים, גם כשהנהיג את הדור, הוא היה אברך.

איש האשכולות, תורה, חסד, ויראת שמים.

תורתו - תורת יושר, היה מופלא ביושר הסברא.

וכבר כתב הגר"ח מלולוז'ין (עץ החיים אות ל"ו נדפס בס"ס נפש החיים):

"וכד דייקת שפיר תשכח, שכל גדולי הראשונים והאחרונים ז"ל לא נשתבחו אלא בסברא ישרה, כל הישר בסברא גדול מחבירו".

וכך הורה הגרעק"א כמו שכתב הגר"ח זילברברג

דברי אגדה

אחד מיסודי של מרן ראש הישיבה הגר"א ארלישטיין זצ"ל

[דברים שנאמרו בבית המדרש להוראה "דרכי תורה" ביום ד' לסדר בהעלתך - י"א סיון]

והרבה גדולי ישראל מאידך שהיו סגפנים, באופן כללי הסגפנים אינם בעלי שמחה יתירה, בנו הגדול של הגר"א סיפר בהספדו בליה שהיה שותה תה באכלו לחם מדי יום, יום אחד החליט בשביל מה צריך סוכר, ויותר על הסוכר, ואח"כ החליט בשביל מה צריך להטביל את השקית תה, גם זה מיותר, ומאז היה טובל פת לחם במים חמים, וקיים בפשוטו פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה בהדי הדדי, היה סגפן שאין כדוגמתו, ושמחה תמיד אופפת אותו.

דקדקן מופלא בכל פרטי הלכה, ובז לכל שמץ של כבוד ויוהרא.

שמעתי שאברך שאל אותו שבבית כנסת נהוג לביל שבת שאחד האברכים אומר דברי תורה, שאל האברך האם לדבר בלומדות או דברי אגדתא ומוסר, ואמר לו ר' גרשון תדבר דברי אגדתא, כי הציבור לא מונה בסוגיא שאתה לומד. טען האברך שהגבאים אומרים שלא מתאים, כי הוא למדן מופלג ולא מתאים שידבר באגדתא. גער בו ר' גרשון מה יותר חשוב הכבוד המזוויף או לקרב לב ישראל לאביהם שבשמים. תמיד התנהג כמו שיש לו כל הזמן שבעולם לכל יהודי, לכל ילד, האיר פנים לכל אחד. הרה"ג ר' הלל קצנלבוך שליט"א סיפר לי שהיה עם בניו אצל ר' גרשון לפני כחודש, עיף היה מיום של הרבצת תורה ותשועה היה, ואעפ"כ דיבר ושותה עם הילדים בהארת פנים, והתעניין בלימודיהם.

דוגמא מוחשית למה שאמרו חז"ל (אבות פ"ו ברייתא ד'): "כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל".

וגם לסיפא של המשנה: "ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא".

אנשים יכולים להבין "טוב לך לעולם הבא", אבל "אשריך בעולם הזה" אצל ר' גרשון ראו את זה, "אשריך בעולם הזה".

"ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו" (ירושלמי ברכות פ"ב ח"א).

על גדול הדור על ר' גרשון כל אחד יאמר "מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו".

מי יתן שנזכה ללמוד מדרכיו ולהמשיך בדרכו.

שנזכה בקרוב לתחיית המתים ולביאת גואל צדק

במהרה בימינו אמן. [נכתב ע"י אחד השומעים]

מויערשוב בהקדמה לחידושי הגרעק"א למס' חולין בשם מורו ורבו הגר" שמוחה רעפיש שהיה מגדולי תלמידי הגרעק"א ונסמך על ידו להוראה (הודפס בווארשא תרצ"ב ומובא באגרות רבי עקיבא איגר עמוד ר"ז בהערות):

"עיקר היגיעה והעמל בתורה תהיה להישייר השכל אף אם עי"ז יחסר כח הבקיות שאין העת מספקת על שניהם, כי מי ששכלו ישר באמת אזי שכלו הישר ישמרהו וימנעהו מללכת שובב להעלות על דעתו חלילה נגד הגמ' ותוס' ורמב"ן וכו', כי כל דברי קדשם מיושרים בתכלית וההיפך מדבריהם הוא עקום בתכלית, ובר שכל הישר לא יטבע ח"ו בעקמימות".

ור' גרשון היה ישר כמו סרגל.

מסופר שהרב מפונבויז זצ"ל שאל את ר' גרשון בצעירותו למה הוא לא מוציא ספר מכל סברותיו הישרות שחידש, ור' גרשון אמר שהוא רוצה ללבן את הסברות עוד יותר, ענה לו הרב מפונבויז "גם זה סברא ישרה".

יגיעת התורה כל ימי חייו.

שמעתי מאחד שהתלווה איתו בנסיעות, שני דברים הקפיד תמיד בהיכנסו לרכב, קודם כל לשאול בשלום הנהגה ובשלום משפחתו, אצל רבים נהג הוא נהג שעושה את עבודתו ולא כ"כ מתייחסים אליו, לא כן אצל ר' גרשון, וגם הזהיר את הנהג שישמור על כל חוקי התנועה. משעשה כך תמיד גמרא עמו וגם בנסיעות לא ביטל רגע מתלמודו.

ולא ניתן לשער כמה כח עצום וזכויות עצומות יש במעל תשעים שנות יגיעת התורה בשקידה והתמדה עצומה.

התני הרה"ג ר' משה סגל שליט"א סיפר לי שבלמדו בפונבויז היה לפעמים מלווה את ר' גרשון לביתו, כי בשיבה תמיד היה מסובב עם הרבה תלמידים, אבל בדרכו הביתה היתה הזדמנות לדבר עמו, וכל פעם כאשר סיים לדבר עם התלמידים היה נפרד עם המילים "צריכים ללמוד בשמחה".

"צהבו פניו של יוסף הבבלי... אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבים עליכם ביותר קרא עליו את המקרא הזה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתך" (מנחת י"ח ע"א).

שמחת התורה לא היתה חבויה בלבו בלבד, אלא שמחה זו אפפה את כל הייטו והיתה ניכרת על פניו, שמחת התורה הקרינה ממנו.

הכרוז הרבה גדולי ישראל שהיו תמיד שמחים,

מערכי תורה

שלח

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

המרגלים - אנשי המלחמה

הנה אחר שהמרגלים אמרו את דבריהם כתוב (י"ג, ל') 'ויהס כלב וגו' ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', וצריך ביאור כי באמת טענות המרגלים היו דברים כהוייתן, וכבר כתב הרמב"ן כי אמת אמרו בדבריהם, וכל דבריהם כי הערים בצורות גדולות מאוד וילידי הענק שם, אם יבואו דרך הנגב, העמלקי שם, אם מן ההר החיתי והאמורי והיבوسی שם, מן הים, הכנעני יושב על הים, באופן שמכל צד הארץ סגורה בפניהם, וא"כ צריך להבין באיזה טענה הסה אותם, ומה השיב לטענותיהם, ועל סמך מה אמר 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה'.

והנה ברש"י בפרשת דברים (א', ח') על הפסוק ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ וגו', כתב רש"י בואו ורשו, אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה, אלו לא שלחו מרגלים לא היו צריכים לכלי זיין. ובספרי שם איתא דאילו לא היו שולחים מרגלים לא היו צריכים ז' שנים של כיבוש, אלא מיד כשהיו נכנסין לארץ היו חולקין אותה. ולכאורה צריך להבין למה שליחת המרגלים גרמה שיהיו צריכים לכלי זיין ומלחמה לכבוש את הארץ, ואטו גם זה הוא חלק מהגזירה שנגזרה על ישראל בעוון המרגלים.

ונראה לבאר בזה כי באמת רצון הקב"ה היה ליתן את הארץ במתנת שמים, ולקבל המתנה מאת ה' אין צריך לזה מלחמה ואין מקבלין אותה על ידי כיבוש, אלא היו מקבלין את הארץ בלא שיצטרכו שום פעולה מצד ישראל, רק היו נכנסין לארץ ומתיישבין בה.

והדבר מבואר להדיא בכתוב שיהושע וכלב בן יפונה אמרו לישראל 'אתם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו הם', וכתב רש"י 'נאכלם כלחם', היינו שאכילת לחם אינה צריכה מלחמה, ואמר להם שהאומות הם לחם בשביל ישראל, ואין צריך לילחם עמם, אלא אפשר ליכנס לארץ ולאכלם כלחם, הרי שמלכתחילה היו צריכים לירש את הארץ בלא שיצטרכו למלחמה ולכלי זיין כלל.

והרי רש"י בתחילת בראשית הביא דברי רבי יצחק, אם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם את הארץ, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו, הרי דישראל אינם נוטלים את הארץ מעצמם, אלא הקב"ה נותן להם ברצונו, ומאת הקב"ה הם מקבלים אותה, ולכן אין טעם שיהיו צריכים לדרכי מלחמה בשביל לזכות בה.

ועל זה אמרו חז"ל כי מה שהוצרכו לירש את הארץ על ידי מלחמה והוצרכו לכלי זיין היה זה רק משום ששלחו מרגלים, היינו משום דשליחת מרגלים לתור את הארץ ולבדוק אם חזק הוא או הרפה, אם במחנים הוא או במבצרים הוא רק בבא לירש ע"י מלחמה, אבל מי שבא לזכות במתנת שמים למה צריך הוא מרגלים, ומה הנפק"מ לו אם חזק הוא או במבצרים הוא, שדברים אלו הם מעלות בדרכי המלחמה, והם הרי באים לזכות במתנת שמים ולא בדרכי המלחמה כלל, וכיון ששלחו מרגלים גילו בדעתם שהם רוצים לזכות בארץ בדרכי מלחמה, ולא באופן של מתנת שמים, והייתה ההנהגה עמהם שכאשר אמרו כן יהיה, [וכפי שמצינו כן גם בגזירה שנאמר להם 'כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם'], ועל כן ע"י ששלחו מרגלים הופקעה מהם הזכיה באופן של מתנת שמים והוצרכו לזכות בארץ בדרכי המלחמה, ולכן הוצרכו לכלי זיין, וזהו שאמרו חז"ל שע"י שליחת המרגלים הוצרכו לכלי זיין, כי בזה קבעו שזכייתם תהיה בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים. ולפי זה יש לומר דזה הייתה טענת כלב בן יפונה, שטען להם שהן אמנם אמת בפיהם כי עז העם היושב בארץ, ומצד חשבון דרכי המלחמה אי אפשר להם ליכבוש את הארץ, אבל כל זה הוא רק אם יורשים את הארץ בדרכי מלחמה, אבל כיון שהם יורשים את הארץ במתנת שמים, על כן אין הם צריכים לדרכי מלחמה כלל, וממילא אין נפק"מ כלל בכל הפרטים האלו, ולחמנו הם שבלא מלחמה אנו יורשים את הארץ.

והנה בפרשת דברים (ב', י"ד) כתוב 'עד תום כל הדור ההוא אנשי המלחמה', וכן להלן שם (פסוק ט"ז) 'ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה', הנה קרא אותם הכתוב 'אנשי המלחמה', וברש"י כתב דהיינו מבין עשרים היוצאים בצבא. אכן לדברינו יש לומר שנקראו כן, כי הם רצו לקבל את הארץ בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים, על כן הם נקראים 'אנשי המלחמה'.

'וכל מנאצי לא יראוה'

כתוב (י"ד, כ"א-ל"ה) 'ואולם חי אני וגו' כי כל האנשים וגו' אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראוה ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו'. וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת וגו' אמור אליהם חי אני נאם ה' אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם וגו' אם אתם תבאו אל הארץ וגו' כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון וגו'. הנה מבואר דענין הגזירה נכפל בכתובים שתי פעמים, ונאמרה בשתי פרשיות, דבתחילה כתוב 'ואולם חי אני וגו', כי כל האנשים וגו', וכל מנאצי לא יראוה', שבפסוקים אלו נאמרה הגזירה שלא יכנסו לארץ, ואח"כ בפסוק כ"ו, שוב חוזר הכתוב על הגזירה ואומר 'אמור עליהם חי אני נאם ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', וצריך

ביאור למה נכפלה ונכתבה הגזירה בשתי פעמים. והן אמנם דבפעם השניה נתפרשו יותר כל הפרטים על מי נגזרה הגזירה, וכמפורש בפס' כ"ט וברש"י, שהגזירה הייתה על אותם שנמנו, ולאפוקי שבטו של לוי וכו', אבל עדיין אינו מובן מדוע נאמר כן בחזרה מיוחדת על כל ענין הגזירה. עוד צריך ביאור מאי טעמא בפרשה הראשונה הכתוב מוציא מן הכלל רק את כלב, כדכתיב בפסוק כ"ד 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו', ואילו בפרשה השניה הכתוב מוציא מהכלל גם את כלב בן יפונה, וגם את יהושע בן נון, כמפורש בפסוק ל'.

ונראה בביאור הדברים עפ"י מה דאיתא במדרש (מדרש תנחומא י"ג), דמבין עשרים שנה ומעלה, בין שהיה עמהם בעצה, בין שלא היה עמהם בעצה, לא נכנס לא"י, אבל פחות מבין עשרים שנה והביא שתי שערות רק אם היה עמהם בעצה לא נכנס. הרי מבואר דהיו כאן שתי גזירות נפרדות, גזירה על כל מבין עשרים ומעלה, וזה היה בין היה עמהם בעצה, ובין לא היה עמהם בעצה, וגזירה נפרדת היה על מי שהיה עמהם בעצה, גם אם הוא פחות מבין עשרים [והביא שתי שערות]. ועיין בחידושי מרן רי"ז הלוי מה שביאר לפי דברי המדרש הא דכתיב 'וכל מנאצי לא יראוה', דבא לרבות דגם הפחותים מבין עשרים, אם הם בכלל מנאצי, אז הם בכלל הגזירה שלא יראוה, וזהו כונת הכתוב 'וכל מנאצי'.

מעתה יש לומר, דלכן נכפלה הגזירה ונכתבה בשתי פרשיות חלוקות, דבאמת היו כאן שתי גזירות נפרדות, וכל אחת נכתבה בפרשה בפני עצמה, דבפרשה הראשונה נאמרה הגזירה על מי שהיה עמהם בעצה, וכמו שנאמר שם, 'כי כל האנשים וגו', וגזירה זו היא גם על פחות מבין עשרים, וזהו שסיים הכתוב 'וכל מנאצי לא יראוה', דר"ל דגם הפחותים מבין עשרים, אם היו עמהם בעצה, והיו בכלל המנאצים, ה"ה בכלל הגזירה. ואח"כ נכתבה עוד פרשה נוספת בפני עצמה, שכל מבין עשרים ומעלה, לא יכנס לארץ ישראל, שזהו גזירה נוספת בפני עצמה על כל מבין עשרים, בין היה עמהם בעצה ובין שלא היה עמהם בעצה, וזהו הפרשה השניה, שחזר הכתוב ואמר, 'אמור עליהם חי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', שבוה נאמרה הגזירה על כל מבין עשרים, גם אם לא היה עמהם בעצה, וכמו שכתוב בסוף פרשה זו בפסוק כ"ט 'במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבין עשרים שנה ומעלה'.

ולפי זה נראה לבאר, הא דבפרשה שניה הוזכרו גם כלב וגם יהושע, ובפרשה הראשונה נזכר רק כלב, דהגזירה שבפרשה השניה הייתה על כל מבין עשרים ומעלה, גם מי שלא היה עמהם בעצה, על כן הוצרך הכתוב להוציא מכלל הגזירה גם את כלב וגם את יהושע, אבל בפרשה הראשונה שגזירה זו הייתה רק לאותם שהיו עמהם בעצה, בגזירה זו אין צריך להוציא את יהושע, שהוא הרי לא היה עמהם בעצה, וממילא אינו שייך לגזירה זו כלל, אבל כלב בן יפונה כתב ברש"י שהיו לו שתי רוחות, אחת בפה, ואחת בלב, למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, עכ"ד רש"י, ונמצא דבפיו היה עמהם בעצה, לכן היה צריך להוציא מכלל הגזירה של מי שהיו עמהם בעצה, וגם נתן הכתוב טעם לזה, 'עקב היתה רוח אחרת עמו', דאע"פ דבפיו היה עמהם בעצה, מכל מקום בלבו היתה רוח אחרת, ולא היה עמהם בעצה, לכן אינו בכלל הגזירה.

כי הנה האדון ה' מסיר כל משען לחם ומשען מים גבור ואיש מלחמה

מתוך דברי מספד על מרן הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל

כתוב בנביא בישעיה כי הנה האדון ה' צבקות מסיר מירושלים ומיהודה משן ומשענה כל משען לחם וכל משען מים גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש. הגמרא בהגיגה דורשת משען אלו בעלי מקרא משענה אלו בעלי משנה כל משען לחם אלו בעלי תלמוד וכל משען מים אלו בעלי אגדה גבור זה בעל שמועות ואיש מלחמה זה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה. מרן הגאון המנוח זכרונו לברכה לחיי העולם הבא כל ימיו נהג במלחמתה של תורה, כל ימיו היה שר צבא של תורה. במצות תלמוד יש חלק שהוא מצוה ללמד התלמידים, כמו שכותב הרמב"ם מצוה על כל חכם וחכם מישראל ללמד כל התלמידים אע"פ שאינם בניו שנאמר ושננתם לבניך מפי השמועה למדו בניך אלו תלמידים. למדנו שיש מצוה מיוחדת ללמד לתלמידים. אבל מלבד זאת עוד יש ציווי מיוחד של מסירת התורה, כתוב ושננתם לבניך, והתרגום מתרגם ותנינן לבניך, ואומר זקני הרב זצ"ל שבוה נאמר ציווי על מסירת הקבלה לתלמידים, שתהא נמשכת מסירת תורה שבע"פ מדור לדור. הרמב"ם בהקדמה כותב את סדר הקבלה, תורה שבע"פ למדה משה רבנו כולה בבית דינו לשבעים זקנים, ואלעזר ופנחס ויהושע שלשתן קבלו ממשה, וליהושע שהוא תלמידו של משה רבנו מסר תורה שבע"פ וצוהו עליה. מה הפירוש שצוהו עליה, כתוב כבר שיהושע קיבל את התורה ממשה, אכן הפירוש הוא שהוא נצטווה ונתמנה שלא תשתכח תורה שבע"פ, גם אחרים קבלו את התורה, אבל הממונה למסור את התורה לדור הבא היה יהושע. ולכן בימי אבדו של משה שנשתכחו ג' אלפים וג' מאות הלכות בקשו להרוג את יהושע, כי הוא היה הממונה על מסירת התורה. זה אחריות מיוחדת וזה מינוי מיוחד למסור את התורה שלא תשתכח. זה תפקיד של כל חכם וחכם בישראל למסור את התורה מדור לדור, ויש לו אחריות שלא תשתכח תורה מישראל. רבותי תדען לכם ידיעה אחת אמיתית, התמצית של כלל ישראל זה ללמוד תורה וללמד תורה, למסור את הקבלה של תורה שבע"פ מדור לדור, חוץ מזה, זה הכל מסביב, עצם הכלל ישראל, עיקר הכלל ישראל זה ללמוד את התורה וללמד את התורה, למסור אותה לדור הבא זה גחלת שארית ישראל הנשארת, וע"ז הובטחנו כי לא תשכח מפי זרעו, ועל זה כתוב ברמב"ם בהל' ע"ז ויעקב אבינו לימד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו ביישיבה ללמד וכו' וצוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממנוה אחר ממנוה כדי שלא ישתכח הלימוד. לא מדברים על חכם, אלא מדברים על ממונה, מי שמזכיר, ובכל דור יש מזכיר, והטעם כדי שלא ישתכח הלימוד, זה תפקיד נורא ללמוד תורה ואת התורה שהחכם לומד הוא צריך למסור, מלבד המצוה של ללמד הוא צריך למסור כדי שלא ישתכח הלימוד, הוא שומר שלא תשתכח תורה מישראל, מרן הגאון המנוח עיקר חייו כל הימים היה למסור הקבלה של תורה שבע"פ מדור לדור, וזהו עיקר תפקידו ועבודה של חכם בישראל, הוא היה משומרי משמרת התורה שלא תשתכח תורה.

עם דברי הספד על רבן של ישראל רבינו הגדול רשכבה"ג מרן ראש הישיבה זצוק"ל

ולתדהמת השואל הסביר, לא היה לו את הפחד של 'ביטול תורה' כשישב בנחום אבלים ולכן ראו עליו שהוא יותר רגוע... **מביטול תורה הוא רעד!!!** דבר נוסף, סיפר נכדו, שהוא היה רגיל ללכת לכיור וליטול ידיו ב'מים אחרונים', ולעת זקנה היו מביאים לו קערה וספל ליטול ליד השולחן. ושאל אותו הנכד, למה הוא משנה ממנהגו? אמר לו הסבא - 'ביטול תורה'. המשיך הנכד ושאל, סבא, ועד היום מה היה? אמר לו אפשר לחשוב בלימוד בדרך, אך היום כיון שאני לא אדם צעיר - היד רועדת... אני צריך לשים לב להחזיק את הספל בצורה שלא ישפכו המים לבחוף, אז זה מפריע לי את הריכוז בלימוד... לכן אני מעדיף ליטול מים אחרונים פה על יד השולחן!!!

סיפר לי הרב ר' יוסף רוזנברטן שהוא היה לפעמים זוכה לקחת את מרן רה"י במונית שלו (כשהיה צריך), שברגע שהוא היה נכנס ומתיישב הוא פתח מיד את המשניות ולמד! הביטול תורה - זה היה אחד הדברים שהוא רעד להיכשל בהם, כי הרי ע"ז הגמרא אומרת בסנהדרין (צט, א) 'כי דבר ה' בזה היכרת תכרת הנפש ההיא'.

דבר שני זה להספיק, לא להשקיע את הזמן רק בעיון. הוא ייסד פעם 'חברת מהירים', כך קרא לזה... אשר מלבד הלימוד בעיון, הם השתדלו לומר את המסכת!! והוא מסר על זה שיעורים לקבוצה שקבלה ע"ע... היה זה במסכתות בבא קמא, ופסחים.

הדבר השלישי שהוא היה מדבר עליו כל הזמן, זה 'לימוד המוסר'! הוא היה ראש ישיבה... אבל כל שיחה שלו הוא מדבר על לימוד המוסר! כי רק כך אפשר להעפיל בסולם השלימות של חובת האדם בעולמו. והיום בהספדים סיפרו, שאמרו לו זה מוריד את הקרן שלו בעיני הציבור... הוא היה ממש נודניק על מוסר... והוא אמר, זה לא משנה לי... אני לא דורש בשביל להוסיף כבוד לעצמי, אני צריך לחזק את הציבור וזה הדבר המעמיד של כל הגברא רבה' של הבן תורה.

והיה ידוע שאצלו הוא קיים את זה עד סוף ימיו, בין שבע לשבע וחצי (בחורף) הוא יושב ולומד מוסר כמו כל אחד, אין קבלת קהל, ואין כלום! והוא אכן היה את הדמות של ה'אדם השלם', וכזה ראה וקדש.

"וישמר" - מן המזיקים...

ונראה חובתנו בשעה זו לאחר זמן מתן תורה. וכמו שהפרשיות של קודם מתן תורה ליוו אותנו בהקשר לזמן ההוא, פ' אמור עם ספירת העומר, ופ' בחוקות, שתהיו עמלים בתורה, גם כעת - פרשיות נשא ובהעלותך מלוות אותנו - פלאי פלאים... בפרשת נשא - יש את 'ברכת כהנים'. תמיד אנחנו מספרים שלפני כחמישים שנה בקרית 'ישמח משה' בבית הרבנית מסאסוב היה שבע ברכות ודבר שם מנהל בנק טפחות והוא אמר שהוא רוצה להסביר את ברכת כהנים כמו בנקאי... כל פסוק בברכת כהנים מחולק לשתיים: 'ברכת ה' - וישמרך. יאר ה' פניו אליך - ויחונך. ישא ה' פניו אליך - וישם לך שלום.

ומה העניין בחלוקה הזו?... ואמר שהוא מסביר את החלק הראשון שנוגע לבנקאי והשאר בדומה לו. רש"י אומר 'ברכת ה' - בממון, וישמרך - מן המזיקים. בבנק יודעים שיש 2 חלקים בדרך להתעשר, א. לעשות כסף, וזה כולם רוצים ומרבים בהשתדלות (כמובן אלו מהאנשים שלא יודעים שהכל ראש השנה גוזר...) ב. יש חכמה נוספת לא פחות חשובה, לדעת גם אם כבר יש לך הרבה כסף איך לשמור ע"ז שלא יאבד, וכגון - מיהו הבנקאי הנכון. אם אתה נופל אצל בנקאי לא מוצלח ואתה משקיע את הכסף במקום לא טוב, אז הכל יורד לטמיון ולפעמים הוא נשאר בע"ח... וישמרך מן המזיקים - וכ"ש שאר המזיקין ומרעין בישין.

וכך זה כל החיים, גם בחיי נישואין וגם בכל שטח בחיים, מבקשים מהקב"ה, 'ברכת ה' - תברך אותנו במשהו טוב. וגם "וישמרך" מן המזיקים, לשמור על זה טוב ולא לאבד את זה, יש הרבה דברים שיכולים לאבד את זה...

עד חג השבועות אחזנו בסוגיא של "ויברכך", לקבל ברכות שמים, היום זה "וישמרך" - מן המזיקים, אנחנו יכולים בבית אחת לאבד את הכל... הגמרא אומרת בחגיגה (טו, א), אלו דברי תורה שקשין לקנותם ככלי זהב וכלי פז, וקל לאבדן ככלי זכוכית.

"ויהי בנסוע הארון"...

ברגעים אלו עושים את דרכם אחרוני המלווים את מיטתו של מרן גדול דורינו מרן רה"י הגר"י אדלשטיין זצ"ל. כאשר מרן הרב שך זצ"ל חזר מההלווייה של החזן אי"ש - הוא היה כולו שבור ורצוצ גדול הדור נפטר... ואז הוא בא לישיבה, והוא אמר: החזן אי"ש היה גדול הדור, ענק הדור, ולא הניח כמותו, אמת. אבל כעת הוא כבר לא יכול לעשות כלום, כעת הוא למעלה... אנחנו עוד יכולים! בואו ננצל את זה, נחטוף גמרא ונלמד, והוא מיד התיישב ללמוד...

השבוע - פ' בהעלותך - כשנקרא בתורה "ויהי בנסוע הארון" יתר לבנו בחלחלה על אותו ארון הקודש שנסע מאתנו... המה נסעו למנוחות ואותנו עזבו לאנחות.

כשהדוד רה"י רבי אליהו מישקובסקי זצ"ל הספיד את הגה"צ רבי אליהו לאפיין זצ"ל הוא הסביר מדוע מרע"ה דוקא אז אמר - "קומה ה' ויפוצו אויבך - וינוסו משנאיך מפניך" - שהוא המשך הפסוק, והוא, כי כל זמן שהארון היה איתנו - הוא הגן עלינו, אבל כעת הארון נוסע, וממילא צריכים לשאת תפילה מיוחדת "קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך"...

כל זמן שארון הקודש - מרן ראש הישיבה - היה איתנו, היה מי שיגן על הדור, גם על הרוחניות וגם על הגשמיות. אבל היום שכבר אין לנו את הזכות, אז צריכים להרבות לזעוק ולהריע, להתחנן ולבקש: "קומה ה' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך".

אם אנחנו היינו צריכים היכי תמצא להבין יותר את המציאות שבועות זה יום דין של תורה, אז קיבלנו היום את ה'דין והמשפט' הזה!!! בכל עולם התורה - הוא הודה, הוא זיוה, והוא הדרה... של כל עמ"י בכלל ובני התורה בפרט, גדול הדור, ענק הדור... והיום פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה...

ואני רוצה להוסיף דבר מעניין: במשפט של שבועות יש כמה מהלכים. מהו חלקו במשפט של ראש השנה ומה חלקו של עצרת. ואמר לי פעם הגר"י אריה לייב שפירא (משגיח בפוניבז' לצעירים), והוא גם הראה זאת למרן רה"י זיע"א והראש ישיבה הסכים עם זה, שהר"ן (על הרי"ף בדף ג בדפי הרי"ף) בפ' למשנה (טו, א) בארבעה פרקים העולם נידון, שהמשפט של עצרת שנידון על פירות האילן כמה פירות יהיה בעולם, ובר"ה גוזרים על כל יחיד ויחיד כמה הוא יקבל.

וכן ביום דין של תורה זה דין של כלל. כמה חלק התורה שיהיה בעולם בכללות, ובר"ה כמה יקבל כל יחיד מהחלק הזה.

הסיפור עם החפץ חיים שסיפר מרן רה"י זיע"א, (מופיע בספר מעדני שמואל להגר"ש טרוביץ זצ"ל) שהחפץ חיים דיבר בוורשא (בישיבתו של החתן של רבי חיים מבריסק, ויש גירסא שזה היה בלודז') ואמר, הרי רבי עקיבא איגר היה ענק שבענינים, ועוצם גדלותו של הרעק"א - אי אפשר להקיף את זה... אמר החפץ חיים, בכל דור ודור נגזר כמה תורה תהיה בדור. בדור של רבי עקיבא איגר, ההשכלה 'פשטה את טלפיה' במלוא עוזה וסחפה המונים אחריה, והרבה תורה שנקצבה לדור - נשארה בחוף... אז רבי עקיבא איגר השכיל לנצל, והוא זכה בזה... ומרן רה"י הוסיף, שרעק"א זכה בודאי עם עמל התורה שלו, אך לא פחות - עם הענווה הגדולה שלו!!!

וגם אנחנו היום... נגזר על התורה לאבד נזר ותפארה... את גדול הדור! עמוד הענווה! כמה תורה הוא הרביץ, וכמה יראת שמים שהוא הרביץ... ונטל כל חמודות שבעולם והלך לו.

הזהירות מביטול תורה

ונראה להתחזק בכמה דברים שמרן זצ"ל היה מאד מתריע על זה, והנה אחד מהדברים שצינו עליו זה הרוע הנפשי שלו בכל מצב שהוא, וגם היה מיוחד בה להרגיע את האחרים, תמיד להשתדל שבחור ירגיש טוב, ויהיה רגוע, עד כמה שאפשר. חוץ מדבר אחד שהוא עצמו היה לו פחד גדול מזה - "חטא של ביטול תורה!" הוא היה רועד מהדברים הללו...

סיפרנו, ששאלו פעם את אחד מהמקורבים, ידוע שתמיד מרן הוא רגוע ושלו... האם כשנפטר לו בנו אהובו הרב"ג רבי יוסף - מרמת אלחנן, ראו עליו משהו במשך השבועה? והוא אמר - כן, הוא היה יותר רגוע.

אנחנו מקווים שכולנו קיבלנו עול תורה, ידענו קודם שיש 'יום דין', ידענו מה שהרב שך אומר, השקענו בזה, וה'אהבה רבה' של שבועות היתה בעוצמה כמו שצריך... בקשנו התפללו - וכולנו תקוה בס"ד שגם זכינו וקבלנו.

לנבאמור המוסגר, שעל השיחה הקודמת קיבלתי שתי הערות, אחת מהרחוב, עוד אחת משני אברכים בוגרי הישיבה. ההערה מהרחוב (אני אפילו לא יודע מי אמר לי את זה...) אמרתי בישיבה שבמצרים היינו במ"ט שערי טומאה, ומשם לקחנו ה' להיותנו בני מלכים ונתן לנו תורתו הק', והוספו בדרך משל של האינטרנט והסמרטפונים למיניהם, זה שמונה עשרה - תשע עשרה שערי טומאה... אנחנו היינו במ"ט שערי טומאה!! אך העירו לי, שסמרטפון זה מ"ט שערי טומאה - ובשיעור חזון איש... א"כ חוזרני בי. (כנראה שעל דבר שלא מכירים לא כדאי לדבר).

הערה נוספת קיבלתי מב' אברכים, אני אוהב לדבר על ה'אהבה רבה' של שבועות בישיבה, כמה מתוקים ומרגשים הרגעים הללו... ואמרו לי (גם אברך מק"ס, וגם אברך מק. הרצוג) למה המשגיה זורה לנו מלח על הפצעים... אנחנו כ"כ מתגעגעים לישיבה, קשה לנו בלעדיה... למה צריך להזכיר לנו את הרגעים הכי מתוקים ולפצוע אותנו מחדש...

ולכם בני הישיבה הק' אנו אומרים תנצלו את השנים שנשארו לכם בישיבה, זה חולף מהר.

כשיש טעם בלימוד - אין טעם בדברים אחרים

איך באמת מאבדים את הכל בין רגע, ואיך שומרים על זה: זה כתוב בפרשת בהעלותך, בתחילת שישי, (י, לה - לו), יש שתי נוניס"ם הפוכים, ופרש"י לומר שאין זה מקומו - אלא להפסיק בין פורענות לפורענות. פורענות הראשונה היא 'ויסעו מהר ה'' - כתינוק הבורח מבית הספר, ובכלי יקר פירש שפחדו שיתנו להם עוד מצוות. והפורענות השנייה זה המתאוננים, ולאחריה קברות התאווה.

שואל מרן רה"י זצ"ל ב'אילת השחר' עה"ת, פורענות זה בדרך כלל צרה שבאה כענש על חטא, וא"כ מהו הפורענות של ויסעו מהר ה' - כתינוק הבורח מבית הספר, איזו פורענות היתה שם? זה חטא גדול, אבל למה פורענות?...

אלא מסביר ראש הישיבה, כתינוק ה'בורח', וכיצד הגיעו לירידה שכזו, אלא אחרי שנצוץ במחשבתם שכבר לא מרוצים להיות ליד הר סיני, זה היה כבר עונש שנענשו, שכבר באו למצב שקשה להתגבר על היצר של בריחה בפועל.

ומוסיף - **וכל אחד יכול לראות שמכל הזנחה במצוות כבר יש לו קשיים לקיים המצוה הזאת וצריך כבר התאמצות וכו'.** ואחר הבריחה מבית הספר, שהוא ניתוק יותר גדול מהדבקות בתורה, ממשיך הקשר להתרופף יותר ויותר.

ונראה את המחיר... עם ישראל התאוו תאווה, איך מגיעים לתאווה?... שאלו פעם את החזו"א איך מתגברים על תאוות האכילה, והוא אמר שלקצות החושן לא היה טעם בקוגל. עם ישראל אף פעם לא התלוננו, לא חשקה נפשם במעדנים ותענוגות, ופתאום - - - התאוו תאווה, ולא סתם, בשר... וישבו ויבכו גם בני ישראל... זו מחלה מדבקת. מה קרה?... כי כשמאבדים את הטעם בלימוד - הקוגל מרים ראש... פתאום מתאווים תאווה.

החובות הלבבות אומר, **אין שתי אהבות שורות בלב אחד, אהבת העוה"ז ואהבת העוה"ב, וכן אמר הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל, גם אהבת תורה ואהבת תענוגות העולם הזה - זה לא בא ביחד!**

הדוד - ר' אליהו מישקובסקי ראש ישיבה של כפר חסידים היה נוהג לומר, "משיב הרוח ומוריד הגשם" אם אתה רוצה שהרוח תנשוב למעלה - תוריד את הגשם... אם הגשם עולה הרוח יורדת ואם הגשם יורד - הרוח עולה.

הייתי פעם אצל מרן רה"י רבי גרשון זצ"ל. היו מכניסים אליו גם בשעת האוכל. ראיתי אותו אוכל, אז אמרתי לו 'בתאבון'... הוא חיך. היה שם נכדו אהובו הרב מרדכי, ואמר לו סבא, תגיד לו את מה שסבא אומר לנו... והוא חיך, ואמר 'אצלנו היו אומרים שבתאבון אומרים לסוסים... אדם אוכל כי הוא צריך לאכול!'

ללמוד תורה מתוך גישמאק

מרן הרב שך זצ"ל נסע פעם ממועצת גדולי התורה מירושלים לבני ברק, יחד עם הרב'ה מוויזניץ האמרי חיים זצ"ל, והאמרי חיים אמר לו איזה וורט, והרב שך כל כך נהנה ונהיה מאושר מזה, אז הוא חזר על זה בישיבה בהתפעלות! הוא אמר לו כך, חז"ל אומרים על היצר הרע אם פגע בד מנוול זה משכחו לבית המדרש, והתמיהה עצומה, לנו אומרים אם פגע בד מנוול זה - תזרוק אותו לבחוץ! למה להכניס אותו לתוככי בית המדרש?... הסביר האמרי חיים, הרי מה היצר הרע אומר לך... נכון, יש עולם הבא,

אבל כאן יש גם עולם הזה... איזה בניינים יפים, איזה מכוניות... איזה נחמד ונעים פה, ואז תענה לו בא ונכנס יחד לבית המדרש... בא אני אראה לך מה זה עולם הזה... כל מה שאתה חושב שזה עולם הזה - זה משחקים של ילדים קטנים, תבוא לישיבה תראה מה זה קושיא... איך מתווכחים... מה זה 'ריתחא דאורייתא', מה זה שיעור של ראש הישיבה, תכנס, תקלוט משהו... תראה מה זה אושר והנאה. זה העולם הזה האמיתי.

וזה שומה עלינו מיד להתחזק לקבל טעם ומתיקות בלימוד, ולא להיות ח"ו כתינוק הבורח. [אמרו בשם המשגיה הגה"צ הרב וולבה זצ"ל שאמר שיש כאלו שמיד אחר שהיו ערים בליל שבועות הולכים לישון ומתעוררים בר"ח אלול].

תמיד אנחנו חוזרים מעשה שהיה בישיבת 'באר יעקב', שהיה פעם בחור בן עלייה מופלג, ובהגיע עת דודים, הוא חיפש אחת שתהיה מין במינו... היה קשה לו, אך לבסוף הוא מצא אחת כלבבו, אשר פיה וליבה שוים, שהיתה מוכנה למסור נפש על תורה עד טיפת הדם האחרונה! והיו ניכרין שדבריה דברי אמת. הוא היה מאושר, הוא בא אל רבו, ראש הישיבה הג"ר משה שמואל שפירא זצ"ל, קורן מאושר, ברוך ה'... היה שווה לי לחכות, סוף סוף מצאתי... הג"ר משה שמואל שאל אותו, באת להתייעץ איתי, או להודיע לי?... הוא לא כ"כ הבין מה יש לו להתייעץ, אבל מה הוא יענה, שהוא לא בא להתייעץ!... עם ראש הישיבה מתייעצים!... אז הוא אמר 'להתייעץ'! באמת?... שאל הרה"י, כן. אם כך, לך לטלפון ותבטל את השידוך הזה לגמרי, אח"כ תבוא ואסביר לך.

הבחור לא ידע את נפשו... אבל למה?... אמר לו הרה"י - אם באת להתייעץ - זו עצה טובה! ובצער נפשו הלך הבחור והודיע שהשידוך מתבטל.

הוא חזר חזרה אל ראש הישיבה כולו מוצף בדמעות... למה?... האיר לו ר' משה שמואל את הפנים, ושאל אותו, אמור לי, כמה זמן אדם מסוגל לחיות במסירות נפש עד טיפת הדם האחרונה?... כמה זמן שייך לחיות ככה? שבע?... שבועיים?... אמנם הוא רוצה את זה, אבל אדם לא יכול לחיות ככה, אנחנו מחפשים אחת שאצלה כשרואה את הבעל ללמוד זה 'אהבה בתענוגים' היא לא מרגישה מסירות נפש רק אושר ועונג.

לנכמו הרבנית קנייבסקי, או הרבנית אלישיב, איך הם נהנו כל רגע שהבעל יושב ולומד... זה לא מסירות נפש... אתה שואל אותה את מרגישה מסירות נפש?... איזה מסירות נפש, היא נהנתה מכל רגע של החיים... אהבה בתענוגים... אמנם זה קשה למצוא... אבל מי שיהיה כזה בן עלייה ימצא גם כן... כמו שהרב אלישיב מצא, ורבי חיים קנייבסקי מצא... זה התחיל בהם, אם תהיה בן עלייה תמצא, תהיה לך סייעתא דשמיא].

וזה היסוד הראשון של ההצלחה.

רבינו יונה אומר למה בעידן ריתחא עונשים גם על עשה? על אשר לא חמד יופי המצוה בלבבו... בא תראה ותתבונן מה זה כל מצוה... כמה אושר ורווח בשני עולמות. איך לא תחמוד יופי המצוה ושכרה.

לעמוד בנסיון בלי חשבונות...

אני רוצה לספר לכם מעשה שהיה: (בלי פרטים מזהים...) היה פעם בחור בישיבה שלו והוא נגש למגד"ש ואמר לו, אני "סוג דלת" והוא פירט והסביר את הבעיות שיש לו, היו לו ג' דברים בעייתיים באמת, וסוג ד' בגלל שאני גם לא מבין כלום בלימוד, מי יקח אותי לשידוך?... אולי כדאי שאני אצא לעבודה, ואם אנשים מחפשים אחד שעובד, אולי יקחו גם אותי...

כל ההסברים לא עזרו מאומה, הוא התעקש בשלו זה היה בסביבות חג השבועות. ואחרי שבועות הוא בא אליו בהחלטה שהוא ממשיך בישיבה. מה קרה?... ואז הוא סיפר, הייתי באיזה מקום בשבועות ושמעתי דרשה מעניינת: הדרשן אמר מה רות חשבה?... כולם חושבים אמנם היא יודעת לוותר על עולם הזה, אבל ידעה שעולם הבא יהיה לה, ובגדול...

אך בתרגום כתוב אחרת, בפסוק שאמר רות לבועז "אמצא חן בעיניך אדוני כי נחמתי, כי דברת על לב שפחתך, ואנכי לא אהיה כאחת שפחותיך". ואומר התרגום: "וארום מלילתא תנחומין על לב אמתך - דאבטחתני למחסן עלמא דאתי הי בצדקותא". הבטחת לי לרשת את העולם הבא, אבל, "ואנא לית לי זכו למהוי לי חולקא לעלמא דאתי אפילו עם חדא מן אמהתך". אין לי זכות להיות אפילו כמו אחת השפחות.

ובס' הללי נפשי להרה"ג רבי הלל קופרמן שליט"א, מביא בשם המפרשים שהגמרא בכתובות (קיא, א) אומרת דאמר ר' אבהו, אפילו שפחה כנענית שבארץ ישראל - מובטח לה שהיא בת העולם הבא. אבל אצל רות, כיון שהיא באה ממואב, ועדיין לא נפסק 'מואבי ולא מואבית' אז אין לה עוה"ב - והרגשה אמיתית שלה שהיא סוג ד'... גיורת, אלמנה, עניה מרודה, וגם מזרע עמון ומואב שלא יבואו בקהל ה' - ואין לה חלק לעלם הבא... ומה היא עושה?... ורות דבקה בה, מוותרת על הכל בלי שום חשבונות!!!

ומה יצא מזה בסוף?... כל מלכות בית דוד, אמר אותו הדרשן, תראה מה יוכל לצאת מסוג ד'... מה אנחנו מבינים בכלל... מספר הבחור, שמעתי את זה והתרגשתי... הוא חזר לישיבה, והיום הוא אברך חשוב מאד!!! אחר זמן גם נפתח לו הראש והוא נהיה ת"ח גדול.

מה שאני התפעלתי, זה לא רק מעצם הסיפור... אלא איך שהקב"ה מסובב את הכל, ומזמן לאותו בחור בדיוק את אותו הדרשן שהוא צריך לשמוע... זה משהו מיוחד! בדיוק כמו שרבי עקיבא רצה לצאת מהלימוד, והוא ראה אבן שנשחקה ע"י המים, הקב"ה זימן לו אותה...

כתוב שהגויים ישאלו את הקב"ה לעתיד לבא, למה לא נתת לנו את התורה? והוא אומר להם, כי לא רציתם. ואז ישאלו למה גם עלינו לא כפית הר כגיגית?... אך - התשובה, כי מי שבאמת רוצה ומשקיע - נותנים לו עזרה שיצליח ויעמוד במשימה, עם ישראל אמרו "נעשה ונשמע", אז אולי אי פעם הם ירצו להתחרט - אז הוא כופה עליהם הר כגיגית, אבל אתם בכלל לא רציתם... אין סיבה לעזור לכם הר כגיגית...

ונספר עוד:

בספר 'אוצרותיהם אמלא' של הגאון ר' אליעזר טורק שליט"א, הוא מביא סיפור, שבי"רחי' כלה' היה יהודי מתמיד גדול ות"ח מובהק שקראו לו 'רבי חנא', פעם הוא ישב עם המגיד שיעור, באיזה 'שלוש זכר' ואמר לו המגיד שיעור - תרשה לי לספר את הסיפור שלך... ר' חנא לא רצה, אך הוא לא יכל לעמוד בפני המגיד שיעור... אם אתה רוצה, תספר...

ומעשה שהיה כך היה: אמר המגיד שיעור: רבי חנא הזה - הוא לא קלט כלום בלימוד. הוא למד בישיבה של הג"ר יהושע בוקסבויס בעל אור פני יהושע בגלאנטה, והוא בא אל הרבי שלו ואמר לו הרבי'ה יודע - אין... המח שלי אטום, סתום, וחתום, אני רוצה לצאת לעבודה, אז שהרבי'ה ידריך אותי, משראה שנחוש בדעת אז הרבי דאג לו שיהיה לו עבודה במקום חרדי, היתה לו יראת שמים גדולה...

כאשר הוא עמד לצאת ערכו לכבודו 'מסיבת פרידה' יום קודם שלפני צאתו לדרך, ודברו בשבחו, בשבח הרצון שלו... ובקיצור, הוא היה צריך לצאת - דרך דוגמא - בשעה עשר לרכבת של אחת עשרה. הוא סיים לארוז את חפציו בתשע וחצי, ועכשיו יש לו חצי שעה, מה עושים?... הגמרא - קשה לו... אז הוא חיפש איזה ספר מוסר. ומצא ספר מוסר מאובק וישן שמישהו שם למעלה בארון. הוא הוריד את הספר, פתח והתחיל ללמוד: היה כתוב שם כך: 'בעת שאדם מרגיש בודד ואין מי שיכול לעזור לו, באותו העת נפתח לו פתח מיוחד ממרום להביא לו סייעתא דשמיא שלא בדרך הטבע. ואם ינצל את הזמן הזה - יזכה להתעלות במעלות התורה והיראה מעלה מעלה!'

הוא ראה את זה ונהיה לו בלבול גדול... הוא קרא את זה שוב ושוב... כעת אתה מראה לי את זה?!... כבר עשו לי 'מסיבת סיום' אם אני אחזור כעת ללמוד - פשוט יצחקו עלי וילעגו לי... אז אין ברירה אני אסע. אך במחשבה שניה - אולי אם כעת הראו לי את זה - סימן שאני יכול להצליח... היה לו מאבק בינו לבין עצמו חצי שעה, עד שגברה בו ההחלטה, לא איכפת לי מהבזיונות... על דעת כן!

הוא חזר לבית מדרש וכולם הסתכלו עליו... אתה איחרת את הרכבת! אמרו לו. נכון, אני יודע... אז מה אתה רוצה כעת? ללמוד, אבל עשו לך מסיבת סיום... בסדר, הוא לא התרגש... הוא התיישב ללמוד כמה זמן, כחלוף זמן, היתה לו שאלה, הוא החליט, אני אלך לשאול, הרי יש לי סייעתא דשמיא... מקסימום יגידו שאני מדבר לא לעניין... הוא בא אל הבחור הראשון שראה, ושאל אותו. הלה התפעל... אוהו... זו שאלה טובה, הרשב"א שואל אותה! הוא נפגע, למה אתה צוחק עלי... אמר לו, בא נפתח ונראה... הם פתחו חידושי הרשב"א, ואכן... הרשב"א הקשה את זה!

כחלוף זמן נוסף היתה לו עוד שאלה, והוא כיוון לריטב"א, ולרא"ש, ולעוד ראשונים, עד שהוא נהיה מתמיד עצום ותלמיד חכם!!!

הקדוש ברוך הוא ידע בדיוק ברגע שהוגדשה הסאה לבחור הזה, שבאמת רצה ללמוד, ועמד בנסיון שלא להתפעל ממה שיגידו ואחרי שהוא עמד בו, הוא זכה לשפע של סייעתא דשמיא.

ועוד דבר נוסף, אנחנו בדרך כלל, אחד מהדברים שהיצר הרע עובד עליו טוב טוב ומצליח עליו, בהיותנו כולנו אנשים בעלי שאיפות לשלמות, ואם פעם אחת נפלנו - אז נשברים, אתה רואה שאני לא מצליח... וככה היצ"ר קונה שביתה אצל רבים וטובים. אתה לא שווה כלום... בין כה וכה לא תצליח... ויש על זה סיפורים בלי סוף... זה חוזר על עצמו הרבה פעמים, וכולנו מכירים את זה...

אגב, אמר לי פעם המחנך הדגול הר"ר משה בלוי שכל היום הוא מוסר נפש על הנוער, יש אצלו בחורים שירדו לתחתית... הוא שואל את כולם, איך זה התחיל לכם?... איך התדרדרתם?... והרבה אומרים לו דוגמא, שהם היו בטיול, ופעם אחת (!) באונס הוא שכח להתפלל מנחה. זה בער

בו בהתחלה, והציק לו... עד שהחליט לזלזל במנחה. בין כה וכה התפילות שלי לא שוות כלום... וכמה וכמה בחורים הסיפור הזה חוזר על עצמו... זה שבר אותם ומשם התחילה הנפילה עד לשאול תחתית.

[יש בזה גם סיפור ארוך ויפה עם מרן רה"י זיע"א, שמספר הג"ר נחום ברנשטיין שליט"א, ואין כאן את הזמן...]

ונראה מה האמת.

והנה האלשיך (על מגילת רות) שואל: היו שני בנים לאליםלך ונעמי, מחלון וכליון. מה יצא ממחלון?... רות ושכל שושלת הדורות. ומכליון וערפה? - כלום, כליון מלשון 'קיליון' לא נשאר ממנו כלום, כלום, כלום. ונשאלת השאלה, איך זכה מחלון?... מה ההבדל בינו לבין כליון, הלא שניהם נשאו נשים נכריות!!

אמר האלשיך הקדוש: מחלון היה יותר מבוגר, ולא היו שם נשים יהודיות, אז כל הזמן הוא עמד בנסיון והתגבר על עצמו ולא נשא אשה. וזה היה זמן רב. לעומתו, כליון, היה יותר צעיר, כל זמן שכליון לא התחתן, הוא עמד בנסיון. אך ברגע וכליון נשא אשה, מחלון נשבר... ואז הוא לא עמד בנסיון וגם הוא לקח אשה נכריה.

ועל התקופה הזו שהוא עמד בנסיון, על אף שלבסוף הוא נכשל!! אך הוא קיבל את דוד המלך וכל שושלת הדורות של 'מלכות בית דוד'!

ואת הדברים האלו קיבלנו מהסטייפלר וממרן רה"י זיע"א. כל פעם שאתה עומד בנסיון, ובכל דבר שהוא, כל עמידה בנסיון, השכר הוא לאין ערוך... אין לתאר ולשער. ובדאי שאם תזכה לעמוד עד הסוף, השכר הוא גבוה מאד, אין מה לדבר... נסיון מלשון נס להתנוסס. להתרומם ולהגביהו ע"י העמידה בנסיון.

ערפה ורות קבלו נסיון. נעמי דברה איתם שישבו לביתם ולא ילכו אתה, כי אין להם מה לקבל ממנה, אין לה כבר לא רכוש ולא ילדים, והסיבה שעשתה את זה שיש הלכה בגרים שדוחים אותם. ולמה?... כיון שרוצים לבחון אותם, בואו נראה אם את באמת רוצה להיות יהודיה, ומוכנה אף לשלם מחיר של מסירות בשביל זה או לא...

רות שעמדה בנסיון - תראו למה היא זכתה... ערפה שלא עמדה - נפלה והפסידה... היתה לה נפילה נצחית בעולם הזה ובעולם הבא!!!

תעשה מה שאתה יכול!

ואני רוצה לומר לכם דבר אחד: גם אותו שמענו ממרן רה"י זצ"ל: בשביל הצלחה בתורה - צריך מידות טובות! גם היום בהספדים, דברו על זה הרבה... ואפשר להרחיב רבות בנושא.

אחי הגדול הרה"ג רבי חיים ארי' שליט"א אמר לי שהוא שמע את רבי חיים שמואלביץ בסביבות שנת תשל"ו, והוא אמר, כי בחומש שמות (יט), ב) בתחילת הפרשה של מתן תורה כתוב מה צריך לקבלת תורה: **"ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחננו שם, ויחן שם ישראל נגד ההר"**. וכך מתחילה קריאת התורה בחג השבועות. **"ויסעו מרפידים"** ואחז"ל שרפו ידיהם מהתורה, איפה שיש "רפידים" - תסע משם מה! תברח משם! **ויבואו "מדבר סיני"** ויחננו שם. מדבר - זה מידות טובות. במדבר אין קנאה... אין במי לקנאת ואין במה לקנאת... הכל רגוע ושלו.

"ויחן שם ישראל כנגד ההר", כאיש אחד בלב אחד. אהבת חברים, אהבת רעים, וככה זוכים: כל זלזול קטן באהבת רעים - תלמיד רבי עקיבא מתו על כך! לא נהגו כבוד זה בזה...

אני רוצה לומר לכם דבר שא"א לעמוד בפניו... סיפור נורא הוד: ביום רביעי הקודם היתה תפילה בקבר השל"ה הקדוש בראשות הגר"ש גלאי, על ילדי יקר'ה הסעות' של החינוך העצמאי, ונוכחתי שם בתפילה.

סיפר שם אברך יקר הרב אפרון, הוא עסקן גדול של קרן ההסעות, וסיפר, שיש ילד עיוור שלומד בצפון באיזור טבריה, והוא מתמיד גדול ובחור מצויין ממש! המגיד שיעור שלו אומר שלמרות שהוא לא רואה, הציונים שלו הם הכי טובים! הוא מוציא ציונים דרך המחשב. (הוא לא רואה מה שיש במחשב...)

והנה גילו שיש אפשרות לעשות טיפולים, וסוג עיוורון כמו של הבחור הנ"ל - יכול להתחיל לראות! ככה המציאו איזה פטנט... זה עולה הון תועפות, וכולם רוצים שיעשו להם את זה... הם עשו גורל, והבחור הזה זכה בהגרלה, שהוא יזכה להיות בין המטופלים הראשונים שיש להם סיכויים שיתחילו לראות כאחד האדם. תארו לכם מה זה עיוור שלא ראה מימיו, ולפתע שומע - אתה זכית בגורל וכעת תתחיל לראות... זה ראייה באחוזים הגבוהים ביותר שאפשר...

אך הבחור ניגש למשיגיו שלו ואמר לו, כעת אני לומד בהתמדה גדולה ובעליה, אם אני אתחיל כעת בסדרת טיפולים זה יפריע לי בלימוד. האם לגשת לזה או לא?... אני הייתי מנשק אותו רק על השאלה... הוא שלח אותו לראש הישיבה שלו, ולמעשה הבחור הודיע להם, כעת אני לא הולך לטיפולים, תלכו לבא אחרי בתור, ניפגש יותר מאוחר...

אתם יודעים מה יש לקב"ה ממעשה כזה? ... ילד יהודי בישיבה קטנה, בן עלייה טהור... או שיעור ב' או שיעור ג'... מה אהבתי תורתך... איזה אהבת תורה... לא יהיה לנו פלא אם הוא ייצא אחד מגדולי ישראל... הכלל בכל הדברים הללו; תורה זה לא דבר טבעי! כל המציאות של תורה זה 'על טבעי'. אתה תעשה מה שאתה יכול.

המשגיח ר' גדליה אייזמן זצ"ל היה מביא את דברי חז"ל (במגילת רות ד, א) כתוב "ובועז עלה השער וישב שם והנה הגואל עבר". היום כשיש לעם ישראל פלאפון, ורכב, כאשר אתה רוצה לתפוס בן אדם - יכול לקחת לך גם שבוע... מנסיון... והנה פה - זה היה קריטי! בועז חי עם רות לילה אחד!!! עד אותו יום עוד לא נפסקה ההלכה של 'עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית'.

ובועז עלה השער, לשער ב"ד לברר את ההלכה בעמונית, ופסקו שמותר. איך שהוא יצא משמה - "והנה הגואל עבר". מי הביא אותו הנה?... מי קרא לך?... איך הגעת לפה?... אלא אמר הקדוש ברוך הוא, בועז עשה את שלו, רות עשתה את שלה, אף אני אעשה את שלי, מלמד שאפילו היה הגואל בסוף העולם כולו - היה הקדוש ברוך הוא מטיסו ומביאו לכאן. [ולמי שלא יודע, היה זה טרום תקופת המטוסים...] אך הקב"ה היה 'מטיסו' לכאן. תעשה מה שאתה יכול!

לראות היום את העתיד...

הגרבי"ד בן שלום דיבר בחג השבועות (בישיבת פוניבז' הקטנה) והוא שאל שאלה מעניינת: 'הגמ' מביאה בנדרים (נ, א) וכן בשבת (נט, ב). רבי עקיבא נמצא יחד עם רחל אשתו בביתם, אין להם מה לאכול, הם שוכבים על קש... והוא מבטיח לאשתו 'ירושלים של זהב', תכשיט יפהפה העשוי כולו זהב בצורת כתר, ודמות ירושלים חקוקה עליו...

זה נשמע כמו עני קבצן שנמצא בדירת חדר עלובה ומבטיח לאשתו תכשיט יקר עם יהלומים בשווי חצי מליון דולר... הרי זה דברים לא מציאותיים... מה חשבו רבי עקיבא ורחל'...

אמר ר' ברוך דב, ונקדים: הרי מה הפשט ברחל!... היא הרי הסמל לאהבת תורה... אני רוצה לשאול פשט בהלכה בהלכות אהבת תורה: אם תהיה בת צדיקה בשידוכים והיא שואלת, אני יכולה לקבל את הבחור המובחר ביותר בעולם הישיבות, גם כי יש לה אהבת תורה אדירה, וגם אבא שלה הוא גביר גדול מאד...

מצד שני - יש פה רועה צאן, שלא לפני הרבה זמן הוא אמר 'מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור' אבל כעת הוא מבטיח לשבת וללמוד. האם זה נקרא 'אהבת תורה' לקחת אותו לחתן!...

התירוץ הוא, ושמעתי זאת מהמשגיח בחברון רבי הירש פאלי זצ"ל, שאמר שכתוב ביעב"ץ [מגולי ספרד על אבות] ונקדים: שכתוב בתוס' בכתובות (סג, א) דדרך הוא בהולך ללמוד, שנעשה אדם גדול.

רחל ראתה ברבי עקיבא שהוא נקרא 'הולך ללמוד תורה', אך מה שראתה עוד שבמידות - הוא היה 'חד בדרא'. כ"כ בשאילתות על הגמ' בשבת (קכז, ב) ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים, ומשבא ליטול שכרו מבעה"ב, ביקש שכרו, אמר לו - אין לי, פירות - אין לי. קרקעות - אין לי, כרים וכסתות - אין לי, ודנו לכך זכות ושב לביתו. לאחר החג הוא בא אליו ליתן לו שכרו מושלם ושאל אותו במה חשדתני?... אמר, לא חשדתי בך, אמרתי אולי זה מושאל לאחרים וכו'. אמר לו נכון, כך היה, הקדשתי כל נכסי לשמים כיון שהבן שלי הפסיק ללמוד, אך התירו לי את נדרי, וכשם שדנתני לכך זכות המקום ידינך לכך זכות. ומי זה היה?... רבי עקיבא לפני שהוא התחיל ללמוד!

ממילא - אומר ה'יעב"ץ' - **אם במידות הוא הכי טוב, גם בתורה הוא יהיה הכי טוב.** ואת זה 'שהוא הלך ללמוד תורה' - רחל רואה. ואם במידות הוא הכי טוב - הוא יהיה גדול הדור! ובעיני רוחה - ראתה רחל את רבי עקיבא

איך שהוא קושר כתרים לאותיות ודורש תילי תילים של הלכות... (מנחות כט, ב) היא חיה את זה!!!

אומר לה רבי עקיבא, אם את כבר רואה את זה מול העיניים, עד כדי שאת מוכנה להתחתן ולסבול בשביל זה חרפת רעב, אז אם אני אהיה ת"ח, אבא שלך יבוא להפך את נדו כמו שהיה באמת, ונחזור למשפחה שלך ואז נהיה גבירים... אז אתן לך 'ירושלים של זהב'!!!

רחל חיה עם זה! לא היו לה ספקות, לא לה ולא לו! נבא, נשקיע, אני אלמד ואהיה ת"ח, ולבסוף נהיה גבירים.

אם אתה עושה את מה שאתה יכול, גם אם עכשיו אתה 'עם הארץ', כבר היום אתה רואה את העתיד, וכמובן, צריך להשקיע עם הרבה תפילות, והרבה סייעתא דשמיא. זה דבר פשוט וברור.

המפתח להצלחה

ונחזור מעין הראשונות: ידוע שכתוב ביערות דבש, כאשר אדם גדול נפטר - הירושה שלו וכל מידותיו הטובות מסתובבים בעולם. מי שמקבל על עצמו להתחזק בזה - הוא יכול לזכות בזה!

מרן רה"י ר' גרשון זכה והנהיג את כל עולם התורה, את כל היהדות החרדית, וגם את הבחירות האחרונות הוא עשה, אך הוא לא ביטל שום שיעור!!! אף לא שיעור אחד. וכידוע שמורינו רה"י חתנו הגר"א גרבוז שליט"א שאמר שיעור רגיל לפני הלוויה, ואמר קשה לי להגיד, אבל יותר קשה לי לא להגיד, כי זה היה תמיד חייו לא לוותר על אף שיעור. וגם ראו בשעת פטירתו את דברי הר"מ כפשוטו אדם כי ימות באהל בשעת מיתתו ממש, וכחזיון הזה ראו עינינו באמצע הכנת השיעור בשארית כוחותיו עלתה נשמתו בסערה השמימה.

הוא היה תוקע בשופר עד השנה האחרונה! הוא שאל את הרופא אם מותר לו לתקוע, אמר לו הרופא - זה תלוי בכוחות שלך. אמר רבי גרשון, להגיד שיעור זה יותר קשה...! והוא תקע, תקע בשופר גדול...

יש לנו הרבה במה להחזיק, ומה שידוע לנו זה התמדה, להיזהר מביטול תורה, שזה יהיה לעילוי נשמתו. וכן לדעת להספיק את המסכת - למי שיכול. [ולמי שלא יכול, אמר מרן רה"י טוב מעט בהבנה מאשר הרבה בלא להבין, זה לא 'אשרי'...]

והדבר השלישי, שכל הזמן הוא היה חוזר עליו, מוסר, מוסר, מוסר! בכל שיחה כל הזמן... זה המעמד!

כשהח"ח האריך ימים הוא אמר שכל ימיו הוא חשש מחילול ה' שהרי ידעו שהוא נזהר מלשה"י והכתוב אומר מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע. וכשהאריך ימים הודה לה', שאדרבא נתקדש שמו.

וכן מרן רה"י זצ"ל שהרי הכתוב אומר החזק במוסר אל תרף, נצרה כי היא חייד, ותראו שהוא בעצמו הצדיק את זה... נצרה כי היא חייד, הוא חי מאה שנים... הכל בזכות המוסר! מוסר הבטיח כי היא חייד! הוא הראה את זה. ברוך אומר ועושה.

וכן מידות טובות. זה התנאי שקיבלנו גם מהרה"י שלנו זיע"א, וגם מהרה"י ר' גרשון, **וכעת יש לנו את כל המפתח... קיבלנו חלק בתורה, לא נאבד אותו, נמשיך להתעלות מעלה מעלה. אמן!**

לע"נ

הגה"צ רבי חיים טוודס הרש"ר זצ"ל

מיקרי שפירי דירושלים

נלבי"ע יי סיון תשכ"ט

תנצב"ה

כבה אור העולם

יחד עם כל בית ישראל עטופי אבל ויגון אנו בהסתלקותו לגנזי מרומים של עטרת ראשנו קודש הקדשים תל תלפיות פאר הדור והדרו אשר עיני כל ישראל בתורתו והעמיד תלמידים לאלפים ורבבות, מרא דכולא תלמודא אשר כל רז לא אניס ליה

אדונינו אבינו מורינו ורבינו רבן של כל בני הגולה אבי הישיבות מרן ראש הישיבה זצוקללה"ה

תורה תורה חגרי שק והתפלשי באפרים

גדולה האבידה ואין לה תמורה

מערכת ארחות חיים

וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

הספרים שנאמרו בימי השבעה על מרן ראש הישיבה הגריי"ג זצ"ל

והאלוקים עשה את האדם ישר

הנה כשבאים להספיד אדם גדול שהלך לעולמו ועיקר המטרה היא שנלמד ממעשיו, ואמנם ללמוד מעצם המעשים לפעמים קשה, כיון שאלו דרגות גבוהות ואיננו מרגישים שייכים לזה, אך מ"מ אנו צריכים ללמוד את שרשי הדברים מהיכן צמח אילן זה כדי שגם אנו נלך בדרך זו לפי השגתנו ויכולתנו, ויכול כל אדם להיות כמשה רבינו, וחייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, הגם שלא נגיע לדרגותיהם, אבל בכוחותינו נהיה כמוהם לפום דרגה דילן.

כשמתבוננים בדרכו של מרן זצוק"ל נבחין שהיה בו דבר יחודי שהוא נדיר מאד, יש הרבה אנשים גדולים שגדלותם היא בדבר מסויים יותר מבשאר דברים, הרבה מעלות גדולות יש שאדם צריך להגיע אליהם, אם זה שלימות בתורה, יגיעתה וידעתה, ואם זה ביראת ד' טהורה, אם זה בגמילות חסדים, ואם זה בענוה, וכו', ובהרבה מאד אנשים אפילו גדולים מאד אין הכל שווה, יש שגדלותם העיקרית היא בתורה, ואילו בשאר מעלות אינם מיוחדים מאד, כי על אף שהם צדיקים גמורים, ואין תורה ללא יראה, אבל עדיין אינו בדרגה שווה עם גדלותם הענקית בתורה, וכמו"כ יש בהיפך שעיקר דרגתם היא ביראה או בגמ"ח יותר ממדרגתם בתורה,

אבל במרן זצוק"ל היה ניכר כל ימיו שלימות נדירה, שלימות בתורה, שלימות ביראה, שלימות בגמ"ח, ושלימות בענוה, ושלימות בהרצת תורה, לא היה אצלו פער בין מעלה אחת לחברתה, כולם הוא היה אדם שלם, כנועד לכל מי שהכיר אותו. מהיכן מגיעה מעלה זו?

"האלוקים עשה את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים", ויש להבין למה נקט הכתוב חשבונות, והרי ההיפך מיישר הוא עקום, והיה לו לומר האלוקים עשה את האדם ישר והמה נתעקמו, ועוד יש לבאר דהא כתיב נמי "אדם עיר פרא יולד", וכי יש דבר יותר עקום מעיר פרא, אלא הביאור הוא דאדרבה כדי שהאדם ינצל מהעיר פרא שבו לכן ברא הקב"ה את האדם ישר, דהיינו דהעיר פרא זה התכונות של האדם, וכוחות הנפש שלו, ואין ינצל מזה, לזה עשה הקב"ה את האדם ישר, שזהו ישרות הדעת, וע"י ישרות הדעת יבין איך לרסן את העיר פרא ולשלוט עליו.

במדרש רבה, פרשת זאת הברכה, נאמר על פטירתו של משה רבינו ע"ה, שמים בוכין ואומרים אבד חסיד מן הארץ. ארץ בוכה ואומרת וישר באדם אין. [ועי' בספ"ק דסוטה דשם ליתא חלק זה של הארץ]. למה השמים מבכים את החסיד והארץ מבכה את הישר, כיון שחסיד זה התנתקות מהחומר, וזה דרגה שמימית, אבל ישר הופך את הארציות לטובה, והופך את העיר פרא לטוב, ולכן הארץ בוכה על ישר.

מה זה ישרות?

כשהקב"ה ברא את האדם הוא קבע לו כללים מה מותר מה אסור, מה נצרך מה מיותר, מה ראוי ומה לא ראוי, קבע הקב"ה שזה הדרך הנכונה לאדם, זהו הישר, זה מה שצריך להיות, והקב"ה ברא את האדם עם ההבנה המתאימה עם שכל ישר כדי לנהוג בדרך הישרה, כיון שהקב"ה לא בורא דברים עקומים, יש לאדם את מהלך החיים הנצרך לו שזו דרכו וזה הישרות כשהוא הולך בדרך שלו, כאשר אדם עושה עבירה היינו שהוא בא ליטול משהו שאינו שלו ושאינו מדרך החיים שלו, זה עקמומיות, הוא מתעקם מהמסלול שלו ופונה למקומות אחרים, וכבר נודע דברי האבן עזרא על לא תחמוד שכשאדם יודע שזה לא מגיע לו אין לו לזה שום תאוה, כיון שזה עקום כיון שזה לא במסלול שלו, הוא צריך להתעקם ולפנות למקום אחר ליטול משם דברים שאינם שלו.

והדברים אמורים לא רק בעבירות ממש אלא גם במורה היתר, רוב רובם של העבירות שאדם ירא שמים עושה זה נובע מחשבונות רבים, כל בן תורה יודע שהדרך הישרה שלו היא לשבת וללמוד, ולא מתבטלים בכוונה לא להיות בסדר, רק שכאן מגיעים החשבונות הרבים, אם הוא ילמד עכשיו הוא יהיה אח"כ עייף, והוא צריך לעשות את זה ואת זה וללכת לשם ואין לו כח וכו' וכו', והכל הם דברים לא אמיתיים וכלשון הרמב"ם הנודע בסוף הל' שמיטה ויובל, ולא שבת לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ד' לשרתו ולעובדו לדעה את ד' והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ד' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים ויזכה לו בעה"ז דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים, הרי דוד ע"ה אומר ד' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. הרי שהדגיש בזה שאדם שם על עצמו עול חשבונות רבים, וזה ההיפך הגמור מישרות, כי הדרך שלך שבה נבראת היא להבדל ולעמוד לפני ד', ואדם מעמיס על עצמו חשבונות שאינם נכונים, כי הרי הקב"ה לא ברא אותך ככה, וברוב המקרים שהאדם סוגר את הגמרא זה הכל דברים שהיה יכול להסתדר בלעדיהם והם רק החלטות שלו שצריך וצריך וכו', וזה סתירה לדרך שנברא בה, וזו העקמומיות בעצמה, וכן הוא ביראת שמים, בדרך כלל אדם לא חוטא במזיד ממש, אלא על הכל יש תירוצים שונים ומשונים שהם הכל פלפולים של היצר הרע, וכל מיני חשבונות שאין להם שחר, אבל כיון שהוא מתעקם הוא מחפש דברים שאינם במסלול שלו, פוק חזי מה שאמרו בסנהדרין (פ"ט:): שכשאדם הלך לעקידה, קדמו שטן לדרך אמר לו הנסה דבר אליך תלאה הנה, יסרת רבים וידיים רפות תחזק כושל יקימון מליך כי עתה תבוא אליך ותלא. אמר לו אני בתמי אלק. כלומר, השטן טען לו טענה חזקה, אתה הרי כל החיים משכנע את כל העולם להאמין בד' ולא להאמין בע"ז, ואחד מהדברים הכי בולטים בע"ז היה שהם הרי היו מקריבים את בניהם לע"ז, ואאע"ה נלחם נגד זה כל ימיו, יסרת רבים וכו', ועכשיו אתה בעצמך תעשה את זה, הרי תהרוס כל מה שבנית, וזה היה חשבון נכון מאד, מה ענה לו אאע"ה, ואני בתומי אלק, אני לא עושה חשבונות, אני הולך בתומי בתמימות ובישרות, אני לא עושה שום חשבונות.

כאשר יוסף הצדיק בא לאשת פוטיפר נראתה לו דמות דיוקנו של אביו בחלון ופירש, והקשה הג"ר אברהם יפה זצ"ל הרי רש"י אומר שאשת פוטיפר נתכוונה לשם שמים, וא"כ גם אם יוסף הסכים היה זה גם לש"ש, ומה הוא נבהל מדמות דיוקנו של אביו, הרי זה בסדר, ומשיב הגר"א זצ"ל שהרבה פעמים היצה"ר מגיע עם כל מיני פלפולים וחשבונות של לש"ש וכו"ב, ואז הוא ראה את דמות דיוקנו של אביו שזה הישרות בעצמה, ואז תחשוב, אבא שלך גם היה עושה את זה?, ואם התשובה תהיה לא, סימן שזה לא ישר.

הדרך היחידה להלחם ביצה"ר זה ואני בתומי אלק, בלי חשבונות, וזה היה דמות דיוקנו של מרן זצוק"ל, הוא היה סמל הישרות בכל נושא, הכל בתמימות ובישרות, הן ההתמדה הנוראה שלו כמו שסיפרו בני משפחתו שביטול תורה היה אצלו דבר נורא ואיום, כיון שלא נברא האדם אלא לעסוק בתורה כמו שכתוב במדרש נחומא פרשת ראה, ממילא כל מה שהוא ההיפך מזה הוא היפך הישרות, והן בהרצת תורה שראה בזה את תפקידו בחיים, אז הוא לא החסיר אפילו יום אחד, ואדם כי ימות באהל אפילו בשעת מיתתו כאשר עד יומו האחרון ועד בכלל המשיך לומר

שיעורים, כל אדם אחר בגילו ובמצבו הרפואי לא היה עולה על דעתו להגיד שיעור, ובצדק, הוא הרי בן מאה, והוא חולה שיש בו סכנה, ואינו יודע מה יהיה, וכל התירוצים שבעולם, אבל לא היה אפילו הוה אמינא כזאת כי אני בתומי אלך.

וסיפר לי חתני שליט"א שכשלמד אצלו לפני ר"ה אמר דברי חיזוק, ואמר שא"צ לקבל קבלות קשות במיוחד ומספיק כמה קבלות קטנות, ולדוגמא אמר שרוצה להציע עצה קלה ופרייה רב לקבל ע"ע לא להסיח דעת מהתורה, וכי זה עצה קלה, קבלה קטנה, אלא שכל מי שהולך ישר אז אדרבה זה המחשבה הטבעית שלו, כי כל המחשבות האחרות הם מחשבות של חשבונות רבים שבקשו בני האדם.

וכנ"ל ביראת שמים המופלגת שלו שכל סרך עבירה הפחיד אותו נורא, והלך ישר כמו שברא הא', ומה זאת אומרת לחטוא, אבל צריך וצריך ומותר בגלל זה ובגלל זה, כן, אבל אני בתומי אלך, וכנ"ל העונה המפורסמת שלו ממש כעפרא דארעא, וכנ"ל בכל המעלות הנוראות שלו, והשכל הישר שלו, שהיה מופלג ביותר בישירות הדעת שלו, הן בתורה והן בכל דבר, וכידוע מה שאמר עליו החזו"א, ואני עד לפני כארבעים שנה היה אירוסין של גיסי עם בתו של ר' חיים זצ"ל, והאירוסין היה בבית מרן הסטייפלער זצ"ל, והוא ישב בראש השלחן וסביב השלחן כל בני המשפחות, ובאמצע הגיע ר' גרשון לדבר אתו על איזה ענין בלא שידע שיש כאן שמחה, וכאשר נכנס פנימה והסטייפלער ראה אותו הוא קם לפניו מלא קומתו, והושיבו לידו בראש השלחן, וסיבב את כסאו באלכסון וישב עם הפנים אליו עד הסוף, כי גדולי עולם ידעו להריח בגדלותו ובנקיותו המיוחדת והמופלגת, ישירות ללא גבול.

וזה מה שאנו צריכים ללמוד ממנו זצ"ל, ואני בתומי אלך, בלי חשבונות ובלי ענינים, תמיד תמיד לחשוב מה ד' א' שואל מעמך, ושהכל יסתדר עם זה, וכמו שכתב הרמב"ם שמי שנוהג כן מתקדש קדש קדשים ויהיה ד' חלקו ונחלתו לעולמים, כלומר, לא תפסיד כלום ממה שתנהג בישירות, וכל החשבונות מיותרים, כה יתן ד'.

אדם כי ימות באהל

נדבר על הנקודה שאפשר ללמוד מהאורך חיים של מרן זצ"ל, שראו בו תופעה נדירה של אדם שממשיך בהרבצת תורה ושיעורים עד גיל מאה ועד בכלל, מוסר שיעורים דבר יום ביומו, ואפי' כשמכניסים אותו לבית חולים במצב שהוא בקושי חי, נשמה באפו, מ"מ הוא מוסר שיעורים בצלילות הדעת, וכן ביומו האחרון כתב מראי מקומות ותוך כדי כתיבה עבר לשיבה של מעלה, כביכול גמר להכין את השיעור והלך למוסרו בישיבה של מעלה, אומרים בשם הרב שך שהחלום שלו היה למות ליד הגמ', והראש ישיבה זכה לזה, "אדם כי ימות באהל" ממש.

כתב ר' יונה (שערי תשובה שער ב' ט"ז) 'אמרו רבותינו זכרונם לברכה (קהלת רבה ג, כד): כל העושה מצוה אחת סמוך למיתתו דומה שקיים את כל התורה ולא היה חסר אלא אותה מצוה, וכל העושה עבירה אחת סמוך למיתתו דומה כאילו בטל כל התורה', והביאור בזה הוא שאם סמוך למיתתו כל עוד הוא במצב שעדיין חי הוא עושה מצוה, מראה בזה שכל חייו הם עבודת ה' והיה חסר לו פרט זה ולכן ממשיך לעשותו עתה, ומה המשמעות של זה ואין זוכים לזה? (ואין הכוונה שמי שלא הגיע לזה לא הגיע לדרגה הזו אבל ודאי שמי שהגיע לזה ואנו רואים בחוש שהגיע לדרגה הזו שודאי הגיע לזה).

הגמ' פסחים (פ"ח.) אומרת 'אמר רבי אלעזר מאי דכתיב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וגו', אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר ויצא יצחק לשווח בשדה, אלא כייעקב שקראו בית, שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל, דהיינו דשם המקום ההוא לעתיד לבא יקרא בית, והביאור הוא (וברור שאין הכוונה לאברהם יצחק ויעקב שהם חינוכו איך שהדור שלהם היה אמור להתחנך) דיש מי שעבודת ה' שלו זה הר שזה לא האורך חיים הרגיל שלו אלא הוא צריך לטפס גבוה גבוה לעלות ולהתאמץ וכך היא עבודת ה' שלו, ויש א' שעבודת ה' שלו היא בבחינת שדה, לצאת החוצה מהמסלול הקבוע של החיים שלו לעזוב את הבית לעזוב את העיר ולצאת למקומות שוממים, כלומר שזה לא האורך חיים שלו והוא צריך לצאת מהאורך חיים בשביל זה – זה גם לא הדרגה האמיתית, והדרגה האמיתית היא שעבודת ה' תהיה אצלך בבחינת בית שבית הוא מקום הקביעות שלך עצם החיים שלו ולא לצאת מהחיים שלך בשביל עבודת ה'.

יש אנשים גדולים שעושים דברים גדולים מאוד אבל זה בבחינת מאמץ לצאת לשדה ולטפס על הר שזה לא עצם החיים שלהם, אבל רבינו התייחד שזה עצם החיים שלו, זה הבית שלו, זה לא שהוא עושה דברים שהוא חי אלא שזה עצם החיים שלו, והנפק"מ היא שכשזה לא עצם החיים שלך א"כ שהכוונות נחלשים ומזקנים – מפסיקים, כיון שאין כבר כח לעבוד ואין כבר כח להלחם, אבל אם זה עצם החיים אז כמו שנושמים עד הרגע האחרון כך לומדים עד הרגע האחרון, "אדם כי ימות באהל" אפי' בשעת מיתתו, שכשהתורה זה האהל שלך זה הבית שלך לא כשזה השדה או הר אז מתים באהלה של תורה.

ואיך מגיעים לדרגה הזו שיהיה הבית שלך?

כל אדם שיוצא לפנסיה מפסיק לעבוד, כיון שאין לו כח, שהוא הזקין, אבל מ"מ אינו נשאר בבית ומסתכל על הקירות, אלא עושה כל מיני דברים שמענינים אותו, אם זה חוגים או טיולים וכדו', ואף שאין לו כח לעבוד וא"כ איך יש לו כח לחוגים, אלא שהחוגים זה לא עבודה אלא זה שעשוע, שעבודה זה דבר שאני לא נהנה ממנו ואני עושה אותו כיון שצריך, א"כ שמגיע זקנה שאין כח מפסיקים, אבל שעשוע זה דבר שאני מתחבר אליו, והוא מרגיע את הנפש שלי, זה לא עבודה, זה לא קשה, זה עצם החיות שלי, ועושים אותו אפי' בשעת זיקנה ושיבה.

מרן זצ"ל תמיד תמיד דיבר על לימוד מתוך תענוג מתוך שמחה מתוך סקרנות, וכתוב בפסוק 'איש כפי מעללו' וביאר ר' יונה שאם רוצים לדעת על אדם מה הוא, אפשר לראות זאת ע"י מה שמהלל תמיד, מה שאדם מהלל זה החיים שלו, וראש הישיבה זצ"ל תמיד דיבר על זה כיון שזה מה שהיה, וא"כ ממילא הוא המשיך בגיל מאה ג"כ, שזזה היה מהות חייו.

זה למדנו מרבינו זצ"ל וצריך לקחת את זה למעשה, ונשאלת השאלה איך מגיעים לכך שהתורה תהיה שמחה בבחינת שעשוע, שזה השפיץ דרגה שיש, ללמוד תורה ולהשתעשע בה, כמו שכתוב על הקב"ה "שעשעים יום יום" (משלי ג' ח') שהשעשוע של הקב"ה זה התורה, וכמו שכתב רש"י פרשת כי תשא על הפסוק והמכתב מכתב אלוקים חרות על הלוחות (ל"ב ט"ז) שכל שעשועיו של הקב"ה בתורה, ויש להבין מה הביאור שמשתעשע בתורה, ומה בכלל שייך שעשוע אצל הקב"ה, והביאור שההבדל בין עבודה לשעשוע שעבודה זה דבר חיצוני, זה לא אתה, עובדים כי צריך, אבל שעשוע זה דבר שמתחברים אליו, הנפש שלך מתחברת, הנשמה שלך מתחברת אליו, וכל אדם יש לו מה שהוא משתעשע בו, יש אדם שמשתעשע מספר יפה, יש אחר משייר יפה, וכל אחד במשהו אחר, כל אחד מה שמתאים לרגשותיו, לנפש שלו, מה שהוא מתחבר זה הוא עצמו, ובזה הוא משתעשע, ושהקב"ה משתעשע עם התורה כיון שקב"ה ואורייתא חד הוא א"כ הוא משתעשע בתורה כיון שזה הוא, והצלע השלישית היא ישראל שקב"ה ואורייתא ישראל חד הוא, ושאדם מתחבר התורה תהיה השעשוע שלו, לשם צריך להגיע.

איך עושים את זה?

בפסוק כתוב "פיקודי ה' ישירים משמחי לב", "תורת ה' תמימה משיבת נפש", אומרים את זה כל שבת בתפילה, להדיא שתורה זה משמח ומשיב נפש, והיינו כיון שזה שעשוע, אבל צריך להסביר את הפסוק, והביאור הוא שלא כתוב בפסוק שמסכת ב"ב משמחי לב, ולא יבמות משיבת נפש, אלא פיקודי ה' משמחי לב, ותורת ה' משיבת נפש, שכשלומים את תורת ה' את פיקודי ה' מגיעים לשמחה, וכשלומים תורה ולא לומדים את פיקודי ה' או תורת ה' לא מגיעים לשמחה, הוא שאף שאנו לומדים בישיבה ובכולל והמטרה היא תורת ה', אבל יש כמה תנאים שכשחסר אותם חסר בתורת ה' ובחיבור לתורה.

א. ללמוד את התורה בתור תורת ה', ולהבין שזה תורה שהקב"ה נתן אותה, והיא חכמה אלוקית, שזה דבר מעל ומעבר להשגות הקטנות שלנו, ואנחנו לדאבונו מחפשים את עצמנו בתורה, כשלומדים סוגיא ואביי ורבא צריכים להתאים לראש שלנו, לסברות שלנו, להבנות שלנו, וכל א' ברור לו שמה שהוא מבין ומרגיש ונראה לו ישר זה האמת, כי הוא מבין את תכלית ההבנה, וכל מה שמתחשק לו ונשמע לו טוב זה האמת, והתורה צריכה להתאים לזה, ואם זה מסתדר אם התורה אז כביכול התורה כיוונה לאמת - למה שמבין, ואם התורה לא אמרה כך זה קושיא על התורה למה היא לא אמרה כך, כל א' מרגיש אצל עצמו שאם לומד את התורה לפי מה שמרגיש, מה בעיניו הישר, מה בעיניו סברא נכונה, כך לא לומדים את תורת ה', אלא את התורה שלו.

כשהייתי בחור אמרתי לרב שך איזה סברא לישיב רמב"ם קשה, הוא אמר לי אתה סברא ולוקח את הרמב"ם לקרבן, תעשה הפוך, תלמד רמב"ם ותעשה את הסברות שלך לקרבן, והצורה שצריך ללמוד שההבנה שלנו תצא מהתורה, שנלמד גמרא ונסה להבין מה כתוב בגמ', נלמד ראשונים ונסה להבין מה כתוב ברמב"ם ברשב"א וכו', ולא שנלמד את הסברות שלנו ונתאים אותם לתורה.

וראים את זה בחוש שמתחילים סוגיא עוד לא התחלת ללמוד וחמש דקות, אתה בקושי יודע מה כתוב שם, וכבר יש לך סברות להגיד וקושיות, אתה לומד תורה או סברות שלך, תלמד את הסוגיא תראה מה היא אומרת ואז תנסה להבין את הסברות, ולא שתאמר את הסברות ותנסה להתאים עם הסוגיא, כל סוגיא הוא כותרת נושא, ואז אני אומר על הנושא הזה, ואח"כ רואים את דברי אביי ורבא מה יש להם לומר, וזה המציאות, ולא נדבר על ראשונים ואחרונים ורבותינו, שמתוכחים איתם כיון שחושבים שאנחנו צודקים ולנו יש גישה אחרת, ואף שסביר להניח שאת התורה הם ידעו יותר טוב מאיתנו, וכיון הבנתם היא דרך התורה, אז אנחנו צריכים להבין מה הם אומרים, וכן איתא בב"ב (ע"ה) 'ונתתה מהודך עליו ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושא, אוי לה לאותה כלימה', וקצת צ"ב הלשון אוי לה לאותה בושא, וכי זה מה שהיה לזקנים לומר בשעת מינוי יהושע, אלא שההבדל בין חמה ללבנה הוא שחמה היא המקור והלבנה היא הקבלה מהחמה שמעבירה את האור של החמה בלילה, וזקנים שבאותו הדור אמרו בשלמא כמשה לא יכלנו להיות שאנחנו לא כחמה, ואין לנו כח מעצמנו, אבל כיהושע שהוא רק בבחינת לבנה שכל מהותו היה נער לא ימיש, תלמיד, א"כ זה גם אנחנו יכלנו לעשות, וע"ז אמרו אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה, דמעלת השמיעה והקבלה גדולה לאין ערוך וזה היתה מעלת יהושע ועל זה הצטערו זקנים שבאותו הדור, וזה לא אומר שאסור לשאול שאלות, ושאסור להבין באופן אחר, אבל קודם תנסה להבין מה הם אמרים, תעבוד על זה, תנסה להגיע למצב שאתה משתעבד להבין מה שרבותנו אמרו, ולא רק את ההגיגים שלך, תורת ה' ולא תורה שלנו, ורק בכה"ג יש תורת ה' משיבת נפש, ושאתה לומד את התורה שלך למה שיהיה משיבת נפש, צריך להבין, צריך לעמוד ולהתיגע, אבל תנסה להוציא את ההבנה ממה שכתוב, צריך להגיע להבנה וא"א להפוך את כל התורה כולה לגזירת הכתוב ולא מובנת, אבל צריך להבין מתוך התורה ולא להכניס את ההבנות שלך לתורה.

ב. כדי שיהיה משמחי לב ומשיבת נפש צריך שהנפש שלך תהיה מחוברת לתורה, ושהלב שלך יהיה מחובר לתורה, ולא רק שהפה ילמד, אם רק הפה האזנים והעיניים מחוברים והלב והנפש לא מחוברים, א"כ כיצד התורה תשמה את הלב ותשיב את הנפש הרי הם לא נמצאים בתורה. ומה הכונה לב ומה הכונה נפש, הלב זה מקום הרגשות שבאדם, והנפש - במדרש תחילת משלי יש נידון אם החכמה בראש או בלב, והוכרע שזה בלב, אדם חכם זה לא מי שידוע הרבה דברים, ומבין הרבה דברים, שהראש שלו הוא חכם, אלא שהלב שלו הוא חכם, שהרגשות שלו, שהפנימיות שלו חכמים, האדם כמו שהוא האמיתי הוא חכם, רש"י בחולין (ק"כ). מסביר 'נפש משמע כל דבר המיישב דעתו של אדם כמו (בראשית כג) אם יש את נפשכם שהיא לשון תאוה וקורת רוח שהנפש נהנה ממנו', וצריך שהנפש והתאוה של בן אדם, ההנאות שלו הם יהיו מחוברים תורה, ורק אז יש משמחי לב ואז יש משיבת נפש.

שמעתי פעם מר' שלום שבדרן שאמר בשם ר' לייב חסמן שאומרים בתפילה בסליחות שומע תפילה עדיך כל בשר יבא שכשמיגיע לתפילה צריך להביא את הלב והנפש והרגשות, אבל בנ"א לא מביאים אותם לתפילה, אלא הלב נשאר בצלחת, והנפש במיטה, ומביאים רק את העצמות, רק הבשר יבא ולא הלב, ואפ"ה הקב"ה שומע תפילה, אבל אפי' שהקב"ה שומע תפילה אבל לתורה לא מתחברים כך, שמביאים עצמות ליד הסטנדר זה לא נפש ולב, צריך שזה יהיה הרצון והרגש שלך.

והדרך לעשות את זה מבואר ברש"י בפ' יתרו (י"ט ה') שכתוב 'ועתה אם שמוע תשמעו' 'אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות', לא כתוב כמה זמן זה התחלה, אבל ודאי לא עשרות שנים, וא"כ למה יש אנשים שכל החיים שלהם זה קשה, אלא הביאור הוא כיון שכל יום הם מתחילים מחדש, התורה צריכה להיות החלטה חד פעמית כל החיים, ואז יש התחלה ואח"כ יש המשך, ובהמשך יש מכאן והילך יערב לכם, הנפש מתחבר לתורה.

כתיב 'הנפש לא תמלא' שהנפש דומה לבת מלכים אפשר לתת לה כמה תענוגות שאתה רוצה והיא לא נהנית, שהיא רוצה את החיי אצילות, חיי רוחניות, את התורה, וצריך להיות קבוע ומחובר לתורה, ולקיים 'כי הם חיינו ואורך ימינו' ממש, ודאי שא"א לעבוד מתוך כפיה כל החיים, שאדם לא יכול להתאמץ כל הזמן, צריך כוחות אדירים בשביל זה, אבל מה שזה שעשוע אפשר, ואם יודעים שרק ההתחלות קשות ומכאן והילך יערב לכם הכל קל, שהרי מה אדם מחפש בחיים אם לא שיערב לו, וצריך להגיע למצב של התחלה שמתישבים על הסטנדר ומכאן כי הם חיינו, ואין הכוונה להיות פרוש ולא להתעניין כלל בעולם הזה, אלא לחיות נרמאלי, אבל שעיקר העיסוק יהיה תורה, המודד האמיתי למדור אדם אם הוא מחובר לתורה או שאינו מחובר אפי' אם הוא יושב ולומד בהתמדה, זה מה מענין אותו, האם מענין אותו נייעס, אם זה בתור סקרנות מה היה נוח, שהרי כל אדם מענין אותו, אבל אם הוא חי את זה, הוא נהנה מזה, סימן שהוא לא מחובר לתורה, אבל מי שלא מענין אותו, אפי' אם שומע לדעת מה קורה הוא לא נהנה מזה, ולא משתוקק לזה, הוא לא חי בזה, א"כ חיינו חיי תורה.

מברכים לפני הלימוד כל בוקר אקב"ו לעסוק בדברי תורה, הס"ז מבאר שזה יהיה העסק שלך, בעל עסק גם שהעסק שלו סגור הוא חושב על העסק, זה החיים שלו, זה המציאות שלו, וצריך שיהיה כדוגמת זה בתורה תורתו אומנותו, כלנו חתמנו בועד הישיבות תורתו אומנותו, שזה האומנות שלך, זה הנפש שלך נהנית, וא"כ זה ההתחלה ואח"כ יערב לכם, ושם הנפש נמצאת, ואז אח"כ יערב לכם.

ג. הגמ' בעירובין (ג"ד). 'אמר רב אמי מאי דכתיב כי נעים כי תשמרם בבטנך יכנו יחדו על שפתיך, אימתי דברי תורה נעימים בזמן שתשמרם בבטנך, ואימתי תשמרם בבטנך בזמן שיכנו יחדו על שפתיך' שהתורה נעימה כשזוכרים מה שלומדים, מי שלא זוכר הוא לא מתחבר, וזוכרים לא ללמוד כחותה על גחלים, אלא ללמוד ברור מה הקושיא, מה התירוץ, מה הראיה, מה הפירא, ולהבין מה מובן לי ומה לא מובן לי, מו"ר רה"י הגר"ש רוזנבסקי זצ"ל היה אומר שלא צריך להבין הכל, אבל צריך לדעת מה מובן ומה לא מובן, ואם יצא מבובל תלמד עוד פעם שיהיה מובן.

וכן צריך לחזור, כל א' לפי מה שצריך ושחוזרים מרגשים נעמות, וחזרה מחדדת את ההבנה, ויש הרגשה הרבה פעמים שמסכתות שלומדתי לפני שנה שנתים שלוש אני לא זוכר כלום, טענה שכל הזמן טוענים, כל מי שחושב שלא זוכר מה שלמד יכול לערוך לעצמו בדיקה, שישב עם גמ' סגורה ויעשה שאלות על המסכת כל דף שתיים שאלה בלי תשובות, אם תצליח סימן שאתה זוכר שאם לא היית זוכר לא היית יודע לכתוב שאלות, אלא שאתה זוכר אבל זה מונח מאחורה, ויתכן שאפשר לדעת יותר טוב, אבל אחרי שאדם מכיר בעצמו שהוא יודע אז יש מרץ להמשיך, ולהתחבר זה בחינה של בית ושמיגיע לבית יש כי הם חיינו ובהם נהגה ויללה, ואז יש אורך ימינו, וזוכים לואהבתך לא תסור ממנו לעולמים.

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"

בעז"ה בקרוב יופיע הספר 'ועד ליל שבת' על מסכת אבות.

ניתן להקדיש או להנציח ע"ג הספר הזדמנויות אחרונות, לתרומות והנצחות ניתן לפנות למייל A023137413@gmail.com

פניני שם אבותי

ממורנו הגאון רבי מנחם שמואל כהן שליט"א

'וישר באדם אין'

מקצת דברי מספר וקינה שנאמרו בפני בני החבורה על פטירת מרן ראש הישיבה הגרי"ג זצ"ל

במדרש סוף פרשת וזאת הברכה איתא 'בשעה שנפטר מרע"ה ארץ בוכה וישר באדם איננו', עתה אף אנו נבכה בכייית הארץ על סילוקו של רבינו ממנו, שהיה סמל הישרות - בתורה, בהנהגה ובכל מידה.

בתורה כיצד - זכורני בקיץ שנת תשנ"ג למדו בישיבת פוניבז' פרק יש נוחלין, ואני הייתי אברך צעיר, והסוגיות היו חמורות מאוד - ראוי ושבח, קנין פירות, קנין הגוף ואחריו, ומבחינתי היה המקסימום ששאפתי לסדר את המבוכה, ולגדל את נקודות הקושי ולראות ולהראות את אשר נצרך עיון, וזכיתי להכנס ולשמוע דברי תורה שנאמרו בחבורה שסידר בהם רבינו דבר דבור על אופניו בהעמקת שיטות הראשונים והעניינים היו משמחי לב, ולמדנו מושגים מהו סברות חז"ל ומהי קדימה במשפט התורה.

וקביעות מה היא - זכינו במשך השנים לחזות ולראות מהלך של קבע, שלא מבטלים קביעות משום סיבה וצודקת שבעולם, ואפי' בזמנים שיש בהם סיבה לבטל כגון ימי החנוכה ושאר יומי דמפגרי בהו רבנן, סוף זמן, לא היו שום ביטולים, והכל מתוך אוירה רגועה ושמחה.

וכמה היה מרבה לחזק לפני ימי בין הזמנים את ענין הקביעות, ולעשות כ"א לעצמו לימוד קבוע זמן קבוע ומקום קבוע.

דקדוק הלכה מה היא - בימים ההם הסבתא הרבנית הנא רחל ע"ה היתה בכוחה ובימי חנוכה היתה מגישה אחר החבורה 'לטקס' מתפוחי אדמה, ולפי שלא היה בהיר אצל רבינו הכרעת ההלכה אם מברכים עליהם בורא פרי האדמה או שהכל, היתה דואגת שיהיה בנוסף ברכת שהכל ואדמה על השולחן כדי לא להכנס לבית הספק, והכל בלי עשיית עסק כלל, וכהנה רבות.

רחבות בדברי תורה - הרבה הרבה יותר מהסוגיות הידועות שעוסקים בהם בישיבות בסדרי נשים נזיקין, וכגון במסכת פסחים בסוגיא דר' חנינא, היתה לרבינו בהירות נשגבה בשיטות הראשונים בענייני טהרות.

וכמו שפעם סיפר על עצמו כמסיח לפי תומו, בשיחה עם אברך שקבע לימודו בסדר קדשים, וראה צורך לחזקו להעלות את הערותיו על הכתב, וסיפר לו שבשעה שיצא בסטענציל הכתבים של הרב מבריסק על סדר קדשים היו לו מחברות שבהם רשם את הערותיו שהיו לו בסדר לימודו במסכתות אלו, וכמעט שלא היתה הערה שנדפסה מהגרי"ז זצ"ל שלא עמד בה.

מידות טובות - אין לתאר [ודלה הלשון] מלהביע את הזוך והזהור והענוה הנעימות עד שנותיו המאוחרות שכבר היה ידוע ומפורסם ומלא כל ארץ כבודו, שזכינו להיות מסובים יחד בזמני שמחה - איזה הארת פנים, איזה הרגשה של נעימות, וכל כך הרגשנו מה שזכינו לשמוע פעמים רבות את דברי המשנה באבות אם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, היתה כזו הרגשה של אשריך, והכל מתוך נכבדות ורוממות, וכמו שאמר פעם במסיבת חג מטבע לשון 'האצילות מחייבת',

הענוה הענוה - הלאדרוש בטובת זולתו בלא להחזיק טיבנותא לנפשיה כלל ועיקר, [ונקודה זו כזו טבע מולד אצל רבינו, שראינו בזה שהנחיל יחודיות מופלגת בזה לזרעו אחריו] ומעלת היותור!!!

ואחתום בנקודה אחת שעל כולנו חיוב להתחזק עכ"פ במעט

שלטון המחשבה על הגוף ועל ההרגשים - דהנה המושג בהילות ואיבוד האצילות במצבי לחץ אינו בנמצא כלל אצל רבינו, וכמו שראינו בזמני מצוקה וטרדה שהיה מוציא את כרך המשניות וגורס בשקידה, בין אם זה בהמתנה ליד חדר הרופא ביציאת בן משפחה מחדר ניתוח, או סתם בכמה דקות לפני חופה של נכד, וגדולה מזו יכול היה לנוח ולהרדם דקות קצרות בשעה שהיו צריכים להיות בביתו עניינים גדולים.

ונזכיר בסיפור מופלא שהנה מחותני היקר הר"ר נח בצלאל [שה' ישלח לו רפואה שלימה] היה קשור לרבינו בבחינת לא משה ידו מידו, ומשעה שהורע והתרופף מצב הבריאות היה רבינו מתעניין חוקר ודורש אחר מצבו והדבר היה בנפשו ממש, ומשעה שאמר לו ר' מרדכי שליט"א 'סבא הרופאים אומרים שלסבא אסור לחשוב על מצב בנו, לפי שזה מזיק לו לבריאות', משעה זו ויהי לפלא לא שמעו ממנו שום דיבור בענין בנו, וכאילו הוסר הדבר מסדר היום כלל, ולא הוזכר הענין וכאילו נמחק כלא היה, והוא סיפור נשגב ונורא למתבונן.

יזכינו ה' ויגדור פריצות עמו בכלל, והקרובים בפרט, ונזכה לילך בדרכיו ולגעת במקצת דרכיו ולעבוד על עצמינו בדברים הצריכים שיפור כפי שהיה מחזק תמיד, ונתגדל בתורה ובדרכי קנינה.

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בנימין זצ"ל הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

בס"ד, ערש"ק בהעלותך את הנרות תשפ"ג

כבוד ידיד נפשי הגאון המפורסם הגרש"ב כהן שליט"א
מרא דאתרא קהילת עטרת ישעיה ליקווד

בעניין שנשאלתם בהשתתפות אבל בתוך שבעה בכנים חיוזק הנני להשיבו הנעל"ד בעז"ה.
שאלה: כינים "אדירי התורה" יתקיים בארה"ב בהשתתפות רבבות אברכים בראשות גדולי התורה. מרן
הגרמ"צ ברגמן שליט"א שהוזמן מא"י כבר הגיע לשם ולפתע נפטר בנו והתיישב שבעה בארה"ב. האם
מוותר להשתתף ולשאת דברים בכנים בתוך ימי השבעה.

תשובה: לענ"ד מותר. ובלבד:

- א. בדרשתו יאמר רק דברי חיוזק והתעוררות לציבור ויכול לבוללם בד"ת השייכים להתעוררות אך לא סתם
דברי דרוש ואגדה.
- ב. ישאר כל הזמן בחליצת המנעל. וכיסא נמוך.
- ג. רצוי שבזמן שהותו שם לא תנגן התזמורת אם כי מן הדין אין איסור אף אם תנגן מוזיקה כיון שהוא אינו
מתכוון לזה [כפי שנתבאר בציוני הלכה עמ' תצ"ח] ולא יאריך בישיבתו שם אלא כפי הנחון.

עלינו לדון כאן בב' איסורים:

א. איסור יציאה מביתו – נפסק בשו"ע (ש"ס, ד) "הא דאסור לצאת מביתו היינו דווקא לטייל או למו"מ, אבל
לדברים הצריכים לו הרבה כגון דבר האבד מותר לו לצאת. וכן נוהגים" וכאן שהוא לצורך הציבור לחזקם
ולעוררם עדיף מציאת ריווח, דאיתא בהלכות אבולות (ש"ס, ד) שאינו בכלל היתר דבר האבד, אכן כתב שם
הש"ך (י) שריווח שאינו מצוי הוא בכלל דבר האבד ובוודאי שכאן אינו מצוי. ובכלל נראה שכאן אף מניעת
ריווח היא בכלל, שא"צ שיהיה בגדר 'דבר האבד' אלא כל שהוא "צורך לו הרבה" [אם יש אפשרות להמתין
ולא להכנס לכנים עד הלילה עדיף טפי שהרי כתב הרמ"א שם "המיקל לצאת בלילה מפני הצורך לא
הפסיד" ונתבאר בציוני הלכה עמ' רפה דאף כשעדיין לא כלתה רגל מהשוק יש בזה קולא. אולם בנידון דידן
שהכנים מתחיל בשעה מוקדמת יש להתיר גם בלאו הכי וכן"ל].

ב. איסור תלמוד תורה – נפסק (יו"ד שפ"ד, ד) שאפילו בדברים המותרים לאלל ללמוד "הני מילי בינו לבין
עצמו אבל אינו לומד עם אחרים" וא"כ כ"ש שלא לדרוש ברבים. אכן כבר נפסק (ש"ס, א) "ואם רבים צריכים
לו להתלמד מותר".

וזאת ועוד כבר נהגו רבים לדרוש ברבים בליל תשעה באב, ולכאורה הרי אסור ללמוד עם אחרים. אכן סתם
דברי דרוש אסור אף באגדות החורבן, כיון שהוא מלמד לאחרים. וכל ההיתר הוא דווקא כשהדרשה כולה
תהיה רק בדברים המעוררים הלבבות, ודברי חיוזק וכמבואר בציוני הלכה (עמ' ש"ס סוף הערה לה) מדברי המאירי
(סוף כ"א, א) שלא נאסר לעיין בספרים המעוררים לבו של אדם לתשובה "ולא עוד אלא שראוי לעשות
כן" וזה שנהגו לדרוש בת"כ כל שהדברים הם לעורר העם לתשובה. והכא נמי כשידרוש בדברי התעוררות,
ומותר לבלול עמהם ד"ת הקשורים להתעוררות.

דודינו הגרמ"ד ליפקוביץ מספר (מבוא בפעשה איש ג' עמ' ס) כשאביו הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ ישב אבילות
על אחד מקרוביו נכנס אליו רבינו למחרת ההלויה ואמר לו שיגיד שיעור בישיבה גם בימי השבעה הגרמ"ד
שימש אז כד"מ בישיבת תפארת ציון בנימוק שרבים צריכים לו וממלא מקום אחר לא יוכל להגיד שיעור
כמו שהוא אומר.

ועובדא דכיתא בהלויות דודי הגאון רבי ברוך רוננברג זצ"ל היה רעהו שילחמ"א הגאון רבי דב לנדו באמצע
אבולות שבעה ויצא מביתו להספידו.

ואמנם שמעתי שרב אחד בארה"ב כתב שאף אם הוא מותר מדינא מ"מ הוא פירצה שיבואו ללמוד ממנו
לולל באיסורי אבולות, ואני שואל הרי ביותר מכך התיר האג"מ (יו"ד כ"ק, א) "מותר להוליך את בתו לחופה
וגם המנגנים בכלי שיר יוכלו לנגן" וכן דעת רבינו (ציוני הלכה עמ' תי"ג) וזה אפילו בחתונה שהוא קרוב אליה שיש
בה שמחה רבה, ולא חשש לפירצה שילמדו ממנו לולל באיסורי אבולות.

לסיום אציע לקבל פניו בכניסתו כפי שנהוג לקבל אבל בכניסתו לבית הכנסת בקבלת שבת, שיכריז המנחה
'לצערנו, ראש הישיבה שליט"א בתוך אבולות שבעה על בנו ז"ל, ורק משום חשיבות נחיצות הכנס שיהיה
חיוזק ללומדי התורה הותר לו לבא ולהשתתף עמנו כפי שנפסק בשו"ע (יו"ד שפ"ד, ד) "שרבים צריכים לו
מותר" ועתה ננחמנו כולנו יחד, ויאמר יחד עם כל הרבבות נוסח הניחום 'המקום ינחם אתכם בתוך שאר
אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד'.

בברכת כהנא מסייע כהנא

137 י"ב ת"ש

בדרכי החיזוק

דברי התעוררות אחר הסתלקות
מרן הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל

בעת הזו כאשר בית ישראל מבכים את השריפה
אשר שרף ה' בסילוקו של מרן ראש הישיבה זי"ע,
חובה קדושה מוטלת עלינו לפשפש באורחותיו,
לדלות מהם פנינים ולשבצם בארחות חיינו בכדי
שלא נהיה ח"ו בבחינת "הצדיק אבד ואין איש שם
על לב" (ישעיה נ, א).

אמנם ראש הישיבה לא כתב צוואה, אך צוואתו
כתובה באותיות קידוש לבנה מתוך מה שהרבה
לעורר בכל עת על חובת לימוד המוסר לכל אחד
באשר הוא, ועל המתקנות והחיות שמעניק לימוד
המוסר, והשינוי העצום שמשפיע על כל מהלך
החיים. בכל עת הרבה לעורר על החובה לקבוע זמן
ללימוד המוסר בכל יום. אף במעמד מאות אלפי
רבבות ישראל בהלויות מרן שר התורה הגר"ח
קניבסקי זצוק"ל עורר: כולם הושפעו מתורתו
וברכותיו. ולכן כל אחד חייב הכרת הטוב לצדיק
הזה, ובמה נכיר לו טובה?! בזה שניקח על עצמינו
להתחזק.

והוסיף לבאר: חיוזק אפשר לעשות רק על ידי
קביעות יומיומית בספרי מוסר. כולנו חייבים
לו. והדבר היחיד שיכולים להחזיר לו, הוא במה
שאנחנו מתעוררים ברגע הזה, ועל ידי זה מוסיפים
לו זכויות ותענוגי עולם הבא שאין להם סוף.
בהזדמנות אחרת שמעתי מומנו כי "סדר מוסר זה

אבל יחיד עשי לך

יחד עם רבבות אלפי ישראל ועולם התורה, אבלים ודווים
אנו על כי נטל כבוד מכית חיינו בעלותו לשמי רנן
של מורנו ורבינו, מופת הדרך בהודו וזהירותו, המפלא
בשקידתו ובהרצת תורה לרבבות תלמידיו ולכל בית
ישראל כחן ובנועם, אשר הקדיש רבות קומנו לקרבנו
בעצה ותושיה בהארת פנים מופלאה

מרן רבינו הגאון הגדול
ירחמיאל גרשון אדלשטיין
זצוק"ל

מי יתן ראשנו מים ועינינו מקור דמעה ונבכה יומם וליל
על מאור שחשך ועל שופיא דכלי בארעא
בעל הנחמות ירפא לשברנו וישלח נחמתו להמוני בית
ישראל הסחופים ויאמר לצרותינו די בביאת משיח
צדקנו ובתחיית המתים במהרה בימינו

מדינת הרב שליט"א

רבני בית ההודאה עורכי המכון

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מורן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

משום ביטול שמחת חתן וכלה.

כעין שהביא המג"א (שלה, ד) "פעם אחת גזר המושל שלא ינגנו בכלי שיר, וציורה (המדרגה) להוליך החתן והכלה לעיר אחרת ולעשות שם החתונה, כדי לנגן בכלי שיר". הרי שהימנעות מנגנון בכלי שיר מהווה פגיעה בשמחת החתן וכלה, אך אלו שקבלו על עצמם המנהג, לא אכפת מה שממעות השמחה (צינוי הלכה - נישואין טו).

השתתפות אבל בשמחת אירוסין

האם אבל שהוא קרוב משפחה של החתן יכול להשתתף בשמחת התנאים. שמחת אירוסין קלה יותר ואינה כשמחת נישואין, ויש מקום להקל אם הוא קרוב ויש צורך.

האם יכול להשתתף בשמחת אירוסין בתו החורגת בתוך אבלות שלושים. כמאמר כיון שאין זה שמחת נישואין יכול להקל בשופי ולשמחה בהשתתפותו (צינוי הלכה - אבלות תצב).

תזמורת בירושלים בשמחת אירוסין ושבע ברכות

האם לנוהגים כמנהג ירושלים שלא לנגן בכלי שיר בשמחת נישואין, הוא הדין אף בשמחת 'תנאים'.

מוותר לנגן בירושלים בשמחת 'אירוסין' של ימינו בה רק קוראים את התנאים. משום שאינה כשמחת חתן וכלה, כיון שהם עדיין רק 'משודכים' ולא 'חתן וכלה'.

האם בשמחת שבע ברכות מותר לנגן בירושלים.

מורן הגר"ש אלישיב אסר לנגן אף בשבע ברכות הנערך בירושלים. וביאר שהוא "משום שנהגו איסור 'אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחת' וכל שמחת הנישואין ושבע ברכות בכללן הינם בגדר 'שמחת'".

אמנם יש לציין כי לבני עדות המזרח שלא קבלו עליהם מנהג זה שלא לנגן בירושלים בשמחת חתן וכלה, אסור להחמיר בזה. משום שיש בהימנעות מהניגון בחתונה

התעכבו בחצרות והמתינו למרים למדו ועסקו במוסר. אף התקיימו כינוסי ענק לחיזוק בלשון הרע, נאמרו שם דרשות מעוררות בזה, ואף נקבעו שיעורים רבים בספר חפץ חיים שמירת הלשון.

ודאי כי הנשיאים היו אף בין המשתתפים הרבים, ושמא אף בין הדרשנים הגדולים, שהרי הם היו נשיאי השבטים, ומכל מקום נקראים 'רשעים' מפני שלא 'לקחו' מוסר.

לקחת מוסר פירושו להעמיד את עצמי מול הדברים, להתבונן האם אני בסדר בדברים הללו אם לא, לשים לב במה אני עלול להיכשל ואלו גדרים וסייגים עלי לעשות כדי שלא להיכשל.

המשגיח זצ"ל היה מרבה לבקר ולהתלונן על כך ששומעים שיחת מוסר יוצאים ומפטירים בהתפעלות: איזו שיחה יפה, וזהו. לא חוזרים עליה, לא מתבוננים בדברים, וממילא אין השפעה לדברים כיון שאין חוזרים עליהם ולא מתבוננים בהם כדברי רבינו יונה (סוף שער השני) "צריך האדם בשמעו המוסר לעורר נפשו ולשום הדברים אל לבו ולחשוב בהם תמיד. ועליהם יוסיף לקח ומלבו יוציא מילין. ויתבודד בחדרי רוחו וישוב יתפוך יד תוכחתו על נפשו. ולא יסמוך על תוכחת המוכיח לבדו. ותוכחתו לבקרים ולרגעים תהיה עד אשר תקבל נפשו המוסר. ועד אשר תטהר".

כשאחותי בפרק 'האיש מקדש', התייעצתי עם מורן הגר"ש על הצעה בחור בן למשפחה חשובה ואמרת שמספרים עליו שהוא למדן גדול, מתמיד גדול, מצוין, אבל באינפורמציה אמרו שהוא לא משתתף בסדר מוסר. צריך לזכור, הרב אלישיב הוא הרי לא דמות המוסר הידועה, כמו המשגיח של הישיבות. תשמעו מה הוא אמר, בזה הלשון: "פעם לא כולם היו לומדים מוסר, היו ישיבות עם מוסר והיו ישיבות בלי מוסר. אבל היום כולי עלמא לא פליגי שחייבים ללמוד מוסר. כמדומני - כך הוא אמר - שאין היום ישיבה שאין בה סדר מוסר. אינני מחייב שהבחור ילמד כל יום מוסר, אבל חייבת להיות לו שייכות ללימוד המוסר. בחור שבכלל אין לו שייכות ללימוד המוסר זה חסרון. בחור בלי שייכות עם המסילות ישרים!?"

והוסיף ואמר לי רבינו זי"ע: "מי שלא לומד מוסר, זה יכול להוות בעיות אחר כך בבית. כי מי שלא לומד מוסר, לא מכיר את המושג שנקרא להאשים את עצמו. על כל דבר הוא חושב - היא אשמה, השוויגער אשמה, הוא לא יודע אף פעם להאשים את עצמו. וזה יכול לגרום לבעיות רבות בחיים. אך מי שיש לו שייכות למוסר, מכיר את המושג הזה, שהרי זוהי מהות המוסר, לבחון את עצמו, לבדוק האם אני בסדר בדברים הללו".

עתה שומה עלינו לדבוק במעלותיו של הצדיק עם התמדת לימוד המוסר ועל ידי כן נתברך בשפע רב ממורומים, ובתחיית המתים במהרה בימינו.

לא מידת חסידות, זה פיקוח נפש רוחני. וזו הדרך היחידה להינצל מהגיהנום. כיון שלאדם יש יצר הרע חזק מאד והוא מוכרח להיכשל אם לא מחזק אצלו את היראת שמים, וחסרון היראה גורם לטעויות ואמנם הוא שוגג. אבל אם לא למד מוסר "שגגת תלמוד עולה זרון" ויתבעו אותו למה אתה לא יודע, למה לא למדת מוסר".

פעמים רבות הביא ממורן הגר"א ל'שטיינמן שחזקה על כל מי שלומד מוסר בקביעות, ואפילו רק חמש דקות ביום שהוא משתנה ונראה אחרת. כיון שכל אחד שלומד מוסר מקבל השפעה, הבית שלו נעשה מאושר. והדברים ידועים מהרבה בתים שאדם שהתחיל ללמוד מוסר יום יום, הבית נעשה מאושר. ולכן לימוד המוסר הוא ממש מתענוגי העולם הזה, כי זה נתן חיים מאושרים.

וגם אם לומד קצת, כבר משתנה כל המהות שלו לטובה, כאותה האבן שהתבונן בה רבי עקיבא (אבות דרבי נתן, ב), איך כל טיפת מים שירדה עליה, הצבה מעט עד שחלחלו המים פנימה לנקבה גדולה. כך הלימוד העקבי בוקע את הלב ומנתב בו שבילים למים החיים של תורת המוסר ושינוי האדם מן הקצה אל הקצה.

והוסיף שחובה זו מוטלת לא רק על בני הישיבות, שם נקבעו סדרי היום עם לימוד המוסר, אלא חובה יתירה רובצת על הנשואים ובעלי הבתים בלימוד המוסר "כי מי שיש לו טרדות של משפחה, ודאי חייב ללמוד מוסר, כדי לא לשכוח את חובתו בעולמו".

וכן שמעתי ממורן מורן הגר"ש אלישיב זי"ע א' כאשר אמר "בדורות האחרונים נעשה הרבה יותר צורך בלימוד המוסר. אפילו הישיבות הם לא כמו פעם והאווירה בהן כבר איננה כבעבר. ולכן יש צורך ללמוד מוסר. וקל וחומר אברך וכל מי שנמצא מחוץ לישיבה". ומששאלתיו האם יש חובה להקפיד על לימוד מוסר בכל יום ויום, השיבני: "צריך ללמוד לפרקים מתי שנחוץ לו. אולם עלול להיות שלא ידע להבחין מתי נחוץ לו המוסר" כדברי הגמרא (כתובות קה, ב) "שאיין אדם רואה חובה לעצמו" ולכן כדאי לעשות לעצמו קביעות ללימוד המוסר (צינוי הלכה - נישואין שצב).

כשנשאל ראש הישיבה באיזה ספר מוסר ראו להתמקד אמר "ישנם הרבה ספרי מוסר, על האדם ללמוד ספר מוסר שמעניין אותו, כי אם זה לא מעניין זה לא משפיע" והוסיף "מהשמים מזכים את כלל ישראל באפשרויות לזכות במוסר, ולכן יש הרבה ספרי מוסר שמעניינים".

לא לקחו מוסר

וכבר נראית תביעה זו בפרשתנו (ר"י יג, ב) "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים. לפי שלקתה על עסקי דיבה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר".

דייק מור"ר המשגיח הגר"ש זולבה ואמר: כאן כתוב כיצד צריך ללמוד מוסר - 'לקחת' מוסר. בטוחני שכל אותו שבוע שכלל ישראל

מוקד ההלכה

שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
108

דור המדבר זכו לחיות בחוש – את מציאות השם!

פרשת שלח
תשפ"ג

אליסף בן דעואל - או בן רעואל?

נאמר בתורה בתחילת פרשת במדבר, שהנשיא לשבט גד היה **אליסף בן דעואל** ואח"כ בהמשך הפרשה, מנו כל דגל בפני עצמו, יהודה עם ישכר וזבולון, ראובן עם שמעון וגד, ושם הוזכר בתורה שנישואי לשבט גד היה **אליסף בן רעואל** וצריך להבין מדוע נשתנה שמו? והיה אפשר לומר שאביו דעואל החליף את השם, מדעואל לרעואל, ולכן שינתה התורה את שמו, אבל עדיין יקשה, בפרשת הנשיאים [פרשת נשא] מוזכר בתורה נשיא לבני גד אליסף בן **דעואל**, והיינו כמו במנין הראשון, וצריך להבין למה שינתה התורה והזכירה אותו פעם כך ופעם כך, וכי שני שמות היו לו, וכל פעם נקטו שם אחר? ונראה לי לבאר בדרך דרש, שנישואי שבט גד **אליסף** היה נקרא **בן דעואל** על שם מעשיו, שהוא היה מדבר הרבה על "ידיעת השם" וזה היה עיקר העבודה שלו, לדעת ולהכיר את השם! וכמו שכ' הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (א, א-ו) "יסוד היסודות ועמוד החכמות, **לידע שיש שם מצוי ראשון** והוא מציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ" אח"כ הוסיף הרמב"ם "המצוי הזה הוא אלוקי העולם, אדון כל הארץ, והוא מנהיג הגלגל בכח שאין לו קץ ותכלית" עלינו לדעת "שיש שם מצוי, שהוא מנהיג אותנו, ומשיגה עלינו" וזה אחד מה"ג עיקרים של הרמב"ם, לידע שהבורא עולם קיים, כפי שאומרים ביידיש **עאר איז דא** בר"ע זה יישות קיימת, ולא אור! זה היסוד הראשון להבין שיש מצוי, ואחר שאנו יודעים שהוא קיים, אנו מבינים גם שהוא מנהיג את העולם ומשיגה עליו. והנה אליסף היה עובד על זה, להכיר ולידע את מציאות השם, ולכן נקרא דעואל, שהיה לו ידיעת השם, וכמו שדוד המלך ע"ה מבקש מאת השם (תהילים כה, ה) "**הדריכני באמיתך ולמדני, כי אתה אלוקי ישע**" הבקשה מהשם היא, תדריך אותי באמת שלך, שנדע את המציאות האמיתית של השם. לאחר תקופה שעבד על ידיעת השם, אז התעלה יותר והגיע לדרגת **אהבת השם** ולכן נקרא מאז **רעואל** מלשון אהבה, ואמנם גם אחרי שהגיע לדרגה זו של אהבת השם, שוב היה צריך לחזור ולעבוד על ידיעת השם, כי הבסיס והשורש להכל הוא **ידיעת השם**, ולכן צריך לחזור (תהילים כה, ה) ענין ידיעת השם, בכדי להוסיף עוד באהבת השם, וחזור חלילה, ומטעם זה נקרא דעואל ואח"כ רעואל, ושוב נקרא דעואל, ללמדך שבכל זמן ובכל דרגה שהיא, צריך לשוב ולחדש את ידיעת השם בחוש. כך ניתן לפרש עפ"י דרוש.

יהללו את שם ה' – כי הוא ציווה ונבראו

הנה כאשר אנחנו מתפללים ומברכים, אנחנו מזכירים את שם השם בשם 'הויה' וראוי להבין ש'הויה' זה השם של הקב"ה, כמו שנאמר בתורה (שמות ג, טו) "**זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור**" (עין פסחים ג, א) אבל אנחנו לא מתפללים לאותו שם, אלא להקב"ה בעצמו, ואנחנו מכנים אותו בשם 'הויה' על שם שהוא מהווה את כל היקום כולו, ואיננו מתפללים לאותיות הללו, אלא למציאותו יתברך, ומכנים אותו בשם הויה, ע"ש שהוא מהווה את העולם.

הנה כמה שנים הייתי מתפלל בבית כנסת של ויוניץ, ושמותי לב שחלק מהחסידים מכנים את הקב"ה "**אייבישטער**" והכוונה היא שהקב"ה הוא **אויבער – שטערן**, שהוא עליון מעל הכוכבים, וחלק מהחסידים מכנים אותו "**באשעפער**" והכוונה היא שהוא הבורא של העולם. ויש להתבונן, איך נכון יותר לכנות את הקב"ה האם בכינוי 'אייבישטער' ע"ש שהוא קל עליון, או 'באשעפער' על שם שהוא ברא את הכל. והבאתי לזה ראיה מתהילים (קמח) ואנו אומרים זאת בכל יום בפסוקי דזמרה, אדונינו דוד אומר "הללו את ה' מן השמים, הללוהו במרומים, הללו כל מלאכיו, הללוהו כל צבאיו, הללוהו שמש וירח, הללוהו כל כוכבי אור".

דבר ראשון פונה דוד לשמים ואומר, הללו את השם! אח"כ אומר בואו להלל את השם במרומים, והיינו בתוך השמים, ומי מהלל אותו שם, בתוך השמים? כל המלאכים, וגם כל צבאיו! ומי הם צבא השמים? שמש וירח, וכל כוכבי אור! ומה הכוונה **כוכבי אור**? ישנם כוכבים שלא מאירים בכלל, וישנם שנותנים אור, ואותם כוכבים שנותנים אור, האור הוא עצמי שלהם, וזה לא חוזר מהשמש, כמבואר בפרקי דר' אליעזר (כ) שכתב שניתן לברך בורא מאורי אש על הכוכבים, כיון שהאור שלהם הוא אש. [ואמנם בפשטות היה נראה שאור הכוכבים מבהיק מכח השמש, כמו אור הירח, והפרקי דר' אליעזר חידש לנו, שהכוכבי אור הם אש בעצמם!]

ממשיך דוד המלך ואומר "**הללוהו שמי השמים, והמים אשר מעל השמים**" לא רק השמים מהללים את השם, אלא גם המים שמעליהם, הרי יש שבעה ריקיעים [והריקיע העליון נקרא **ערבות**] ולכן הקב"ה נקרא **רוכב ערבות** שהוא רוכב מעל הריקיע השביעי! וכל אחד מהריקיעים הוא שמים למה שתחתיו, והוא ג"כ מהלל את השם, ועליו אמר דוד "**הללוהו שמי השמים**".

ממשיך דוד המלך ואומר, למי כל אלו מהללים? "**יהללו את שם ה', כי הוא ציווה ונבראו**" למה כל אלו מהללים את שם השם? כי הוא ציווה ונבראו! בגלל שהוא הבורא של הבריאה העצומה הזו, לכן ראוי שכולם יהללו לו. ומזה יש ללמוד שכשאנחנו פונים אל השם בתפילה, אנו פונים להקב"ה בתור היותו בורא את הכל, שזה משמעות שם הויה, שהוא מהווה את הכל, ואלינו אנו מודים ומהללים. ומזה אנו למד שראוי יותר לומר, למי אנחנו מתפללים ומודים? **לבאשעפער!** והיינו למי שברא את העולם, שמפני כך ראוי להודות לו! אמנם אפשר לומר גם "**אייבישטער**" שהשם הוא עליון, בתור כינוי להקב"ה, שהוא "**גבוה מעל גבוה שומר**" (קהלת ה, ז) אבל כשנבאים להתפלל אליו ולהודות לו, ראוי לפנות לבורא של העולם, וכפי שאומרים ביידיש "**באשעפער**".

וכמו שיש כינוי להשם בשפת היידיש, כך בכל שפה מכנים את השם באופן אחר, ולמשל בצרפתית, לטינית, וספאניולית, מכנים אותו "**הנצח**" והתואר הזה הוא כינוי על שם שהקב"ה חי לנצח, אבל הכינוי "**באשעפער**" יותר מדויק ומתאים עם מהות שם הויה שהוא מהווה את העולם.

דרישת שלום מהקב"ה

בפרשיות שלנו אנו רואים את המסע של בני ישראל במדבר, ואם נשים לב נראה, באיזה מצב חיו בני ישראל, הרי הם ראו בחוש את מציאות השם בכל יום, שהקב"ה דיבר בקביעות עם משה רבינו, ונתן הוראות ישירות לבני ישראל. הבה נראה איך נעשה מפקד האוכלוסין בבני ישראל, שמוזכר בתורה בתחילת ספר במדבר.

אמר השם למשה לעשות מפקד לבני ישראל, וזה נעשה על ידי שכל אחד נתן מחצית השקל, כמו שהיה במנין בימי שאול שהיו מונים את בני ישראל ע"י שנתנו איזה דבר, ופעם אחת נאמר בספר שמואל (א, ח) "**ויפקדם בבזק**" שהיו נותנים שברי חרסים או אבנים (עין יומא כב, ב) ובפעם אחרת נאמר (שם טו, ד) "**ויפקדם בטלאים**" ששאל מנה את בני ישראל, על ידי שכל אחד נתן כבש.

עוד אמר השם למשה, שנישיא השבטים יהיו איתם בזמן המנין, כך היה רצון השם, שהמפקד של כל שבט יעשה במעמד נשיא השבט, וכמו שנאמר בתורה "**ואיתכם יהיו איש איש למטה, איש ראש לבית אבותיו הוא**" נשיא השבטים היו צריכים להיות נוכחים במפקד של השבטים, וזה היה מעין אישור מנשיא השבט, שהמפקד נעשה כהלכתו. [ונראה לי שכל נשיא הוצרך להיות רק במפקד של השבט שלו, ולא בשאר השבטים, ואמנם צריך ראיות לזה, האם כל נשיא היה במנין של השבטים האחרים]

ואז בא משה רבינו לנחשון בן עמינדב - נשיא שבט יהודה, ואמר לו: **השם אמר שתהיה איתנו במפקד!**!! נחשון שמע את זה, והלך מיד הביתה, ואמר לאשתו, את שומעת?! משה רבינו אומר שהשם הזכיר את השם שלי! שאני צריך להיות במפקד של שבט יהודה! וכמו כן הלך משה רבינו לנשיא שבט ראובן 'אליצור בן שדיאור' ואמר לו אותו דבר: **אתה מוזמן להיות איתנו במפקד!**!! כך הקב"ה ציווה! שאל אותו נתנאל, השם הזכיר את שמי בפירוש? ענה לו משה, כן! השם אמר במפורש: נתנאל בן צוער יבוא למנין שבט ראובן! והוא ג"כ רץ לאשתו, את שומעת?! השם הזכיר את שמי במפורש, וביקש שאבוא למנין בני ישראל!!

אני רואה מכאן שכל עם ישראל חיו עם הקב"ה! הם הרגישו בחוש את הבורא עולם! כמה זה יפה לקבל דרישת שלום מהקב"ה, בשם שלו המפורש!! נראה לי שזו הרגשה נפלאה, להרגיש בחוש שיש בורא עולם, והוא מזכיר אותנו ורוצה שנהיה איתו, לא כמו בדורינו, שאין חזון, אנחנו לא יודעים מי זה הקב"ה, ואין מי שידבר אלינו בשמו.

דברי מספר על מנה רה"י הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל

לא זכיתי לשמוע שיעורים מ' גרשון, בגלל שהגעתי לישיבה כשהייתי בקיבוץ, ואז נכנסתי לשיעורים של מו"ר הרב שך, שמסר אז בשיעור ב' [ושמעתי ממנו על כל פרק המפקיד וכל פרק הזהב, וכל זה רק חצי מזמן חורף תשי"ח] ואמנם בזמן לומדי בישיבה, הזדמן לי לדבר עם ר' גרשון פעמים רבות, וגם לאחר שהתחתנתי כשהייתי עולה לביתו של הרב שך כל שבת, עליתי איתו אח"כ לישיבה, ושם הייתי מדבר עם ר' גרשון.

ר' גרשון היה אדם טוב במלוא מובן המילה, הוא התעסק רק בטוב ותמיד חיפש טוב!

ר' גרשון היה 'דמות' בישיבה, ולמרות זאת היה אדם מאוד ידידותי, ואהוב על כולם, והסיבה לכך היא הענוה שלו, ונראה לי שמה שזכה להיות גדול הדור, הכל בגלל הענוה שלו, שבמשך כל השנים, היה שפל בעיני עצמו, ולא הסכים לומר את דעתו בשום מקום, ולכן זכה כיום להיות גדול הדור, שכל דבריו נשמעו, וכולם קיבלו את דעתו.

כתב הבית הלוי, שאמנם יש הנהגות של ענוה כמו להתלבש ולהתנהג בפשטות, והם אכן הנהגות ראויות, אבל עיקר הענוה היא בלב, ובמחשבה, להיות שפל וענוותן בעיני עצמו, ולא להרגיש חשוב בעיניו, וכמו שאמר דוד המלך "ונקלותי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני, ועם האמהות אשר אמרת, עימם אכבדה" דוד המלך אומר למלך אשתו, בזכות הענוה הזו, שהייתי שפל בעיני עצמי, משום כך זכיתי למלכות. וכמו כן ניתן לומר על ר' גרשון, שמה שזכה להיות גדול הדור, ודבריו נשמעו, הכל בזכות הענוה שלו, שהיה ענו בעיני עצמו.

אמרתי פעם עצה למישהו, שהתקנא באחד מבני משפחתו שעלה לגדולה, ואמרתי לו, הרי אתה יודע שאתה לא גדול הדור, נכון?! ואם אתה מסכים שיש יהודים גדולים ממך, מה איכפת לך שאותו בן משפחה שלך, הוא זה שיהיה גדול ממך?!

זכורני מצעירותי שלמדתי בישיבת נובהרדוק שהיו אומרים דברי התעוררות לפני נעילה, ואמר לנו שם ר' גרשון ליבמן, כדאי לכל אחד לרדת מהשאיפה הזו, להתכבד בקלון חבירו! הרי לכל אדם עלול לקנא בלב איזה שהוא רצון ושאיפה להתכבד בקלון חבירו, שהשני יהיה מושפל, ואני אתכבד מזה, זה דבר מצוי.. וכבר אמרו חז"ל שהמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא (ירושלמי חגיגה ב, א) וראוי לכל אדם לברוח מהשאיפה הזו..

אצל ר' גרשון ראינו שהיה אצלו תמיד רוגע, שקט, וביטחה, כיון שהוא לא חיפש להתכבד משום דבר, ולכן לא נלחץ משום מצב. בשנים האחרונות היו מכנים אותו, רבן של כל בני הגולה, ושמעתי מבנו בניחום אבליס, שלא ידע מהתואר הזה בכלל, וברור לו שאילו היה יודע, היה מתנגד לזה.

זכורני שבצעירותי היתה לי תקופה שהיה קשה לי להירדם, בגלל המחשבות בלימוד, וניגשתי לר' גרשון וסיפרתי לו [היתה לי הרגשה של ידידות איתו] והשיב לי שכן שמע גם בשם ר' נפתלי, שתמה איך אפשר ללכת לישון? הרי ממה נפשך, מי שיודע ש"ס, איך ילך לישון? הרי צריך לגמור ש"ס! ומי שיודע ש"ס, איך הוא יכול להירדם??

אחר שהתחתנתי הייתי מקורב למרן הרב שך, הוא קירב אותי אליו, ואמר לי דברים שהתחדשו לו, ופעם פנה אליי ר' גרשון, ושאלני על הרב שך, מאיזה סוגיא היה הרב שך מתפעל ביותר? ואיזה סוגיא העסיקה אותו במיוחד? עניתי לו שהסוגיא של אשם גזילות תפסה אותו מאד, והרבה לעסוק בה.

אח"כ שאלני עוד ר' גרשון, באיזה דברים הרב שך נזהר במיוחד, ועניתי לו שעיקר ההקפדה של הרב שך היא בשני דברים, בביטול תורה ובבין אדם לחבירו, בביטול תורה היה מקפיד מאד שלא יתבזבז שום רגע, ובבין אדם לחבירו, היה זehir מאד בכבוד חבירו, ואכן מעולם לא שמעתי מהרב שך ביקורת על אף אדם, חוץ מפעם אחת, שאמר לי על איזה ראש ישיבה חשוב מאד, שהיה שקוע מאד בלימוד, ואמר עליו הרב שך, שמאז שנפל עליו העול הכלכלי של הישיבה, הוא ירד מדרגתו בלימוד, ובא הרב שך ללמדני, לא לקחת על עצמי שום עול כספי, לא להחזיק כולל או מוסד שמחייב אותי להיכנס לעול של כספים, כדי שאוכל להישאר שקוע בלימוד.

כשהבאתי לר' גרשון את ספרי דעת ואמונה, הוא שמח על הספר, ואמר לי, אני רוצה לייצג לך, אל תעשה שום פירסום לספר שלך, רק תיתן אותו לתלמידי חכמים, ואם הוא כתוב טוב, יהיה לזה ביקוש, הוא תמיד דגל לעשות הכל בצינעה, כמה שפחות לפרסם, כדי למנוע עין הרע, כמ"כ הוא אמר לי שהעיקר שהספר יהיה כתוב בשפה ברורה ונעימה, וכך יאהבו וירצו את הספר.

זכורני שמרן הרב שך היה משבח את דרך הלימוד של ר' גרשון, שהוא לומד פשט נכון וטוב, וסיפרו בישיבה, שבהתחלה דובר להכניס לרמ"ם בישיבה את ר' שלומק'ה ברמן זצ"ל ויבדל לחיים ר' ברנך דב פוברסקי שליט"א, והרב שך המליץ וביקש שגם ר' גרשון ימסור שיעורים, מפני הישרות והבהירות שבדרך לימודו.

ר' גרשון היה אדם קדוש וטהור, שזכה להרביץ תורה בישראל - בהירות ובישרות, קרוב לשמונים שנה.

בגדר מצות חינוך אם הוא כדי להרגיל את הקטן למצוות – או שמדרבנן הגיע זמן חיובו במצוות

וכמו"כ יש להוכיח ממה שפסק השו"ע (תקלא, ו) שקטן מותר לו להסתפר בחול המועד, והטעם בזה כיון שכל איסור תספורת הוא כדי שיזכור להסתפר מערב המועד, ולא יכנס לחג כשהוא מנוול, וטעם זה לא שייך בקטן שאין לו דעת, ולכן מותר לו להסתפר.

והנה בשלמא אם חיובו של הקטן הוא מחמת עצמו שהגיע למצוות מדרבנן, אי"כ יש לומר שלא נאסר לו תספורת, שגם אילו היה בר חיובא גמור, היה מותר לו, כי לא שייך אצלו טעם האיסור, אבל אם יסוד חיובו בכדי שיתרגל בגדלות, אי"כ היה לנו לאסור עליו להסתפר, כדי שיתרגל לכך בגדלותו. ומוכח מזה ג"כ שגדר חיובו של קטן הוא שהגיע זמנו לחיוב מצוות מדרבנן, ולא בכדי שיתרגל למצוות כשיגדיל.

והנה במשנה ברורה (שמג, ג) כתב לחלק בין מצות עשה ללא תעשה, שבמצוות עשה של שבת כגון קידוש והבדלה, אין חיוב חינוך אלא למי שמבין ענין שבת, ולענין לא תעשה, גם אם אינו מבין מהו שבת, אם הוא בר הבנה, שאומרים לו שזה אסור ויודע לפרוש, צריך להפרישו. ומבואר שנקט שבמצוות עשה אינו מתחייב אלא אם מבין את ענין המצוה, ואמנם לעיל הוכחנו שגם כשאינו מבין, אם יכול לקיים את המצוה הרי הוא חייב בה.

ויתכן ליישב שכל דברי המ"ב נאמרו רק לגבי קידוש והבדלה, שעניינם הוא לקדש ולהבדיל את יום השביעי, ומי שאינו יודע מהו יום השביעי לא יכול לקדשו ולהבדילו, ומש"כ באיסור מלאכה שקטן שייך בו בכל אופן. [כל נידון זה מתבאר בהרחבה בספר עוטה אור פסחים סי' נה נו ע"ש]

יש להסתפק בגדר מצוות חינוך, האם הוא חיוב להרגיל את הקטנים למצוות, וכלשון רש"י בסוכה (ב, ב) או שנאמר, שההרגל במצוות הוא רק טעם החיוב, אבל גדר החיוב הוא, שמדרבנן הקדימו את זמן חיוב מצוות, שמן התורה הוא בהיותו בן יג שנה ויום אחד, ומדרבנן זמן חיובו במצוות הוא כשהגיע לגיל חינוך.

ונפקא מינה, במצוות שקטן יכול לקיימם, אבל הוא לא מבין מה הוא עושה, וזה לא מרגיל אותו לקיום המצוה כשיגדיל, ולמשל נעילת הסנדל ביו"כ לתינוק בן שנתיים, אם החיוב הוא משום שהגיע לחיוב מצוות, כיון שהוא יכול להימנע מללבוש סנדל הרי הוא מחוייב בזה, אבל אם מצוות חינוך הוא כדי להרגילו למצוות, אי"כ באופן כזה שאינו מבין מה הוא יו"כ, ואיזה מצוה הוא עושה, אין בזה שום הרגל לקיום מצוות כשיגדיל ופטור.

ולכאורה יש להוכיח ממסכת סוכה (כח, ב) דשמאי הוקן פיתח את המעזיבה בכדי שבנו הקטן יפן בסוכה, וחכמים נחלקו עליו שם מפני שקטן הצריך לאימו פטור מן הסוכה, ומבואר שללא טעם זה שהקטן צריך לאימו, מודו לדעת שמאי שחייב הקטן לישן בסוכה, משום חינוך, ולמרות שאינו מבין מהו סוכה, ואין זה מרגיל אותו למצוות, מ"מ כיון שיכול לקיים את המצוה נתחייב בה מדרבנן. [ואמנם ע"ש ברש"י מש"כ בשם היש"ש].

ועל דרך זה משמע נמי ממה שאמרו (ערכין ב, ב) קטן היודע להתעטף חייב בציצית, קטן היודע לנענע חייב בלולב, ומשמע שאף בגיל כזה שאינו מבין שעושה מצוה, ואין בזה שום הרגל לגדלות, בכל זאת נתחייב במצוה.

בס"ד יצא לאור מקבץ גליונות "דעת ואמונה" של שנת תשפ"ב – ניתן ליצור קשר בטל' 936-8520-054

כמו"כ התחדש השיעור בנביא בכל יום, ניתן להאזין לשיעור בקו "עוטה אור" 148-718-0733 ניתן להירשם ולקבל תזכורת יומית

גיליון זה נכתב על פי הכנת הכותב בלבד
לתרומות והנצחות נא ליצור קשר בטל' 936-8520-054
או דרך נדרים פלס בהיפוס 'עוטה אור'
או באמצעות הטל' 03-7630585 שלוחה 6465
ניתן לקבל את הגיליון במייל 6082566@gmail.com

בס"ד נתחדשה השיחה במוצ"ש, בבית מורינו הרב רח' מתתיהו 25 בשעה 9:20
ניתן גם להאזין לשיחה בשיעור חי בקו החדש "עוטה אור" 148-718-0733
כמו"כ ניתן לשמוע שם עוד שיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א
ובמערכת "קול יחודי מרוקו" 335-962-0747 שלוחה 2-2-2
שמעו ותדו נפשכם

לקחת את חלקם

אדם בודד יכול לעשות דבר שרבים אחרים ניסו ולא הצליחו. כי לא בהכרח הוא עם כוחות של אדם בודד. אם יקפוץ למים יגלה פתאום כוחות של אנשים רבים שנטשו את יכולותיהם בשדות הדמיון

זאת ועוד בדברי האור החיים; 'עוד, כדי שיטול זכות וחלק הטוב של כל העשרה, כמאמרם ז"ל (חגיגה טו.) זכה נוטל חלקו וחלק חברו'. לא רק לחזק אותו כנגד העשרה, אלא גם כדי שיזכה לקחת את חלקם.

למדנו מדבריו שיש שני תועלויות בשינוי השם. גם לתת כח עבור 'סור מרע', וגם שיקבל חלקם ב'עשה טוב'.

ונוהג במנהג אנשי מדינתו

מפלאי כוחות נפש האדם, היא ההתאמה שלו למוסכמות חברתיות. באורח פלא רוב הבריות מתאימים עצמם לדעה הרווחת אצל חבריהם ורעיהם. (פ"ו מהלכות דעות ברמב"ם ה"א), קשה לאדם לאמץ ולהסכים לדעה שאינה מקובלת בקרב חבריו ומבלי משים דעתו מסכמת עמהם, גם אם באופיו ובמחשבתו היה מתנגד לה, אילו היה במקום אחר.

אדם יודע שדרכו צריכה להיות בדרך מסוימת, הברירות הזו יצוקה אצלו בסלע. אבל השפעת החברה וקירוב הדעת כבירים כל כך, מחלחלת וגורמת לאדם לעשות דברים שלא מאמין בהם באמת. הוא הוא יסוד גזירת פיתם שמנם וינים של נכרים, אל תגיע לקירוב דעת עמם ואל תאבד את עצמך.

גם בדבר הזה יש סוגים שונים. יש אנשים שברגע אחד יאמרו הן, ויש כאלה שגם אחרי הרבה שכנוע ועסק גדול אינם מסכימים ועומדים על שלהם.

לכל חבר יש גוון אחר שעמו יכול להשפיע. לכל אחד נימוקים אחרים, שפה אחרת, זווית ראייה אחרת וגם כריזמה וכוחות השפעה אחרים. בסופו של דבר נאגר כאן צבר של דעות האמורות למשוך את האדם לימין או לשמאל, וייתכן שרק בפעם העשירית ישנה האדם את דעתו, גם אם יהיה סבור שאין כך האמת.

בכמה מקומות בהלכה מצינו שיש משמעות לשינוי השם. החל מדיני חושן משפט ששינוי שם הבעלים קובע רשות חדשה בדיני קנייני גזילה ויש לשינוי הזה כוח לשנות את החפץ מעיקרא כדי לקבוע את שם הבעלים החדשים. כך מצאנו במסכת סוכה (ל:) לגבי אלה שקונים הדסים מן הגוים, והגמרא דנה למי היו שייכים ההדסים קודם לכן, וזה שבתחילה כינו אותם בשם 'אסא' וכעת 'הושענא', היה יכול לפטור אותנו משאלת הדסי הנכרים.

וכמובן שינוי השם הנפוץ לחולה, לאמר לא פלוני הוא זה שנגזר עליו לחלות ולמות, אלא אלמוני אחר הוא, שהרי שמו השתנה ועליו לא נקבעה גזירה, פנים חדשות באו לכאן.

ויש את שינוי השם בפרשה, משה משנה שמו של יהושע תלמידו מ'הושע' ל'יהושע', לאמר, 'יה יושעך מעצת מרגלים'.

ועל זאת באנו.

יה יושעך מעצת מרגלים

ונפתח בשאלת האור החיים הקדוש -

אם משה רוצה להעתיר בעד תלמידו שינצל מעצת מרגלים, הלא יכול להתפלל לאדון כל, כמו שעשה כל ימי חייו. מעודו לא נזקק לשנות שם, תפילתו הייתה כבן בית אצל בורא עולם, ומה לו לאדון הנביאים להשתמש בסגולות בעת שיוכל לבוא בכל עת אל הקודש.

והתשובה היא שמושה לא השתמש בכלי 'תפילה' גרידא, אלא טרח להעמיד עליו כוח מיוחד. 'ואולי שנתן כח בשמו, בתוספת היו"ד, שמספרה עשרה כדי שיוכל נגד העשר מרגלים'.

כלומר, משה ביקש לתת לו עוצמה ויכולת לעמוד מול עשרה חברים שמבקשים להוציא דיבה, ובכוחו המיוחד יצליח לא להתחבר לעצתם.

אילו הוסיף משה ליהושע את האות מ', היה בו כוח לעמוד מול תשעה אנשים. כעת הוסיף את האות י', יש לו כוח לעמוד בפני עשרה.

כי האות י' העמידה את יהושע במקום של סור מרע מול עשרה אנשים.

השתדל להיות איש

אבל התגלית הגדולה היא בחלק השני של האור החיים.

לא רק שיש כוח להתנתק מול הסחף החברתי, אלא גם תוכל לקחת את כל הכוחות של עשרת מוצאי דיבת הארץ רעה, ולאמן אותם אליך.

נסביר את העיקרון: רבותינו אמרו (אבות ב, ה) 'במקום שאין אנשים, השתדל להיות איש'. אך אפשר להיות איש במקום שאין כאן אנשים? אם אנשים לא מצליחים לעשות את הדבר שצריך לעשות, אך אתה כאדם בודד תוכל לעשות?

ולמדנו מכאן, שאדם בודד יכול לעשות דבר שרבים אחרים ניסו ולא הצליחו. לאדם בודד אין כוחות של אדם בודד, אלא לפעמים הוא מתחיל את המלאכה והאל גומר עליו, הוא מקבל את הסייעתא דשמיא אם יקפץ למים ולא יערוך חשבונות רבים. אך יצליח – על ידי שיקבל את הכוחות של האנשים האחרים, הוא מסוגל במקום שאחרים לא מסוגלים.

כל העולם מעבר אחד

התחושה הזאת היא מוכרחת ויסודית אצל כל בן עליה. אם יסתכל אחרי כתפיו לראות אך פלוני לא עושה ואלמוני לא מסוגל, ויחשוב שהוא נמצא באותה רשימה וגם הוא נידון לכישלון, לא יצליח ולא יתרומם.

כך היא המידה, לעולם יראה אדם את העולם חציו זכאי וחציו חייב, עשה מצוה אחת הכריע את העולם כולו לכף זכות (קדושין מ:). מהיכא תיתי שיחשוב אדם מחשבות גבוהות כגון אלו וירגיש כאילו מצוותו היא היחידה שהפתה את הכף?

כי אדם שמצליח להגיע להרגשה שכל העולם תלוי על בלימה ורצונו להפוך את העולם, אזי הוא שם. אם אתה חי בתחושה שעליך העולם עומד, אזי אליך התכוונו. כל העולם כולו מעבר אחד ואברהם אבינו מהעבר השני.

התפיסה הראשונית שלנו ביחס לאברהם, כי סוף סוף הוא נשיא אלוקים בתוכנו, אדם שכל גדולי הדור יבואו לשמחת הולדת בנו, ניחא ליה להיות מעבר אחד של העולם.

והאמת היא שעד גיל ארבעים לא הציץ עליו בעל הבירה ולברו היה כנגד העולם, גם בלי קריאה מלמעלה. גם אחר כך, וכבר הגיע לגיל מאה ביקשו שכניו הרעים להגותו מן המסילה עד שהיה צריך להסתפק קודם המילה האם טוב שיידעו שכניו או לא.

לברו היה אברהם. רוב שנות חייו חי בודד, רק עם אלוקים והאמת שלו.

הכריע את כולם

גדולי ישראל ניכרו דווקא מאותם מקומות שאנשים נרתעו מהם. גלית יעמוד ארבעים יום מול כל קהל ישראל, יגדף ויחרף מערכות אלוקים חיים, ואין איש שיעצור אותו. עד שיבוא נער קטן שבא לדרוש את שלום אחיו, הוא האיש שמתעורר ללחום כנגד הענק, הוא רוצה לזכות.

נלחם וניצח!

זה יכול להיות דוד בנערותו, זו יכולה להיות יעל אשת חבר הקיני ויכולה להיות יהודית שהביאה את הניצחון.

וזה יכול להיות אתה.

לך בכוחך זה

הדוגמאות רבות מספור, מתגלגלות לצדנו כל החיים. גם עידוד לחבר שמוצא עצמו בקושי או הארת פנים ליהודי רחוק מתורה, יכולים להפוך את העולם ו'לשדרג' את כוח האדם הבודד לכוח של עשרה או אלף אנשים.

די לך שאותו יהודי שרוממת, גדל מכוחך והצליח לטהר את העולם, דוגמת הצדיק רבי אליהו לופס שראה את הנער עובדיה יוסף נלקח לעבודה בחנות הירקות ובתבונתו החזירו לבית המדרש, היש שיעור לשכרו על מה שיחולל אותו נער בימי חייו?

האפשרויות רבות הן.

רק אל תחשוב שאתה יחיד, טעות.

יש לך יכולות וכוחות של אלפי אנשים, זה תלוי רק בך.

להצלחת
הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
ברוחניות ובגשמיות

נודב לעילוי נשמת
האישה החשובה
מרת רחל בת מלכה אסרף ע"ה
נפטרה כ"ח סיון ה'תשע"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
נדבת בנה הרב אי"ש אסרף שליט"א – אלעד

פרשת שלח תשפ"ג

מישכתי התורה

הליכות חיים

בס"ד

גניבה "לשם משחק"

שאלה

האם מותר לגנוב מחבירו ללא ידיעתו חפץ "לשם משחק" בלבד, כאשר כוונת הלוקח להחזיר לבעליו את החפץ בשלימותו מיד לאחר מכן?

תשובה

א. אסור מן התורה לגנוב כל חפץ השייך לאדם אחר, ואפילו אם בעל החפץ הינו ילד קטן או גוי. איסור "לא תגנובו" קיים, אפילו במקרה שאדם לוקח ללא רשות מחבירו, סוכריה קטנה או כל חפץ פשוט אחר שיש לו שוויות ממונית, כל זמן שאינו יודע שחבירו מסכים לכך, ועיין במקורות.

ב. איסור גניבה קיים, אפילו אם כוונתו היא רק "לשם משחק", כלומר, כדי שיצטער בעל החפץ זמן מסוים, ואחר כך הוא יחזיר לו את החפץ בשלימותו. הדבר אסור אפילו כאשר "משחק" מסוג זה מקובל באותה חברה בה נמצא הגנב.

ג. גם מי שרוצה לתמוך בעני שאינו מסכים לקבל ממנו מתנות, אסור לגנוב ממנו חפץ על מנת שכאשר יבוא אח"כ לשלם לעני - "יקנוס" כאילו את עצמו על מעשהו, וישלם לעני מחיר כפול או יותר. ואף על פי שכוונתו היא, על מנת שיוכל לתת צדקה לעני באופן שלא יסרב לקבלה, מכל מקום אין זה מתיר לגנוב ממנו חפצים.

מקורות

עיקרי ההלכה מבוארים בגמ' ב"ק (ק"ח: ק"ט), ב"מ (ס"א:), רמב"ם הלכות גניבה (פ"א הל' ב-ג), שו"ע (ח"מ ס"י שמוח א-ב, וס"י שנט א-ב), וקצות החושן (ס"י שמוח ס"ק א).

מקור האיסור מהתורה לגנוב אפילו על מנת להשיב

בסיפרא (ויקרא יט, יא) כתוב על הלאו של "לא תגנובו", שאסור מהתורה לגנוב אפילו אם מטרתו לקחת את החפץ לזמן קצר רק כדי להבהיל את הבעלים שיחפשו אחריו, וכעבור זמן קצר

יחזיר להם את החפץ בחזרה. וכך גם נקטו ספר החינוך (מצוה רכד), והרמב"ם בספר המצוות (לא תעשה רמז).

ומשמע מזה, שהאיסור לגנוב אפילו לשם משחק בלבד - הינו איסור תורה. ולדעת המנחת חינוך (רכד, א) וכן לדעת הדברי חיים (הל' גניבה ס"א) הגונב לשם משחק - חייב ל"ט מלקות מהתורה, כיון שבמקרה זה אין את הפטור ממלקות של לאו הניתן לתשלומים, שקיים אצל כל גנב. שכל גנב עובר על הלאו בכך שלוקח את החפץ לעצמו, ולא זו ניתן לתשלומים, שכשירצה לחזור בתשובה יוכל להחזיר את החפץ ובכך לעקור את מעשה הגניבה. משא"כ כאן שהגנב אינו רוצה לקחת את החפץ לעצמו, ומעולם לא התכוון להוציא את החפץ מרשות הבעלים, נמצא שהחפץ של איסור התורה הוא - עצם מעשה הלקיחה שעושה, למרות שדעתו בשעת הלקיחה להחזיר אח"כ את החפץ לבעליו, וכיון שאת המעשה הזה של לקיחת הממון שעשה - אינו יכול לעקור, לכן, במקרה זה - אינו פטור ממלקות.

והנה למרות ששני האופנים של הגניבה נלמדים מאותו פסוק, טוען המנחת חינוך - שמצאנו דבר דומה לכך, בלאו של חובל בחבירו, שאם עשה חבלה ששווה יותר מפרוטה - משלם ואינו לוקה, ואם עשה חבלה ששווה פחות מפרוטה - לוקה ואינו משלם, למרות ששני האופנים של איסור החבלה נלמדים מאותו לאו שבתורה, וע"ש.

אמנם נוסף, שיש מרבתינו האחרונים שחולקים וסוברים, שגם בנידון של גונב על מנת להשיב, מכיון שהלאו שעובר הוא "לא תגנובו", ומהות איסור זה הינו - התוצאה שנגרמת ממעשה הגניבה לבעל הממון שהיא - חסרון ממון בניגוד לרצונו. ואין בתורה איסור נפרד על עצם מעשה לקיחת הממון. והיות והתוצאה מהגניבה מתוקנת בהשבת הגניבה לבעליה, א"כ בהשבה זו עוקר הגנב את הלאו, ולכן אין כאן חיוב מלקות. ועכ"פ למסקנה - גם לדעות אלו, גם מי שגונב על מנת להשיב עובר באיסור תורה.

אמנם הרמב"ם (פ"א מהל' גניבה הל' ב) כתב שטעם האיסור לגנוב על מנת להשיב הוא - כדי שלא ירגיל את עצמו בכך. משמע

מדבריו - שהוא איסור מדרבנן, וכך למד מדבריו הלחם משנה שם בהלכה א' [ודלא כמו שכתב הרמב"ם בספר המצוות שהובא לעיל]. אולם בשו"ע הגר"ז (ח"מ הל' גניבה ס"ג, וקו"א ס"ד ד) חולק על הלח"מ וסובר שגם לרמב"ם הוא איסור תורה, אלא שכך דרכו של הרמב"ם, לתת מדעתו טעם לאיסורי תורה וע"ש, ועיין גם בקצות החושן (סי' שמוח ס"ק א).

לקיחת דבר שבעליו לא מקפיד עליו

מבואר בשו"ע (ח"מ סי' שנט סעיף א) שדבר שאין שום אדם מקפיד עליו - מותר מעיקר הדין לקחת מחבירו ללא קבלת רשות, כגון לקחת קיסם מגדר עץ של חבירו כדי לחצוץ בו את שיניו, אולם ממידת חסידות יש להימנע גם מכך. ומשמע מדבריו, שאפילו בדבר פשוט אם יש אנשים שכן מקפידים בהם - אסור לקחת מהם כל חפץ ללא קבלת רשות מתחילה, אלא אם כן הוא יודע ממקרים אחרים שאותו אחד מסכים לכתחילה שיקחו את אותו החפץ גם כשלא נמצא שם. לפיכך, כתבנו בתשובה, שאין לקחת סוכריה או כל ממתק אחר מחבירו וכיוצא בזה, ללא קבלת רשות מתחילה. וכן משמע מדיוק לשון הרמב"ם (פ"א מגניבה הל' ב) שכתב: אסור לגנוב כל שהוא, דין תורה וע"ש.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

רחב - משפלות למלכות

הפטרת הפרשה עוסקת במרגלים שנשלחו על ידי יהושע בן נון לתור את הארץ בטרם כבשוה. אחת הנקודות המרכזיות בפרשת מרגלים זו, הינה - סיפורה של רחב שאירחה אותם בביתם, והצילה אותם מיד מלך יריחו. מצינו בחז"ל בכמה מקומות התייחסות לדמותה של רחב וענינה, וננסה אי"ה לעמוד על ענינה, וללמוד את הנדרש לנו, כי תורת חיים היא.

אמרו חז"ל במסכת מגילה [טו.]. כי רחב היתה אחת מארבעת הנשים היפות ביותר בעולם מאז בריאתו. אמנם רחב השתמשה ביופי זה לרעה, והפקירה את עצמה בצורה הגרועה ביותר, כאשר במשך ארבעים שנה (מגיל עשר ועד גיל חמישים) לא היה מלך או שר שלא קלקל עמה. מפורסמת היתה ביופיה והפקרותה, עד שדי היה בעצם הזכרת שמה כדי לבוא לידי חטא. נמצא שעצם מציאותה בעולם הביאה להגברת הטומאה ולקלקול הקדושה.

אם כן יפלא איפוא, כיצד זכתה להגיע למעלות הגדולות לאחר מכן, וכפי שמצינו בחז"ל - שהתגיירה, ואף זכתה לגילוי מסוים של רוח הקודש. נישאה ליהושע בן נון שהיה מנהיג ישראל באותו הדור, ומצאצאיה יצאו נביאים וכהנים בעלי דרגות מופלאות, כמובא בחז"ל [מגילה יד:]: "שמונה נביאים והם כהנים יצאו מרחב, ואלו הן: נריה, ברוך, ושריה, מחסיה, ירמיה, חלקיה, חנמאל ושלוש. רבי יהודה אומר אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב היתה, וכן יחזקאל הנביא.

איך וכיצד זכתה אשה זו להתרומם משפלות מופקרת לרוממות של קדושה, להיות לאשתו של נביא ה', ולהעמיד דורות של כהנים ונביאים. מהו שורש הדבר, ומהי נקודת המפנה שהעלתה אותה מטומאה לטהרה?

מה היתה נקודת המפנה אצל רחב

עיון במקראות מוביל אותנו להבנה, שנקודת המפנה היתה - בעת שהתאכסנו אצלה שני המרגלים שנשלחו על ידי יהושע. בהיותם בביתה גרמו לה לשנות את מהותה ולהתעלות מטומאה לטהרה - ומן החטא אל הקדושה. נתבונן בפרטי המקראות ובמובא על כך בחז"ל.

הנה אמרו במדרש [תנחומא שלח, א] ששני המרגלים ששלח יהושע היו - פנחס בן אלעזר, וכלב בן יפונה. כאשר הם יצאו לשליחות מסוכנת זו במסירות נפש, הם פנו אל ביתה של רחב, מכיון שהיה סמוך לחומת העיר, ומשם ניתן היה להשקיף על כל הנעשה בעיר. והנה בעת שדבר בואם נודע למלך יריחו, שלח אחריהם שליחים ללכדם. רחב שחסה עליהם, ביקשה להחביאם בגג ביתה ולהסתירם מעיני שליחי המלך. באותה שעה אמר לה פנחס: "אני כהן, והכהנים נמשלו למלאכים, שנאמר (מלאכי ב): "כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו - כי מלאך ה' צבאות הוא", והמלאך, רוצה נראה, אינו נראה.... לפיכך אמר לה פנחס: כשאני רוצה - אני נראה, וכשאני רוצה - איני נראה". וממשיך שם המדרש בהוכחה לדבר: "ומניין שלא הטמינה אלא לכלב? שנאמר (יהושע ב): "ותקח האשה את שני האנשים - ותצפנו". "ותצפנם" אינו אומר כאן, אלא "ותצפנו" - ללמדך, כמה נתנו עצמם שני צדיקים אלו לעשות שליחותן עכ"ל.

במילה "ותצפנו" הכתובה כאן, צפון וטמון עניינה של רחב והמהפך שחל בה. רחב שהיתה בשיא השפלות האפשרית, שקועה בתוך טומאה חומרית, גילתה לפתע עולם חדש. לפני עמד אדם שהיה ניגוד גמור אליה ולמהותה, אדם קדוש,

כהן בן כהנים, ונביא ה', והוא מעיד על עצמו שבכוחו להפוך את גופו מתי שירצה לעל טבעי, להתגבר על מגבלות החומר, ולהיות רואה ואינו נראה מחמת קדושתו הגדולה, וקדושת הכהונה שבו.

קדושת פנחס הכהן - מול טומאת רחב

מהות זו היתה - התרסה נגד מהותה החיצונית של רחב. באותה שעה שמעה רחב בקולו של פנחס, את הזלזול בעולם החומר החיצוני, את האפסיות שהוא מייחס לחיצוניות הטבעית. והיא הבינה, שמנקודת המבט של פנחס בן אלעזר הכהן, יופיה הגשמי המנוצל לרעה - אינו נחשב כלל, משום שמצד הקדושה - אין כל אחיזה לדברים שכל מהותם חיצוניות וחומריות. היא ראתה את פנחס מרומם את החומר והופך אותו למציאות על טבעית של קדושה. והבינה, שגם את היופי החיצוני - אפשר לרומם אל הקדושה. ומאחר וניתן לה משמים יופי מיוחד זה, הרי שבכוחה להפוך אותו למעלה רוחנית, וליופי של קדושה. וכשם ששרה אמנו, ואסתר המלכה, שהיו משבע הנביאות שהיו בעם ישראל, וזכו ליופי מיוחד הדומה לרחב, [שגם הן היו מבין ארבעת הנשים היפות בעולם], ואדרבה - הן הפכו יופי זה לאמצעי להשגת הקדושה, להעמקת היופי הרוחני, ולהשפעת טהרה על סביבתן. כך גם היא - בכוחה להתרומם, ותחת שיוזכר שמה בפי כל כרחב שמביאה לידי חטא, תוזכר מעתה ולדורות - כצדקת המביאה לקדושה ולטהרה.

המהפך אצל רחב - ושכרה

והנה זכתה רחב לראות את הדברים באורם האמיתי, והצליחה מחמת הזעזוע שקיבלה מדברי פנחס הכהן, לחולל שינוי מידי בנפשה. ומיד באותו זמן קיבלה על עצמה לחדול מן החטא ולדבוק בקדושה, על ידי גירות לשם שמים ותשובה שלימה, וקיום בשלימות את כל המצוות שמחייבות בהן הנשים. החלטה נחושה זו, היא שהעלתה אותה באחת משיא השפלות - לרוממות וקדושה מופלאה.

ביטוי למהפך שהתחולל בה באותו ערב, אפשר למצוא בדבריה של רחב אל פנחס וכלב מיד לאחר שיצאו שליחי המלך מביתה בידיים ריקות (יהושע ב): "ותאמר אל האנשים, ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ, וכי נפלה אימתכם עלינו, וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם.... - ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם - כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". בניגוד להתנהגותה עד כה מתוך תחושה שאין דין ואין דיין, התעלתה עתה רחב לאמונה מוחלטת בה', והכרה מוחלטת שאין עוד מלבדו. הכרה מהותית זו שהיא יסוד האמונה וחיי האדם

בעולם, המבטלת את כל כח הרע - ומכירה בכך שהכל מאת ה'.

ועל כך אמרו חז"ל (ילקוט ש' יהושע ב רמז י'): "אמר הקב"ה לרחב, את אמרת כי ה' אלהיכם הוא אלהים, נחא בארץ, שמא [פי' אבל] בשמים ממעל, [כיצד] את אמרת מה שלא ראית בעינייך - חייך שבנך עומד ורואה מה שלא ראו שאר הנביאים, כמד"א [יחזקאל א]: "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים". כלומר בזכות דברי האמונה שלה זכתה - שיצא ממנה יחזקאל הנביא. ואכן מילות אמונה אלו שיצאו מפיה של רחב באותה שעה, הונצחו לדורות על ידי בעלה יהושע בן נון בתפילת "עלינו לשבח" שחיבר באותה תקופה. ומאז היא נאמרת מידי יום במשך אלפי שנים ע"י בני ישראל. אלא שיהושע צירף לכך גם את המילים "אין עוד" על פי מילותיו של משה רבינו (דברים ה, לד), שבאות להוסיף וללמד, שלא רק בשמים ובארץ קיימת שליטתו המוחלטת של הקב"ה, אלא אף בחללו של עולם - אין עוד מלבדו.

מימוש תשובת רחב - ע"י פעולות מעשיות

והנה מאחר שרחב הגיעה לאמונה עמוקה זו והכרה מוחלטת בהנהגת ה' בעולם ושליטתו בכל, קיבלה על עצמה מיד להתגייר כמובא בילקוט שמעוני (שם ט), לפיכך תחילה היא חזרה בתשובה שלימה ע"י שהביעה חרטה מוחלטת על חטאיה החמורים שהיו במשך ארבעים שנה. וכמו כן קיבלה על עצמה עול מצוות, וכדברי חז"ל (מכילתא יתרו א) על הפסוק (יהושע ב, טו): "ותורידם בחבל בעד החלון" - אמרה רחב לפני הקב"ה: רבוננו של עולם, בשלשה דברים חטאתי לך: נדה, חלה, הדלקת הנר. בשלשה דברים [שאני עושה נגדם כדי להציל את בניך] מחול לי: בחבל, בחלון, ובחומה. שנאמר שם: "ותורידם בחבל בעד החלון, כי ביתה בקיר החומה, ובחומה היא יושבת", [אע"פ שלכאורה צ"ע על מה שהתוודתה, הרי גוי לא מצווה במצוות אלו. ובפרט חלה, הרי גם בני ישראל לא היו מצווים לפני שנכנסו לארץ].

והנה תשובתה של רחב - תשובה שלימה היתה, ונתקיימו בה כל פרטי התשובה כהלכותיהם, וכפי שמבוארים בהלכות תשובה להרמב"ם (פ"ב, הל"ב), שהם: חרטה, וידוי, וקבלה לעתיד. וכשצורפה תשובה עמוקה זו לאמונה מוחלטת בקב"ה, ולהכרה בלתי מסויגת כי אין עוד מלבדו - זכתה רחב להתעלות רוחנית לדרגה גבוהה ביותר - עד שזכתה לרוח הקודש. וכפי שאמרו חז"ל (ספרי דברים כב) על הפסוק הסמוך לתשובתה של רחב: "ותאמר להם ההרה לכו פן יפגעו בכם הרודפים, ונחבאתם

שמה - שלושת ימים - עד שוב הרודפים". וכי מניין לה שירדפו אחריהם רק שלושה ימים? מכאן אמרו חז"ל: "מלמד ששרתה עליה רוח הקודש".

ואכן בזכות מדרגה מרוממת זו של רוח הקודש שבאה על ידי התעלותה המופלאה, זכתה גם להינשא ליהושע בן נון כמבואר בגמרא (מגילה יד:), וזכתה שיצאו מזרעה כהנים ונביאים הדבוקים בהקב"ה כמלאכים שרואים ואינם נראים.

הלימוד המעשי מתשובת רחב

והנה כוונת חז"ל בכל הנאמר בעניינה של רחב באה גם ללמדנו - מה כוחן של תשובה והתעוררות. מה לנו יותר מרחב שהיתה בשפלות הגדולה ביותר ששייכת בעולם - במשך ארבעים שנה. ומתוך התעוררות אמיתית בלילה אחד - זכתה להגיע אל פיסגת השלימות. וכמעשה רחב - יכול כל אדם לעשות על ידי ניצול של התעוררות אחת אמיתית לתשובה כנה ולחרטה מוחלטת, שבכוחו לנצלה להתעלות לפסגות של קדושה. ופעמים רבות שהקב"ה שולח לאדם רגעי התעוררות, בין אם ההתעוררות נגרמת לו מחמת דברי מוסר חודרי לב, ששמע בשיחות מוסר או שראה בספרי הקודש, ובין אם חלילה התעורר לכך מחמת צרות ויסורים הפוקדים את האדם או את משפחתו. רגעים אלו הינם הזדמנות לאדם, וסייעתא דשמיא מיוחדת שנועדה עבורו - כדי שינצל אותם וישנה את מהותו לחלוטין, על ידי החלטה כנה ואמיתית.

יסודו של הרמב"ן - כיצד נעשית התשובה הראויה

אמנם כדי שתהיה תועלת מעשית מההתעוררות והזעזוע הפתאומיים שעוברים על האדם שהחליט להשתנות ולשפר את מעשיו - עליו להנציח ולהחיל מיד את קבלותיו, להשתנות בעשיית דברים מעשיים. משום - שרק אם יישם בפועל ובאופן מיידי את הקבלות שהחליט לעשות הלכה ולמעשה, יזכה לסייעתא דשמיא הנצרכת לקיום הדבר.

המקור לכך הוא מדברי הרמב"ן, שהובאו בכתבי הרמב"ן בספר האמונה והבטחון (פ' יט, דף תיט בכתבי הרמב"ן ח"ב), שהסמיך זאת על הפסוק בשיר השירים (ב, ז): "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה - עד שתחפץ". מבאר הרמב"ן כלומר, שישנה תועלת להתעוררות שנועדה לצורך אהבת הבורא ית"ש ולהתקרב אליו - רק אם מחילים אותה בפועל על חפץ מסוים שמהותו - עשיית דבר נוסף בפועל לצורך התקרבות לקב"ה.

אולם אם התעוררותו נשארת רק בגדר "מחשבה בלבד", מבלי ליישמה מיידית - אזי לא רק שלא יצא מכך כלום - אלא יתכן שיגרם מחמת זה עוד קטרוג על המתעורר וכו'. וכלשון הפסוק בשמות (כ, כא): "בכל המקום אשר אזכיר את שמי - אבוא אליך וברכתיך", לפיכך כשהתעוררות הינה על דבר ריק וללא עשיה מעשית - במה יברכהו הקב"ה, ואדרבה עוד גורם בכך רעה לעצמו. לפיכך מיד לאחר שאדם מתעורר לשוב לבוראו - עליו לקבל לצורך כך עשיית דברים מעשיים שיוכל לפי דרגתו לקיימם, ועליו להתחיל מיידית במימוש קבלותיו הלכה ולמעשה, ואז יזכה לברכה מרובה מהשמים שיצליח לגדול ולהתעלות מעלה מעלה בדרך העולה בית קל. ע"כ דברי הרמב"ן.

ואכן כשנתבונן במעשה התשובה של רחב, נבחין, שמיד כשהתעוררה משפלותה אמרה בפיה את המלכת הקב"ה בשמים ובארץ, והחילה את תשובתה מיידית על חפץ, וכפי שהובא לעיל בשם חז"ל, שבהורדת פנחס וכלב בחבל שבעד חלונה, התפיסה רחב על חבל זה את קבלתה לשמור את ה' נדה, חלה, והדלקת הנר, כתשובת המשקל לחטאים שעשתה בעבר באמצעות חבל זה.

הוראה מעשית להתעוררות בתשובה

לאור דברי הרמב"ן אנו למדים, שגם כאשר מתכנסים לעצרות התעוררות וחיזוק - לא מספיק שיאמרו שצריכים לעשות תשובה, וצריכים להתחזק יותר וכיו"ב, משום שכשלא מחילים את ההתעוררות על קבלות מוגדרות - ברוב המקרים אין בכך תועלת, וכעבור זמן קצר האדם חוזר להרגלו. וכתב הרמב"ן שדבר זה עוד יכול לגרום ר"ל לקטרוג בשמים.

וצריכים המעוררים והמתעוררים לתשובה לומר בדבריהם, אלו דברים לדעתם או לדעת גדולי הדור, ראוי שכל אחד יקבל על עצמו. אמנם הקבלות צריכות להיות דברים שאין קושי רב ליישם. אבל לעולם צריכים לצאת מכנסי חיזוק והתעוררות - עם קבלה מסוימת של תוספת חיזוק בעבודת ה'. אלא שראוי להתנות מראש שמקבלה בלי נדר. ואמרו חז"ל: הבא לטהר - מסייעים בידו מהשמים.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעריכי ההיזק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

יבואר דברי החת"ס בספר תורת משה בפרשת במדבר בס"ד של משה שבא מכח הענוה:

עמ"י כולו ובפרט תלמידי ובוגרי ישיבת פוניביז' הק', אבלים בסילוקו של מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון איידלשטיין זצ"ל, ובודאי שכל המספידים מספידים אודות מידת הענוה שהיה ברבנו זצ"ל, ואעתיק את דברי רבנו בעל החת"ס על הפסוק ואלה תולדות אהרון ומשה ביום דבר ה' את משה בהר סיני (במדבר ג', א') וברש"י ביאר שזה קאי ע"י בני אהרון וזה כולל אלעזר ואיתמר ונדב ואביהוא, וכל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו, והקשה החת"ס מדוע כתוב תולדות משה ביום דבר ה' אל משה בהר סיני, ואז נעשו תולדותיו, ותרץ שבאמת נדב ואביהוא היו גדולים בכמה ענינים ממשה ואהרון והביא את דברי רש"י בויקרא י' ג' שאחרי מות נדב ואביהוא אמר משה לאהרון יודע הייתי ששם שמים יתקדש בעולם ולא ידעתי אם ממני או ממך ועכשיו שמתו, ראיתי שהם גדולים ממני וממך, וע"ז כתיב בקרובי אקדש, והקשה בעל החת"ס מדוע התורה לא נתנה ע"י נדב ואביהוא ותרץ מפני ענותנותו של משה שהיה העניו הכי גדול כמו שכתוב והאיש משה עניו מכל אדם לכן הוא זכה שהתורה תנתן על ידו ולכן מוזכר תולדותיו של משה רבנו ביום דבר ה' אל משה בהר סיני שהר סיני הוא ההר הנמוך ביותר כמו שמבואר בגמרא בסוטה דף ה' עמוד א' מזה רואים שהס"ד של קבלת התורה ע"י משה רבנו הוא מכח מידת הענוה. ומזה רואים שהס"ד של מנהיג הדור הוא במידת הענוה, ובודאי כשעומדים באשכבתיה דרבי אחרי ארבעים ושנים שנה שלמדנו אצלו ומתבוננים אחר הנהגו שכל כולו היה מידת הענוה

יבואר דבריו הנפלאים של האדמו"ר ר' שלמה מזוויל זצוק"ל:

בהלוית מרן ראש הישיבה זצוק"ל הספיד רבנו ראש הישיבה בעל הבד קודש שליט"א ופתח בקושיא ששאלו את מרן הגרי"ז איך משה רבנו כתב בספר תורה את הפסוק והאיש משה עניו מאד על כל האדם, ובודאי שגם אמר את זה בשניים מקרא ואחד תרגום, ושמעתי מהגאון ר' שלמקה מזוויל זצוק"ל ביאור נפלא בעניין הזה, שמשה רבנו היה מתבונן על כל אדם לפי מדרגתו איך שהוא עושה מצוות ומעשים טובים ואף שהיה גדול מכולם מ"מ משה אינו מסתכל על המעשים הוא מסתכל על האדם שהוא בא ממקום נמוך, ממשפ' נמוכה במדרגות, ובכל זאת האדם מקיים מצוות ולומד תורה זה ההתפעלות של משה רבנו.

וזה מרומז באגרת הרמב"ן אחרי שכתב שאדם צריך להשפיל את עצמו כתב וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך וכתב שאם חוטא, הוא שוגג ואתה מזיד וכו', ובודאי שכונתו שכל אדם צריך להסתכל על השני על הנהגה מחייו, שבמקום שחברו נמצא בודאי הפעולה הקטנה שהוא עושה זה עולה לשמים יותר מאדם שנמצא במקום גבוה ולומד כל היום, וזה משה רבנו מלמד זכות על כל אדם והדברים נפלאים ובאמת כשאומרים בכל נדרי ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה, בודאי שפה מונח הסנגוריה הנ"ל שאף שהרבה אנשים חוטאים במזיד כל השנה אבל זה נחשב כשגגה, משום שאינם יודעים ומעריכים את גודל החטא, ואת גדלות הית"ב משום שהם נמצאים במצבים של שגגה ואמכ"ל, וכשמתבוננים בכל הדרך של רבנו ראש הישיבה זצ"ל בכל חייו דבק במידת הענוה, ע"י שכל חייו דן את האדם

לכף זכות וידוע מה שאמר מרן הגר"ח סאלביציק זצ"ל שהקב"ה ברא ראש עקום באדם כדי שידון לכף זכות וכמה דברי חז"ל צועקים את זה שב"ד שהורגת אחת לשבעים שנה נקראת סקלנית, ואף שאדם שנתחייב ארבע מיתות ב"ד חילל שבת במזיד והתראה והעדים עוברים שבעה חקירות ודרישות, מ"מ נקראים ב"ד סקלנים, ובודאי שאנחנו תלמידיו, שב"ה זכינו להרביץ תורה, אנו צרכים לפשפש במעשנו שרואים נפילות אצל התלמידים, ובודאי שצריך לחשוב תוך כדי על לימוד זכות, וכמה צריך להיות דמות רבנו מרן ראש הישיבה זצ"ל בעינינו איך שהוא ראה כל ספור וכל נפילה בעניים של גדול שקבל הרבה מרבנו בעל החזו"א זצ"ל, ולא לשפוט מיד אלא להשתמש עם ראש העקום שנברא באדם לדון כל אדם לכף זכות, ובודאי שגם הנהגתו בכל אורח חייו היה בצניעות ובפשטות.

כמה עובדות על פשטותו של רבנו זצ"ל:

זכורני לפני בערך שלושים וחמש שנים שהיה בישה"ק רק טלפונים ציבורים ולפעמים היו מתקשרים לבחורים, וראיתי איך שרבנו זצ"ל נכנס לחדר הטלפונים ומרים את הטלפון וכשיצא אמר לנו מרוב ענותנותו שלפעמים יש ענינים של פיקוח נפש ולכן הוא נכנס להרים את הטלפון ובודאי שזה שייך לרבנו שכל כולו היה בדרך הענוה, וזכרנו עוד איך שבלילות היה הולך לביהמ"ד אהבת חסד לחזק בחור שהיה שבור לב, ואחד ספר לי שבזמן שחיתן את בנו היה מבקש הלואה מגמ"ח נויבירט והיה הולך לבית רבנו ראש הישיבה זצ"ל שיחתום לו ערבות ולפעמים זה היה בסכומים של ארבעים אלף דולר, ואף שידידי הנ"ל הוא חסיד של אחד האדמו"רים לא העיז פניו לבקש מרבו חתימת ערבות רק מרבנו זצ"ל משום שהרגיש בו שהוא אדם פשוט, וכן סיפר לי אחד מידידי שנכנס לרבנו זצ"ל בפורים לפני עשרות שנים ובקש ברכה על זיווג הגון ורבנו בירך אותו לאחר כמה חדשים בא בברית הארוסין ונכנס לרבנו להודות לו על הברכה ורבנו כדרכו אמר לו שבודאי הוא ביקש ברכה גם מאחרים ומחמתם הוא התארס שמעתי עוד סיפור בבחור חדש שהגיע לישיבה ובדרך לישיבה פגש את רבנו זצ"ל ושאל אותו איפה הישיבה ורבנו זצ"ל ליווה אותו עד הישיבה ושאל אותו הבחור מה תפקידו בישיבה ואמר לו שהוא אחד העובדים בישיבה, עוד שמעתי מאחד האברכים שחיבר ספר וקבל טלפון מרבנו זצ"ל וזיהה את עצמו בשמו המלא ללא שום תארים והודה לו על הספר שהוא חיבר

עובדות על גודל בריחתו מעיני ממו:

לפני כמה שנים הייתי בביתו וראיתי איך אחד מהנגידים כותב לו ש"ק בסכום גדול ורבנו סרב לקחת ואמר שבביתו יש רק ברכות בחינם וח"ו לא מקבלים פדיונות וכששאל הנגיד למי לתת הממון א"ל רבנו זצ"ל שיתן לכל מי שירצה ולא היה מוכן לומר למי לתת, ובודאי שכל ההנהגות הנ"ל זה מקשה אחת של הנהגה של פשטות כמו ששמואל הנביא אמר לא חמור אחד מהם נשאתי וכו' ולכן היה מתנהג עם כל אדם באותו מדה, בין בנגידים ובין בבחורי ישיבות פשוטים שבאו להתייעץ עמו, ועקר מה שחזק כל ימיו זה להיזהר בכבוד חברו ולכבד אחד את השני ובודאי שהוא עומד בב"ד של מעלה בודאי ימליץ לזכות בני ביתו ובאי ביתו וכל התלמידים וכל הבוגרים וכל עמך בית ישראל, שעיניהם של ישראל צפויות לאבינו שבשמים ומתחננים שיגמר קץ גלותנו כמו שכתוב ויהי מקץ שנתים ימים קץ שם לחשך ומבקשים מרבנו שימליץ טוב בעדנו כמו שבחיו כל כולו היה מקשה אחת של נושא בעול עם חברו בודאי שגם למעלה ימשיך, ונזכה לביאת משיח צדקינו אמן.

"והשבות אל לבבך"

חיובנו בעת הזאת לחיזוק היראה ולהחזיר למרן על השפעתו לנו – קביעות יום יומית בספרי מוסר המעניינים דברי מרן הגר"ג אדלשטיין זצוקללה"ה בהספדו על מרן הגר"ח קנייבסקי זצוקללה"ה

פטירת צדיקים מביאה ליראת שמים

יש גמרא [זבחים קט"ו: הובא ברש"י פרשת שמייני] "כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא מתעלה ומתקלס, שנאמר 'נורא אלוקים ממקדשיך' – אל תיקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך". כשיש מידת הדין בצדיקים, זה לא עונש לצדיקים, אלא רווח בשבילם, שע"י זה הקב"ה מתיירא מתעלה ומתקלס. ונתעכב על העניין הראשון שמוזכר כאן: 'מתיירא', מה זה מתיירא? להוסיף יראת שמים! כשרואים מידת הדין בצדיקים, זה מעורר להוסיף יראת שמים.

העצה היחידה לזה – קביעות בספרי מוסר

אמנם לזה צריכים מדרגה, ולא כל אחד הוא במדרגה הזו, לדאבוננו הגדול אנחנו דור עני, דור יתום, וחסרים לנו בעלי מדרגה שנרגיש, שכל הדור ירגיש את חסרון ההשפעה של 'מתיירא' – להוסיף יראת שמים, כל אחד ואחד יש לו צורך ביראת שמים, ויש הרבה מדרגות ביראת שמים, אין סוף למדריגות, אבל לכל הפחות משהו, להוסיף עוד משהו ועוד משהו.

ואיך מוסיפים יראת שמים הרי יש באדם לב האבן, כי יש יצר הרע, ולב האבן אינו מקבל השפעה, ומה אפשר לעשות, כיצד אפשר להשפיע על לב האבן? העצה היא כמו שכתוב [איוב י"ד, י"ט ועיין אבדר"נ פ"ו]: "אבנים שחקו מים", טיפה ועוד טיפה ועוד טיפה, ועל ידי זה 'אבנים שחקו' – האבנים נשחקו מהמים, כך המציאות, והעצה היחידה לזה היא עסק המוסר, לעסוק בספרי מוסר, שהאדם יהיה עם ביקורת עצמית – ביקורת עצמית לפשפש במעשיו, כי היצר הרע חזק מאוד וצריך פיקוח תמידי, ובכל רגע ורגע צריך שתהיה השגחה והשפעה עם סייעתא דשמיא שלא להכשל, שזהו הדבר הראשון – לא להכשל, וגם לעלות.

השפעת היראה – דווקא בספרי מוסר המעניינים אותו

וזהו החיוב של יראת שמים כמו שכתוב [דברים י', כ']: "את ה' אלוקיך תירא", והרבה פעמים כתוב בתורה המצווה של יראת שמים, שאין זה דבר פשוט, כי היראה היא נגד הטבע, וצריכים חיזוק תמיד ליראת שמים, והחיזוק הוא רק על ידי קביעות יום יומית בספרי מוסר! וצריך לעסוק בספרי מוסר שמשפיעים, שמעניינים, וברוך ה' יש הרבה ספרי מוסר – מן השמים מזכים את כלל ישראל באפשרויות לזכות להצלחה ברוחניות, ויש ספרי מוסר כאלה שמשפיעים, כל אחד

לפי מה שמעניין אותו, ואם לומדים בספר שמשעמם זה לא משפיע, אבל יש ספרי מוסר שמעניינים, או פרק שמעניין, וכשעוסקים בקביעות יום יומית בדברי מוסר שמעניינים זה משפיע, וזהו העצה היחידה שאנו חייבים כדי להתגבר נגד היצר הרע.

להוסיף למרן זכויות ע"י חיזוק היראה בלימוד המוסר... אנחנו חייבים לו הרבה, וזהו הדבר היחיד שאנו

יכולים להחזיר לו – להתעורר! להתעורר ולהתעורר ולהוסיף עוד זכויות ועוד זכויות, שגם בשבילנו זה הצלה רוחנית, לזכות לחיי הנצח, וגם זה חסד גדול וחיוב גדול לעשות חסד עם המתים – שאנו חייבים לו הרבה, לתת מה שאנו חייבים לו, ואין שיעור למה שאנו חייבים לו – כל הציבור וכל העולם חייב לו, וחייבים לתת לו זכויות, וכאמור אין גבול לזכויות ולתענוגי העוה"ב, ויש ראיות לזה.

אם כן למעשה זהו הדבר שאנו חייבים וזהו העצה היחידה, קביעות יום יומית בספרי מוסר שמעניינים, והדבר הזה יעזור וישפיע, כי כל אחד שלומד מוסר מקבל השפעה עצומה, וידוע מעשים שהיו באנשים שהתחילו ללמוד מוסר בכל יום וקבלו השפעה, והבית נהיה מאושר, לימוד מוסר אינו עצבות אלא נותן חיים מאושרים, ועיד"ז הבית נהיה בית עם חיים מאושרים. וכאמור זה גם בשבילנו תענוגים רוחניים – אשריך בעולם הזה, וזו גם זכות גדולה מאוד שאנחנו חייבים לעשות בשביל הנפטר הגדול שאנו חייבים לו, ומן השמים ירחמו עלינו שנזכה לכל מה שצריך, ובלע המוות לנצח ומחה השם דמעה מעל כל פנים.

למלא את ההשפעה שנחסרה לנו

כשרבי חיים היה חי... הייתה השפעה, כולנו קיבלנו השפעה, ועכשיו חסרה ההשפעה, של תורה, עבודה, אמונה, חסד ומידות טובות, כל זה חסר לנו!

ומה אנו עושים למעשה למלא את ההשפעה שחסרה לנו? ...העצה היחידה לזה, היא רק לימוד המוסר, ללמוד ספרי מוסר נגד היצר הרע. כמובן זהו בתנאי שיהיה בספר מוסר שמעניין, כי אם זה משעמם זה לא משפיע, וספר מוסר שמעניין – משפיע! אם זה כל יום בקביעות, כמו שיש בישיבות בכל יום סדר מוסר – אזי זה משפיע, וזו העצה היחידה. [מתוך 'דרכי החיזוק']
[א.ה. וכמה הדברים ראויים לשעה זו שעלינו לעשות כדברי מרן וכהכרת טובה לע"נ הטהורה ולמלא במקצת את החסר העצום]

לעילוי נשמת מרן רבי ירחמיאל גרשון בן רבי צבי יהודה אדלשטיין זצוקללה"ה

דרכי ההשבה אל הלב

באלו ספרי מוסר כדאי ללמוד בסדר מוסר ליקוט מדברי רבותינו

לימוד ספרי מוסר המדברים ללב

עם זאת לימודנו רבותינו, שיש חשיבות ראשונה במעלה ללימוד ספרי מוסר המדברים לליבו, וז"ל:

דברי הגה"צ ר' יהודה זאב סגל זצ"ל - "כאז"א צריך שיקח לידו ספר מוסר, וכל אחד ואחד לפי ערכו, יש לו ספר מוסר אחר המשפיע עליו. אחד משתמש במסילת ישרים, השני בחובת הלבבות, זה בראשית חכמה, זה בפלא יועץ... וצריכים לעשות קביעות בספרים אלו, ללמוד בהם תמיד". [יראה ודעת ח"א עמ' ע"ג]

דברי הגה"צ ר' אליהו לופיאן זצ"ל - "ובלא התבוננות, בלא לימוד המוסר - מי יאמר זכיתי לבי?! אך ידע כל אחד שאין לברר דוקא איזה ספר מוסר ללמוד... העיקר אם האדם מרגיש שספר זה מעוררו לתשובה ולהתקרב אל השי"ת, יקחהו ויתמיד בו ויסתייע מן השמים. כי הכלל הוא כמו שנאמר: (ישעיה נ"ט) "כי אם עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם", והאדם אם מרגיש כי ספר פלוני מביאו להתקרב אל השם ולומד בו, "ואני קרבת אלקים לי טוב" (תהלים ע"ג), ודאי יעזרהו השם ויעמידהו על האמת. וכן תלוי האדם גם בזמנים שונים, יש זמן שמתעורר בספר מוסר זה, ויש זמן ומצב שהוא זקוק לספר אחר. הכל תלוי בהרגשתו האיקרית יתקרב אל השם - וזה העיקר!" [לב אליהו ח"ג עמ' של"ג]

דברי הגה"צ ר' דב יפה - "אך תמיד הכלל הוא ש"אין אדם לומד אלא במקום שליבו חפץ" ואם בכל הלימודים זה נאמר, כל שכן שהדברים אמורים על לימוד המוסר - שמטרתו להשפיע על הלב, שילמד כפי נטיית לבו. ולפיכך מי שיש בידו ספר מוסר המשפיע עליו יותר [היינו שאינו מתחבר לספרי מוסר היסודיים], אף אם הוא ממחברי זמננו ילמד בו. הוראה זו ניתנת מתוך תקווה שלבסוף ימצא טעם בספרים היסודיים, כדוגמת ה'מסילת ישרים', 'שערי תשובה', 'חובת הלבבות', 'אורחות צדיקים' וכדו' ויקבע בהם את לימודו". [עבודת הימים הנוראים עמ' ל"ו]

וכע"ז הובא לעיל מדברי מרן הגרי"ג זצוקללה"ה שעל האדם ללמוד בספרי מוסר המעניינים אותו היות וההשפעה היא רק ע"י לימוד בספרי מוסר המעניינים.

למדנו: א. יש לבחור מתוך ספרי מוסר היסודיים את היותר מדבר אל ליבו והמביאו להתפעלות.

ב. אם אין מוצא טעם בספרי מוסר היסודיים, ילמד ספר מוסר המדבר אל ליבו, ועם הזמן ימצא בע"ה טעם בספרי מוסר היסודיים.

רבותינו לימדונו, שבבואנו ללמוד מוסר עלינו להשקיע שימת לב לבחור בספרים היותר מועילים, וזאת עלינו לבחור על פי כמה בחינות.

ספר המביאו ללימוד בהתפעלות

הג"ר אליהו לופיאן זצ"ל לימד אותנו: "עוד יש לדעת כי החצי שעה מוסר שלומדים בישיבה, ניתנה ללימוד בהתפעלות, והלומד בלא התפעלות בזו השעה, או לומד ספר אהבת חסד למשל בעת לימוד המוסר בישיבה, אינו נכון. ללימוד זה צריך זמנים אחרים, אבל לרכך את הלב, צריך במיוחד לימוד בהתפעלות. וזהו הסדר של לימוד המוסר בישיבה בשפתים דולקות וניגון מוסרי היוצא מן הלב." [לב אליהו ח"א עמ' קט"ז]

ספרי המוסר היסודיים

לימודנו רבותינו שישנם ספרי לימוד שהם היסודיים בלימוד המוסר.

דברי הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל - "ועתה אמרתי לכתוב לו מה ששמעתי מקעלם, כי אין כדאי לאדם ללמוד בכל ספרי המחברים האחרונים, לא לעייל ירקא במקום בשרא דתורא, הן בהלכה והן ביראה ובעבודה, לבד כל זה יש טעמים שונים בזאת... שמעתי שכדאי ללמוד... בספרי יראה מהמחברים היותר גדולים: חובת הלבבות, שערי תשובה לר"י ז"ל, מסילת ישרים, תומר דבורה, ספר הישר לר"ת. כמובן כי ספר ראשית חכמה הוא ספר נורא מאד, אלו הם ספרי מוסר נחשבים. ויש עוד ספרים יקרים, אך אינם רק ספרי יראה, ולא ספרי מוסר". [אור יחזקאל מכתבים מכתב י"ד]

דברי הגה"צ ר' שלמה וולבה זצ"ל - "בסדר מוסר יש ללמוד אחד מספרי מוסר המקובלים עלינו, כמסילת ישרים, שערי תשובה, אורחות צדיקים, אור ישראל. ולמבוגרים יותר החובות הלבבות. סי' עלי שור תלמד בשעת פנאי" [אגרות וכתבים מכתב מ']

חשיבות מיוחדת יש לספר מסילת ישרים כמובא בספר נתיבות אור [לגה"ח ר' יצחק בלאזר זצ"ל] מדברי הגה"ח ר' נפתלי אמסטרדם זצ"ל: "זוכר אני בימי בחרותי בעיר סלנט, אחר נסיעת החסיד מוהרי"ז [הגה"ח ר' יוסף זונדל מסלנט זצ"ל רבו של הגרי"ס] לעיר הקודש, וראיתי בעיני כמה ניירות מכת"י הטהור, אשר יסופר השאלות אשר ששאל מרבו הגאון החסיד מוהר"ח זצוק"ל מוואלאזין... וראיתי שם אשר שאל מרבו הגה"ח הנ"ל בעת פרידתו מוואלאזין, איזה ספר מוסר טוב ללמוד, והשיב לו בזה"ל "כל ספרי מוסר טוב ללמוד, אך ספר מסילת ישרים יהיה מנהלך".

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם גנחובסקי זללה"ה

פרשת שלח תשפ"ג ♦ גליון תקל"א

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

אלף תש"ז

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּדְאִיתָם אֹתוֹ וְגו' (ט"ו ל"ט)

הנה כתב במדרכי (מנחות הלכות קטנות אות תתקמ"ד) דבאין לו חוטין מותר מן התורה לילך בד' כנפות בלא חוטין ורק מדרבנן אסירא. ויש לעיין אם נימא בזה דין ספיקא דרבנן לקולא, כגון להתיר לו גם מדרבנן ללכת בלא חוטין בבגד שספק אם חייב בציצית, כגון שפתוחה מחצה על מחצה.

ויש להוכיח דלא אמרינן הכי, דהנה כתבו בפוסקים (משנה ברורה סי' ט"ו ס"ק ג') דנפקא מינה אם שאר מינין חייבין בציצית מדאורייתא, בנתערבו לו ציצית טוויין לשמן עם אחרים שטוויין שלא לשמה, דאם חיוב הבגד הוא מדרבנן שרינן משום ספיקא דרבנן לקולא, אבל אם החיוב מדאורייתא לא שרינן. וכתבו דאירי באופן שאין לו ציצית אחרים.

חזינן דאע"פ שאין לו ציצית אחרים, ואיסורו ללכת בד' כנפות בלא ציצית הוא רק מדרבנן, מכל מקום אמרינן דמינין דאורייתא אין להתיר בספק חוטים. אם כן יש למילף לאיסורא. וצריך תלמוד. [הנה בהא דמיקלנין בזה בשאר מינים שהם מדרבנן, צריך עיון הא איסור דרבנן חד בחד מחמירין דהוה תרתי דסתרי וגם משום איקבע].

תעשה ולא מן העשוי

הנה מסתפק בפרי מגדים (סי' י"ח משב"ז ס"ק א') אם ייחד כסות לצורך לילה ועשה בו ציצית דבאותה שעה פטורה, ואחר כך נמלך וייחדה לכסות יום, אי הוה תעשה ולא מן העשוי הואיל ובעת שעשאן היתה פטורה.

או דלמא כיון דאינו מחוסר מעשה אלא מחוסר רק ייחוד, לא הוה תעשה ולא מן העשוי. דלא דמי להטיל ציצית לטלית בעלת ג' קרנות, ולהניח מזוזה לפני שהניח הדלת, ולמסכך קודם שעשה הדפנות, דבכל הני הוה מחוסר מעשה.

ובדעת תורה (שם) אייתי מתשובות נאות דשא (סי' ס"ב) דהוה תעשה ולא מן העשוי. [ואייתי ראיה מהטיל ציצית כשיש ציצית וחתכן פסול משום תעשה ולא מן העשוי, והרי שייך על ידי ביטול הראשונות ואז ליכא בל תוסיף].

א. ראיה דפסול

הנה אמרינן בגמרא (סוכה י"ג ב') סיכך בענפי תאנים ובהן תאנים, אם אוכל מרובה על הפסולת פסולה. [דפירות פסולים לסכך].

והקשו בתוספות (שם ד"ה אם) הרי אמרינן (חולין קכ"ט א') בית שסיככו בזרעים טיהרו משום דבטלינהו, נמצא דהפירות בטלים להבית וכבר אינם מקבלים טומאה וכשרים לסיכוך.

ותירצו ג' תירוצים, חדא, דבסוכה לא בטילי דעביד דסתר לאחר החו. תו, דהוה תעשה ולא מן העשוי, דבעת הסיכוך אכתי מקבלי

טומאה. [תו, דרך בשינוי מעשה אינו מקבל טומאה].

והקשה בדעת תורה (סי' י"ח סע' א') על תירוצ' השני, הרי הוה רק מחוסר מחשבה לבטל הפירות להסוכה. אלא חזינן כהצד דבכהאי גוונא פסול תעשה ולא מן העשוי.

וכתב המגיה על הדעת תורה, דיש לדחות דלא דמי דהתם בסוכה הוה מחוסר מעשה, דהרי בעינן מעשה הנחתם על הסוכה. משא"כ בציצית דלא חסר כלום אלא ייחוד בעלמא לכסות יום.

ותירץ דלענין הא דסוכה אין המעשה אלא גילוי שביטלם במחשבתו מתורת אוכל, אבל עצם טהרתם הוה במחשבה לבד שמשמש בהם מעשה עץ. [משא"כ בכל הכלים דבעינן שישנה את מעשיהם]. ואינו מוכרח.

ב. ראיה דכשר

אמנם כתב המגיה (שם) דמתירוצ' קמא דתוספות דלא אתי עלה משום תעשה ולא מן העשוי מוכח כהפרי מגדים דהוה רק חסרון מחשבה ואין בזה משום תעשה ולא מן העשוי.

אמנם לענ"ד טעמא דתירוצ' קמא סובר דלעולם נימא דחסרון מחשבה הוה תעשה ולא מן העשוי ורק שאני הכא דהוה בבת אחת.

ונפקא מינה בזה במניח הדלת וקובע המזוזה בבת אחת מהו, ובה נחלקו התירוצים.

וכן מבואר בקהילת יעקב (סוכה סי' כ"ד) לענין קנה הדיו הגזול בשנוי על ידי הכתיבה אם מפסל משום תעשה ולא מן העשוי וכתב דתליא בב' תירוצי התוספות.

ג. נפקא מינה בביטול קש ותבן

הנה נפקא מינה בזה בסוכה שהניח בה קש ותבן וביטלם לקרקע, ואין שם י' טפחים וסיכך, ואחר כך נמלך שלא לבטלם שם אלא שישארו רק עד סוף הסוכות, האם מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי. ולכאורה הא בלאו הכי כשר שהרי אם יש אויר טפח אין חסרון של תעשה ולא מן העשוי וכדינא דחוקק בגדיש. אך יהא נפקא מינה באופן שהכל מלא קש.

ד. נפקא מינה באין הדפנות מגיעות לסכך

עוד נפקא מינה באופן שאין הדפנות מגיעות לסכך, והרי בעינן שיהא עכ"פ דפנות עשר טפחים הקודמות לסכך, ועל ידי שיש קש אין דפנות עשר בפנים, ועדיין לא חשב לסלק הקש, ודמי למסכך על עמוד שהסוכה פסולה דלא אמרינן בזה גוד אסיק בסוכה והכי נמי כשיש קש, אך אם מחליט להסיר הקש שפיר יש מחיצות י' טפחים, ואם כן דמי לנידון הפרי מגדים אם תועיל מחשבה לסלק ולא בעי מעשה ואם כן הסוכה כשירה, אך אם לא תועיל מחשבה לסלק בזה בפשוטו הוה תעשה ולא מן העשוי והסוכה פסולה.

אך אם כן בכל חוטט בגדיש אמאי מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי, הרי רק מחוסר מחשבה שיקחנו ולא יתבטל להסוכה, ואם כן נפשוט כדעת נאות דשא דפסול. אך זה אינו, דבגדיש הרי לא הניח לשם

צל כיון שהכל סתום, והלכך בלאו הכי הוה תעשה ולא מן העשוי.

ה. נפקא מינה בגדיש

הנה אם חשב בעת עשיית הגדיש לחקוק אחר כך, תליא, דאם חשבינן לגדיש עצמו כבלתי בטל, אם כן הוה כמסכך על סוכה שמלאה כרים וכסתות ובאמת יהא הסכך כשר.

אבל אם הגדיש בטל לקרקע ולא מהני מחשבה לסלקו, אם כן ודאי הוה תעשה ולא מן העשוי גם לפרי מגדים דמחוסר מעשה.

ו. לא מהני

הנה בעיקר הנידון היכא דהדבר השתא בטל ומחשבנו להפסיק ביטולו ולסלקו, לעניינ' יש לומר דלא מהני מחשבה דבעינן מעשה.

[א"י. נראה דכוונת רבינו לחלק בין יחוד לביטול, דנידון הפרי מגדים היינו דוקא לענין לבטל יחוד, אמנם לבטל ביטול דאלימא בזה ודאי לא מהני מחשבה].

להקנות ספק ציצית

הנה יש לעיין במי שהיה לבוש בבגד ומצא שהציצית שלו נפסלה מספק, האם נימא שלא צריך לפשוט הבגד, אלא יקנה לחבירו על תנאי דאם ההלכה שפסולה אזי מקנה לו, אבל אם הלכה דכשירה אז אינו מקנה לו.

למה שכתב במגן אברהם (סי' י"ג סוף ס"ק ח') האי תקנתא דיקנה לחבירו. [שהקשה בשם אחיו מהר"ר יודא סג"ל זצ"ל למה שרינן ללבוש ד' כנפות בלא ציצית בשבת מפני כבוד הבריות, הלא יש תקנה שיתנונו לאחר במתנה ויחזור וישאלנו לו ואז הוא פטור מציצית, ואע"פ שעכ"פ חייב מדרבנן, מכל מקום בשבת יעשה כן, ותיירץ דלא מתקנינן הכי דאם כן אף בחול יעשה כן ויעשה טעדיק למיפטר נפשיה מציצית, תו משום דאסור לתת מתנה לשבת].

כגון לענין פלוגתת רש"י ור"י בדין גרדומין (מובא בשולחן ערוך או"ח סי' י"ב סעי' ג') דלשיטת רש"י בעינן שישאר מהציצית כדי עניבה מן הענף, ולשיטת ר"י אפילו נחתך כל הענף ולא נשאר כדי עניבה אלא מן הגדיל, כשר. ומנהג העולם להחמיר כרש"י, אך היכא דלא אפשר יש לסמוך על ר"י ומותר ללבוש הבגד. אבל בלא ברכה.

מעשה לכאורה איכא תקנתא למיעבד שלא יבטל מצות ציצית בתורת ודאי, שיקנה הבגד לחבירו בתנאי דהחוטאים פסולים, דהשתא ממה נפשך יכול לתלות החוטאים, דהרי אם החוטאים כשירים הרי הם שלו ויצא ידי חובתו, ואם הם פסולים הוי טלית שאולה שפטורה מציצית.

א. מוחזק בטלית

הנה בפשוטו שפיר דמי, אך יש לדון דלא מהני כיון דמוחזק בהטלית אם כן הוה כלא הקנה, דהרי בפשוטו מי שיש ספק אם הקנה והטלית נשאר אצלו משום דינא דהמוציא מחבירו עליו הראיה, הא חייב בציצית בתורת ודאי ומברך עליה.

ב. מהני תפיסה

אך יש לומר כיון דבספיקא דדינא מהני תפיסה, אם כן לא קם דינא, וכמו שכתב בחמדת שלמה (חוי"מ סי' י') דבספיקא דדינא הוי רק ספק בעלים ואם יקדש בזה אשה תהא רק ספק מקודשת כיון דמהני תפיסה.

אך יהא הנידון בגוונא דלא מהני תפיסה, באופן דספק במציאות אם נפסלה הציצית, כגון שאינו זוכר אם חשב בקשירתם לשם ציצית, בגוונא דאם לא חשב מיפסלא. והשתא נימא שיקנה על תנאי.

ג. אינו רוצה בזכות דמוחזק

בפשוטו לא מהני, אך נימא דקאמר דינא רוצה בזכות של המוציא מחבירו עליו הראיה, כמו שכתב בחזון איש (חוי"מ לקוטים סי' י' סוף ח') דיכול לומר שאינו משתמש בדין מוחזק.

[וכתב שם דבמספקינן אם ויתר על זכותו שוב הדר דין מרא קמא. עוד כתב שם טעמא דמילתא דמהני מחילת זכות מרא קמא כיון דשורש דין מרא קמא הוא מדין מוחזק].

ד. ממה נפשך

הנה אמרינן בסוגיא בגיטין (סי' א' ב') בשולח גט על ידי שליח ואמר לשליח הילך גט זה לאשתי, ונתן השליח הגט להאשה, כשהגיע הגט לידה מגורשת ממה נפשך, דאם הילך כזכי, אם כן השליח הוה שליח

לקבלה, וכבר מגורשת כשנתן הגט להשליח, ואם הילך אינו כזכי, אם כן הוה עכ"פ שליח להולכה, ומגורשת כשהגיע הגט לידה.

ותיקשי, הא כשהשליח קיבל הגט, הרי מסתפקינן אי האשה כבר זכתה בהגט, ואם כן מסתפקינן אם כבר זכתה בנייר הגט, ואם כן כבר חייל דינא דיחלוקו על הנייר והוה מחצית ממנה שלו, ואם כן אחר כך כשיגיע הגט לידה היאך תתגרש, הא אף אם הוה שליח להולכה, הרי מחצית הגט הוה שלה מקודם, ונמצא דקיבלה מהשליח רק מחצית הגט.

אלא חזינן דמגורשת מדין ממה נפשך, דלא יתכן לומר שאינה מגורשת משום דכבר זכתה במחצית הגט, דלהצד דכבר זכתה בהגט, הוה מגורשת בקבלת השליח.

מעשה הכי נמי בנידון דידן אין לומר כהנ"ל דאף אם הציצית פסולים הרי הם שלו מכל מוחזק, דנימא דממה נפשך לא ביטל מצוות ציצית, דאם הציצית פסולים הא הקנה לחבירו, ואם הציצית כשרים הרי לא הקנה והם שלו.

ספק שחרור

הנה איתא במדרש (מובא ברמ"ע מפאנו בספר עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח"ג פרק י', ילקוט המכירי תהילים קי"ח אות כ"ח, מראית עין לחיד"א פסחים קי"ט א') ישי נסתפק בדינא דעמוני ולא עמונית, וכיון שהוא נולד ממואבית הרי דילמא אסור בישראלית, הלכך פירש מאשתו ולקח שפחתו ושחררה על תנאי, שאם אמרה תורה מואבי ולא מואבית, הרי היא בת חורין, ואם מואבי ואפילו מואבית, אין בדבר כלום והיא עדיין שפחה והוא מותר בשפחה.

ויש לדון היאך מהני התנאי אם האדון מוחזק בעבדו. ולהאמור אתי שפיר דהאדון יכול לוותר על הזכות של מוחזק וכמו שיתבאר.

א. ספק ממזר

הנה כעין תנאי הנ"ל כתבו בפוסקים (עיין במנחת יצחק ח"ה סי' מ"ו שבמא דברי הגרע"א בכתב יד) בכל ספק ממזר, דיכול לקחת שפחה ולשחרר אותה על תנאי, שאם אינו ממזר הרי היא משוחררת ועכשיו היא כישראלית לכל דבר, ואם הוא ממזר אין היא משוחררת אלא נשארת שפחה. [מעשה הבנים שיוולדו לו ממנה לאחר שישחררם מספק יהיו כשרים ממה נפשך, דאם הוא ממזר הוי שפחה, ואם הוא כשר הרי היא משוחררת].

ב. ספק שחרור מי מוחזק

הנה להאמור דבספק ממזר משחרר שפחה על תנאי, נמצא דהיא ספק שפחה, והנה נחלקו קצות החושן (סי' פ"ח סק"ט) ונתיבות המשפט (שם ביאורים סק"ד) בספק שחרור מי המוחזק, ולנתיבות המשפט דהשפחה מוחזקת בעצמה והרי היא כבת חורין, מכל מקום שפיר יש לומר דממזר מותר גם במעוכבת גט שחרור.

אך יש לעיין לשמואל (גיטין ל"ח ב') דסבירא ליה דהמפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור, הרי כיון דמוחזקת בעצמה יצא לחירות ואם כן אסור בממזר. ויש לומר דלענין שם עבד איש אכתי בספיקא קאי ומותר בממזר. וצריך עיון בסברא זו.

אמנם צריך עיון לקצות החושן דהאדון מוחזק, אם כן מה יועיל שחרור על תנאי, הרי אכתי הוה שפחתו ואסור בבן חורין. אמנם למה שכתבנו לעיל דשיקד לוותר על זכות מרא קמא אתי שפיר, דנימא דאיירי שהאדון מוותר על המוחזק.

ג. ספק מכירת חמץ

הנה בהא דכתבנו במוחל על זכות מרא קמא יש לומר דלא חייל מרא קמא, הנה בזה יהא ניחא הא דדן בחמדת שלמה (חוי"מ סי' א') דשרינן בספק מכירת חמץ כיון דהוה דרבנן, אך כיון דאוקמה בחזקת מרא קמא אם כן לא מהני המכירה. ולהאמור ניחא דמהני המכירה כיון דאינו רוצה לשמש בזכות של המרא קמא.

והנה גם הנתיבות המשפט בתשובתו לחמדת שלמה (מובא בחמדת שלמה שם סי' ב') דן בדברי החמדת שלמה. ולכאורה שמעינן מדבריהם דלא איתיהיב למחילה.

ד. מכירת איילונות

הנה דנו בתוספות בקידושין (ד' א' ד"ה דלא) בהא דסלקא דעתך דגמרא (שם) דזבינא דאיילונות לא יחול כיון דלא אייתי לכלל נערו, דהיכא נדע בקטנות אם היא איילונות, הרי אכתי לא הביאה כל הסימנים של איילונות, דהרי חלק מהסימנים היינו דוקא כשהיא בת עשרים ולא הביאה שערות.

הלכות שבת - מוקצה

אלא לכאורה כיון שיש מקצת סימנים הוה ספיקא ושוב לא חיילא המכירה דהאב בחזקת מרא קמא. ואתי שפיר הא דסלקא דעתך דהמכירה לא חלה.
אך אם נימא דאיתיהיב למחילה שפיר חיילא המכירה מספק.
אך צריך עיון דאכתי היאך ישתעבד באמה מספק. ואולי כד אין כל הסימנים אף ספק לא הוי. וצריך תלמוד.

ענף י"ב - נוטל בנו עם אבן בידו

הנה איתא במתניתין בשבת (קמ"ב ב') נוטל אדם את בנו ממקום למקום אע"פ שהבן מחזיק אבן והאבן מוקצה. ואיתא בגמרא (שם קמ"ב א') אמר רבא לא שנו אלא אם התינוק מחזיק אבן, אבל אם התינוק מחזיק דינר אסור.

הנה לכאורה קשיא היאך מותר לקחת התינוק עם אבן בידו, הרי האב מטלטל את האבן. [וקושיא זו מתבאר מדברי הגמרא].

א. בטל להתינוק או טלטול על ידי התינוק
הנה יש לפרש מתניתין (ולא דברי רבא שביא לקמן) דהאבן בטלה לתינוק ולא חשיבא טלטול מוקצה. וכן פירשו בתוספות.

ומרש"י משמע דיש לפרש מתניתין (ולא דברי רבא) דחשבינן הטלטול על ידי התינוק ולא על ידי המחזיק את התינוק.

אבל מקשינן בגמרא לרבא דקאמר דהלוקח תינוק חי וכיס בצוארו, חייב על הכיס, חזינן דהכיס אינו בטל להתינוק, ולא דמי למטה שבטלה אגב האיש, שמטה טפלה להאיש, [וכמו כן חזינן דחשיב טלטול על ידי המחזיק את התינוק], ואם כן קשיא דיש כאן טלטול מוקצה.

ב. געגועין

הנה משני בגמרא דאיירי בתינוק שיש לו געגועין על אביו, והלכך מוכרח לקחת התינוק, והתירו טלטול מוקצה משום סכנת חולי אע"פ שאין פיקוח נפש.

ג. לחלק בין אבן לדינר

הנה מקשינן בגמרא כיון דבאמת הוה טלטול מוקצה אלא התירו משום געגועין, אם כן בדינר נמי נתיר.

ותיקשי, דגם בלא דברי רבא דחשיב טלטול מוקצה, אמאי מחלקינן בין אבן לדינר, דבאבן שרי ובדינר אסור.

ופירשו תוספות (ד"ה אי הכי) דבלא דברי רבא, אין כאן בכלל טלטול מוקצה דבטל אגב התינוק [וכהנ"ל], ומשום הכי שרי באבן, אבל אסור בדינר, שמא יפול הדינר מיד התינוק ויריס הדינר. אבל לפי רבא הרי יש טלטול מוקצה, אלא דשרינן משום געגועין, אם כן מאי איכפת לן שיפול הדינר, הרי יש היתר של געגועין.

וברמב"ן (שם) פירש דבלא דברי רבא, באבן אין טלטול מוקצה כשהיא ביד התינוק דבטל להתינוק, אבל בדינר יש טלטול מוקצה כשהוא ביד התינוק דאינו בטל אגב התינוק.

ד. טלטול מוקצה בידיים

הנה משנינן בגמרא, דאבן אי נפלה לה לא אתי אבוה לאיתויי, אבל דינר אי נפיל אתי אבוה לאיתויי. ואע"פ דאיכא היתר דגעגועין, מכל מקום להרים את הדינר חמיר טפי דהוה טלטול מוקצה בידיים, והלכך לא שרינן משום געגועין. [כך פירשו תוספות].

והנה בתוספות הרא"ש (שם) לא תירץ הגמרא כתוספות, וטעמו דאין לחלק בין טלטול מוקצה בידיים ובין טלטול מוקצה כשהוא ביד התינוק, דשניהם טלטול מוקצה, ואם כן בשניהם שרינן מחמת געגועין.

אלא פירש דטעמא דאסרינן בדינר, אינו משום איסור מוקצה, אלא משום שאם יפול לרשות הרבים, אז יעבור על הוצאה דאורייתא, אבל באבן אם תיפול לא ירים את האבן.

יטלטלנו ברשות הרבים

הנה מבואר מדברי הרא"ש הנ"ל דאיירי בתינוק בנוטל את בנו ברשות הרבים, ומשום הכי אסרינן כשהבן מחזיק דינר, אע"פ דאיכא היתר מחמת חולי, דחיישינן שירים הדינר ברשות הרבים ויטלטלנו ד' אמות ברשות הרבים ויעבור על איסור דאורייתא.

אמנם לכאורה דברי הרא"ש צריך עיון גדול, דהרי אם איירי ברשות הרבים, היאך אפשר להתיר באבן, נהי דאין לחשוש שהאבן תיפול וירימנה, כי לא איכפת לו מהאבן ולא ירימנו, אבל לקחת התינוק עם האבן ברשות הרבים היא איסור דאורייתא, כמו תינוק חי וכיס בצוארו.
הנה יש לדון ליישב בג' דרכים:

א. איירי דוקא באוחז בידו

חדא, דהנה רש"י כתב דאסרינן בדינר אף כשאינו מרים התינוק ואף שהתינוק מהלך ברגליו. [וברמב"ן פליג וסבירא ליה דבכהאי גוונא שרי, דאטו עם התינוק בדי אמותיו יהא איסור].

מעתה נימא דהרא"ש סבירא ליה כרש"י, ואיירי כשאינו מרים התינוק, ובוה באבן שרי, דאין חשש שירים, ובדינר אסירא, דאיכא חשש שירים.

אך דחוק, שהרי היתירא דאבן אף במרים התינוק, וכדאמרינן בגמרא משום געגועין, דאם התינוק הולך לידו ומחזיק ביד אביו, מותר גם בלא געגועין, ואם כן דוחק להעמיד דברי הגמרא דוקא באוחז בידו.

ב. מלאכה שאינה צריכה לגופה

עוד יש לומר בדעת הרא"ש, דהנה איתא בגמרא דבתינוק מת, פטור גם על הכיס, וכתבו תוספות (שם ד"ה תינוק) ג' טעמים, או דבמת בטל אגב התינוק, דאגב מרריה מבטיל ליה לכיס, (וכך פירש רש"י), או דהוה מלאכה שאינה צריכה לגופה, דדוקא תינוק חי הוא צריך לכיס לטייל בו התינוק אבל תינוק מת אינו צריך לכיס והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, או דהוה דלא כדרך הוצאה.

מעתה לתירוץ הב', דכיס בתינוק מת הוה מלאכה שאינה צריכה לגופה דאין צריך לכיס, אם כן נימא דהוה הדין אבן ביד התינוק, כיון דאינו צריך לאבן, הלכך הוה רק איסור דרבנן אף ברשות הרבים ושרינן משום געגועין.

אמנם צריך עיון, דרצונו באבן עבור התינוק, והרי כתבו תוספות דכיס על תינוק חי חשיבא צורך דהרי רצונו ליטול התינוק.

עוד קשה על האי תירוצא, דאם כן בדינר אמאי אסרינן רק שמא יפול, גם בהיותו ביד התינוק יש טלטול דאורייתא ברשות הרבים. אלא אם כן נימא דהפקיר הדינר.

ג. איירי בנמצא בחצר

עוד יש ליישב קושיין על תוספות הרא"ש, דבאמת איירי דנמצא בחצר רק חיישנן שיפול וילך עם הדינר לרשות הרבים. אך אם כן יהא אסור להחזיק דברים בחצר.

שוב ראיתי, דבלבוש (ס"י ש"ט) כתב כתוספות הרא"ש דהגזירה בדינר שיטלטל ד' אמות ברשות הרבים, ובתוספת שבת (שם) תמה עליו כקושייתו ונשאר בקושיא.

מה יעשה האב

הנה הבאנו לעיל פלוגתת רש"י ורמב"ן, דדעת רמב"ן דלא אסרו אלא כשהוא נושא התינוק עם דינר בידו, אבל לאחוז התינוק בידו, אע"פ שדינר ביד התינוק, אין בכך כלום. אמנם רש"י סובר שאסור גם לאחוז ביד התינוק. והובאו ב' הדעות בשולחן ערוך (סי' ש"ט סע' א').

א. באליה רבה נקט לקולא

הנה בב"ח (שם) פסק כרש"י, אבל באליה רבה (שם) כתב דיש לסמוך על הרמב"ן משום סכנת חולי, וגם דרמב"ן בתראה.

ויש נפקא מינה בין שני הטעמים דהאליה רבה, בתינוק שאין לו געגועין האם מותר לטייל אתו ולאחוז בידו כאשר התינוק מחזיק מוקצה שאם יפול יש לחוש שהאב ירים.

ב. תינוק מחזיק דינר

השתא יש לעיין כשהתינוק מחזיק דינר, ויש לו געגועין, מה יעשה האב,

ובגוונא שצריך להרימו ביד, הרי לכולי עלמא אסור בדינר. ולכאורה שינער הדינר מיד התינוק, ואע"פ שיבכה הרי בבכי אין סכנת חולי. אבל אם אין צריך להרים התינוק ביד, משמע דנקטינן לקולא כהאליה רבה.

ג. לנער המוקצה מהתינוק

הנה כאשר מחזיק התינוק מוקצה, אסור לאב להרים את התינוק, דחשיבא טלטול, ולנער את המוקצה מיד התינוק, הנה אם יש בזה מצות

חינוך, לכאורה שרי דאין התינוק בסיס, והוה טלטול לצורך דבר המותר. אך אם לא הגיע לחינוך, הרי לכאורה כל היתר ניעור רק כשיש צורך לדבר המותר, ואם רוצה להראות לבנים אחרים שזה מוקצה, יש לומר דזה חשיבא צורך.

ואם רוצה האב להרים את התינוק, בגוונא דחשיבא צורך, שפיר יוכל לנער המוקצה.

ענינים שונים [א']

חזקתו שנגע ודין כסתם ידים דכשרים לתלמוד תורה ולברכות ובעינן נטילה רק לתפילה.

ב. לכאורה שרי

העולה מן האמור, דבשינת עראי היכא דחייב נטילה רק משום רוח רעה, שרי בתלמוד תורה, ורק היכא דיש חשש שנגע במקומות המכוסים אסרינן בדברי תורה, ולזה מהני מידי דמנקי. [נהיינו בצורות ובכל מידי דמנקי].

הלכך בנידון דידן יש לומר דשרי לדבר בדברי תורה לפני הנטילה, כיון דהיה רק שינת עראי, אם כן לא חיישינן בזה שנגע במקומות המכוסים. [נוראיתי כמדומה במנהגי מהרי"ל דמהרי"ל לא היה מדבר בדברי תורה כשיצא מביה"ק עד שנטל].

ג. בשם הזוהר

אך במשנה ברורה (שם ס"ק ס"א) אייתי בשם הזוהר דגם ברכות השחר לא יאמר קודם נטילה, וכתב דראוי להחמיר ביש לו מים. מעתה יש לעיין לדעת הזוהר מהו לענין תלמוד תורה.

ענינים שונים [ב']

ותיקשי, הרי חלות של לחמי תודה פסולות אסורים בהנאה, ואם כן היאך השתמשו בהם לדעת הזמן דאיסור חמץ.

ב. הנאה ממת לדעת מספר האברים

יש ליישב דהנה מבואר בגמרא בכורות (מ"ה ב') דידעו מספר האיברים על ידי שחתכו מת ומנאו האיברים. והקשה בחזון איש (אהלות ס"י כ"ב ס"ק ל"ב, ד"ה איברא, יו"ד ס"י ר"ח סק"ז) אמאי אינו אסור משום איסור הנאה ממת, דהרי נהנה מהמת לדעת עניני רפואה. ותירץ ידיעה לא הוה הנאה, דאין בראיית האברים וידיעת גוף האדם תועלת, אלא הוה רק גרם הנאה, ואין איסור הנאה אלא כשהיא הנאה הנמכרת בשכר.

ג. לחלק בין לימוד לבין הסתכלות

צריך עיון הא קיימא לן דבספר שאסור בהנאה אסור ללמוד. וצריך לחלק בין לימוד ובין הסתכלות, דבלימוד חשיבא הנאה ובהסתכלות לא חשיבא הנאה. וצריך עיון.

ענינים שונים [ג']

ויש לשאול אם בירך ברכה על החילול הזה ואחר כך רוצה לחלל מעשר שני שלא נתבטל ברוב, אם תועיל הברכה כיון דמן התורה אין חילול ואין מצוה, או דילמא נימא דכיון דכל חיוב הברכה רק מדרבנן, לא איכפת לן אם הברכה היתה בתחילה על הדרבנן. וכן נראה מסברא.

והנה טבילת כלים שנקנו מנכרי, מן התורה רק כלי מתכת, ומדברנן גם כלי זכוכית, והאם נאמר שצריך לטבול הכלי הראשון של המתכת כדי שתחול הברכה, כמדומה שאין מקפידין על כך, ואם כן ראיה למה שכתבנו.

ישן בצהריים

עובדא הוה במי שישן בצהריים שעה, והטלפון צלצל והרימו, והנה זה אדם ממדינת הים ומדברים עמו בדברי תורה, והוא עדיין מחוסר נטילה, האם יאמר לו שקודם יטול ידיו ויזהר יגרום לאיך הפסד ממנו [א"ה. היינו באופן שכל דקה של שיחה בטלפון עולה כסף], או שידבר עמו קודם נטילה.

א. דינא דשולחן ערוך

הנה איתא בשולחן ערוך (או"ח ס"י ד' סעי' ט"ו) ישן ביום יש להסתפק אם צריך לערות מים עליהם ג' פעמים ויטלם בלא ברכה.

עוד איתא (שם סעי' כ"ג) שלא תיקנו נטילת ידים בישן, אלא לקריאת שמע ולתפילה, אבל ברכות דשחרית יכול לברך קודם נטילה, באופן שלא נגע בגופו.

וכתב במשנה ברורה (שם ס"ק ס"ו) שבישן שינת קבע מסתמא ידיו אינם נקיות, כי דרכו לחכך בגופו במקום זיעה, אבל בשינת עראי אין

מנאו את ישראל בהקרבות

איתא בגמרא פסחים (ס"ד ב') דעל ידי האימורים דהקרבת פסח ידעו מנין בני ישראל, שלקחו מכל הקרבן את הכליה והיה מראה אותה לשליח, עד שהיה השליח נותן לו דבר אחר למנותו במקומה, כגון אבן או פול. ואסף את האבנים ומנה אותם. [ונמצאו שם ששים ריבוא זוגי כליות כפלים כיוצאי מצרים].

ותיקשי הא הכליה אסור בהנאה והיאך היה מותר ליהנות ממנו למנות בהם את עם ישראל.

א. חלות של תודה

כעין זה יש לשאול, דהנה איתא במשנה בפסחים (י"א ב') שבערב פסח שתי חלות של תודה פסולות היו מונחות על גב האיצטבא, כל זמן שמונחות כל העם אוכלין חמץ, ניטלה אחת תולין לא אוכלין ולא שורפין, ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין החמץ.

ביטול ברוב

אמרין בגמרא דאע"ג דכל האיסורים בטלים ברוב, מעשר שני אינו בטל, כיון דהוה דבר שיש לו מתירין, שיכול לחלל את המעשר שני.

והנה מן התורה באמת בטל ברוב, דמן התורה אין חילוק בין דבר שיש לו מתירין, אבל מדרבנן אינו בטל ברוב.

ולפי זה נמצא דבאמת החילול של המעשר שני שנפל לתוך רוב, מועיל רק מדרבנן, אבל מן התורה אין כלל חילול דבטל ברוב, אבל מדרבנן יש חילול.

לרפואה שלימה

יוסף משה בן אורה נ"י

יצחק לוי בן אסתר נ"י

אפרים בן אסתר נ"י

בתוך שאר חולי ישראל

לעילוי נשמת

האברהם הרה"ח

ר' יחיאל יהושע

זצ"ל בן יבלחט"א

יוסף דוד הי"ו

נלב"ע י"ג אב תשפ"ב

תנצב"ה

זאת למודעי הדברים אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבל הגליון ולהערות במייל L5703949@gmail.com

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת שלח תשפ"ג

"ולקחתם מפרי הארץ"

תוכן

א' - לראות את פריה / א

ב' - להבין את פריה / ד

ג' - לאכול מפריה / ו

"וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר וְאֵת כָּל הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת פְּרֵי הָאָרֶץ" (שם פסוק כו). בכך קיימו המרגלים את ציווי של משה רבינו "ולקחתם מפרי הארץ" (שם פסוק כ).

אולם זהו דבר שצריך להבינו - לשם מה היה על המרגלים להביא עמם מפרי הארץ? האם לא היה די בתיאור הפירות? ועוד איזה תיאור זה היה יכול להיות - ארץ כנען היתה אז המקום הפורה והיפה ביותר בעולם! למעשה, אחת הסיבות שלקח זמן רב כל כך עד שהקב"ה קיים את הבטחתו לעם ישראל לתת להם את ארץ כנען, היתה משום שנדרשה הכנה רבה עד שהארץ תהיה מוכנה עבורם. במשך מאות שנים, שבעת העמים השביחו את ארץ כנען, והם עשו עבודה מצויינת! הם היו חקלאים מומחים, והם עשו ככל יכולתם כדי להפוך את ארץ כנען ליפה ופורייה.

כך הפכה ארץ כנען לגן אחד גדול. ממש גן עדן עלי אדמות! הם לא השאירו חלקת אדמה אחת בלתי מעובדת, ודאגו לטפח ולהשביח את הארץ בצורה המעולה ביותר! לא יאומן מה שהם הצליחו ליצור מארץ כנען. אם היינו זוכים להצצה אחת אל הארץ אליה נכנסו בני ישראל, היינו נדהמים מפוריותה הנדירה. אכן היתה זו "טובה הארץ מאד מאד" (שם יד, ז).

ארץ זבת חלב ודבש

וזה מה שסיפרו המרגלים לבני ישראל כאשר הם חזרו ממשימתם: "וְגַם זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִיא" (שם יג, כז). עלינו לדעת, שכאשר כתוב בפסוק "זבת חלב ודבש" - הכוונה כפשוטו ממש! התמרים שגדלו בעצים היו שמנים כל כך, עד שהם נבקעו מרוב דבש, והוא נזל מהם; בכל מקום בו הלכו, הדבש הגיע עד לקרסוליים!

א' - לראות את פריה

משימתם של המרגלים

"שֶׁלַח לָךְ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן" (במדבר יג, ב). כאשר אבותינו התקרבו לגבולה של ארץ כנען, נצטוו הם מפי הקב"ה לשלוח מרגלים לארץ, כהכנה לקראת כיבושה ויישובה. למרות שהקב"ה הבטיח להם שהם עתידיים לכבוש את הארץ, לא הותר להם לשבת בחיבוק ידיים ולהמתין שה' ישמיד את יושבי הארץ, אלא נדרש מהם לצחצח את חרבותיהם, להכין את כלי מלחמתם ולטכס טכסיסי מלחמה, ובכלל זה גם שליחת מרגלים.

כאשר מרגלים נשלחים לרגל בארץ העומדת לפני כיבוש, ישנם כמה נקודות חשובות שעליהם לגלות: "החזק הוא הרפה, המעט הוא אם רב" - יותר קל להתחיל במלחמה בערים מבודדות, בהם ישנם מעט אנשים, שם ההתנגדות תהיה חלשה יותר. כן יש להם לגלות "ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים" - הם מוכרחים לגלות היכן הם הערים הבצורות, שבהם מגנים יושבי הערים על הדרכים העוברות בין ההרים. תהיה זו משימה קשה במיוחד להוביל עם של אנשים, נשים וטף בין עמדות מבוצרות, שם הם עלולים להיקלע אל תוך מארב של האויב. הרבה יותר חכם יהיה לעבור במישורים בהם נמצאות ערים קטנות ופתוחות.

גן עדן עלי אדמות

שנים עשר אנשים התרים את הארץ במשך ארבעים יום, יכולים להביא עמם הרבה מידע בעל חשיבות רבה, ואכן המרגלים שבו אל המדבר וסיפרו על הכל. אולם יחד אתם הם הביאו דבר נוסף מלבד מידע יקר-ערך:

והחשוב שבני ישראל יראו את פירותיה של ארץ כנען בעיניהם!?

בואו נתחיל מההתחלה

כדי לענות על שאלה זו, עלינו לשוב למעשה בראשית, המקום בו מוזכרים פירות בפעם הראשונה. "וַתֹּצֵא הָאָרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פֶרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ לְמִינֵהוּ" (בראשית א, יב). מדהים להיווכח כמה מעט מוזכרים הדגנים בפסוק זה. חטה, שעורה, אורז, ושאר הדגנים המהווים את מקור התזונה העיקרי עבור המין האנושי - כמעט ואינם מוזכרים. שעורה! אילו נפלאות קיימות בשעורה! בכל העולם כולו נהנים בני אדם מדגן זה. ואורז! הוא מאכיל מיליונים ביבשת אסיה. ובכל זאת, התורה אינה מזכירה אותם בפירוש.

התורה יכולה היתה לספר לנו על נפלאותיו של תפוח האדמה. היודעים אתם איזה ירק נפלא הוא תפוח האדמה! הוא כמו לחמניה - כדור של פחמימות הממלא ומשביע את האדם. כשהביאו תפוחי אדמה לאירופה בפעם הראשונה - אנשים נדהמו. המוני בני אדם חיו על תפוחי האדמה! אמנם ישנם עוד פירות שבהם יש כמות מסוימת של פחמימות, אולם תפוח האדמה הוא כמו קערה מלאה בפחמימות. תפוח אדמה זה נס ממש! הוא יכול להוות ארוחה שלמה. גם אם תרצה להוסיף קצת דגים או עוד איזה מאכל - תפוח האדמה הוא זה שמשביע אותך.

וזה רק מחזק את השאלה - מדוע התורה כוללת כל הנסים הללו - תפוחי אדמה, שעורה, אורז, תירס, כרוב, ועוד אינספור מינים מועילים ומזינים, במילה "דשא". המאכלים שמהם ניזונה האנושות מאז בריאתה, נכללו במילים הספורות "תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דָּשָׁא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע" (שם פסוק יא).

ומי מקבל את עיקר תשומת הלב? הפירות, על אף היותן חלק קטן ממקור התזונה של האנושות - "עֵץ פֶּרִי לְמִינֵהוּ אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ". שוב ושוב מוזכרים הפירות לעצמם, לעומת שאר מיני המזון שנכללים בתואר הכללי של "דשא".

תכשיט על העץ

הסיבה לכך היא, שיותר מכל דבר אחר, יותר מהשעורה והאורז וכל השאר, מביע הפרי בצורה מופלאה את חסדו וחכמתו של הבורא. תפוח התלוי על העץ הוא יצירת פאר ממש. ענב התלוי בכרם הוא תכשיט! למעשה, הוא יקר יותר מתכשיט. תכשיט הוא

ולא זו בלבד, אלא שהעצים היו כה בריאות וחזקות, והם יצרו חלב רב כל כך עד שהם לא היו מסוגלות להכילו, והחלב נטף ארצה. בכך, השדות היו מלאות בדבש וחלב, וכך נשאר הדבר במשך שנים רבות. במסכת כתובות (דף קיא) מתארים האמוראים, שחיו זמן רב לאחר החורבן, מקומות בהם עדיין היתה קיימת תופעה זו, והם עצמם אף הלכו עד קרסוליהם בחלב ודבש.

האם אי פעם טעמתם דבש תמרים מעורב עם חלב? אני יכול לומר לכם - מדובר בתערובת הערבה מאוד לחיך! וכך, היו היהודים הולכים בשדותיה של ארץ ישראל, ומפעם לפעם היו מתכופפים וממלאים כוס מתערובת נפלאה זו, מברכים בכוונה, ונהנים מטוב הארץ.

וזה מה שסיפרו המרגלים לבני ישראל, שארץ כנען הינה ארץ זבת חלב ודבש. אבל לא היה די בתיאור לבד, אלא הם טרחו והביאו עצם מפרי הארץ, והראו להם "וזה פריה!"

ענבים מופלאים

פירות אלו היו מופלאים ביותר! כל ענב היה בגודל של אשכולית, ואשכול ענבים היה כבד כל כך עד שהיה צורך ב"וַיִּשְׁאַהוּ בְמוֹט בְּשָׁנִים" (יג, כג). לפי הפשט הפשוט - הכוונה שהיה צורך בשני בני אדם שישאו כל אשכול ענבים במוט אחד. זה היה כובדם של הענבים!

אמנם בגמרא בסוטה (לד, א) נחלקו בפירוש הפסוק, ולכולי עלמא הענבים היו עוד יותר גדולים מזה. לפי דעה אחת בגמרא, פירוש הפסוק הוא שהיו צריכים **שני מוטות** כדי לישא אשכול ענבים, מה שאומר שנדרשו **ארבעה אנשים** כדי לשאתו. לפי דעה אחרת שם, היה צורך **בארבעה מוטות**, שנים מצפון ומדרום, ועוד שנים ממזרח וממערב כדי לתמוך בשנים אלו, כלומר שנדרשו **שמונה אנשים** כדי לשאתו. אשכול אחד בלבד היה במשקל שנדרשו שמונה אנשים בוגרים כדי לשאתו! איזה מראה מרהיב זה היה! הדבר היה כל כך יוצא מגדר הרגיל, עד שהמרגלים קראו לנחל על שם אותם ענבים, "נחל אשכול".

וכעת נשאלת השאלה - מהו העסק הגדול הזה סביב פירות? לשוב עם אסטרטגיות של מלחמה - ניחא, אבל מדוע יש צורך להוביל חזרה למדבר, מהלך קילומטרים רבים, את הפירות הכבדים הללו? הלא אין מדובר בזהב, אלא רק בפירות! מה היה הצורך הדחוף

ללמוד בישיבת סלבודקה שבליטא, היה שם בחור מבוגר שידע את כל הקצות בעל פה.

בישיבת טעלז נהגו מפעם לפעם, בבין הסדרים או בימי ששי אחר הצהריים, לצאת מחוץ לעיר ולדבר בלימוד. הם היו הולכים בשדות ומדברים דברי תורה. היתה אימרה שלשדות ולאכרים שסביבות העיר טעלז היה ניחוח של קצות. עד כדי כך הם אהבו את הקצות החושן.

ולא רק הקצות, בכל פעם שיצא ספר חדש - האבני מילואים, השב שמעתתא - כולם נשבו בקסמם של ספרים אלו. היה זה כמו גן של פירות חדשים שהתגלו, ואנשים למדו אותם ונהנו מהם עד אין קץ. איזו שמחה אדירה ללמוד את הספרים הללו! אני זוכר שלפני שבעים שנה הייתי רואה שני בחורי ישיבה שישבו ולמדו בחברותא מאחד מהספרים הללו בהפסקת הצהריים. הם נהנו מזה עד אין קץ! כמובן, צריך לרכוש את הטעם לזה, אבל היה להם חשק לזה, והם ממש נהנו. ברגע שאדם מבין מהו תענוג אמיתי, הוא אינו יכול להרפות מזה.

גן שמגדלים בו ידיעת הבורא

צריכים אנו לדעת, שאדם הראשון היה מסוגל להרבה יותר מאשר ללמוד את הקצות החושן. אדם הראשון היה נברא שזהר והאיר באור יקרות. לא זו בלבד שיציר כפיו של הקב"ה היה אדם נעלה עם אישיות נעלה, אלא הדעת שלו האירה מסוף העולם ועד סופו! דעתו היתה גדולה יותר ממה שאנחנו מסוגלים לדמיין! אין ספק שהוא היה נהנה מלימוד הספרים הקדושים אפילו יותר מר' עקיבא איגר. כמובן שהספרים לא היו מחדשים לו שום דבר חידוש. הוא מן הסתם היה פותח ספר ואומר: "יפה, אני כל כך שמח שהנכדים שלי הבינו את הסוגיא כראוי", ולפעמים לא כראוי...

והנה, לאדם הנעלה והמרומם הזה, ניתנה מתנה בדמות עצי פרי. לכאורה הדבר אינו מובן כלל וכלל! האם זוהי הדרך לשמח את האיש הענק שבענקים?!

והתשובה המדהימה היא: כן! גן עדן נועד כדי ללמדנו כיצד להצליח בתפקידנו החשוב ביותר בחיים, שהוא, "וְהָאֱלֹקִים עֲשֶׂה שְׂיָרְאוֹ מִלְפָּנָיו" הקב"ה ברא את העולם הזה למטרה אחת ויחידה: שידעו ויכירו אותו. זו ההצלחה הגדולה בחיינו - לחיות עם מודעות לה'. ובראשית הבריאה, הושמה האנושות בגן עדן כי בו בחר הקב"ה להיות המקום הטוב ביותר עבור משימת

חפץ ללא רוח חיים, ואינו יכול ללמד אותנו דבר. אבל תפוח או אפרסק או דובדבן יכולים ללמד אותנו יותר מכל דבר אחר על נפלאות חסדי ה', משום שדרכם אנו רואים את היופי המיוחד שהטביע הקב"ה בבריאה. פירות האילן הם הזדמנות לקנות הכרה בבורא יתברך, ולכן שמה עליהם התורה דגש רב כל כך.

ולכן, כאשר הקב"ה ברא את אדם וחוה הם הוכנסו לגן של עצי פרי. כאשר התורה מתארת את אותו גן מפואר, הדבר היחיד שמסופר עליו הוא, שהוא היה מלא בעצי פרי. אני בטוח שבגן עדן היתה גם חיטה. אין ספק שצמח שם גם אורז. היו בו כל מיני ירקות שימושיים ומועילים. בוודאי היו בו שום ובצל. איך אפשר לחיות בלי שום ובצל? הם חשבים לחיי האדם. ובכל זאת, אף לא אחד מאלו מוזכרים בתורה. דבר אחד בולט לעין והוא מוזכר שוב ושוב - עצי הפרי.

כאשר היינו ילדים, למדנו לראשונה את סיפור אדם וחוה בגן עדן, ואנחנו עדיין חושבים במונחים שילדים חושבים בהם; אבל כמבוגרים, עלינו לחשוב ולבחון מחדש את הסיפור הזה. אם נתבונן, נשים לב שיש כאן משהו בעל משמעות עצומה - הקב"ה נתן לאדם וחוה גן שאין בו דבר חוץ מעצי פרי. אם כך החלה ההיסטוריה של העולם, זה אומר שכך זה נועד להיות. מכל המתנות בעולם שה' יכול היה לתת לאדם הראשון, הוא בחר לתת לו במתנה מטע של עצי פרי.

מתנה לצדיקים

לכאורה הדבר נראה תמוה מאוד. נניח שהיית רוצה לתת מתנה גדולה מאוד לצדיק הדור או לאיזה ראש ישיבה חשוב, האם היית מעלה על דעתך לתת לו גן תענוגות שבתוכו נמצאים כל סוגי עצי הפרי? בוודאי שלא! אם היית רוצה לכבד את ר' עקיבא איגר זיע"א, האם פרדס עם עצי פרי היא המתנה המתאימה עבורו? זה לא מעניין אותו! אפשר לתת לו ספריה מלאה בספרי קודש יפהפיים. אה! זה יהיה גן תענוגות בשבילו! הוא יפסע פנימה ויראה מדפים מדפים של ספרים מהודרים: שסי"ם, מפרשי המקרא, כל הראשונים, כל האחרונים. זהו התענוג הגדול ביותר עבורו. כל ספר שהוא יקטוף מהמדף יהיה הפרי הטעים ביותר עבורו. כך היינו אומרים מסברא.

ולא רק רבי עקיבא איגר, גם בחורי ישיבות מוצאים את התענוג הגדול ביותר בספרי קודש. כשספר "קצות החושן" יצא לאור עולם, שמחתם של לומדי התורה לא ידעה גבולות! הספר הזה מלא בכל כך הרבה חידושים, ויש שלמדו את כולו, מתחילתו ועוד סופו. כשזכיתי

כל האופנים שבהם ה' מגלה להו את חסדו וחכמתו בבריאה, פירות האילן הם אחד מהנפלאים ביותר.

פרי העץ ייחודי באופיו, וכדאי לנו לשים לב לתופעה המדהימה הזו. ראשית, הפירות הינם ראויים לאכילה **ללא שום הכנה נוספת!** איזה דבר מדהים! הם מתבשלים לגמרי על העץ. אנחנו רגילים לזה, ולכן איננו שמים לב לעובדה המדהימה הזו, ואיננו מתרגשים מחכמת הבורא הברורה, ולתכנון המדויק של הבריאה, המשתקפים מתוך התופעה הבלתי רגילה הזו. ראו מה כתוב אצל חוה: "וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל" - חוה שמה לב לעובדה הזו, שהעץ טוב למאכל מיד, ללא שום בישול או הכנה אחרת. אנחנו לא היינו שמים לב לזה, אבל חוה שמה לב.

איך יתכן שמשהו הופך להיות כשיר לאכילה מעצמו? הרי כל דבר מאכל הוא אוסף של כל מיני כימיקלים, ומסתבר שיהיה צורך לערבב אותם או לפחות להכין אותם באיזה שהוא אופן, לעשות משהו! אבל הפרי גדל ומבשיל על העץ והוא מוכן לאכילה מיד כאשר קוטפים אותו! ולא רק שהפרי מתאים לאכילה, אלא שהוא מותאם בדיוק לטעם אנושי. יש בו מעט חומצה, לא יותר מדי. מעט סוכר, לא יותר מדי. כך נוצר טעם חמצמצ-מתקתק, בדיוק הטעם עליו בני אדם מתענגים!

הסוואה מושלמת

יתרה מכך, ישנה עוד תופעה מדהימה הקיימת בפירות. לפני שהתפוח מוכן לאכילה, הוא כמעט בלתי נראה. כאשר הוא עדיין בוסר, הוא בצבע ירוק, וכך הוא מסתתר בין עליו הירוקים של העץ, על מנת שלא תבחין בו, כי אם תבחין בו, אתה עלול לקטוף אותו מהעץ ולאוכלו, ואז תנחל אכזבה. התפוח יהיה קשה ומלא חומצה, ויגרום לך לכאב בטן. אבל כשהתפוח או התפוז נהיים בשלים, פתאום הופך הגוון שלהם לצבעוני ומבריק, צבע שמפרסם את נוכחותו; אדום מפואר, צהוב יפה, תלוי באיזה פרי מדובר. ה"אורות נדלקים" ועכשיו אפשר לראות נורה אדומה זורחת בין העלים הירוקים של עץ התפוח או אור צהוב או כתום בוהק בין עליהם הירוקים של עצי ההדר.

פלאי פלאים! במשך חודשים ארוכים התפוח או התפוז החזיקו חזק בענף, כך שגם אם נייערו את העץ, כל עוד הפירות לא היו בשלים, הם לא ירדו מהעץ. אבל הנה זה פלא! כשהפרי בשל, הוא מרפה מעצמו מאחיזתו האיתנה בענף, והוא נופל ארצה.

חיים זו. גן של פירות הוא המקום לגדול בידיעת הבורא. זו היתה ההזדמנות היעילה ביותר עבור אדם להשיג גדלות במשימת חייו.

ב' - להבין את פריה

ראיה של אמונה

לנו הדבר אולי נראה קצת משונה. היינו חושבים שזו גשמיות, זה "עולם הזה", איך יתכן שגינת תעונות יהיה מקום, ולא סתם מקום אלא המקום, בו עובדים את הקב"ה? אולם לאיש כמו אדם הראשון, לאדם בעל דעת גדולה כפי שהיתה לו, גן של פירות היה סולם העולה השמימה. חסדי ה' אותם ראו בגן עדן, היוו עבור אדם וחוה הזדמנות לגדולה אינסופית. הם התהלכו יחד בגן עדן ובחנו את העצים ואת הפירות, כי הם ידעו שמטרת הפרי היא ללמדם חכמה - "וַיְנַחֲמֵם הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל" (בראשית ג, ו). בכל פעם שהם ראו סוג אחר של פרי, הם התלהבו. הם למדו אותו ודיברו עליו בפרוטרוט, וקראו: "אי אי אי! נפלאות ה'!" בטוח אני, שכשאדם הראשון הסתכל על תפוח, הוא ראה בו פי אלף יותר חידושים ממה שאנחנו רואים בקצות החושן.

אכילה של אמונה

עבודה זו קיימת לא רק בהסתכלות על הפרי. אני בטוח שאדם וחוה גם טעמו מהפירות הנפלאים שצמחו בגן עדן. כשאדם הראשון קטף פרי מהעץ ואכל אותו, הוא נעשה עוד יותר חכם. הקב"ה רצה שהאדם יאכל פירות ויקרא: "אני אוהב אותך ה'!" זו היתה המטרה של הכל! יופיים ומתיקותם של הפירות השתלבו יחד במטרה לתת לאדם ולחוה את ההזדמנות להגיע אל הפסגה, להשיג את שיא הידיעה וההכרה בה'. הם הגשימו את מטרת הבריאה - הם הכירו וידעו את ה' עוד ועוד באמצעות הפירות שגדלו מסביבם בגן עדן!

אדם וחוה למדו את חסדיו של הבורא והם שרו שירות ותשבחות לה'. הברכות שאנו מברכים הינם בבואה קטנה של מה שאדם וחוה עשו בגן עדן. כאשר הם הודו לה' על הפירות, זו לא היתה ברכה - זה היה פזמון נהדר של הודאה לה'.

טוב העץ למאכל

ויש כל כך הרבה על מה לשיר! ברגע שאדם לומד כיצד לאכול פירות, ברגע שהוא יודע ללמוד את "סוגיא דפירות", אין סוף לגדולת ה' שהוא יראה. מבין

כימאים מומחים המנסים להכין טעם מלאכותי, מתקשים בזה מאוד. נסו להכין טעם מכלום, ממעט מים ואדמה - לא תגיעו רחוק. ואילו כאן, העץ אינו לוקח דבר מלבד מעט אדמה, אוויר, אור שמש ומים, והופך אותם לטעמים שונים. איזה פלא!

וגם הצבעים! הצבעים היפים של הפירות הם נס; אדום, ורוד, צהוב וסגול - לוח צבעים מלא בגוונים מרהיבים נוצר רק על ידי אותו זרע קטן שיש בו את כל המכונות והמידע לייצר צבעים וטעמים אלה.

כשאנחנו רואים תפוח אדום, איננו מתרגשים מכך. כיצד התפוח הפך להיות אדום? פלא שהוא אדום! אנחנו צריכים לשיר לה' על כך! מהיכן מגיעה האדמומיות? הרי האדמה אינה אדומה, זרעי התפוחים אינם אדומים. היודעים אתם כמה ניסים היו צריכים להתרחש כדי שייווצר הצבע האדום?! ולא רק הצבע, גם העיצוב - הפרי מעוצב בצורה יפה כל כך! כשמסתכלים על תפוח - אפשר כמעט להתעלף מרוב התרגשות ואושר על מתנה יפה זו. כמה חבל שצריכים לאכול את זה בסוף! זוהי יצירה כל כך יפה!

מיץ טבעי סחוט

בנוסף לכך, הפרי מלא בנוזל. בתפוח יש כמות רבה כל כך של נוזלים, שמתפוח אחד אפשר למלא כמעט כוס שלמה במיץ, אלא שהמיץ כלוא בתוך תאים זעירים, וכך הוא נשמר. נסו לחתוך מיכל של מיץ תפוחים - כל המיץ יישפך ארצה, ואילו כאשר חותכים תפוח, המיץ אינו נשפך, מלבד אולי טיפה או שתיים, אבל רוב רובו של המיץ שמור בתוך כיסים זעירים, כאשר קירות התאים עצמם עשויים מיץ. כך נשמר מיץ התפוחים עד אשר מחליט האדם לסחוט אותו במסחטת המיצים. וגם הנוזל שיוצא מהפרי אינו רק מים ממותקים, אלא הם מלאים בתזונה, מלאים בוויטמינים.

יש כאן תופעה מדהימה, שהפרי עטוף בכמין ציפוי שעוה דק. הוא אינו קשה מכדי לנגוס בשיניים, אבל עדיין מספיק חזק כדי לשמור על הפרי לאורך זמן - לא רק במשך החדשים הרבים שהוא תלוי על העץ, אלא גם לאורך זמן אחרי שהוא נקטף מהעץ. אם עור הפרי לא נקרע, התפוח יישאר טרי על שולחן במשך ימים רבים. איזו עטיפה מדהימה - היא שומרת על הפרי

מכונות לייצור פירות

ואז, כאשר אוכלים את הפרי, חייבים לזרוק את הגלעין שלו, וזהו בעצם "שובר מתנה" עבור עוד עץ פרי. אם הפרי ייקלט ויכה שרשים, בשנה הבאה יהיה לך עוד אילן קטן! זהו נס בקנה-מידה עצום!

יש כאן יצירה של עץ, ללא שום מכונות נראות לעין. האמת היא שיש כאן מכונה מתוחכמת ביותר, אולם היא כה קטנה, כה מיקרוסקופית, עד שאי אפשר לשים לב אליה כלל. בתוך תאי הפרי ישנו מנגנון מופלא, שאף אחד מלבד בורא העולם אינו מסוגל לייצר.

האם מישהו מסוגל לייצר תפוח? האם יש חברה כזו! בוודאי שלא! גם אם יעבדו במשך אלפי שנים על פיתוח הדבר, מעולם לא יצליחו בני אדם לייצר יצירה כה מופלאה בדמות תפוח! התפוח הינו יצירה מדהימה, מלאה בחכמה, מתוכננת להפליא. יש צורך בידיעת כמות רבה כל כך של מדע, ואף אחד לעולם לא יצליח ללמוד מספיק כדי לייצר דבר כזה. לעולם לא יעלה ביד מישהו ייצר את המכונות הדרושות לכך - ולא משנה כמה ינסו.

עוד נקודה למחשבה - כל אילן מייצר בדיוק את הפרי אותו תוכנן לייצר. מעולם לא קרה שעץ תפוחים הוציא אפרסק. האין זה דבר מדהים? בעולם קיימים מיליוני עצי תפוח, ואף פעם לא דווח על אירוע כזה, לא בדרום אפריקה, לא בסין, ולא באלסקה. ולא רק שהוא לא ייצר אפרסק, אלא הפרי גדל "למינו" - עץ של תפוחי סמיט מגדל רק סמיט, ותפוח חרמון מעולם לא יצמח מעץ של תפוחים זהובים. דבר נפלא!

אל לכם לחשוב שזהו ענין פשוט. רק משום שהתרגלנו לזה מאז שהיינו ילדים קטנים, לא נתנו את דעתנו לפלא הגדול הזה. במשך זמן רב כל כך, זנחנו את ההתבוננות בדבר המדהים הזה, וכך אנחנו מאבדים את היכולת להתפעל מזה - כמה חבל. כדאי לנו ללמוד שוב את העובדה הזו, שכאשר שותלים זרע של עץ תפוחים, הוא אינו ייצר תפוחי אדמה.

טעם וצבע

ולא רק שהמכונה הזו מייצרת פירות, אלא שהיא מייצרת את הנס הגדול של הטעם. אולי תנסו בעצמכם להכין טעם? זוהי משימה מסובכת עד למאוד. אפילו

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אצל מן השוק

כידוע, זבובים אינם מחליקים, אלא הם הולכים הפוך על התקרה. ובכל זאת, מצחו של רבי אבהו היתה כל כך ספוגה בשמנונית ובמיצים מרוב אכילת פירות גינוסר, שאפילו זבוב לא היה יכול לשמור על שיווי משקלו. זוהי גוזמא, אבל זה מלמד אותנו איזה כמויות של פירות הוא אכל.

עוד מספרת הגמרא: "רב אמי ורב אסי הוו אכלי עד דנתור מזייהו [נשרו שערותיהם]" - הפירות הרבים שהם אכלו גרמו לגופם הפרעה מטבולית, עד ששערותיהם נשרו! לא יאומן! אלו היו גדולי החכמים, שעסקו יומם ולילה אך ורק בתורה הקדושה, והנה הם יוצאים לטיל כדי לאכול פירות, ולא סתם לאכול אלא לאכול כמויות עצומות שכאלו!

ראש כולל שכזה...

הסיפור הזה הינו מפתיע ביותר! תארו לעצמכם שראש כולל בימינו יאמר לאברכים: "היום אנחנו נעזוב את הכולל ונלך לירקון, נקנה פירות טעימים, נשב לנו בפארק ונאכל פירות כל היום". כיצד יביטו עליו האברכים? אין ספק שתוך זמן קצר הוא יישאר ללא אברך אחד! איננו מסוגלים אפילו לדמיין דבר כזה! עובדי ה' אמורים להשקיע את זמנם בעבודת ה' ותו לא!

ואמנם, זה בדיוק מה שעשו ר' יוחנן ותלמידיו. הם אכלו כדי להשיג עוד ידיעה והכרה בה', להשיג אהבה גדולה יותר לה'. זו היתה מטרתם האחת והיחידה, רק לכן הם מילאו עצמם בפירות - כי בכך הם מילאו עצמם בידיעת ה'. וכיון שזו היתה מטרתם, הם עשו את זה בלב שלם. הם עשו הכל כדי להשיג מטרה זו, ולכן אכלו עוד ועוד פירות! כי אין זה מספיק לראות את היופי של הפירות - שלמות גדולתם מגיעה מטעימתם. וכך, הם החלו לעסוק בטעימת דגימות מטובו של הקב"ה. ובזמן שהם ישבו ואכלו את פירות גינוסר, הם דיברו זה עם זה וקראו, "אה! כמה שזה טוב, כמה שזה טעים, כמה שזה גישמאק!"

אכילתו של ריש לקיש - "חולת אהבה אני"

המעין בהמשך דברי הגמרא יראה, שלא היה מי שהפליג בעבודה זו של אכילת פירות יותר מריש לקיש. ריש לקיש נכנס כל כולו לעבודה נשגבה זו, עבודת ה"טעמו וראו כי טוב ה'", ועסק בה בהתלהבות עצומה, עד שמרוב אהבת ה' הוא איבד שליטה, וכך אומרת הגמרא: "ר' שמעון בן לקיש הוה אכיל עד דמריד", פירש רש"י: "דעתו מטרפת!" הוא נעשה שיכור! הגמרא מספרת שהוא נעשה כל כך שיכור מרוב פירות, עד שר'

במשך זמן רב, ואז, כאשר מגיע הזמן לאכול, העטיפה נאכלת יחד עם הפרי!

אני מודע לכך שאנחנו לא חושבים ככה - זה משום שאנו רחוקים מאוד מדרגתו של אדם הראשון. אדם הראשון לא כרסם תפוחים כמו פרה המכסחת דשא. הוא הביט בהם לפני שאכל אותם, והוא "לקח את הזמן שלו" כדי לחשוב. וככל שהוא הסתכל יותר בפרי, כך הוא הלך וגדל, הלך והתעלה, כאשר הוא עולה במדרגתו מרגע לרגע. ואז, לאחר שהתבונן בפרי, הוא נגס בו - או ווה! איזה תענוג! אדם הראשון הבין שהעולם הזה נועד להיות מקום של שמחה והנאה - הנאה שמביאה ידיעה והכרה בה'.

ג' - לאכול מפריה

"טיול" של אמוראים

גדולי אומתנו הבינו זאת. הגמרא במסכת ברכות (מד, א) מספרת על "טיול" שהיו עורכים גדולי האמוראים מפעם לפעם בפרדסים של גינוסר, כדי לטעום מהפירות שגדלו שם. גינוסר הוא אזור בצפונה של ארץ ישראל, באזור הכנרת, והפירות שגדלו שם היו מפורסמים במצינותם, הם נחשבו למעדנים של ממש. לא כתוב בגמרא מתי היו עורכים את ה"טיול" הזה, האם זה היה בחמישה עשר בשבט, או אולי בפורים או חול המועד; אולי לעתים קרובות יותר, זאת לא אוכל לומר לכם, אבל מדי פעם הוא היה יוצא עם תלמידיו, והם היו מבליים חלק ניכר מהיום באכילה פירות.

והנה, אנו מבינים בוודאי שרבי יוחנן ותלמידיו לא יצאו לטיולים. תלמידיו לא היו נערים שהיו זקוקים לטיול של חול המועד. הם היו זקנים, תלמידי חכמים, שעסקו כל ימיהם בלימוד התורה. הם לא היו מעלים על דעתם לצאת לטיול; הם היו האנשים האחרונים שיבזבוזו את זמנם. הם עסקו יומם ולילה בשאלות ובקושיות של הגמרא, וזאת מלבד מה שעסקו בסתרי התורה.

ובכל זאת, נהגו גדולי עולם הללו לעזוב את הישיבה כדי לאכול פירות גינוסר. יתירה מזאת, בגמרא מבואר שהם לא באו רק כדי לאכול כדי צרכם ולחזור לבית המדרש, אלא הם שהו בפרדס זמן רב, ואכלו עוד ועוד פירות. וכך אומרת הגמרא: "רבי אבהו אכיל עד דהוה שריק ליה דודבא מאפותיה". ופירש רש"י: "שהזבוב מחליק ממצחו מתוך צהלת פנים בשרו מחליק".

עלינו ללמוד מתגובותיהם של רב אמי ורב אסי, כיצד עלינו להגיב כאשר אנו עוברים ליד דוכן פירות. כמובן שאדם הנמצא במקום ציבורי אינו יכול להתנהג כמשוגע, אבל למען האמת, אם אדם היה פוצח בריקוד סוער אל מול התפוחים והתפוזים המסודרים בדוכן שמולו - זאת לא היתה גוזמא! גם מי שירקוד במשך כל ימי חייו, לא יהיה די בזה לשבח את הקב"ה על חכמתו המופלאה שהוא מראה לנו בפירותיו!

להתרגש מהפירות

גם אנו, בדורנו אנו, שייכים לעבודה זו, אם רק נרתום לשם כך את כל הכוחות השכליים שלנו, את כל הדעת שניתנה לנו ע"י השי"ת. אכילת פירות והשגת הכרה בה' היא בחינה של שלמות, המוכנה ומזומנת עבור כל אדם, גם בדור שלנו, וכל מה שנדרש לשם כך היא כמות מסוימת של התאקלמות ותרגול.

יש כל כך הרבה על מה לחשוב כשאוכלים פרי; כך הרבה ידיעת ה' שאפשר לרכוש. כמובן, אתה יכול לשמוח גם בקצות החושן, באבני מילואים ובשב שמעתתא, אולם פירות הם הדרך הקלה לאהוב את ה'. הנח את הפירות על השלחן והבט בהם. תנעץ מבט ביופיים. תן למראה הזה להיכנס אל תוך נשמתך עד שתהפוך להיות מודע יותר ויותר למי שיצר יצירה מופלאה זו. אני יודע שזה רחוק מאוד מהמחשבות שלנו, אולם גם היום, עם הדעת המועטה שלנו, אם תשב לרגע ותסתכל על תפוח, על תפוז, על אגס, יצא ממך משהו. ומלבד זאת, תהפוך לאדם מאושר! לפעמים אתה רואה איזה סומק קטן בצדו של האגס, איזה כתם ורדרד - דע לך שהקדוש ברוך הוא רוצה לשמח אותך עם הצבע הזה. הפירות נוצרו במטרה לגרום לאנשים להיות מאושרים.

אם תכין את עצמך כראוי, כאשר תתישב לאכול את התפוח - יהיה לך מאוד קשה להיפרד ממנו. אתה תסתכל על זה ותראה את הסומק של חסד ה', תראה את ה"תפארת חסדך", כמה יפה היא האדמומיות על לחיי האפרסק; כמה יפה הוא הצבע הורוד שעולה על לחיי האגס כאשר הוא מתחיל להאדים. זה מחמם את הלב! לפעמים זה יגרום לך לבכות מרוב הרגשות. אתה רואה איך הקדוש ברוך הוא מושיט אלינו את ידו בחביבות ואומר, "בני, קח תפוח; קח אגס או אפרסק ותנה ממנו!" זה בעצם מה שהוא אומר לנו.

הקב"ה מזמין אותנו, הוא מפתה אותנו. האם ראיתם אי פעם אמא המנסה לשדל את בנה הקטן לאכול? היא שמה צעצועים ליד צלחתו ולפעמים גם ממתק.

יוחנן הוצרך לבקש מר' יהודה נשיאה [שהיה הנשיא, מנהיג היהודים] לשלוח קבוצה של חיילים יהודיים שיתפסו את ריש לקיש ויביאוהו לביתו כדי שיתפכח משכרותו. רק כך ניתן היה לשלוט בו.

מציאות זו, שאדם משתגע מרוב אהבת ה', מתוארת בדברי הרמב"ם בסוף הלכות תשובה (פ"י ה"ג עיי"ש), שהאדם שוכח מכל העולם ונעשה לשיכור ממש מחמת אהבת ה', וכלשון הפסוק "כי חולת אהבה אני". ריש לקיש לא יכול היה לשלוט בעצמו, והוא השתולל באהבתו לקב"ה! הוא למד ובחן את הפירות הללו בצורה כל כך עמוקה, והוא השתגע מחמת כך.

איזה סיפור מדהים! איננו מדברים כאן על כמה בחורי ישיבה שנקלעו לאיזה מקום בשמחת תורה או בפורים והשתכרו. לא, אנחנו מדברים על גדולי ישראל, על המנהיגים שלנו! מהם אנו לומדים! הם חיו כדי להשיג הכרה בה' - והם הצליחו בכך! כמובן, זו לא היתה הדרך היחידה להשיג ידיעת ה', אינך יכול להשיג גדלות בדרכי ה' אם אתה אוכל פירות כל היום. הם למדו גמרא כל היום. הם עבדו את ה' בכל רגע ורגע מחייהם. אולם מפעם לפעם הם השתמשו גם בשיטה זו. אדם צריך לעשות שימוש בכל השיטות הקיימות, וענקי-עולם אלו לא הזניחו שום שיטה ודרך.

"שיעור כללי" באכילת פירות

כמובן, בימינו קשה לנו לדמיין עבודה שכזו. הלא אחרי שנאכל שני תפוחים נהיה כבר שבעים, ולא תצמח כל תועלת מאכילת יתר. גם התפוח הראשון שאכלנו היה למעשה בזבז של כוחותינו, משום שכדי להצליח בעבודה זו אדם צריך להיות מאומן, צריך להיות מוכן למשימה. בפעם הראשונה שאדם מתחיל לאכול פירות, דרושה לו הקדמה גדולה. הוא צריך להכין את עצמו למשימה הגדולה הזו, וללמוד איך לאכול פירות!

זו היתה המשימה בה בחר הקב"ה עבור אדם הראשון, ולכן הוא הניח אותו בתוך חנות פירות! סביבו לא היה דבר מלבד פירות! נתאר לעצמינו אדם שננעל במשך לילה שלם בתוך חנות פירות. מה יש לו כבר לעשות? אולי הוא יאכל כמה פירות, אבל במשך רוב הזמן הוא יהיה משועמם. הוא רוצה לצאת החוצה, לחזור ל"חברה", ואם הוא בחור מתמיד הוא חפץ כבר לשוב לבית המדרש, אבל להישאר תקוע בחנות פירות? לקנות עוד הכרה בקב"ה במקום שכזה? אבל זה מה שהגדולים שלנו עשו! הם הקיפו את עצמם בפירות, אלא שהם עשו בהם שימוש נכון ומושכל.

בואו נהיה מעשיים

הנאה של הכרת הבורא

הקב"ה נתן לנו פירות מופלאים ושאר מאכלים נהדרים, בשלל צבעים וטעמים, כדי שעל ידם נגיע להכרה ברורה ומוחשית יותר בבורא יתברך. השבוע נקבל על עצמנו בלי נדר, פעם אחת ביום, כאשר אנו עומדים לאכול, פרי, ירק, או כל מאכל אחר, לעצור רגע לפני האכילה ולחשוב שכעת יש לנו הזדמנות להשיג אמונה בה', ובשעה שאנחנו אוכלים את המאכל ונהנים ממנו, נקדיש 10 שניות למחשבות אלו.

שאלה:

הרב דיבר על החשיבות של לימוד פרקי אבות. מדוע אם כן הרב אינו מלמד פרקי אבות במקום למסור את שיחתו השבועית?

תשובה:

אילו השיחה הזו היתה מוגדרת כשיעור על פרקי אבות, אנשים היו מגיעים לכאן כדי לישון... אולם למעשה, אני בהחלט מלמד פרקי אבות.

אני נוהג כמו אם המבקשת לתת לבנה תרופה, תרופה חזקה ומועילה שהוא זקוק לה מאוד, אלא שטעמה של התרופה אינו ערב כל כך לחכו של הילד. הילד קופץ את שפתיו, ואין שום סיכוי בעולם שהוא יבלע את התרופה. מה עושה האם? היא מתחילה לדבר אל הילד, מדגגת אותו, וכאשר הוא פותח את פיו כדי לצחוק, היא ממחרת להכניס פנימה את התרופה.

כן הוא הדבר בשיחותי - אתם בולעים כל הזמן פרקי אבות, אלא שאתם מקבלים אותם מתובלים מעט. לפעמים הם מתובלים במאמרי חז"ל אחרים, לפעמים בציטוטים מעולם המדע, אולם תכלית הכל היא פרקי אבות. זה מה שאנחנו לומדים כאן כל הזמן. אלא שכאמור, אם אגדיר כך את השיחה, הרי שנצטרך לצאת לרחוב כדי לקושש מנין לתפילת מעריב המתקיימת לאחר השיחה...

כך הקב"ה נותן לנו את האוכל בצורה כזו - הוא מפתה אותנו. אם אנחנו נזהה את התפארת והיופי של חסד שלו - אז נוכל ללכת בעקבות גדולים אלו, ונוכל לקבל שייכות לעבודת אכילת הפירות.

מאורות האומה מאירים את דרכנו

אם ר' יוחנן ור' אבהו, רב אמי, רב אסי וריש לקיש, חכמי המתיבתות הגדולות דארץ ישראל, למדו את הלימוד של גן עדן, אם הם החשיבו את הענין הזה מספיק כדי לצאת מבית המדרש, מקום חיותם - כל רגע בבית המדרש היה יקר להם! - אל פרדסי הפירות, חייב להיות שיש כאן עבודה גדולה ויקרה עד למאוד.

הם הקדישו זמן לזה, אבל לא היה זה רק הזמן; הם הקדישו את דעתם להתרגש מפירות גינוסר, אז אנחנו מבינים שהרדיפה הזו אחר ידיעת ה' הבאה באמצעות הפירות, היא עבודה שהבינו אותה והשקיעו בה בימי משה רבינו. ולכן, כאשר משה שלח את המרגלים, הוא אמר להם שמלבד איסוף המידע הדרוש לתכנון כניסתה של האומה לארץ כנען, עליהם לאסוף גם פירות כדי להראות האנשים **מדוע** הם נכנסים לארץ. פירות הענק התלויים על המוטות שימשו כהזמנה וכפיתוי - כלומר: זאת הסיבה מדוע עליהם להשתוקק בכל לבם להיכנס לארץ ישראל. כשהביאו המרגלים עמם את אשכול הענבים העצום הזה, המטרה היתה כדי שידעו העם מה ממתין להם בארץ ישראל - חיים שלמים של רדיפה מענגת אחר דעת את ה'! זו הייתה התכלית של כניסה לארץ ישראל - להנות מפירות הארץ ובכך להשיג עוד ועוד הכרה במציאות ה'. וזה בדיוק מה שעשו בני ישראל כאשר הם נכנסו לארץ - "ואכלת ושבעת" - ומה תהיה התוצאה? "וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך".

זהו הלימוד הגדול של "וזה פריה" - אותם פירות יפים וטעימים שהמרגלים הביאו עמם כדי להראות לעם ישראל, נועדו כדי ללמדם שהם נכנסים לארץ ישראל לשם אותה מטרה שאדם וחיה נכנסו לגן עדן; וזו אותה סיבה שאנו נכנסנו לעולם - לאכול אכילה של גדלות, כי זה מה שמבקש ה' ממנו בגן עדן של עולם הזה.

שבת שלום ומבורך!

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 365
סיון תשס"ג

מֶרֶן שליט"א הוסיף ואמר שלעורר על עירוב כשר כראוי הוא דבר שצריך לפרוץ לכל מקום, ולא להימנע ממי שלא יודע על החשיבות לעורר אותם.

וסיפר שהגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל שבא לעורר על שמירת השבת, ומישהו טען מה אתה נכנס לעניינים הפרטיים שלי. ענה לו הגר"ח זצ"ל שכתוב בגמ' שבמקום שאין שמירת שבת אש אוכלתו, וכשח"ו פורצת שריפה מגיעים מכבי האש ופורצים לדירות כדי לכבות את השריפה, ואי אפשר להגיד להם אל תיכנסו לדירה הפרטית שלי, כי כשיש אש שורפת, נכנסים לכל מקום כדי לכבות אותה.

כך כשיש מקום שלא שומרים שבת כראוי, נכנסים בלי לשאול כדי לעורר אותם לשמור שבת אם יש אנשים שלא יודעים את החשיבות והזהירות בטלטול במקום שאין עירוב טוב, צריך לעורר אותם בלי לחוש על שום דבר, זה אש שורפת!

השנה כולם יודעים

מה זה עירוב?

לקראת ימי הקיץ וימי הנופש הבעל"ט לאור מצב העירובים ביישובים שהציבור נוסע אליהם שדרושים תיקונים רבים, ורק מעט נמצאים ברמה כשרה באמת והציבור אינו יודע, ומברר ברגע האחרון, והדברים מגיעים עד כדי חילול שבת רח"ל

נתאסף כולנו, כל אחד במקומו, לשמוע ללמוד וללמד את הלכות העירובים האקטואליים בזמנינו

בשבוע "פרשת שלח - פרשת המקושש"

אנו פונים בזאת לכל מי שביכולתו שיארגן וימסור שיעור, או יכניס את הנושא בתוך שיעור קבוע שיש לו ויתאמץ עכשיו להיות יחד איתנו במערכה הגדולה, לזכות את הרבים בידיעת ההלכה וקיום שמירת שבת וזיכה לברכת המזהירים על השבת - בניגוד לתלמידי חכמים

לאחר שקבעת זמן ומקום לשיעור, נא לעדכן אותנו במייל או בטלפון, ובעז"ה נפרסם מודעות על השיעורים שיתקבלו במערכת.

כל אחד זוכה לעצמו ולדורותיו

זיכוי הרבים עם הרבצת תורה בקלות!!!

מתן שכרה בצידה

בין כל מי שימסור שיעור ויעדכן במערכת של מוקד העירוב

תיערך הגרלה על מילגה בסך 500 ₪

עידכונים במייל או בטלפון הראשי 05484-83320 שולחה 6

האם הטלטול לאדם שהושב שיש עירוב נחשב "מתעסק"

מורנו הגר"א דינר שליט"א שאל את מורנו הגר"צ שליט"א האם מי שמטלטל במקומות אלו מחמת שסבור שיש עירוב, נחשב "מתעסק" שהוא פטור ממלאכה דאורייתא. מרן שליט"א אמר שזו שאלה ידועה ויש כמה ביאורים על כך, אבל מדברי הגמ' נראה לומר שאינו מתעסק, שהרי רב ושמואל אומרים שתינוק שנשבה לבין העכו"ם חייב חטאת, והשאלה

נפלה עטרת ראשינו מרן רה"י הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל

גדולה אבידותינו בהסתלקותו של מרן רשכבה"ג ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל, אשר העמיד דורות של תלמידים, ראשי ישיבות וכוללים, עם עשרות אלפי תלמידים, השוקדים על התורה יומם ולילה, כל אחד בדרך לימודו. גדלותו של מרן אינה נמדדת בדבר מסוים, אלא מכלול של האדם השלם.

בשנים האחרונות זכינו כמה פעמים לעשות עירוב מיוחד בשביל מרן רה"י, כאשר היה זקוק להגיע בימים נוראים להיכל הישיבה, והדרך היתה קשה לו, ולקחו אותו בכסא גלגלים, ובתקופת הקורונה שכזכור עשו למרן "קפסולה ניידת", כמין חדר מניילון על גלגלים, כדי שיעבור מהבית לישיבה עם בידוד מכל הקהל המסתופף, והיו צריכים להוליך את הקפסולה ברחוב, ביקש מרן שיעשו עירוב מיוחד רק לקטע הזה ברחוב ראב"ד, כדי שגם מה שאחרים מטלטלים אותו יהיה בצורה מהודרת, ולא סתם לסמך על מה שיש.

ולמדנו מכך על החשיבות של הקפדה על עירוב טוב, גם כשנותנים לאחרים לטלטל, וגם בעיר חרדית ק"ו כשמשפחות נוסעות לכל מיני מקומות פחות חזקים, ישובים דתיים או מעורבים, ושם העירוב ירד מאוד, אם בכלל כשר, בודאי צריך להימנע מלטלטל, ואף לגבי לתת לאחרים לטלטל צריך לדעת שגם זה לא תמיד מותר.

דאגתו של מרן בימי האחרונים לברכה שבידך על העירוב

דבר מיוחד מאוד ראינו אצלו גם בשבוע האחרון בחיי, כאשר בליל חג השבועות הוצרך להגיע אל בית החולים עקב מצבו המסוכן, ובבוקר פנה לסובבים אותו ואמר להם שיש לו בעיה עם העירוב תבשילין שעשה, כיון שבידך עליו על דעת להכין משהו לשבת, וכעת שאינו בבית יוצא שהוא לא יכין דבר לשבת, ומי שאינו מכין לשבת אסור לו לברך [כמ"ש בכף החיים, וכדמוכח מהמשנ"ב שדן לגבי מי שרק מדליק נר אולי אינו מברך על העירוב]. מיד דאגו שיביאו לו סיר עם מרק, והוא יערבב בו ויניחו את המרק על האש בשליחותו לצורך שבת. ובזה נחה דעתו של מרן רה"י.

[ויש לדון האם בכה"ג אם לא היה מבשל נמצאת ברכתו לבטלה, שהרי כשעשה את העירוב זה היה על מנת לבשל, והרי היה מעשה המתיר בשעתו. וכיוצא בזה יש לדון במי שהניח עירוב תחומין בדרך על מנת ללכת מחוץ לתחום, ולבסוף נשאר בעירו, האם הברכה לבטלה. וכידוע שיש גידון כזה גם במי שנטל ידיו לאכילת פת ולבסוף נמלך ולא אכל, שאינו נידון ככרחה לבטלה ע"פ הריטב"א, ואכמ"ל. ומ"מ לגבי עירוב חצרות משמע שעצם ההיתר הוא מצוה ולא רק אם משתמש בו, וכן מצינו גם בגמ' שמצוה לעשות עירוב גם למי שאינו מטלטל מחשש שמא אחרים יוציאו ויטלטלו, ומבואר שאפילו שלא ידוע שבאמת ישתמשו בעירוב מצוה לעשותו, ומשמע שגם יברך עליו. ויש לחקור טובא בחילוקים שבין סוגי התקנות בארבעת סוגי העירובים, עירוב חצרות, שיתופי מבואות, עירוב תחומין, ועירובי תבשילין. וצ"ע].

וראים מזה כמה דקדוק בהלכה היה לו, שאפילו במצב כזה ובגיל כזה, היה מרן עירני לקיום ההלכה אפילו בדבר שאנשים לא היו חוששים עליו, לשים לב לדין הברכה שבידך אתמול, ק"ו בדבר שיועדים עליו, בהלכות שאנו זוכרים שישנם, כמה יש להקפיד לקיימם בדקדוק כהלכה.

מרן הגר"צ ברגמן שליט"א, כשיש אש פורצים כדי לעצור אותה

בשבוע זה נכנסנו יחד עם מורנו הגר"א דינר שליט"א, למרן הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א, חבר מועצה גדולה, ה' יארץ ימי בבראות הצגנו למרן את הפעילות המתרחבת של מוקד העירוב, בפרט כעת לקראת "שבת עירובין" שימסור דרשות ברחבי הארץ לעורר על הזהירות בטלטול כשנוסעים למקומות שונים, וכן עוד מגוון כנסים וסיורים שיתקיימו א"ה בשבועות הקרובים. ומרן אמר שאין צורך לספר על כך, הוא מכיר את הדברים מקרוב, מכיר את הפעילות ואת הצורך הגדול לתקן את הדברים, הרי כל שבוע אתם מעוררים על כך בעלונים תיקוני עירובין, ובחיי זה חשוב מאוד.

דבר שלישי י"ל להתיר בצורה שהחוט עובר לאורך המכונית, כמו במקרה זה, ולא על רוחב המכונית, ביארנו בשיעורי העירובין שהצד הקדמי של מכונית אינו מחיצה, למרות שהמכונית בסה"כ גבוהה י" טפחים, כיון שיש כמו מדדגה באמצע המחיצה, מחמת שמכסה המנוע הוא בצורה מאוזנת [דהיינו פחות משיעור תל המתלקט], והמדדגה מחלקת בין שני חלקי המחיצה, ואין י" טפחים ברצף, כמו שכתב הרמ"א (סי' שנ"ח ס"ב) במחיצת קרפף שמבטלה ע"י ערימת חול עם מדדגה ברוחב ד" טפחים. וכן בצד האחורי, יש מכוניות שגם בצד האחורי יש מדדגה מחמת שהדלת אינה זקופה, וגם אם הדלת זקופה מצוי שיש תחת המכונית חלל ג' טפחים, וא"כ המכונית היא מחיצה תלויה ואינה מחיצה. [כאן המכונית הישנה היתה ללא אויר בגלגלים וממילא לא היה חלל תחתיה, אבל היה את המדדגה גם מאחורה שהיא פוסלת אותה ממחיצה].

כמה חלקים במכונית אינם מחיצה כשרה

ובדרך אגב למדנו שיש כמה אופנים שהמכונית אינה מחיצה כשרה. א. יש חלקים שאינם גבוהים י" טפחים, כגון הצדדים של המכונית בחלק הקדמי והאחורי. ב. בצד הקדמי ממש אי אפשר לצרף את החלק התחתון עם השימשה, כי יש מדדגה רחבה ד" טפחים במכסה המנוע שהוא לא משופע מספיק [שיעור תל המתלקט]. ויש מכוניות שהבעיה הזו קיימת גם בחלק האחורי. ד. יש צדדים שהמכונית גבוהה ג' טפחים והיא מחיצה תלויה, כגון בצד האחורי, ויש מכוניות שגם בשאר הצדדים. ד. אם החלון פתוח או שהשמשות מנופצות, ג"כ חסר בשיעור מחיצה. ה. יש להוסיף שההיתר של עומד מרובה על הפרוץ, הוא בעייתי מאוד במכונית, בעיקר מחמת שצריך שיהיה מכוון זה כנגד זה, ואכמ"ל.

לכן כדי להשתמש במכונית למחיצה, צריך להוסיף כל מיני דברים. קיבלנו תמונה מאדם שהתארח באיזה מקום והשתמש במכונית ובאמת השלים הרבה דברים, ראה בתמונה המצורפת, בצד האחורי הוסיף אבנים תחת קצה המכונית ובצד של הדלתות ג"כ הניח קרשים תחת שפת המכונית בקצה הקדמי לפני שמתחיל מכסה המנוע, העמיד משטח להשלים את הגובה. וגם בצד האחורי העמיד פח אשפה להמשיך ממנו את המחיצה. אכן כדי לעשות עירוב כשר באמת, יש צורך להשקיע.

גלגל גדול של צינורות השקיה תחת צוה"פ

בבדיקות שנעשו בעירובים בתקופה זו, התעוררה שאלה דומה לענין הנ"ל בצורת הפתח אחת היה מונח תחתיה גלגל גדול של צינורות השקיה, במצב שלא עתידים לפנות אותו לזמן ארוך. והנה יש כמה אפשרויות שלגלגל אין דין

מחיצה כלל ואז אין שאלה בכלל, כגון אם החוט עובר לאורך החלל שבאמצע, או על הקצה המעוגל שגבוהים ג' טפחים מהקרקע, אבל במקרה זה החוט עבר על הדופן של הגלגל במקום שהוא מונח בקרקע שנחשב מחיצה. האברך שהצטרף לראות את הבדיקה טען שיש בזה ענין של מחיצה תחת צורת הפתח, שמקפידים על כך בעירובים השכונתיים, א"כ ראוי לדחוף את הגלגל הצידה.

אבל הבדוק אמר לו שאין בזה בעיה, כיון שבדבר שצורתו ככלי ומונח באקראי, דאי שנידון כדבר זמני, גם אם עומד לתקופה יותר ארוכה. אלו דברים שאין להם שיעור ברור, ועיין.

התמודדות עם עבירות שפוגעות בעירובים

בין העבדות בתחזוקת העירובים, אנו צריכים להתמודד גם עבדות שידורג הכבישים והמדרכות שהעיריה עושה. יש מקומות שאפשר לראותם עם עובדי העיריה, אבל בהרבה מקומות זה מסובך, והתיקונים לא כ"כ גדולים, ועדיף לתקן בשקט. בכל מקרה לאחרים על העירובים יש הרבה עבודה. בתקופה זו מחליפים את לוחות המודעות בעיר בני ברק. וכבר באמצע השבוע זרמו למוקד הדעות מאנשים שראו שכמעט הורדו את העמוד של העירוב לפני שבת הגענו למקום, חיצקנו את העמוד והחזרנו את הלחץ, והכל עד לעבודה הבאה. זה חלקם של העוסקים במצוה בשבילנו. נעמוד לימינם לתומכם בכל דרך, ושיזכו לברכה בכל מעשי ידיהם.

הרי הוא בגדר אנוס. ויש כמה תשובות בזה, אבל אחד הפירושים הוא, שאם הוא היה מבקש את האמת, הוא היה מגיע אליה, לדעת שהוא יהיה וליהיה יש מצוות, וצריך לקיים אותם. כל מי שמבקש האמת יגיע לזה, ה' יעזור לו לדעת את זה, ממילא יש עליו תביעה, הוא לא אונס הוא חייב חטאת כשוגג.

בדברים האלה אדם צריך לברר, אדם צריך ללמוד ולבקש האמת, לא סתם לשמוע שיש עירוב בלי שום הסמכה ולחשוב שהוא מתעסק, הוא לא בירר נכון, הוא לא ביקש את האמת כל אדם חייב לברר שיש כשרות טובה, שבאמת ראוי לסמוך עליה, ואם זה לא מספיק טוב שלא יטלטל, הוא היה צריך לברר את זה!

השיעורים והידיעה בעירובין בזמנינו מפחיתה את התביעה

מורנו הגרי"א דינר שליט"א הוסיף ושאל, בכל זאת הרי יש שינוי במעשה שלו, שאם הרחוב הוא רשות היחיד, א"כ לקיחת החפץ לרחוב היא כמו להזיז בתוך הבית, וכעת שהרחוב ללא עירוב זה הוצאה מהבית, א"כ זה מוגדר מתעסק. אבל מרן שליט"א השיב שבדבר כזה יש עליו תביעה, היה לך לברר! לאור דברי מרן, התעוררנו להבין שהזכות לעורר את הציבור לדעת מהו עירוב, להבין מה הוא פועל, איך יוצרים "רשות היחיד", ובמה שונה עירוב קרוע או פסול מעירוב טוב, שזו מציאות אחרת של המקום, אולי יש בזה עצמו תועלת הלכתית למי שח"ו נכשל מחוסר בירור נכון. כי אילו לא היה ידוע או לא היה מברר כלל, היה עליו טענה שהיה צריך לברר ואינו יכול לטעון חשבת שזה אחרת, ואם לא היה ידוע איך העירוב פועל ויוצר ר"ה, לא היתה לו חשיבה של מציאות אחרת על הרחוב. אבל כעת שהוא יקרא בעלונים וישתתף בשיעורים וידע את ההלכות, א"כ כאשר כן בירר ובכל זאת לא היה טוב ח"ו, יהיה לו דין מתעסק, שלא עבר באיסור דאורייתא. א"כ זה מציל את הרבים מחומרת המכשול.

אבל יש לציין שכאמור יש עוד שיטות בגדר מתעסק בזה, וכתבנו ע"ז במק"א (בסוף חוברת "פתח העירוב" / דיני מומר), ונביא כאן רק את דברי מרן רה"י הגרי"א שטיינמן זצוק"ל, שהשינוי בין עירוב טוב לעירוב קרוע אינו מוגדר מציאות אחרת, אלא דין אחר, אם הרחוב הוא דין רשות הרבים, או דין רשות היחיד. ואינו דומה להתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר, שזה מעשה אחר בעצם החיתוך, או שהוא עוקר דבר מגידולו או מפצל דבר תלוש, לכן שם זה נחשב מתעסק. משא"כ בטלטול, מצד המעשה של האדם זה אותו מעשה, ש' לו כוונה להעביר מהבית לרחוב, ומה שהוא סבור שהחוט שלם ובמציאות הוא קרוע, זה לא שינוי במעשה שעושה, רק בדין של המעשה, לכן בזה אין הגדרת מתעסק, אלא שוגג שיש בו חטאת וניתן ל"ח לפלפל בזה טובא.

מכונית שבורה ונטושה ועומדת תחת אורך החוט

בתקופה האחרונה מוקד העירוב עשה תיקוני עירובים בכמה מתחמים של ישיבות לאחר שאברכים יקרים עוררו אותם לשים לב לבעיות שיש בעירוב של המתחם. במקומות אלו המתחם היה מחוץ לעירוב העירוני, והתיקון שבהם הוא קריטי להצלחת המשתמשים מחילול שבת.

באחד מהמתחמים שהיינו בשבוע האחרון, היה צריך לעשות צוה"פ שעוברת על מכונית הרוסה ונטושה, שנראה שעומדת כבר זמן רב, והתעוררה שאלה שהמכונית מקלקלת את צוה"פ, כיון שהיא מחיצה, ואולי אפילו רשות ממש, והיא מחלקת את הפתח ופוסלת אותו. אחד מהאברכים שהיו בשעת עשיית התיקון התפלל איך עושים את צוה"פ בצורה כזו, ולא מקפידים שלא יעבור על המכונית.

השבנו לו שבמקרה זה יש שני טעמים להתיר, דבר ראשון באמת כבר שאלנו את בעל המתחם האם המכונית אמורה להישאר שם לזמן ארוך, והוא אמר שעתידים להוציא אותה. וא"כ הרי זה כדבר זמני שאינו פוסל אף אם הוא מחיצה או רשות המחזקת ארבעים סאה, וכמו שלא חוששים למכונית שחונה בכביש תחת צוה"פ מחמת שהיא דבר זמני, כך גם במכונית זו, [והסברא ביארנו במק"א, שבדבר זמני ההגדרה שלו שאינו קובע צורה למקום, אלא כמונח בתוך המקום, לכן אינו מחלק את הפתח אלא הוא מונח בתוך הפתח]. אבל במקרה כזה יש להסתפק באופן שהיא כבר עומדת זמן רב, יתכן שכבר נחשבת קבועה, וכעת לא מספיק לחשוב עליה לפנותה, עד שיעשה מעשה או שיהיה עכ"פ זמן ברור. וצ"ע.

כמה אופנים שהמכונית אינה מחיצה רק עם השלמה

דבר שני ש"ל במקרה זה להתיר, כיון שאם נתבונן נשים לב שכאן המכונית אינה מחיצה, כיון שהשמשות של החלונות שבורות, והרי החור שבחלון השבור הוא יותר מג' טפחים שאין בו לבדו, א"כ אין גובה י" טפחים עד תחילת החלון, ואינה מחיצה כלל.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

דבר המערכת

כמובן שצריך ללמוד את ההלכות על בורין, אבל אחרי לימוד ההלכות צריך תדיר להזכיר לעצמנו: 'אני נכנס לבית הכנסת, אני נכנס לבית של הקב"ה, למקום שמיוחד לעבודת השם ויש בו השראת השכינה'. וכמו שרבונו זצוק"ל לימד אותנו, לשון ולשון, שוב ושוב, בלי להתבייש, עד שהדברים יטמעו ויבלעו בנפשותינו עמוק עמוק, בעזרת השם.

*****

דברי חיזוק ממרן זצ"ל בענין שמירת קדושת בית הכנסת:

כידוע בגזירות ת"ח ות"ט היו קהילות גדולי תורה שנהרגו ובהם גדולי הדור כמו רבי מיכל נעמרובער, והש"ך חיבר על זה קינה וסליחות, וקבע תענית ביום כ' סיון על הקדושים האלה. ובאותו הזמן היו עוסקים בתורה ממש בצורה מיוחדת, כפי שמתואר בקונטרס 'יוון מצולה' על התקופה ההיא, איך שהיה אצלם עסק התורה וכבוד התורה, והרבנים והתלמידים כולם היו עוסקי התורה בצורה יוצאת מן הכלל, ואף על פי כן היו הגזירות. והתוספות יום טוב שחי באותה תקופה חיפש ומצא כי הסיבה לגזירות היא מפני שמדברים בבית הכנסת באמצע התפילה ומפסיקים בדיבור בתפילה, וחיבר מי שברך מיוחד למי ששומר פיו ולשונו מלדבר באמצע התפילה, שיתברך בהרבה ברכות, כדי שהברכות האלה יתנו חיזוק להיזהר בזה.

והעתקתי לעצמי מתוך נוסח המי שברך, להביאו בפני הציבור כאן: מי שברך אבותינו וכו' הוא יברך את כל מי ששומר פיו ולשונו מלהפסיק בשום דיבור מברוך שאמר עד גמר התפילה, ובשעת קריאת ספר התורה שבציבור, אפילו בדברי תורה ואיזה דיבור, כל שכן בשיחת חולין וסיפורי שמועות. ע"כ. והיינו כי הוא ראה שזה מה שצריך לתקן, ותלה שמסתמא זו סיבת הגזירות, שהיו בעלי בתים משוחחים בשעת התפילה ובקריאת התורה, ואפילו בדברי תורה גם כן צריך תיקון שלא לדבר.

וגם שלא בשעת התפילה יש להיזהר מלדבר דברים בטלים בבית הכנסת, ובפרט במקום תורה שקדושתו גדולה יותר. ויש אנשים פשוטים שנוהרים שלא לדבר בביהכ"נ אפילו דברי חול שאינם דברים בטלים, ומדברים בביהכ"נ רק דברי תורה ותפילה, וכשצריכים לדבר דברי חול יוצאים מבית הכנסת. ובדאי זכות גדולה היא לכל מי שייזהר בזה, וכן מי שיכול להשפיע על אחרים להתחזק בזה, זוהי זכות של זיכוי הרבים. (שיחות אלול תשס"ח וחשון תשס"ט)

יהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה של מורנו ורבונו רבי ירחמיאל גרשון בן ר' צבי יהודה זכר צדיק וקדוש לברכה ושנוצח ללמוד ממעשיו וללכת בדרכיו.

ביאור הלכה

אתר את אמרת הלך אצל התורה וכאן אתה אומר מוליכים את הספר תורה אצלן, אלא ע"י שהם בני אדם גדולים התורה מתעלית על ידם, ואלמא דאין ליקח ספר תורה ממקומו.

ויל"ע להאי דינא דמצינו בב' מקומות שהיו מטלטלים ספר תורה לקריאה, א. בגמ' בסוטה לט: (והובא בטור ס' קלח), אמר ר' תנחום אמר ריב"ל אין שליח ציבור רשאי להפשיט את התיבה בציבור מפני כבוד הציבור, ופירש"י כל זמן שהציבור בביהכ"נ שהיה דרכם להביא ס"ת מבית אחר שמשתמר בו לבית הכנסת ופורסין בגדים נאים סביב התיבה ומניחים אותה בתוכה וכשיצאים משם ונוטלים הס"ת להוליכו לבית המשתמר וכו', ואלמא דמותר להביא ס"ת ממקום למקום לצורך קריאה, וצ"ב. ב. יל"ע מסוגיית הגמ' עירובין פו: וסוכה טז: דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה מבעוד יום, למחר פרסו סדין על העמודים והביאו ס"ת וקראו בו וכו' ואלמא דמותר להעביר ס"ת לצורך קריאת התורה וצ"ב.

ומהמטה אפרים ס' תקפ"ד סעי' ד' נראה דכל האי דינא דאסור ליקח ספר תורה, הוא לבית האסורים דוקא, דהוא מקום מבזוה, וא"א להניחה שם אחר הקריאה, ונמצא דליקח הספר תורה ממקום מכובד למקום מבזוה, אבל כל שלוקחה למקום שיכול להניחה שם אחר הקריאה אין בזה איסור, ולפ"ד א"ש דדין השר"ע הוא דוקא לבית האסורים אבל לשאר מקומות מותר ליקח.

ובתשו' הר צבי (אור"ח, ע"א), הביא מחכם אחד דכל האי דינא הוא בס"ת של ביהכ"נ דאין להוציאו למקום אחר, אבל ס"ת שמקומו בבית, ורוצה להוציאו

תורה תורה חגרי שק, התפלשי באפרים, על תופשי משוטייך וחובלייך, מחזיקי בידך ומוסרייך. לו יאי למספד, לו יאי למבכי, על מרן רבן של כל בני הגולה צוק"ל, שהלך למנוחות ואותנו עזב לאנחות.

אמרו חז"ל: "שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו!" נורא נוראות! שריפת בית אלקינו, בית חיינו, הצרה הגדולה ביותר שהיתה בעולם, ומיתת צדיקים שקולה לה!

עוד אמרו חז"ל: "כשם שפרה אדומה מכפרת כך מיתת צדיקים מכפרת". והדברים טעונים ביאור, אם מיתת צדיקים היא צרה כל כך גדולה, איך ניתן להבין שיש בזה תועלת כל כך גדולה של כפרה כפרה אדומה?

אלא – כך אמר הגאון רבי אריה לייב שפירא שליט"א בשם אחד מבעלי המוסר בהספד על רבונו זצוק"ל – הכל תלוי בנו! אנחנו יכולים לקבוע אם מיתת הצדיק תהיה צרה ח"ו כשריפת בית אלקינו או שהיא תהיה כפרה כמו פרה אדומה! ובמה זה תלוי?

אם נשתדל ללכת בדרכים שהצדיק דבק בהם, נשתדל ללמוד ממעשיו ולהיטיב מעשינו, בזה אנו זוכים ומזכים את כל ישראל בכפרה גדולה! ומי לא יודע כמה רבונו זצוק"ל השתדל כל ימיו להתחזק בעבודת השם! כמה רבונו זצוק"ל החזיר שצריך תמיד להתחזק, ואם אדם לא מתחזק הוא נחלש.

*****

במה דברים אמורים? הרי כולנו יודעים כמה העניין של 'קדושת בית הכנסת' הוא אך ורק עניין של חיזוק! ותו לא מיד. אין יהודי בעולם שחושב שמותר לעשות דברי שחוק והיתול בבית הכנסת! כל אחד מבין ש'בית-הכנסת' הוא מקום שראוי לכבד אותו בכל מיני כבוד שרק יש בדינו. אלא מה?

זה 'בורח' לנו מהראש. אנחנו טרודים בענייני העולם, וכמובן, הכל בדברים שמוטל עלינו לעשות, ו'שוכחים' את העניין. כל מה שמוטל עלינו לעשות בעניין הזה של 'קדושת-בית-הכנסת' הוא רק להתחזק!

הוצאת ספר תורה לקריאות מנינים נוספים שבביהכ"נ וחוצה לו

איתא בשו"ע ס' קל"ה סעי' י"ד בני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאים אצלם ספר תורה אפילו ברה"י ויכ"פ, וברמ"א והיינו דוקא בשעת קריאה בלבד, אבל אם מכינים לו ספר תורה יום או יומיים קודם מותר, ואם הוא אדם חשוב בכל ענין שרי ע"כ. למדנו דהוצאת ספר תורה לצורך קריאת התורה בלבד, ואחר הקריאה מחזירה למקומה אסור.

והאי דינא דאסור להוציא ספר תורה ממקומו, הוא איסור הוצאת ס"ת באופן ארעי ממקומו, וע"ע בס' תרס"ט סעי' א' נהגו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות וכו' ובמשנ"ב ס"ק ט' כתב דאם יש בביהכ"נ זה רק ספרי תורה מועטים, אין להביא ספרי תורה מביהכ"נ אחרת, ויש מי שמתיר כי אף שבכל השנה אין להביא ס"ת דרך ארעי רק לקביעות אבל בשמחת תורה אפילו דרך ארעי שרי, עכ"ל.

וע"ע בדעת קדושים י"ד ס' רפ"ב סק"א שכתב, לטלטל ס"ת לחוץ לראות נגד השמש אם אין פיסול באות יש לומר שמותר כיון שהוא בשביל הכשר שלה, ואף שלא יעמידנה שם בקבע ומ"מ לא ראיתי הכרע להקל וצ"ע, עכ"ל. ומבואר מיהא מדבריו, דכל שיש טעות ופסול בספר תורה, צריך להביא מגיה לתקנו בבית הכנסת ולא להוציאו מביהכ"נ, ובמקדש מעט שם סק"ב כתב דכיון שהוא צורך צדקה הספר תורה מותר, והיינו משום שהוא צורך הס"ת, ודוקא כל שמטלטלו שלא לצורך הספר תורה אסור.

והנה מקור האי דינא הובא בב"י שם, והוא מהירושלמי יומא פ"ז ה"א, 'בכל

לביהכ"נ מותר להוציא, ומינה דה"ה מביהכ"נ לביהכ"נ מותר, עיי"ש. ולדבריו הוא ה"ל בקדושת המקום, דכל שנקבע מקומו בביהכ"נ לאו כל כמינה להורידו ממקום המקודש לו, אבל כל שהוא בבית מותר להוציא ממקום למקום. ואולם מלשון הירושלמי משמע דהוא מדין קדושת הס"ת, ולא תליא בזה שהמקום שנלקח לשם הוא מקום בזיון, (וכן מוכח במשנ"ב בה"ל שמחת תורה, ובדעת קדושים הנ"ל) וכן נמי דלא תליא במה שהספר תורה עמד דוקא במקום בית הכנסת דוקא, אלא דהוא הדין בקדושת הספר תורה דיש לילך אצלו ולא להוציא ממקומו, והדרא קושיא לדוכתא.

והנה עיין בביה"ל ד"ה אין מביאים, דהקשה לו דמה הראייה מהירושלמי דאין ליקח ספר תורה, דהירושלמי מיידי כשאפשר לילך למקום שהס"ת מונחת שם, ולכן הוא זלזול כשמולכים הס"ת אצלם, משא"כ כשאנוסים ורוצים לקיים מצות קריאת התורה למה לא נביאם אליהם כיון שהם אינם יכולים לילך אחריה, והסיק לדינא (וכן כתב הא"ר) דהא דאין מוציאים ספר תורה לחבוש בבית האסורים מיידי דוקא שהוא צורך יחיד, אבל כל שעשרה בבית האסורים כיון שחל עליהם מצות קריאת התורה והם אינם יכולים לבוא אצל הס"ת, מותר להוציא את הספר תורה ולהביא אליהם (וביאר בסברא, דכל שחייבים בקריאת התורה אין זה זילותא להביא אצלם הספר תורה, משא"כ יחיד יש לומר דלא חל עליו כלל חובת קריאה, וממילא אין זה צורך הס"ת ולפ"ד נראה

דבפרשת זכור אפילו לצורך יחיד מותר להוציא וכ"כ במשנ"ב ס"ק מ"ו, דיש חולקים ע"ד המחבר וס"ל דכיון דחבושים בבית הסוהר והם אנוסים מותר להביא ס"ת אצלם ובפר' זכור שהוא דאורייתא בודאי יש להקל ואפשר דה"ה פרשת פרה. ולהביה"ל מיושב מסוגיות הנ"ל דיש לומר דלא יכלו לבוא אצל הספר תורה לקרוא ובכה"ג מותר להוציא ספר תורה, דהוא כבוד הספר תורה שמהדרים לקרוא אחריה, מיהו כל זה כל שמחוייבים בקריאה ואי אפשר להם לבוא, וכגון בזמן הקורונה שא"א לבוא לבית הכנסת לקריאת התורה, אזי מותר להוציא מביהכ"נ ספר תורה לצורך קריאת רבים, אפילו באופן שמוציאה לקריאה ומחזירה תיכף אחר הקריאה וכדו', אבל כל שאפילו יש עשרה שרוצים לקרוא קריאה שאינה מחוייבת, כמו קריאת הושע"ר אזי אסור להוציא, וכמו הוצאת ס"ת לצורך ריבוי קריאות בשמחת תורה, בזה חשיב הוצאה לצורך ארעי מאחר ואינו קריאה המחוייבת והיה לדון בו איסור, ומ"מ לדינא בשמחת תורה יש להתיר מסברת המשנ"ב בס' תרס"ט דבשמחת תורה יש להתיר אפילו לצורך ארעי. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ בישיבת הרב מן ההר]

ומ"ר הגרמ"מ לובין שליט"א הוסיף: דהגרא"א במעשה רב החמיר מאוד בטלטול ס"ת אפילו מחדר לחבירו, וא"כ ה"ה ג"כ לבית שני של ביהמ"ד.

קוראים כותבים

ימ"ש, לא באותה כמות של שש מיליון אבל מאות אלפים [כמחצית מעם ישראל! עם ישראל היה באותה תקופה הרבה יותר קטן]. מדוע? על מה הרעה הזאת הרי אין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שמכריזין עליו מלמעלה. מדוע דם יהודי נשפך כמים? אז התוספות יר"ט (שעשה חיבור על המשניות) עשה שאלת חלום שיגלו לו מן השמים על מה הקב"ה שלח את הקוואקים להרוג ולשרוף יהודים, וגילו לו מן השמים שזה בגלל שמדברים בבית הכנסת!!! ואז הוא הוציא את ה"מי שברך" למי שלא מדבר בבית הכנסת.

היטלר ימ"ש הרג בשואה בעיקר אשכנזים ולא ספרדים, אומר האמרי אמת זצ"ל מגור שהספרדים ניצלו בזכות שהם שמרו על קדושת בית הכנסת. יש עדות שעמדו יהודים בתחנת רכבת לאושוויץ ופתאום באה אשה אחת, הם לא ראו מאין באה ולא יודעים לאן היא נעלמה. והיא אמרה: אתם יודעים למה שורפים אתכם? כי אתם מדברים בבית הכנסת!!! והיא נעלמה.

שלושה סיפורים החוזרים על עצמם עם אותה נקודה, דיבורים בבית הכנסת!!! ואצלנו יש מגיפה!!! המחלה הזאת... אני לא רוצה להפחיד את הציבור. אני רוצה להגיד לכם איזה מספרים יש יום יום, כמה אנשים רח"ל מקבלים את המחלה. מגיפה!!! מה עושים בשביל זה??? מה אתה עושה בשביל זה??? יש אנשים שאומרים לי: היום אין לנו נביאים שיגלו לנו מה אנו צריכים לתקן... הנה אני מביא לכם נביא, נביא ירמיהו שנגלה לפני מאתיים שנה, הנה אני מביא לכם תשובה מן השמים של התוספות יר"ט שיגלו לו מן השמים שהצרות הן בגלל שמדברים בבית הכנסת!!! כאלו צרות כאלה אסונות כל יום...! כמה אלמנות כמה יתומים...

יש דיון במשנה ברורה, האם לת"ח מותר לאכול בבית הכנסת כדי שלא יהיה ביטול תורה, אומר המ"ב: אבל שיחה בטילה, אטו ת"ח לא מזהירים על מורא מקדש? **שיחה בטילה בבית הכנסת וודאי שאסור!** כתוב בספרים שכל הדברים שהשטן מקטרג על עם ישראל הקב"ה משתיק אותו ומראה שעם ישראל יותר טובים מכולם. ורק בדבר אחד הקב"ה לא יכול להשתק את השטן ח"ו ומהו? כשהוא מקטרג על עם ישראל שהם מדברים בבית הכנסת כשבבתי תיפלותם של הגויים לא מדברים, שותקים!!!

בואו נעשה משהו לכבוד שמים, הצרות הם נורא ואיום!!! הבאתי לכם ירמיהו הנביא, ותשובה מן השמים לתו"ט. יש משהו יותר מזה? והאשה הזאת בשואה זה גם משהו לא פשוט, זה גם שלח...

אני שואל אנשים: סליחה, אתה אולי יכול להגיד לי איזה הבדל שאתה מרגיש בין בית המדרש הזה לסלון שלך, האם אתה מרגיש איזושהי הבדל בין בית המדרש למטבח שלך??? מה שאתה מדבר שם אתה מדבר כאן, ומה שאתה צוחק שם אתה צוחק כאן??? איזה הבדל יש בין הסלון שלך, המטבח שלך, לבית הכנסת??? "ויהי להם למקדש מעט" אומרת הגמרא: אלו הן בתי כנסיות ובתי מדרשות. אין לנו את בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו. אבל עד אז, זה בית ה'!!! זה בית ה'!!!

סיפור השבוע

לדבר בתפילה, נישאתי לשוחח עימו, והוא סיפר לי שקיבל על עצמו להקפיד הקפדה יתירה על ניקיון בית הכנסת, בכל יום כשהוא מגיע לבית הכנסת הוא בודק האם הרצפה נקייה למשעי. אם נמצא לכלוך כלשהו הוא אוסף ומרים ואומר: "ריבוננו של עולם אני מבקש ממך, שכמו שאני דואג שבינת יהיה נקי, כך אתה תשמור על בתי וילדי שהיו קדושים וטהורים מלאים יראת שמים ועמלים בתורה".

מספר הרב גרינוולד שליט"א, בבית כנסת של חסידות גדולה בארה"ב התפללו כמה אחים שכולם אברכים בעלי מעלה, תלמידי חכמים גדולים ויראי שמים. יום אחד הזדמן לי לפגוש את אביהם של האחים הגדולים הללו, והופתעתי - הוא נראה אדם מודרני, די רחוק מרוחניות... התפלאתי במה זכה אותו אדם לבנים גדולים כל כך.

שאלתי הודותיו והתברר לי שהוא מהמתפללים החותמים על התחיבות שלא

כניסת שבת ב"ב 7:24

יציאת שבת ב"ב 8:29

פרשת שלח

גיליון 55

שנה ב'

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

חטא המרגלים ומעלת הציצית

פרקי אבות

"כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ"

הק' הקדושות יו"ט (בלק) הא שכן מצוה בהאי עלמא ליכא?
ותירץ שאמנם על המצוות עצמם אין שכן בעולם הזה, אבל
כאן על עצם קבלת העול שמקבל אדם על עצמו עול תורה, שזהו
כהכנה למצוה (שהרי על לא נאמר ציווי על זה) - שפיר מגיע
שכן בעולם הזה.

הח"ח מדייק את לשון המשנה **"מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ"**, ולא כתוב המקבל על עצמו **לא נותנים לו עול דרך ארץ**.
וביאר שאפי' אדם שכבר יש עליו עול מלכות ועול דרך ארץ
ויש לו מפריעים המונעים ממנו לעסוק בתורה אעפ"כ אם מקבל
עליו עול תורה מעבירין ומסלקין ממנו את הטרדות הללו בשביל
שיוכל לעסוק בתורה בהשקט ושלוח.

הרב מפונבוז' ביאר שלכל מדינה ידידותית יש שגרירות שבה
חלים החוקים של אותה מדינה, ובשגרירות ארה"ב השוטרים אמריקאים...

כך גם בעולם הזה יש חוקי טבע שכוללים את הטרדות היום יומיות ועול דרך ארץ, אך מי שמקבל על עצמו עול תורה בונה לעצמו שגרירות של הקב"ה בעוה"ז שבה אין את חוקי העולם הזה.

האדם בשכלו הישר רוצה לעשות רצון ה' ורק היצה"ר מפתהו

"וישכימו בבוקר ויעלו אל ראש ההר ויאמרו הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו" (יד, מ)

יש להבין מה נשתנה אצלם שעד עכשיו בכו ורצו לשוב מצרימה, ועתה התהפכו והלכו להילחם במסירות נפש להכנס לארץ? ומדוע מתחילה כ"כ לא רצו להיכנס?

ביאר הסבא מקעלם שכשיש ציווי על האדם, קשה עליו מאד לעשות את הדבר, וכשאין לו מצוה לעשות, אז נקל לו המעשה מאד. ולכן כל זמן שהיתה להם מצוה להכנס לארץ ישראל, פיתה אותם היצר הרע שלא ילכו ובכו ונתרעמו על זה שיצאו ממצרים, וברגע שביטל הקב"ה את המצוה שלהם להכנס לארץ, שוב בטל היצה"ר ואז חזרו לשכל הישר והבינו שהארץ היא המקום הטוב ביותר, **ללמדינו שכל פיתוי היצר הרע הם דימיון.**

מדוע שקולה מצות ציצית כנגד כל המצוות**"ועשו להם ציצית"**

חז"ל אומרים ששקולה מצות ציצית כנגד כל המצוות כולן וכל המקיים את מצות ציצית, כאילו קיים כל התורה כולה (מדרש). וכל כך למה?
מבאר ה"פנים יפות" כאשר אדם לובש ציצית אף על פי שאינו מחויב בדבר - שהרי אם אינו לובש בגד שיש בו ד' כנפות פטור מציצית - חזקה עליו שיקיים גם שאר מצוות, ואפילו את המצוות שאין כל אדם יכול לקיימן, דמאחר שאפילו מה שאינו מחויב מקיים, א"כ דאי ששאר מצוות לו היה יכול היה מקיים אותן. לכן נחשב כאילו קיים כל התורה כולה.

היאך יכלו המרגלים ללמוד ממרים שדיברה בגדול הנביאים "שלח לך אנשים"

וכתב רש"י למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדיברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. והנה אמרו חז"ל בערכין טו,א "תניא אר"א בן פרטא, בא וראה כמה גדול כח של לשון הרע. מנולן? ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה."

לפ"ז תמוה כיצד המרגלים יכלו ללמוד ממעשה מרים שיש איסור להוציא דיבה על הארץ, והרי מרים הוציאה דיבה על משה רבינו גדול הנביאים ובדין לקתה, ואיך ילמדו מכך לא לדבר על עצים ואבנים?

מבאר בספר אפריון (לבעל הקצש"ע) שבאיסור לשון הרע יש שני חלקים, **בין אדם לחבירו** שגורם לו נזק וצער, **ובין אדם למקום** שמוציא דיבה ומגנה מעשי השי"ת כדרך שאמר אליהו הנביא לראב"ש "לך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכווער כלי זה שעשית". לפי"ז מובן שאצל משה רבינו העניו מכל אדם כלל לא חש צער כשדיברו עליו לה"ה, וא"כ לא הוה אלא בין אדם למקום וכאילו דיברה על עצים ואבנים. לכן היה למרגלים ללמוד מוסר ממרים שאסור לדבר גם על עצים ואבנים.

מה התביעה על המרגלים הרי סיפרו את מה שראו

המפרשים שואלים מה היתה התביעה על המרגלים במה שאמרו "ארץ אוכלת יושביה" הרי בכל מקום שעברו ראו קוברי מותים (רש"י), ופירותיה משונים וכו' ואמנם אנו יודעים את דברי חז"ל שהקב"ה עשה כן לטובה, אבל כיצד הם יעלו על דעתם דבר זה?

ביאר הגה"צ רבי דן סגל שליט"א ע"פ משל, לו יצויר שנראה בשבת ברחוב יפו שני יהודים שסטו וירדו מדרך התורה והמצוות עם לבוש רחובי וכו' ולפתע עובר לידם רכב והם נעלמים, אנו בודאי נסיק מכך שהם מחללי שבת. אבל אם היה שם החפץ חיים או החזון איש והיה עובר רכב והם היו נעלמים, היינו בודאי אומרים את כל הסברות העקומות והלא שכיחות כיצד נעלמו, ובלבד שלא נעלה בדעתנו שחיללו שבת, משום שבמקרה זה כל הסברות העקומות יותר ישרות מלומר שחיללו שבת. כך גם המרגלים שראו במצרים את יד ה' בעשרת המכות ובקריעת ים סוף, וכל הנהגת ה' במדבר, ירידת המן, הענן וכו' א"כ כל הסברות העקומות ביותר על מה שראו בארץ ישראל הם יותר ישרות מלומר שהקב"ה מביאנו אל ארץ אוכלת יושביה."

מדוע נענשו המרגלים על עצם הליכתם לארץ ישראל

בעונשם של המרגלים נאמר **"במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום, יום לשנה יום לשנה תשא את עונותיכם ארבעים שנה"**. ולכאורה תמוה וכי הליכתם בארץ היה העוון שנענשו עליו, והלא עוונם היה מה שהוציאו דיבת הארץ ומדוע נענשו כנגד זמן הליכתם?

הח"ח בשמה"ל (כלל ב' סעיף י"ב בהגהה) כתב בשם השל"ה שהתורה ציוותה "לא תלך רכיל" להורות שגם על ההליכה יש איסור מלבד עיון הרכילות והלשון הרע בעצמם. לפ"ז מבאר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל ("שיחות מוסר") שמכיון שהליכתם היתה עם מחשבה רעה שהביאם לידי לשון הרע במה שראו ושמעו, הליכה של ארבעים יום במצב כזה היא החטא, לכן נענשו כנגד הימים שתרזו ולא כנגד שיעור הזמן שדיברו והוציאו דיבת הארץ.

בענין המצוה בעשיית הציצית וזמן קיום מצותה

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית... וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשייתם אותם" (ט"ו, ל"ה)

א. אם יש מצוה בהטלת ציצית בבגד

הנצי"ב ב"העמק שאלה" (שאלתא קס"ט ס"א) כתב לבאר את דברי השאלתא שכתב וז"ל "דמחייבין דבית ישראל למעבד מטללתא ומיתב בה שבעה יומי דכתיב 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים', דאע"ג דעיקר מצות סוכה היא הישיבה והעשיה אינה אלא הכשר והכנה למצוה, מ"מ כל שההכנה כתובה בתורה יש בה מצוה כעשיית סוכה דכתיב 'חג הסוכות תעשה לך' ועשיית ציצית דכתיב 'ועשו להם ציצית' גדילים תעשה לך".

הו"כ כן מהא דתנן במכות (ח) "ואשר יבוא את רעהו ביער" מה יער רשות אף כל רשות. והקשה ההוא מרבנן לרבא ממאי דבחיטבת עצים דרשות קאי, דילמא בחיטבת עצים דסוכה הוא? א"ל רבא כיון שאם מצא חטוב אינו חוטב השתא נמי לאו מצוה, ופרש"י כי לא מצא חטובה אין החטיבה מצוה אלא עשיית הסוכה.

הרי שרש"י חילק בין חטיבת העצים לגוף מעשה עשיית הסוכה, דעשיית הסוכה מייחסת מצוה משום דעשיית הסוכה כתיב בתורה "חג הסוכות תעשה לך".

לפי"ז כתב לבאר את הגמ' במנחות (מב) דרב אדא בר אבהו רמי חוטי ומברך לעשות ציצית, ומקשינן עליה מתפילין וסוכה שאין מברכין, ומסקינן דאין מברכין אלא על מצוה שנגמרה עשייתה. ולכאורה קשה היאך ס"ד דא"ב א"א ס"ל שצריך לברך על כל ההכנות ומכשירי מצוות, א"כ היה לו לברך גם על טווית ציצית וכדומה? ותו מדוע הקשה הש"ס רק מעשיית סוכה ולא מעשיית לולב ושופר? אלא ודאי שלא עלה על הדעת לברך אלא על הכנה שנכתבה בתורה כעשיית ציצית וסוכה.

אם יש מצוה בו יותר מבשלוחו בעשיית הציצית

הנפק"מ בזה היא דמכיון שעשיית הציצית בבגד חשיב מצוה, אית ביה האי דינא דמצוה בו יותר מבשלוחו.

וכן מצינו בשו"ע (או"ח סימן ת"ס סעיף ב') שהרא"ש היה משתדל במצות מצוה ועומד על עשייתה ומזרז העוסקים בה ומסייע בעריכתן, וכן ראוי לכל אדם לעשות.

וכתב **המ"ב** (בס"ק ה') דטעמא משום דמצוה בו יותר מבשלוחו, ובאפיית המצות כתיב "ושמרתם את המצות" וכיון שההכנה כתובה בתורה אית בה מצוה ומצוה בו יותר מבשלוחו. וכ"כ הפמ"ג סימן תרכ"ה א"א ס"ק א' גבי עשית סוכה שמצוה בו יותר.

מצות ציצית היא הטלת הציציות בבגד ולא הלבשה

ונראה דהמצוה בעשיית הציצית ל"ה רק הכשר והכנה למצוה שנכתבה בתורה, אלא חלק מגופה דמצוה.

דהנה **ה"מרדכי"** (הלכות קטנות סימן תתקמ"ד שהובא להלכה באו"ח סימן י"ג סעיף ג') כתב שמדאורייתא אין איסור ללבוש בגד של ד' כנפות בלא ציצית בשבת, דלא אמרה תורה "לא תלבש בגד בלא ציצית", אלא שכשמתעטף בה מחוייב להטיל בה ציצית, וכיון שבשבת אין יכול להטיל בו ציצית ל"ח מבטל מ"ע.

בשו"ת חת"ס (יור"ד סו"ס רע"א) כתב ביאור מחודש ביותר בדברי ה"מרדכי" וז"ל "נ"ל דס"ל למרדכי דמ"ע של ציצית אינו אלא להטיל בו ציצית כשילבשו, ולכן לא כתיב "לא תלבש בגד בלא ציצית", וא"כ המצוה על כל אחד שיעשה הוא או שלוחו הציצית. ולא דמי לסוכה דכתיב "בסוכות תשבו" ואין העשיה מהמצוה, והא דכתיב "חג הסוכות תעשה לך" העשיה קאי אחג ולא אסוכה עיי"ש.

לדבריו כתב ב"תשובות ונהגות" (ח"ה סימן א' ס"ק ה') ראוי להזהר ולהדר שלא לקנות טלית שכבר הטילו בה ציצית, דאז מפסיד את המצוה להטיל בה הציצית.

הפמ"ג (בסימן י"ח מ"ז ס"ק א') דן בכסות יום לדעת הרמב"ם אם מותר להטיל בה ציצית כלילה, וכתב שנראה דכשר ול"ח תעשה ולא מן העשוי.

בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סימן ע"ד) תמה על הפמ"ג מה מקום יש לדון בזה, דמאי שנא מהעושה סוכתו קודם החג שאע"פ שלא הגיע זמן חיוב המצוה מ"מ פשוט שהסוכה כשרה ואין בה משום תולמ"ה, וכ"כ ב"תהלה לדוד" שם סעיף א' דדמי לעושה סוכה קודם החג דכשרה! ונראה דלפמ"ש"כ החת"ס בביאור ה"מרדכי" שהציציות במצות ציצית היא הטלת הציצית בבגד א"כ הוי חלק מגוף המצוה, ובזה יש מקום לדון אי איכא פסול של תולמ"ה כשעשאה קודם זמן החיוב, משא"כ עשיית הסוכה שאינה אלא הכנה למצוה בזה פשיטא דליכא פסול תולמ"ה בעשיית הסוכה קודם זמן החיוב.

ב. אם זמן ציצית תלוי במציאות דיום או בראיה

מדכתיב "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה'" לפינן במנחות (מג): "כיון שנתייבב במצוה זו נתחייב בכל המצוות", ופרש"י כשנתייבב במצוה זו שהאיר היום נתחייב בכל המצוות, דרוב המצוות נוהגות ביום. ויל"ע האם הלוכש ציצית בבין השמשות יכול לברך עליה אע"ג דהוי ספק לילה?

המג"א (באו"ח סימן י"ח ס"ק ד') כתב שלדעת הרמ"א שנוהגין שאפשר לברך מעלות השחר, א"כ יכול גם לברך על הציצית עד צאת הכוכבים.

תמחו עליו ה"אליה רבא" והגרע"א הרי כיון שביה"ש הוי ספק יום ספק לילה וא"כ איך יברך, דהא לא דמי לעלות השחר שהוא ודאי יום? וכתבו ליישב שמברך מטעם דהוי ספק ספקא, ספק יום ספק לילה, וספק נוסף אם כסות יום חייב כלילה (ע' מ"ב סימן רט"ו ס"ק כ', ויש לחלק).

עוד תירצו (הובא במ"ב ס"ק ז') שלדעת המרדכי כיון שממעטין ציצית כלילה מקרא ד"וראיתם אותו", א"כ הכל תלוי בראיה ולא במציאות דיום ולכן זמן ציצית עד צה"ל. ואף שרק רואים קצת, מ"מ מועיל מקצת כמו שמועילה הראיה מזמן שיכיר בין תכלת ללבן.

מצות ציצית מ"ע שהזמן גרמא

לתירוצם שמצות ציצית לא תלויה ביום או לילה אלא בראיה, תמחו מדוע חשיבא ציצית מ"ע שהז"ג כמבואר בגמ' מנחות דף מ"ג א' ולהדיא בתד"ה "דכתיב" יבמות דף ד' א', הרי האחרונים (רע"א וטו"א) כתבו להוכיח שכל מצוה שאין לה זמן מצד עצמה אלא תלויה בדבר אחר ל"ח מעשז"ג וציצית תלי בראיה?

ושמא המג"א אזיל לשיטתו בסימן תכ"ו שכתב שנשים פטורות מברכת הלבנה, משום דהוי מעשז"ג.

תמה עליו ה"חכמת שלמה" דכיון דאין מניעת הברכה מכח הזמן אלא רק משום שהלבנה החלה להתקטן ושוב אינה בחידושה וממילא אין על מה לברך, אי"ז נחשב למעשז"ג?

ונראה דמוכח דהמג"א לא סבר לה ליסוד האחרונים הנ"ל אלא כמש"כ להוכיח ה"דברי יחזקאל" (בסימן מ"ה ס"ק ג') מתד"ה "הקבלות" קידושין דף ל"ו א', שגם מ"ע שתלויה בזמן מחמת סיבה צדדית שלא מחמת הזמן עצמו, חשיב מ"ע שהזמן ג.

ג. קיבל ע"ע שבת אם יכול לברך על הציצית

הרמ"א בסימן י"ח סעיף א' כתב דאחר תפילת ערבית אע"פ שעדיין יום הוא אין לברך על הציצית, וב"תרו"מ הדשן", (פסקים סימן קכ"א) כתב שהטעם הוא שמכיון שהתפלל ערבית עשאה כלילה ותרי קולי לא עבדינן.

לפ"ז היה נראה דה"ה אם קיבל עליו שבת עשאה כלילה ומחזי כתרת דסתרי, וכך נקט הגר"ח קניבסקי זצוק"ל ב"דעת נוטה" (הלכות ציצית תשובה תרל"ה). וכע"ז מצינו ברמ"א (יור"ד סימן קצ"ו סעיף א') עיי"ש.

להשתתפות בהוצאות העלון - 0548419094

לרשימת התפוצה של הגיליון ניתן לשלוח מייל mg036198046@gmail.com

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלבד ע"י אדר ב' תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

שלח – תשפ"ג

ויתורו. ואנו יודעים וכואבים עד היום את התוצאה, את מה שיצא מכך.

ובסוף הפרשה כתוב "ולא תתורו". מי יודע מה יוצא ומה התוצאות של מי שכן תר...

והוסיף נכד ר' שולם: העובדה דלעיל מתחברת היטב עם דרשה של ר' שלום שבדרון בלונדון לפני כארבעים וחמש שנה, עליה סיפר תלמיד חכם (אשתקד) ל"תחת השיחים":

רבי שלום שבדרון זצ"ל התארח בעירנו בשב"ק פרשת שלח. בערב שבת נתלו מודעות בבתי הכנסת בלונדון על דרשת המגיד מירושלים עיה"ק הנושא: "פרשת השבוע והמרגלים של זמננו"...

סקרנות רבתי רחשה בקהל, היו שנבהלו, האם ר' שלום מתכוון לצאת בגלוי נגד המזרחי, כדרכו, והאם ידבר בחריפות נגד מדינת ישראל כי ד' הטובה עליו, האם הוא מבקש לייצא אלינו ללונדון את המלחמות של ארץ ישראל נגד המזרחי (בלונדון ביקשו שקט). חששו מתגובות נגד של המזרחי - בימים ההם, כחמש עשרה שנה

בלבד אחרי קום מדינת ישראל.

והיה ליל שבת. הדרשה החלה בבית הכנסת מלא מפה לפה. ר' שלום דיבר על המרגלים של אז שאינם בעולם ועל האנשים הללו שחטאו בחטאים כואבים של דור דעה, דור המדבר. ועל עונשם.

האם כיום יש מרגלים? מי המרגלים שנותרו גם לדורנו? הכל כתוב בפרשה - השיב ר' שלום. ואלו דברי רש"י המפורשים "והיה לבם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ד' ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם" פירש רש"י "כמו מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף. מסרסרים לו את העבירות, העין רואה, והלב חומד והגוף עושה את העבירות".

הנה הם המרגלים של זמננו שיש להישמר מהם. יש להדוף אותם. אל תתנו להם לרגל לבם את החיים! המרגלים הללו נראים כאילו לטובתנו, אבל מהר מאד מתגלה עורמתם, הם מאבדים את האושר, את השמחה, את העולם הזה ואת העולם הבא. להיזהר מהם ולהישמר!

יעלו להר הבית

שמעתי שבעת שביקר פעם מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א אצל נגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל סיפר לו כשבאו לפני מרן הגר"מ גרוזנסקי זצ"ל על חידוש התכלת בשעתו. התבטא ואמר שהם עוד יעלו להר הבית. ובזה חתם הענין. [ומספרים שמרן הגר"מ גריינמן זצ"ל אם שאם אנו נכריע שזה התכלת הנכון. בדור הבא יכרעו את גבולות הר הבית].

חביבות מצות ציצית

מספר ר' דב נתן ברינקר ז"ל (בקובץ למועד ירושלים תש"ו) "רק בגד אחד היה לו לרבי זלמן בהר"ן שנהג בו הידור רב זה הטלית קטן. שהיה טווי מצמר רחלים לבן וטהור, שכיסה את כל גופו, וציציותיו הצחורות "המגדלות" כפול שמונה בארבע כנפותיו, הגיעו עד לארץ, כמו אצל "בן ציצית הכסת" ותמיד נראו לעין. כי רבי זלמן, שחיבב מאוד את כל המצוות, היה מחבב ביותר את מצוות ציצית, השקולה כנגד כולן, ותמיד היו ידיו ממשמשות בהן, והיה מגפנן ומחבקן ושם אותן על עינו ועל פיו ומנשקן, לקיים דברי התורה "וראיתם אותם וזכרתם את כל מצוות ד' ועשיתם אותם" וכל ילד מילדי ירושלים שפגש בו היה רבי זלמן מגיש לו לילד בחיבה את ציציותיו לנשיקה". ולפני פטירתו של ר' זלמן לקח את הציצית שלו ונתן לכל בניו וצאצאיו שינשקו אותם. [וכע"ז ידוע על הגר"א (בס') עליות אליהו

למה איך מחילה על חטא מרגלים

ויאמר ה' אל משה עד אנה ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האותות אשר עשיתי בקרבן. [שלח יד, יא]

הטעם למה לא מחל להם הקב"ה חטא המרגלים אף שעשו תשובה. אמר רבי יצחק אלחנן זצ"ל יען שחטאם היה נגד כל העם כולו ועל חטא כזה אין תשובה כאשר אמר הנביא בחרב ימותו כל חטאי עמי (עמוס ט'). (רבי מאיר שוורצמן מאיר עיני ישראל ח"ד - מאוצרנו הישן ועוד)

הביאו את איוב

ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה. [שלח יג, כז]

הראוני לדבר חדש למדרש שואל ומשיב (עמ' 142) שכותב "זה פריה" אמרו זה מלמד שהביאו איוב מלא הסל כלומר מוכה שחין".

שלא יגע בעיתונים

והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם. [שלח טו, לט]

סיפר הרב שמואל צ"ק שליט"א בשם אביו זצ"ל שפעם אחת בא יהודי אחד לפני הגאון רבי יצחק אלחנן מקובנא זצ"ל ודמעתו על לחיו שכבר זה זמן רב שסובל נוראות מעצירת הש' רח"ל וכבר ביקר אצל רופאים מפורסמים וכולם כאחד שלחוהו ריקם ועתה בא לפני הרב דקובנא שיעתיר אל השי"ת שירפאהו ויחלצהו ממצוקה זאת. ויען רבי יצחק אלחנן ויאמר לו קשות תדע לך שהעצירת הש' רח"ל באה לך בעון הגדול של קריאת עתונים חפשים ואם תבטיחני נאמנה כמדומה שלקח ממנו תקיעת כך שמעתה ועד עולם לא תנע בשום עתון חלוני המשיך רבי יצחק אלחנן אצא עתה לעשות צרכי ואעשה ברכת אשר יצר בכוונה גדולה ותענה אמן בכוונה ומיד תתרפא. היהודי הבטיח בכל לבו ששוב לא יקרא כל ימי חייו באף עתון חלוני. ורבי יצחק אלחנן יצא לעשות צרכיו ובירך אשר יצר גדולה והיהודי ענה אמן בבכיות, וראה זה פלא שמיד נתרפא היהודי והיתה לו הרוחה. (תפארת בנים ח"ב עמ' כג - כד)

מקור לסגולה לבונים שהאשה תתפור טלית והבעל

יכניס הציצית

דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לזרדתם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת. (טו, לח)

שמעתי מגיסי הר"ג ר' ראובן קרישבסקי (שליט"א) אשר הגאון מוה"ר ישראל יצחק רייזמן זצוק"ל סיפר לו שהיתה לו אחות שלא היו לה בנים והלכה לגורב בעל תורת חסד שיתפלל עליה נתן לה סגולה שתתפור טלית והבעל יכניס בזה הציצית ויתנו את הטלית לו וכאשר עשו כן נולד להם בל ונראה דהמקור לזה הוא מקרא זה דכתוב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לזרדתם והיינו דעל ידי שיתנו הציצית יזכו לדורותיו.

ואולי מכאן גם המנהג ששולחים טלית לחתנים לפני החתונה. (כרם חמד)

"ויתורו" ו"לא תתורו"

שמעתי מהגאון רבי בנימין שיקובצקי שליט"א סיפר: ביום בהיר מימי השבוע של פרשת שלח, פגש הגה"צ רבי הירש פאלי זצ"ל את ידידו הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל בוער כולו וסוער.

שאל רבי הירש את רבי שלום: ממה אתה מולחב כל כך? הביט עליו ר' שלום והשיב לו: חשבתי לעצמי והתפעלתי. הנה בתחילת פרשת שלח כתוב שהשם יתברך אמר למשה רבינו ע"ה: "שלח לך אנשים

הע' ק"ז) שסמוך לפטירתו אחז את הציצות שלו ובכה, שכאן בעוה"ז אפשר ע"י מצוה קלה כמו ציצית לזכות לחיות פני השכינה, ואילו בעולם הנשמות לא נוכל למצוא כדבר הזה, אף אם נקדיש לכך את כל כוחותינו.

ובשעה שהיה מוסר את השיעור והיה מתקשה בדברי הגמ' או הראשונים, היה מחזיק את הציצית כדי שזכות המצוה תאיר לו את דברי הגמ'.

החכם רבי שלום כאשר זצ"ל [מזקני תימן ומעשרה התושבים הראשונים של שערי חסד, ומשמשו של רבי חיים ברלין זצ"ל] היה לובש "של" עם ארבע כנפות, ורבי דוד בהר"ן היה מוכיחו שצריך להטיל בו ציצית, ור"ש כאשר היה משיבו שזה לא מלבוש וכן היה נהוג בתימן ללכת בגד זה בלי ציצית. וכך מידי יום ביומו חזר רבי דוד להוכיחו על כך.

מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לזכרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת. [שלח טו, לח]

איתא בגמ' בשבת (כה, ב) "ואמרי לה אמר רב נחמן בר רבא אמר רב: הדלקת נר בשבת - חובה, רחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית - רשות, ואני אומר: מצוה. מאי מצוה? - דאמר רב יהודה אמר רב: כך היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי, ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין, ורוחץ פניו ידיו ורגליו, ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין, ודומה למלאך ה' צבאות, והיו תלמידיו מחבין ממנו כנפי כסותן, אמר להן: בני, לא כך שנית לכם, סדין בציצית. בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין. והלכה כדברי בית הלל! ואינהו סברי - גזירה משום כסות לילה". ופרש"י "רחיצת ידים ורגלים - ערבית ליל שבת". ולפי"ז צ"ע המשך הגמ' דהביאו ראיה מר' יהודה בר אלעאי, שהוא רחץ בערב שבת, וע"כ דהכונה ערב שבת היינו לליל שבת, [וכע"ז מצאנו בגיטין דמכונה ליל שבת כערב שבת], רק צ"ב א"כ אמאי לבש ציצית בליל שבת, הרי לילה לא זמן ציצית.

ותכן, דהנה איתא בראשונים דאם יש אור בלילה מחויב בציצית, דהלשון של הפסוק הוא וראיתם אותם, וכן מורה דברי רש"י בס' הפרדס הל' ציצית סל"ו, ע' הר צבי או"ח סי"ב.

ומעתה בכל ליל שבת שיש אור מהנרות שפיר צריך ללבוש ציצית מדינא, ולכן לבש ר' יהודה בר אלעאי בליל שבת ציצית. ולפי"ז כונת הגמ' שר' יהודה בר אלעאי בליל שבת רחץ, והיינו כמו דחיש רב דחיוב עונג שבת הוא להתרחץ בליל שבת דבזה יש עונג בעצם הרחיצה ולא רק אח"כ שהוא נקי. ובזה ניחא הא דחששו תלמידיו לגזירה כסות לילה, והיינו כיון דזה היה בלילה חששו שאנשים יחליפו מליל שבת לשאר לילות.

ובעיקר דברי הגמ' אמר בזה רבי י'א שליט"א דבר נפלא, דהנה יש להתבונן מה ריבונות בר' יהודה בר אלעאי שלבש טלית בער"ש, וביאר דהנה איתא בחז"ל תנא דבי אליהו פכ"ד "כשהיו ישראל במדבר מה נאמר בהן, ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים [וגו'] (במדבר ט"ו ז"ב), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, משה, מפני מה חילל זה שבת, אמר לפניו, רבונו של עולם איני יודע, אמר לו, יום חול תפילין בראשו ותפילין בזרועו ורואה וחוזר במעשיו, עכשיו שאין לו תפילין חילל זה את השבת, באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא למשה, משה, צא (וברך) [וברך] להם לישראל שיהיו נוהגים בו בימים טובים ובשבתות, ואיזו מצוה, זו מצות ציצית", והנה בגמ' בשבת קנ, ב איתא "תנו רבנן: מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו, ונמלך עליה לגודרה, ונזכר ששבת הוא, ונמנע אותו חסיד ולא גדרה. ונעשה לו נס, ועלתה בו צלף וממנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו". ובס' הגלגולים איתא שהחסיד הי' גלגול מקושש ובא לתקן חטאו ומקושש זה צלפחד ע"כ צלף ח"ד. והנה בבן יהודיע שם כ' דהחסיד אחד הכונה לר' יהודה בר אלעאי, [ולא כמו כ"מ שיתכן שזה אולי ר' יהודה בן בבא] נמצא א"כ דר' יהודה בר אלעאי היה גלגול של צלפחד, והנה התיקון לחטאו היה שבשבת ילבשו טלית וכמבואר בחז"ל, וע"כ ר' יהודה בר אלעאי חידש את ענין לבישת הטלית בליל שבת ודפח"ת.

ליקוט בענין הציצית במהלך הדורות

אדם הראשון. בכת"ס הביא מדרש דויעשו להם חגורות, היינו דעשו להם ציצית, ועי' בספר ישעיות מלכו בסוף הספר מש"כ לבאר עפ"י מנהג תמוה.

קין והבל. בילקוט ראובני פרשת שלח הביא דהמחלוקת של קין והבל היה בפרשת ציצית ע"ש.

שם בן נח. בחז"ל והובא ברש"י דבזכות דכיסה את נח, זכה לטלית של מצוה.

אבות, במהר"ם שיק סנהדרין נטב, איתא בשם החת"ס דהנה הקשו כיצד שמר אברהם את השבת, ולא חשש דיש לו דין ב"נ וב"נ ששבת חייב מיתה, ותי' בשם החת"ס דלבש ציצית בשבת, ואם יש לו דין ישראל לא היה משאוי, אבל אם יש להם דין בן נח שפיר הוי משאוי, ומקרי דחיל את השבת. ומבואר דלבשו האבות ציצית.

אברהם, בחז"ל ב"ר לך פמ"ג והובא ברש"י איתא דבזכות שאמר כי מחוט ועד שרוך נעל זכה לחוט של ציצית, וברא"ם ביאר למאי בעינן לשני זכיות דשם, ושל אברהם דחד הוי ללבן, ואחד לתכלת, ובגו"א ביאר דאף דשם זכה אברהם היה צריך לזכות מתוך זרעו של שם, ובלבוש כ' דחד על החוטין וחד על הטלית.

יצחק, במדרש תהלים מזמור צ' איתא, דרבקה כשהיתה על הגמל וראתה את יצחק עטוף בציציתו ומראהו כמלאך ה', נפלה מגמל. **יעקב,** בתנא דבי אליהו פכ"ו איתא לדורותיכם לדור תם, ואין תם אלא יעקב שנ' ויעקב איש תם, תם מע"ז תם מגזל ותם משפ"ד, [ועי' מג"א ס"כ סק"ג בביאור המדרש], ובזכות איש תם, היינו יעקב יושב אהלים. בראשית חכמה שער הקדושה פ"ז הביא מתנ"א דיעקב היה לובש ציצית ולכן היה יכול לנצח את שרו של עשו, ועי' נחל קדומים לחיד"א בפרשת ציצית.

והנה הירושלמי בשבת איתא דמיצד היה להם במדבר תכלת, דהא לא היה להם שם חילון, וכתב דיעקב הכין להם בעודו בארץ ישראל ועי' בגילוני הש"ס שבת, דהק' כיצד היה בזה דין לשמה עי"ש.

עשו. לעת"ל הולך עשו ומתעטף בציצית והולך ויושב בין הצדיקים, והקב"ה גרדו משם, מדרש תנחומא שמיני, מובא באו"ז הל' אבילות סי' תכא.

יהודה, בבעלי התוס' איתא דתמר אמרה לו הכר נא למי החותמת והפתילים היינו פתילים של ציצית, ועי' בשו"ת האלף לך שלמה חלק אב"ע ספ"ב מאי דפלפל בזה.

יוסף, בס' מנחה בלולה כ' דמאי דהניח בגדו אצל אשת פוטיפרע הינו ד' כנפות דציצית, [והיינו דציצית מצלת מהזנות וכמבואר במנחות מג,א].

אבותינו על חיים, אמרו ישראל למשה מלפנינו מילה, מאחורינו מה זכות יש א"ל משה השליכו ציציותכם לאחרים, או"ז ס' שו"ד

שואל, במדרש משנת ר"א פ"ד דבזכות דשאל היה זהיר בפרשת ציצית, לא הרגו דוד.

בועז, בקרא דפרוש כנפיק על אמתך וביאר המלבי"ם דהיינו דפרוש עליה את טליתו, וביאר שם בטעמא דמילתא יעו"ש.

חזקיה, במדרש משנת ר"א פ"ד דבזכות הציצית, נתקבלה תפילתם של חזקיה וישעיה, שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו.

חנניא מישאל ועזריה, במדרש משנת ר"א פ"ד דבזכות הציצית ניצל מוכבשן האש, והביאו לזה ראיה מקרא.

מרדכי, בפייט שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי, ובגו"א ביאר דתכלת מרדכי היינו ציצית, ועי' ביאור ר"י איבשיץ עה"פ איש יהודי היה, דמרדכי היה הולך בציציתו בחוצות שושן.

הלובשים ציצית

הקב"ה, במושב זקנים כאן, כ' דבשעה שהראה הקב"ה למשה סדר אמירת יג' מדות, נתעטף בטלית, והראה למשה, ובמהרש"א בר"ה יג, כ' דנעטף בגד לבן כיום שנבראו בו שמים וארץ, ובר"ח שם כ' דאין הכונה דהקב"ה נתעטף אלא שלח מלאך שיתעטף, ועי' בילקוט פר' בא דבשעה שאמר הקב"ה למשה סדר קדוה"ח לבש טלית כמו דיושבים בב"ד.

המלאכים, בפתח עינים לחיד"א שבת כה, הביא בשם המהרש"א דהמלאכים לובשים ציצית, עי"ש, וראה מדרש משנת ר"א פ"ד דמשמע דהמלאכים אינם לובשים ציצית.

ד"ח, בספרי זוטא איכא קרא לרבות יחידים בציצית, וביאר במש"ח דהיינו ת"ח וכמבואר בתענית י,א והיה צד דכיון דהציצית הוי למען תזכרו, והת"ח זוכרים לא יהו חייבים בציצית קמ"ל.

המתים, בתוס' ב"ב ע"ד ד"ה פסקי איתא למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ציצית לומר לך שמתים חייבים בציצית, ובתורת משה, כ' לדורותם לדור תם אלו מתים.

הכהנים, במנ"ח מצ' צט' או"ז ד' דן אמאי לא היה ציצית במעיל של כה"ג, ותי' דהיה של הקדש והוי טלית שאולה, ובבית יצחק אור"ח ח"א סי' ה' ס"ק יח' כ' דבגדי כהונה לא הוי להנאתן רק למצותן ופטורים, וברדב"ז פ"ט מבית הבחירה ה"ג כ' דהמעיל היה מחובר רק כנגד הגרון ולכן לא מקרי בגד ארבע כנפות, ועי' בטעמי מסורת המקרא לר"י החסיד שכ' ועשו להם ציצית בגי' כהן רמז לכהנים שיתעטפו בטליתות בברכת כהנים.

שבעה לפטירת מרן רשכבה"ג הגאון רבי גרשון אדלשטיין זצ"ל י' סיון תשפ"ג

גמרא מפורשת

בצעירותי שמעתי ממנו שיעור בישיבת בין הזמנים. ומסר שיעור שלם, ולקראת סוף השיעור אמר כך בעצם זה גמרא מפורשת בשבועות. והראה שכל השיעור זה משה ומתן בגמרא.

ללא מתא

בשנים האחרונות היה לו מכשיר מיוחד שמחובר ללב כל עת שזכה יכלו לעקוב מחשב בביתו לראות את מצב הלב. [מכשיר יקר זה הגיע בהשתדלות ידידי הרה"ג ר"י אוהב ציון שליט"א]

ובמוצאי ראש השנה השנה בדקו בשעות של התקיעות וראו שלא היה שום שינוי בלב בשעת התקיעות שהכל היה מתוך מנוחת הנפש מופלאה בלא לחץ כלל.

ופ"א אחד שהתחיל להיות בעל תוקע הגיע לפני ר"ה לרבנו ושאלו מה עלו לכזין בשעת התקיעות.

אמר לו רבינו שאמנם הוא צריך לכזין להוציא את כל הקהל אבל שלא ישכח להוציא את עצמו.

זהיר במזוזה

כותב אחי הרה"ג ר"צ בס' תורת המזוזה: ושמעתי מידידי הרב בן פורת מעשה שהיה איתו שהיה לו צורך לבנות סוכה גדולה שתספיק לכל בני הבית ותכנן איך יוסיף בדירתו וביקש את רשות השכנים ושכן אחד התנגד מאוד שיוסיף סוכה ולא הסכים בשפ"א.

ובצר לו הלך לסביו מרן רה"י הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין. וסיפר לו את הענין ואמר לו שיעשה את העצה שכתוב הגמ' הזהיר במזוזה ה"ל דירה נאה' וא"כ שיבדוק את המזוזות שבביתו וענה לו שכבר בדק אותם לפני שנתיים ועדיין לא הגיע הזמן לבדוקם ואמר לו אעפ"כ תחזור ותבדוק אותם וכך עשה ובדק את כל המזוזות ומיד לאחמ"כ בא אליו השכן שהתנגד בתחילה לכל הענין ואמר לו שהוא חשב פעם נוספת על הענין ולדעתו יכול הוא לבנות בצד אחר בבית ושם זה לא יפריע לו והרב בן פורת מתחילה אפי' לא חשב להוסיף בצד הזה שהיה בטוח ששם זה הכי הרבה יפריע לשכן ההוא אבל זכות לשמוע בקול חכמים עם זהירות במצות מזוזה מביא לידי ישועה בכל הענינים

לא לדבר

פ"א הגיע חתנו הגאון שליט"א ושאלו מה הוא אומר על חסידות מסוימת שהתחילו ללמוד בקיאות.

ואמר לו בזעקה מה זה נוגע עלינו למה צריך לדבר על זה.

הבחורים צריכים את זה

אחד החתונות שנכנס מרן ועשו לו כבוד גדול וריקודים נפלאים, ניגש אליו אח"כ חכם אחד ושאלו איך נותן לעשות לו את זה.

וענה לו הבחורים צריכים את זה.

לא הזכיר ששאל

פ"א בשיעור הביא חזון איש ושאל עליו ונשאר בקושיא. וניגש אליו בחור אח"כ לענות. ואמר לו רבינו אני שאלת את החזון איש את השאלה ונשאר בקושיא. והיה לפלא שלא ניסה לספר את זה בשיעור כדי ליפות את הדברים.

עוד סיפר הרה"ג רנ"א שליט"א שפעם אחרי שיעור בא לומר תירוץ לרבנו על שאלה ששאל בשיעור. ואמר לו רבינו שגם הוא חשב על התירוץ ואמר את זה להרב מפוננץ ומאוד התלהב אבל מראת זה גם לחזון איש ואמר לו שלא מסתבר. ושאלו א"כ למה לא אמר את זה בשיעור. ואמר כי החזון איש אמר שזה לא מסתבר.

התקשר לשבח

סיפר ראש ישיבת תפארת ישראל הגאון רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א שפ"א נכנס לרבנו להזמין לאיזה אירוע, והביא ספר שחיבר לכבוד זה.

למחרת קיבלה אשתו טלפון מרבינו ואמר לה קבלתי אתמול ספר מבעלך ומאוד נהנתי כי זה ספר מצוין.

עוד סיפר בעל המעשה שהיה ילד בן ארבע ואותו התארסה עם נכד רבנו. והגיע רבנו לאירוסין וראה אותו ניגש אליו ושאל אותו אתה אח של הכלה. והרגשה נתן לו אז מלוח אותו כל החיים.

להרניץ לב

רבנית חשובה שהתאלמנה מבעלה בטעות באחד הימים כיבסה את הסר תהלים שלה והיתה מאוד שבורה מזה. ושלחה את בנה לרבנו שיגיד לה מה עליה לתקן, ועלה לשאול את רבינו.

למחרת רבנו התקש אותה רבני ואמר לה שהוא בדק א הסוגיא וראה שאם זה נעשה בגרמא לא צריך כפרה. ובירכה בחום באריכות ימים ושנים.

לחשוב על הקושיא

סיפר לי הגרמ"ל שליט"א, שכאשר נסע מרן זצ"ל בחברת ראשי הישיבה להנחת אבן הפינה לישיבת 'גרודנא' באשדוד, במהלך הנסיעה הציג מרן ראש הישיבה הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זצ"ל שאלה בפני מרן זצ"ל ומרן זצ"ל השיבו בטוב טעם ודעת. למחרת הלך אחד הבחורים לשאול את מרן זצ"ל את אותה השאלה, ואמר לו רבינו: "א' גוטע קשיא, צריך לחשוב על תשובה". הבחור הרהיב עוז ושאל את רבינו: "הרי יש לכם תשובה ערוכה על כך". "אמת", השיב רבינו, "אך התשובה מיועדת עבורי, אך לבחורים לא אמור להיות להם תשובה. או שהם יתעוררו לה לבד, ואז זה מצוין, אך גם אם לא, שום דבר לא יקרה אם הם יהיו מעט טרודים בה".

ידיעה במחצית השקל

הגאון רבי ניסים דרעי שליט"א, ראש מכון 'ראש פינה', סיפר שכאשר הוציא במהדורה חדשה ובהירה את חיבור 'מחצית השקל' על אבן העזר, עלה לבתי גדולי הרבנים להראות את מלאכתו הכבירה מלאכת מחשבת מופלאה שעשה בחיבור, רוב הרבנים לא הכירו את תוכנו של הספר, ואילו רבינו קיבלו בחביבות רבה ולמול עיניו המשתאות החל לקרוא קטעים שלימים של 'מחצית השקל' על פה, כשהוא מונח עמוק עמוק בתוך העניינים...

מנחת הנפש

שמעתי מהרה"ג ר' שמחה אלפר שליט"א שלמד בצעירותו בישיבת השרון. וסיפר להם שם רה"י הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל.

כי בצעירותו הלך פעם מרן עם אחיו רבי יעקב לתחנת האוטובוס ברמת-השרון בדרכם לבני-ברק. בעודם רחוקים מעט ראו כי כבר הגיע האוטובוס לתחנה. באינסטינקט טבעי החל רבי יעקב לרוץ לכיוון האוטובוס להשיג אותו בעודו בתחנה, בכדי שלא יצטרכו להמתין שעה נוספת עד האוטובוס הבא, אך רבינו המשיך בהליכתו הרגועה והשלווה כאילו לא אירע דבר. "עדיף להמתין שעה לאוטובוס מלהפסיד דקה אחת של מנוחת הנפש!" – אמר, בכדי להסביר את פשר השלווה. אולם לאחרונה, לעת זקנותו, אמר רבינו לאחד התלמידים: "כיום אני סבור שכן הייתי צריך למהר, כי אין ערוך לחשיבות מידת הזריזות".

עשיר בשמח בחלקו

שמעתי בשם נכדו ששאל אותו הרי הוא היה סנדק מאות פעמים והיכן העשירות המובטחת?

וענה לו רבנו : אני עשיר בשמח שבחלקי".

הרים את הסטנדר

כמדומה שכל מי שלמד בישיבה ראה שבימים שצריך להרים את הסטנדרים על הספסל לשיטפה אחרי תפילת מנחה. היה רבנו מרים בעצמו את הסטנדר על הספסל, ולא חש שום פחות כבוד בזה.

לא היסח דעת

סיפר הגאון ר' מאיר קסלר שליט"א שפ"א היה בזמן ארוחה אצל רבינו פתאום רואה שעולה לו הלחץ דם, ואז הוא מפסיק והולך לנוח קצת. ובני הבית היו רגועים. ושאל אותם על כך.

והסבירו לו שרבינו נוהג לחזור על דפי גמרא במהלך הסעודה ולעת זקנתו זה כבר קשה לו ולפעמים מרוב מאמץ עולה לו לחץ דם ואז צריך לנוח כי זה כבר פיקוח נפש.

ואז הציע ר' מאיר שאולי בסעודה יחזור על הנ"ך וזה כבר יותר קל. וכעין זה תמיד הקפיד ליטול מים אחרונים בכיור ברביעית. עד שמחת תורה השנה שהפסיק ונטל קצת על השולחן ושאלו מה השתנה.

ואמר עד עכשיו הייתי יכול גם ללכת ליטול ולגם לחשוב בלימוד, אבל כעת שהליכה קשה לי וקשה לי לעשות את שניהם יחד העדפתי להיקל בחומרא זו מאשר לקהל בביטול תורה.

סיפרו שפעם הלך וראה בחורים עודים ליד לוח מודעות וקרואים מודעות. והזדעזע על ביטול הזמן. ושאל אותו המלוה הראש ישיבה לא היה בחור. וחשב רגע ואמר מיום הבר מצוה לא הפסקתי להרהר בדברי תורה [יותר מחצי שעה] והנה לימוד המוסר אמנם א"י לימוד אבל זה לא היסח הדעת.

וכן שאני יעץ לאנשים שם א"י היסח הדעת אלא חלק מעבודה של בין אדם לחבירו.

וכן לחשוב שאני אוכל בשביל שיהיה לי כוח ללמוד א"י היסח הדעת.

גודל לבד

סיפר לי בעל המעשה שהציעו לבתו בחור מהישיבה והלך לברר אצל רבינו. ואח"כ שאל למה הבחור מגדל זקן גדול? ענה לו רבינו "הוא לא מגדל זה גודל לבד".

תיכנס לפני

סיפר הגר"ר יעקב אליעזרוב שבהיותו בחור הלך ליכנס לבית המדרש והיה גמרא בידו. ובדיוק הגיע מרן זצ"ל ונתן לו ליכנס קודם אמר לו אתה עם גמרא תיכנס לפני.

למה הלכו לישיבה

סיפר הרה"ג רח"מ שליט"א שסיפר לו ש"ב מרן הגר"י אדלשטיין זצ"ל שהסיבה שאביהם הגר"צ הסכים לשלוח אותם לישיבה ולא השאיר אותם ללמוד בבית. מכיון שהתחילו בבית כנסת לדבר איתם הבעלי בתים למה הם לא הולכים ללח"י ואצ"ל וחשש מכך, לכן שלח אותם מיד לישיבה.

וכך אמר רבנו הגרא"ל בשיעור והגאונים ר"ג ור"י אידלשטיין בצעירותם למדו אצל אביהם הגר"צ ולמד עמם הגמ' והיו בקיאים אפי' בדברי המשנה למלך שלעיתים הם ארוכים מאד ואח"כ כשהגיעו לישיבת לומז'ה בפתח תקוה אע"ג ששיטת הלימוד שם היתה בעיון ישיבתי והם הורגלו ללמוד באופ"א קצת. מ"מ תפסו את הנלמד טוב יותר מאחרים שהיו רגילים ללמוד יותר בעמקות מהם דמכין דכבר ידעו את הגמ' היה להם קל מחבריהם שהתקשו ללמוד בעיון וכדאי' מתחילה ליגמר איניש והדר ליסבר.

וסיפרה הרבנית ע"ה שבשנים שגרו בכפר סבא והיתה מתלוננת לבעלה רבנו מה יהיה עם חינוך הילדים. היה אומר לה תראי את מש' אדלשטיין שהיו גרים ברמת השרון ויצא להם ב' בנים ת"ח מופלגים ביותר

גדלות זקנו

סיפר רבנו הגרא"ל שהג"ר שמחה זליג סיפר על הג"ר ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצ"ל גאב"ד שומיאץ ומח"ס בן אריה [אביו של הגר"צ] אדלשטיין וזקנם של מרנן הגר"ג אדלשטיין שליט"א והגר"י אדלשטיין זצ"ל] שהיה ידד של הג"ר שמחה זליג מוולוז'ין ואמר שכוחו הגדול היה יותר מאחרים שהתפרסמו בגלל שהיו ראשי ישיבות אלא שלא החזיק ישיבה ולכן פחות התפרסם והיו קוראים לו רבי גרשון קמינצער ע"ש עירו קמניץ. (ס' אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' קנד, ורשימות השומעים)

בעל ידיעות ולמדן

החזון איש אמר לאחד מבני משפחתו, בעודו בחור צעיר לימים, שילך לשמוע שיעורים אצל הגר"ג אדלשטיין בישיבת פוניבז', כי ממנו יקבל את דרך הלימוד הנכונה והבנת התורה, כי הוא למדן ובעל ידיעות רחבות.

הבחור הראשון שיגיע

שלח לנו על מרן זצ"ל [בעת שעבר על הגליון כאיל תערוג (אב תשע"ו)], שזקנתו שהייתה גרה בוולוז'ין סיפרה לו, שהשידוך עם הנצי"ב היה כך, שבתו של הג"ר איצ"ל התבגרה ולא מצאו שידוך מתאים [היא הייתה כבת י"ד שבזמנם היה נחשב כבר לבוגרת]. ואז אמר הג"ר איצ"ל לאשתו שהבחור הראשון שיבוא לבית מהישיבה הוא יהיה החתן, והנצי"ב הגיע בדיוק לשם, ומאוד הצטער הג"ר איצ"ל כי חשב שהוא בחור חלש, ולמעשה עשו את השידוך, והנצי"ב למד בהתמדה עצומה עד שנהפך לאחד המיוחד מגדולי ישראל.

חשש עין הרע

ושמענו מח"א שאמר לו מרן הגר"ג אדלשטיין, שהסיבה שרבנו הגרא"ל הוציא את ספרו הראשון רק כשהיה קרוב לגיל ס' היא מחמת שחשש להוציא קודם לכן מפני עין הרע, ורק בגיל כזה שהרגיש שלא יהיה בזה עין הרע הוציא את ספריו.

ופ"א בעת חולי של מרן הגרא"ל שלח מרן הגר"ג שזה קרה עקב איזה פרסום של ספר חדש עליו וגרם עין הרע.

עם מרן הגרא"ל

זכינו שמרן הגר"ג עבר על הגליון כאיל תערוג מידי שבוע, ונהנה מהדברים, והתבטא שיש בזה דברים חדשים ונפלאים. [וראה הסכמתו לספר כאיל תערוג – גדולי הדורות]

וכשנכנסנו קמיה (ער"ש פר' יתרו תשע"ד) יחד עם אחי הרה"ג ר' צבי שליט"א להביא לו את שאר הגליונות, סיפר לנו מעט על רבנו הגרא"ל שליט"א.

שאלנו ממתי התחיל הקשר ביניהם. ואמר יש לי קשר עם הגרא"ל עשרות שנים, שאני מתייעץ איתו בהרבה ענינים.

ושאלנו האם שהיה רבנו גר בכפר סבא כבר היה לו קשר עמו. ואמר שבישיבת בכפר סבא למד אחד בשם ר' קלמן גורביץ שהיה שכן שלהם. ובשבתות חופשה הוא לא נסע הביתה כי רצה לשמוע את השיחות המיוחדות של רבנו בסעודה שלישית.

ובכפר סבא הוא היה נחשב כמו החזון איש, ושם היה הולך עם חליפה קצרה כי הוא לא רצה שיכבדו אותו ויפגע המרא דאתרא.

וכשהיה בארץ שויץ היה נחשב כמו החזון איש של שוויץ.

ומספרים שהרב מפוניבז' פגש אותו בפעם הראשונה ויצא ממנו בהתפעלות יתירה.

גיסו הגאון רבי ראובן יוסף גרשנוביץ זצ"ל למד עם הגרא"ל בקוברין. והיה חבר חדר שלו. אמנם לא היכרו אחד את השני. כיון שבזמן שאחד היה מגיע לחדר לישון, השני כבר יצא ללמוד.

והתבטא מרן הגר"ג לאחד שבא לבקש עצתו, 'שכדאי לו לעיין בעלון כאיל תערוג שיש בעלון זה גילויים נפלאים על רבנו הגרא"ל דברים מדהימים המחזקים בתפילה באמונה ובפקחות'.

ופ"א בעת שנכנסו אליו אמר שיש איזה טעות בגליון. והראה לנו בכתובת המיל [באנגלית] שנכתב שם כתרגום של כאיל תערוג, ולא כאיל תערוג. והיה לפלא עד היכן דקדק בפרטי הענין.

תלרי במלמדים

כשעמדו ללמוד בישיבה פרק 'נערה המאורסה' התבטא רבינו הגרא"ל כי יש בהם סוגיות מורכבות. אמר לו הגר"ד יעקובביץ כי מרן הגר"ג אדלשטיין טוען שהקושי ללמד נערה המאורסה זה תלוי במלמדים ולא בלומדים, אם המלמדים יודעים את היסודות והם יודעים כיצד ללמד הסוגיות הם נקלטות טוב מאוד. הדברים מצאו חן מאוד בעיני רבינו שביקש לשמוע שוב כיצד רבי גרשון אמר זאת בדיוק וקילסם. למחרת הוא הגיב לנכדו: "הרי הוא יודע מה הוא רוצה"!

למדתי עוקצין

מספר הגר"ב גרוסברד שליט"א באותם ימים שפירסם רבנו הגרא"ל את השיחה ברבים על חוב ידעת התורה. הזכיר הגר"ג אדלשטיין בשיעור יומי ראייה ממשנה במסכת עוקצין, ואמר בענוה: לא שאני יודע עוקצין אלא הדפיסו שיחה של ר' אהרן ליב בכולל שצריך לדעת את כל הש"ס מברכות ועד עוקצין, אז למדתי מסכת עוקצין... ישמע חכם ויוסיף לקח.!

הערות על אילת השחר

סיפר לנו הגר"ש: כי קודם שהוציא רבנו את הספר אילת השחר מכות שבועות - שבעולם הישיבות כמעט לא היה ספר בסגנון ישיבתי על מסכתות אלו, רק אח"כ הופיע שיעורי ר' שמואל על מכות, ונתן להגר"ג אדלשטיין לעבור על מכות, קודם ההדפסה, והעיר ע"ז כמה הערות [ובסוף כך זה נדפס יותר מאוחר] כמ"כ בשיעור כללי הזכיר מרן הגר"ג זצ"ל יסוד שלם ששמע מרן הגרא"ל וראה בכאיל תערוג עה"ת פר' פינחס שהובא שם הדברים.

אכילת מלוח מלכה בפת

ידוע (עי' גליון עטרת תפארת גליון 205) שהי' אומר רבנו הגרא"ל, שסיפר לו מרן הגר"ג זצוק"ל, שבתחילת הישיבה, הי' חדר האוכל רחוק מהבית מדרש, ולכן במוצ"ש עשו חשבון, שחבל על הזמן ללכת הלך ושוב כדי לאכול מלוח מלכה, אלא יקחו "מזונות", ויאכלו בבית מדרש. וכשאמר את הדברים למרן החז"א זצוק"ל, אמר לו באידיש "מען וועט נאך גוט חרטה האבבין אויף דעם", פי' עוד יתחרטו ע"ז מאד.. והיינו בשמים.

אמנם שאלתי את מרן הגר"ג על זה. ואמר לי שבעצמו חשב על זה. ואינו זוכר שזה מדברי החזון איש.

דברי מרן הגר"ש

סיפר הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א שהתקיים פעם שמחת אירוסין לנכד מרן הגר"ש אלישיב עם נכד מרן זצ"ל. למחרת בבוקר שלקחתי אותו לתפילה, ודרכו של מרן הגר"ש שאף פעם לא דיבר איתי בעניני דעלמא לפני תפילה ובאותו יום לפני התפילה אמר לי "יש לי התפעלות מר' גרשון".

גודל הכנה

שמעתי מח"א דהנה רבינו מת בתוך אהל וזכה למסור שיעור עד היום האחרון. ולכאור' היה צריך ליפטר מתוך שיעור אבל נפטר מתוך הכנה לשיעור כי הכנה גדולה מהשיעור עצמו.

מכין לו ארוחות

שח לי ח"א שבשעת הפטירה היה בחנות בבני ברק, וכששמעו על הפטירה התחיל בעל החנות לבכות בדמעות שליש. ושאל אותו על מה ולמה?

ואמר שהוא היה גר שם באיזור וכבחור היה לו הרבה קשים, ועל אף שהיה מחוג חסידי מצא אוזן קשבת אצל רבנו, והיה עולה עליו ומדבר עימו. והיה רבנו מכין לו ארוחת ערב ומדבר עמו ומחזק אותו. ואיך לא אבכה.

בח נפשיה דרבינו גרשון

רבנו היה מבאר דברי הגמ' נח נפשיה. ואם נכתב על סתם אדם שמת הלשון בגמ' הוא שכיב.

והסביר שהנה מצינו לשון מסירות נפש, וצריך לעת שאם אדם קשה לו ללמוד כי כואב לו הראש וכדו' אי"ז מסירות נפש אלא מסירות הגוף.

מסירות נפש הכונה לנפש הרוצה. ואת הרצון שלו הוא מוסר לתורה שהוא יוצה תורה ומצות. וא"כ האמוראים שכל ימיהם השקיעו למסור נפשם לתורה ומצות זה נקרא מסירות נפש. וכשהגיע זמנם נח נפיה שכעת כבר לא צריכים להתאמץ לקחת את הנפש לרצונות הטובים.

הגאון רבי מנחם פייער שליט"א מראשי כולל נחלת איש – ירושלים. ותלמיד מובהק לרבינו. והמסיע בעריכות הגליונות והספרים 'דרכי החיזוק'

רבינו זצוק"ל עסק בתורה לשמה וזכה לדברים הרבה ... והלבשתו ענוה ויראה

וסיפר הרה"ג ישראל כהן שליט"א כי אמר לו רבינו לגבי סדר הכתיבה בספריו על מה לעבוד קודם ומה אח"כ שיעשה הכל כפי נטית לבו חשקו ורצונו שלו. ומלבשתו יראה:

פירוש יראת שמים: יראת הרוממות יראה מצד גדולתו יתברך: כתב התו"ט (מסכת אבות פ"א מ"ג) ויהי מורא שמים עליכם. מה שכינהו להשם יתברך בשם שמים לומר שהיראה הזאת שהזהיר עליה הוא ליראה מצד גדולתו ית'. וזה הורה בכינוי שמים ששם נראה גדולתו וכחו בבריאת השמים וכל צבאם ותנועתם באין הפסק. **פירוש יראת חטא:** החלק השני והגדול ביראת הרוממות. (מס"י פכ"ד, ואין פירוש יראת העונש הפחותה מיר"ש.

גדר מצות יר"ש: א. מצוה בפנ"ע ב. סיבה שע"י יעשו מע"ט ולא יהיו חטאים: כתוב הכרתי גויים וגו' אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר, כי כשרואים פורענות מבינים שזה בהשגחה, ויש יראת שמים ומפחדים ועושים תשובה. והיראה היא מצוה בפני עצמה, מצות יראת שמים, זה לא רק אמצעי וסיבה שיעשו מע"ט ושלא יהיו חטאים, אלא היראה עצמה היא מצוה, תראי אותי - שיהא יראת שמים, ותקחי מוסר - זה עוד דבר, תיקון החטאים למעשה שלא יהא חטא. (מדברי רבינו, וזו דוגמא לכך שכותב בפשטות ובהירות דברי גאונות ביר"ש, והסתייגותו שלא הזכיר במפורש את הבטוי הלמדני שני דינים)

אומרים בברכת החודש חיים שיש בהם יר"ש ויראת חטא וצ"ב ההבדל ביניהם: ובמס"י [פכ"ד] ביאר שיר"ש פירושה שאדם מחד לעשות עבירות או שעושה מצוות מיראת שמים, אבל יראת חטא פירושה שאפילו כשעושה מצוה, הוא חושש שמא המצוה אינה בשלימות, וגם כשאינו עושה עבירה, הוא חושש שמא עשיתי פעם עבירות וצריך לחזור בתשובה עליהן, ושמא לא חזרתי בתשובה עליהן כמו שצריך, או שמא יכשל מחר, ודואג על עצמו מה יהיה מחר, שמא מחר יכשל בחטא, וצריך להוסיף הרבה יראת שמים כדי שלא יהיה חטא, זה נקרא יראת חטא, וזהו תראו אותי, שתהיה לנו יראת שמים ויראת חטא, ונפחד מדיני שמים [מדברי רבינו].

דהיינו החילוק שיש בין יר"ש ליראת חטא: דאין זה חילוק רק בכמות הזמן, שיר"ש הוא מתעסק ברוממות ה' רק בזמן המצוה, וכן נמנע מעבירה מלעשותה כשמזדמנת לפניו, וירא חטא כל הזמן חושש שמא נכשל או יכשל, אלא גם חלוקים הם ביסודם בהגדרת עשיית המצוה באיכותה ושלימותה, הירא שמים ירעש וירעד מפני כבודו יתברך, ומתבונן על שפלותו ופחיתותו לפי חומריותו וגסותו, ונכנע ומתבייש לפניו, (מתוך המס"י פכ"ד ופ"ט) ומכוון בעשייתה שתהיה באיכות ובשלימות לרצון ה' לפי מדרגתו שמתירא מכל מה שמכיר בו שהוא עבירה. והירא חטא בנוסף להנ"ל, חושש שמא נכנס ומתערב במעשיו מחמת פשיעה והתרשלות, או העלם, ולבו חרד בקרבו פן טמון לרגליו מכשול שאינו רואהו ולא נשמר מפניו. מכוון בעשייתה שתהיה באיכות ובשלימות לרצון ה' לפי מדרגתו שמתירא ומחשיב לעבירה כל שמץ חטא קטן או גדול שדואג שאינו לפי כבודו יתברך ורוממותו. ולכן כתב המס"י דיראת חטא היא כמו חלק מיראת הרוממות וכמו מין בפני עצמו (ע"פ המס"י כ"ד)

וזכה לדברים הרבה

הנהגתו בתורה דיליה – בשביל להועיל לאחריו. פעם נכנס בחור שהתחזק לישיבה, והוא למד מסכת שבת. ובישיבה למדו דברים אחרים ונתקשה אותו בחור שאין לו את מי לשאול, וא"ל רבינו שהוא יכול לשאול אותו בכל המסכת.

חשיבות שהיה לו שישאלו התלמידים שאלות: שמעתי מגאון ת"ח שליט"א שהיה מתלמידיו בשנים הראשונות, שהיה כותב את השיעורים של רבינו, וא"ל שיפסיק לתועלתו שיפסיק, וביאר דכנראה ראה רבינו שע"י הכתיבה ממעט בהשתתפות בשיעור ומכיון שהחשיב את שאלותיו הפסיקו עבור התועלת שתצמח מזה. עוד סיפרו שהיה פעם שאמר שאינו ממשיך לומר את השיעור משום שלא שאלו שאלות.

נושא בעול עם חבריו. היה תקופה לעת זקנתו ודאגו לבריאותו תלו כמה פעמים על דלת ביתו שבשעת מנוחת צהרים לא ידפקו בביתו, ובכל פעם היה מסיר רבינו מודעה זו ונימוקו עמו שגם אצל החז"א לא היה כן ומתי שרצו נכנסו, עד שפ"א המודעה נשארה ולא הוסרה.

הנה לא בכדי השבעה על רבינו היתה בפרשת בהעלותך ששם כתוב והאיש משה עניו מאוד. שהיה רבינו מלך בענוה. והיה אומר רבינו שיש בפרשה רמז למה ששייך לאותו שבוע, עי' בשל"ה חלק תורה שבכתב ריש פרשת וישב, וכמו שידוע שהיתה פעם גזירה על ספרי התלמוד, ובמגן אברהם (סי' תק"פ הובא במ"ב) כתב ביום השישי פרשת חוקת נהגו יחידים להתענות, שבאותו היום נשרפו עשרים קרונות מלאי ספרים בצרפת, ולא קבעו אותו בימי החודש מפני שמתוך שאלת חלום נודע להם שיום הפרשה גורם גזירת התורה, זאת חוקת התורה מתרגמין דא גזירת אורייתא.

והלבשתו ענוה: במ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם בכ"ד הקנינים הראשונים כתוב בענוה, ובכ"ד הקנינים האחרונים המתרחק מן הכבוד, וקשה מ"ש דבכ"ד הראשונים האות הראשונה כתובה באות ב' ובכ"ד האחרונים באות ה', וע"ק אמאי תני המתרחק מהכבוד והרי בכלל ענוה הוא. ומתורץ ע"פ המדרש שמואל (שרבינו היה מביאו על בשמחה, והשמח בחלקו) דכ"ד הקנינים הראשונים הם בשעת לימודו דהיינו להתנהג בענוה בלימודו, כגון לשמוע ולהקדים דברי חבריו לדבריו, כפי שאחז"ל [ערובין י"ג] על ב"ה שהיו נוהגין ועלובים והיו שונים דבריהם ודברי ב"ש ולא עוד אלא שהיו מקדימין את דבריהם, ולכן קתני לה באות ב דקאי על עצם הלמוד. ואילו הכ"ד האחרונים בגבירא דהיינו להתרחק מן הכבוד גם כשאינו עוסק בתורה ולכן תני לה באות ה' דקאי על מהות האדם.

העניו שמקדים לשמוע דברי חבריו מקבל מעלת חכמת חבריו: הנה הנציב (בספרו העמק שאלה על השאלות בפתח העמק פתח הג' אות ב) ואחר שב"ה בענוותן שנו טעמייהו דב"ש, וירדו לסוף דעתן ומ"מ נחלקו, שוב אין מקום להאליים כח ב"ש במאי דמחדיד, (כדאמרו חז"ל יבמות י"ד) והרי מזה הטעם קי"ל כאמוראי בתראי, לא משום דהוי עדיפי מקמאי, ואדרבה קרי להו יתמי לגבייהו - כדאיתא בכתובות דף ק"ו, אלא משום שעמדו על דעות הראשונים, וחקרו על כל חלקי הסותר, עד שהעמידו ההלכה על מכונה, והכי נמי ב"ה חקרו טעמייהו דב"ש, וראו כי אין בטעמים מקום לסמוך להלכה.

רבינו זצוק"ל היה מתרחק מהכבוד: [העתקה מדרכי החיזוק ונאים הדברים למי שאמרו] לא בלבד שלא רדף אחר הכבוד אלא היה בורח ומתרחק ממנו, וזו מדרגה גבוה מאוד כי לכאורה אם אחרים נותנים לו כבוד מה אכפת לו, אבל באמת צריך להתרחק מזה, שלא יקבל כבוד, ולא ירצה את הכבוד, כי אם יקבל כבוד זה מסוכן, וכבר צריך להגיד פסוקים של ענוה, והוא עסק שלם שלא יהנה מן הכבוד, וכמעט שאי אפשר לא ליהנות מן הכבוד, ולכן היה מתרחק מהכבוד.

ואף לא רצה שידעו מעלותיו: יש לפעמים שאדם אינו מחפש שיכבדו אותו, אבל הוא רוצה שידעו מהמעלות שלו, שיש לו מעלות, ואינו עושה שום פעולה בשביל זה, אך אם מישוהו בעל הבנה יבין וירגיש את מעלותיו הוא יהיה שמח, למרות שאינו עושה שום השתדלות, אבל בדיעבד ניהא ליה שידועים את המעלות שלו ומבינים שהוא בעל מדרגה, והוא שמח בזה, ולפעמים אף מתעניין לדעת כיצד מחשיבים אותו, וכשמגיע לאיזה מקום מענין אותו אם החשיבו אותו שם או לא החשיבו אותו שם. ורבינו היה שלם במדרגה זו.

ובזכות שהיה בורח מן הכבוד קיים בו מה דאיתא כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו, והנה היה רבינו ראש ישיבה, ונשיא ועד הישיבות, ומנהיג הדור. והקשה השפת אמת [בראשית פרשת לך לך, ב"ה תרל"ז] ומה תועלת לו בכבוד כיון שאינו חפץ בו ובורח ממנו, רק הפי' שצריך אדם לברוח מן הכבוד כדי שלא להתלבש ח"ו בלבוש המלך, כי הקדוש ברוך הוא הוא מלך הכבוד, ולכן זה שמחזיר הכבוד להשי"ת, אליו הכבוד רודף כדי להרבות כבודו ה', כי במה שמתכבד יותר ובורח ממנו עי"ז יחזור כל הכבוד למלך הכבוד, וז"ש מכבדי אכבד, כי המלך חפץ בכבודו ובעבור זה הוא נכלל בכבוד המלך ב"ה וב"ש, וזה ענין מה שנקרא הקב"ה מלך הכבוד עכ"ד.

לא הרגיש אפילו זיקת בעלות על שיחותיו: שיחות שאמר וערכם וכתבם אחד מגדולי מזכי הרבים הרה"ג ישראל כהן שליט"א בדרכי חיזוק, לא הרגיש רבינו אפילו זיקת בעלות על הדבר. וכשבא אברך שהכירו ובקש שימליץ בעדו שיהא לו שייכות לכתיבה העמיד פניו בתמייה שפונים אליו, והפנה אותו להנ"ל שיבדוק אצלו.

ואמר ששאל לגר"ח קניבסקי וא"ל שהחזר"א לא היה מוסר שעורים וכיון שרבינו מוסר שיעורים בשיבה השיעבוד לשיעור מחייב מנוחה.

הספדו של רבינו על הגרא"ל שטיינמן זצ"ל

בפטרית ר' יוחנן גדול הדור הספידוהו, בא השמש בצהרים: מה זה שמש, העולם צריך את השמש, השמש נותנת אור, אור ועוד הרבה דברים, כל אדם צריך את אור השמש, בלי השמש יש חושך ואי אפשר לעשות כלום... היתה לנו "שמש", שמש נותנת את הדברים החיוניים ביותר, כל הבריאה בלי שמש לא היתה מתקיימת, כך זה בדרך הטבע, במקום שאין שמש אין השפעה... זהו בענינים גשמיים... ואנו מדברים עכשיו על דברים רוחניים, חיים רוחניים, הצלה רוחנית, חיי "אשריך בעולם הזה" של תורה. האשריך של תורה צריכים שמש להאיר לנו... פרישות רבינו: היה פרוש מתענוגות העוה"ז, ואחד המספידים הביא דוגמא על פרישותו שהיה שותה מים חמים ללא תוספת תה וסוכר. ובענין הפרישות סיפר תלמיד שהיה בהספד רבינו על הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל ושם לב שבכל הספדו "דבר על השמש" וביודעו שכל דבריו יש להם מקור, מצא מקור לדבריו מחובת הלבבות [שער הפרישות פ"ב] ות"ד שם שיהיו באנשי התורה יחידים נושאים פרישות מיוחדת להועיל בה אנשי התורה ויהיו רופאים לאמונה ולנפשות. והם דומים בעולם לשמש פשוטת אורה בעולם העליון והתחתון, כי היא מאירה בכוכבים שמעליה ובארץ שלמטה ממנה כך הם אותם יחידים מאירים לעולם בעוה"ז ובעוה"ב ועליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. וכפי שכתב המס"י [פ"ג בביאור מדת הפרישות] השרידים אשר בעם, החפצים לזכות לקרבתו יתברך ולזכות בזכותם לכל שאר ההמון הנתלה בס, להם מגיע לקיים וכו' סדרי הפרישות האלה, ובזכות אותם יחיד סגולה אשר יכינו את עצמם הכנה גמורה ע"י יזכו גם הבלתי מוכנים אל אהבתו יתברך והשראת שכינתו, ובזה ביטא את יחידותו של הגרא"ל כנודע בפרישותו הנדירה.

כל ימי חייו חי בדקדוק ובחשבון עצום: שיהיו כל מעשיו דבריו ומחשבתו ע"פ שכל טהור של תורה יר"ש ונקיות המדות, וק"ו בן בנו של ק"ו שלא ראו בכל ימי חייו שום בדיל של הנהגה שאינה נכונה. ישירות בתורה: אמר ת"ח מופלג משומעי שיעוריו, מעולם לא קרה ולא היה שאמר דבר ומצאו ראשון מפורש שיאמר אחרת ממנו. חשבונותיו בזיכוי הרבים: פעם נשאל ע"י ת"ח מופלג שהיה מקורבו מדוע איננו נוסע לירחי כלה בחו"ל יחד עם עוד רבני הישיבה, וענה לו שזכו הרבים יותר גדול יש לו כשנשאר, דבזמן נסיעתם חסר בישיבה מי שיאמר שעורים, ובישיבה יש הרבה יותר שומעים משם. כבוד הספרים שהיה לרבינו: סיפר תלמידו ששמו לב להנהגה קבועה שאחרי השיעור כשלווהו התלמידים להכנס להיכל הישיבה, תמיד הקדים את התלמיד שיכנס מלפניו, ורצו התלמידים לעמוד על מקור ההנהגה, עד שעלה במחשבתם רעיון היות והם חוזרים אחר השיעור עם הגמ' בידם נראה שמקדים את התלמיד שיכנס לפניו משום כבוד הספרים. ועשו לזה ניסיון בעת שליוהו אחר השיעור לפני היכנסם לביהמ"ד הניח תלמיד את גמרתו על הסטנדר הסמוך וראו איך שמתבונן שהניח את הספר ואכן הקדים רבינו ונכנס לפני התלמיד. נקיות בעונה: סיפר תלמיד כידוע שרבינו הוא הבעל תוקע בישיבה וכבר למעלה מיותר מעשור שאינו מברך הברכות אלא הגר"ד. ותחילת אותו ענין היה מפני שהתקשרה אליו אשה זקנה ואמרה לו שבער"נ לא שומעים את ברכותיו, ואמר בפשטות א"כ שר' בערל יברך .... כך בפשטות מבלי לנסות לפתור לה פתרונות אחרים פשוטים כגון שהיא תברך לבדה וכו'.

פעמים כשהיה נשאל בהלכה היה שולח לשואל שישאל לרב שכונתו. ושמעתי כשתקע אם היה שאלה האם לחזור נהג רק כפי דעת המקרא.

חייו היו של בעלי החכמה: מעשים שהיה פשוט אצלו שהראש צריך להיות תפוס בתורה והם בלבד משוש חייו. א. סיפר תלמידו שהיה גר במקום שכדי ללכת לכולל היה צריך לעבור במקום שלא נקי מבחינת פריצות וכו' ושאלו על כך וענה לו כמי שלא מבין את השאלה כשיש מנחת חינוך בראש איזה דברים אחרים מענינים יש שיתפסו את העין ...

ב. סיפר תלמידו שבא לשואלו כשתפוס ראשו בלימוד בדרכו ברחוב אם הפסקה לעיין במודעות אבל וכדו' אם יש בעיה של כל המפסיק ממשנתו וכו' ? וענה לו כלא מבין מה יש מעניין במודעות זולת מחשבות בתורה ...

פקחות רבינו: המתלונן הרבה על מצבו איך וכול לברך ברה"מ: סיפר לי קרוב משפחה של רבינו על אחד שבא והתלונן הרבה על מצבו וא"ל אינך צריך לברך ברה"מ, והבין אותו אחד שכונתו שחסר לו אמונה בה' ואיך יודה לו בברה"מ אם מתלונן הרבה, ושינה דרכיו.

אחדים מאלפי אלפים מחסדיו: תלמיד שהיה חולה בצהבת וכבר עבר זמן מאז שלימדו ועלה לבקרו בחדרו.

לאחר שנפטר ת"ח שהיה מקורב אליו, היה מתקשר לאלמנתו כל עיר"ט לשאול בשלומה. היה הולך להספיד כאלה שידע בצדקות גם כשלא היה לו שום חיוב בדבר.

גאונותו בתורה: א"ל כי ת"ח מופלגים כשהיה להם שאלות קשות בסוגיות הסבוכות שבש"ס היה נוסעים ממקומות אחרים ובאים אליו והיה משיב תמיד תשובות ברורות ובהירות. וזו היתה גאונותו לכתוב כל דבר כשולחן הערוך ויפה ובצורה פשוטה וברורה ורק המעמיק בדבריו היה מבחין בגאונות המסתתרת בדבריו הברורים והבהירים. כגון הרבה פעמים היה אומר שני דינים ומעולם לא הזכיר זאת במפורש.

מסילת ישרים - לימוד בה: היה אומר שהבריקר רוב היה נוהג מאז שהגיע לארץ ללמוד כל יום פרק וכשהיה מסיים היה חוזר ושונה, [ובחז"ל היה לומד חובת הלבבות] ויש להוסיף לדין שהרי זכרוננו של הגר"ז היה מבהיל, וכפי שמספר על הגר"ז הגאון רבי שמואל גפן שליט"א שפעם אחת כשהתפלל בביתו בליל שבת ובא איש שהתפלל נוסח ספרד וחישב סידור לומר כגונא, וא"ל הגר"ז שכיון שאין פה סידור יאמר אחרי מילה במילה שהוא יודע זאת מהזהר. ואפ"ה חזר שוב ושוב על מסילת ישרים, וק"ו אגן בדור יתמי שצריך להרבות בלימוד המס"י.

ומסילת ישרים היתה נר לרגליו והיה מוציא משם הנהגות רבות: המזלזל בבריאות חוטא הוא ויענש: למי שנהג בזלזול בבריאות, היה אומר שחטא הזלזול יכול לגרום להענש לחלות. ומקורו מהמס"י פ"ט מפסידי הזריות וז"ל ומי שירצה שלא ינהג עצמו בדרך החכמה ויפקיר עצמו לסכנות, וכו'. והנה הוא חוטא במה שהוא נגד רצון הבורא יתברך שמו, שרוצה שישמור האדם את עצמו. ונמצא שמלבד הסכנה המוטבעת בדבר אשר הוא עלול אליה מפני חסרון שמירתו, הנה עוד הוא מתחייב בנפשו בקום עשה בחטא אשר הוא חוטא, ונמצא החטא עצמו מביאור הענש.

לימוד המוסר מציל ממחלות: פעם שנחלו בשכונה אחת כמה ונפטרו ובאו לשואלו מה לעשות חיזוק כדי שלא יחלו א"ל שילמדו מוסר, וי"ל דמקורו מפרק ה' בבאור מפסידי הזהירות כשכתב על המפסיד בשחוק והלצון וז"ל ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם. וכבר גזרו אמר חז"ל (ע"ז יח): שהלץ מביא היסורין עליו, והוא מה שהכתוב עצמו מבאר בפירוש (משלי ט): נכוננו ללצים שפטים, כי זה הוא דבר שהדין נותן אותו, כי מי שמתפעל מן ההתבוננות ומן הלימודים, אינו צריך שיתיסר בגופו, כי כבר ישוב מחטאותיו בלי זה מכח הרהורי תשובה שיוולדו בלבבו על ידי מה שיקרא או שישמע מן המוסרים והתוכחות. אך הלצים שאינם מתפעלים מן התוכחות מפני כח ליצנותם, אין להם תיקון אלא השפטים, שאלה לא יהיה כח בליצנותם לדחות מעליהם כאשר ידחו המוסרים.

אשכבתיה דרבי: ורבינו שראו כולם שקיים את מה שאמר רבי יונתן [שבת פ"ג ב] לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה. מבינים איך זכה שמתקיימן ד"ת ומתבדרין בבתי מדרש והוראתיו בכל תפוצות ישראל ע"י שקיים בעצמו מה שאמר ריש לקיש מיד אח"כ אין דברי תורה מתקיימן אלא במי שמתמיד עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל.

ולכן אחרי שאמר מרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א בהספד שהחז"ר"א היה מרבה בשבחו שבחים מפליאים, ושמעתי מאבי מורי שליט"א שאמר החז"ר"א לסבי על רבינו שראוי לקבל ממנו ברכה, בודאי גם אצל רבינו היו כעין מה שסיפר מרנא רבי חיים מואלוזין כי בשעת פטירתו של הגר"א אמר הגלגול שנמצא באותם ימים בויילנא כי עליו לברוך שהאזיר נתמלא בקדושה ובטהרה מחמת הקדושה והטהרה שנשמות כל התנאים אמוראים והגאונים שרבינו האיר את דבריהם כל ימיו וירדו לקבל את פני נשמתו, וכן אמר מרן בעל אילת השחר באשכבתיה דמרן החז"ר"א שירדו נשמות של כל חכמי ישראל שהוא עמל ויגע להבין את דבריהם עד עמקם, לקבל את נשמתו הקדושה והאזיר שלנו שהוא מעובה תמיד מחילוניות וטומאה, טוהר ונתקדש בשעות אלו, וממילא נתעלו כל אלה שהיו באשכבתיה, והרהורי תשובה מלאו את כל הלבבות בגלל האזיר שנתקדש ונטהר, ותשובה כזאת בהמון של רבבות יהודים בודאי זיכתה את כלם לחיי העוה"ב.

וה' יעזרנו שנזכה ללמוד ממורשתו ולעסוק בתורה לשמה, וללכת בדרכי הנהגותיו ולהיות נעים לזולתו וכפי שמרגלא בפומיא להביא שואהבת לרעך כמון זה כלל גדול בתורה מפני שכל התורה תלויה בזה וכמכ"כ רבי חיים ויטאל שאם חסר בשלימות המדות זהו חיסרון בשלימות כל התורה.

דברי אמת

מאמרי חיזוק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים

מרן הגר"ד יפה זצוק"ל

גליון מיוחד

לרגל פטירת מרן רה"י זצוק"ל

נערך ע"י נכדו הרב י"מ ארנפרוינד שליט"א

עם שאר גדולי ישראל) המשגיח עודד מאד וכתב מכתב נלהב למערכת לאורם כאשר הוא חותם את מכתבו "המצפה לקובץ היקר". המשגיח הודה פעם לרב כהן באומרו שלא תמיד הוא מצליח להבין את כל השיחה של רבנו, כיון שאינו שומע אותו תדיר, אבל בזכותו שהוא כותב את הדברים הוא יכול ללמוד את השיחות ולקבל תועלת מרבנו...

היה שיחה שרבנו דיבר בשעת המלחמה בדרום והיו שהיה להם השגה על דברי רבנו, ובאו למשגיח אנשי 'השקפה' בטענות על הדברים, המשגיח ממש התרעם עליהם ותמה: אני יביע דעה על ר' גרשון? אני יכול לדבר על יהודי שידוע ש"ס? אני בטל ומבוטל אליו! ניסו לומר למשגיח אמנם ר' גרשון יודע ש"ס אבל המשגיח הרי בקיא בכל תורת המוסר ובקי במסורת גדולי הדורות איך לראות בהשקפה נכונה את עניני הזמן וכו', המשגיח זעק ממש בתקיפות, אתם חושבים שיש דבר כזה לומר השקפה, השקפה זה שהתורה אומרת מה צריך לעשות, והתורה זה ר' גרשון! אחר כך ביקשתי מהמשגיח שיסביר לי את דברי רבנו ונענה לבקשתי ובמשך שעה למדנו ביחד את דרכי החיזוק והביא ראיות לרבנו, אמנם היה ענין אחד שאמר שבאמת אינו מבין והדגיש 'זה שאני לא מבין זה לא השגה על ר' גרשון זה מפני קוצר השגתי...' וביקש שאשאל את רבנו, ובאמת רבנו הסביר לי את כוונתו.

בחול המועד פסח היה המשגיח מתארח בבני ברק ובמשך כמה שנים עלה להקביל פני רבנו ברגל, וגם בירך עליו 'ברוך שחלק מחכמתו ליראיו', זה היה מחזה מרטיט לראות את גדולי ישראל מכבדים אחד את השני וכל אחד מתבטל כלפי השני, (חלק מהדברים שנאמרו כתבתי בגיליון 'דברי אמת'). המשגיח היה מבקש לשמוע מרבנו "על מה רה"י חושב שכדאי לשים כעת את הדגש בהדרכת הבחורים"? ורבנו אמר לדבר על חיזוק במידות טובות, (ואגב את אותו השאלה שאל המשגיח את מרן הגר"א"ל וענה ג"כ בן אדם לחברו... והביא ע"כ את דברי הרא"ש בריש פאה "כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם גם רצון הבריות במצוות שבין אדם לקונו") ומנגד רה"י היה מבקש לשמוע מהמשגיח עובדות מהחזו"א וגדולי ישראל באומרו "אתם זכיתם להרבה קשר ושימוש עם החזו"א ושאר גדולי ישראל, ר' אליהו לופיאן, ר' יחזקאל לוינסטין, ר' יחזקאל סרנא, ר' מאיר חדש. ובאמת רבנו מאד אהב את ספרי המשגיח "לעבדך באמת" ובעיקר את ההנהגות והדרכות שמביא המשגיח ממרן החזו"א וגדולי ישראל, והזכיר כמה פעמים בשיחות דברים שראה בלעבדך באמת.

קשר אמיץ והערכה הדדית בלתי ניתנת לתיאור הייתה בין רבנו הגדול מרן רה"י זצוק"ל לזקני מרן המשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצוק"ל, למשגיח הייתה התבטלות כלפי כל גדולי ישראל, אבל לרבנו זצוק"ל הייתה לו הערכה והתבטלות יוצאת דופן, וביקש וחיפש תמיד לשמוע מאמרותיו ודעת תורתו.

ההכרות הראשונה החלה מהימים שהמשגיח למד בישיבת פונוביז', וכפי שסיפר לי רבנו זצוק"ל, שזקני למד בישיבת חברון ובזמן שהיה 'עוצר' על ירושלים ההורים שגרו בתל אביב רצו שילמד קרוב אליהם בבני ברק וכך הגיע לישיבת פונוביז', והמשגיח ראה בר' גרשון דמות של ידיעת ש"ס, בענווה וישרות! וזה דיבר על לבו.

בבחרותי זקני מאד עודד אותי להדבק ברבנו ולנצל אותו (ועלה עימי לבקר את רבנו ואמר לי שזה בשביל שר' גרשון יקרב אותי...) ודרבן אותי ללכת ללמוד בפונוביז' אצל רבנו, ובאמת בזכות אבות שהיה לי זכיתי להתקרב מאד לרבנו (וזכיתי שרבנו התבטא כמה פעמים שאני בן בית שלו), ובאלול פנה אלי רבנו "יש לך סבא כזה בעל מוסר גדול ואתה נמצא כאן? תלך לאלול לכפר חסידים לקבל ממנו..." (ומאז כל שנה בימים נוראים הייתי אצל זקני בכפר חסידים).

המשגיח היה מבקש ממני תדיר שאשלח לו את השיעורים והשיחות של רבנו, והיה מבקש תמיד לשמוע את דעתו בכל ענין ודבר. המשגיח התבטא כמה פעמים שיש דברים בשיחות של ר' גרשון שהם חדשים בשבילו, ויש דברים שהוא שמח לראות שכוין בהם לדעתו של ר' גרשון, והיה אומר: לשיחות שלי ושל ר' גרשון יש **הרבה מכנה משותף**. כמו כן מחמת השיחות הנ"ל אמר כמה פעמים, שמחזיק עצמו **לתלמיד של ר' גרשון**! כמה פעמים שהיה למשגיח שאלות בענייני הכלל וביקש ממני שאשאל את רבנו ומאד התפעל מתשובותיו, והיה איזה ענין ציבורי שהמשגיח מאד התפעל איך ר' גרשון חזה את הנולד כאשר דבריו התקיימו במלואם אחרי כמה שנים, והמשגיח הזכיר לי זאת כמה פעמים איך ר' גרשון לפני כמה שנים אמר כך וכך וממש חזה את הנולד.

המשגיח היה מעיין כל שבוע בגליון הנפלא 'דרכי החיזוק', שכותב במסירות עצומה בחכמה ובתבונה תלמידו המובהק של רבנו, הרה"ג ר' ישראל כהן שליט"א. בתקופה הראשונה שהחל הרב כהן במלאכת הכתיבה (עוד לפני שיצא כגיליון דרכי החיזוק) המשגיח מאד עודדו לכתוב ולהפיץ את דברי רבנו, וחזר כל הזמן והשמיע באוזניו 'שזה זיכוי הרבים גדול', וכפי שמעיד הרב כהן שהרבה מזכויות העלון והספרים הם אודות לתמיכתו ועידודו של המשגיח, המשגיח גם ביקש מהרב כהן לחלק את השיחה לקטעים קצרים ולעשות כותרות בתחילת כל קטע וקטע, ודבריו כמובן נשמעו כפי שהגיליון נכתב היום.

בעיקר המשגיח זירז את הרב כהן לרכז את השיחות ודברי ההדרכה של רבנו בספר מכורך, ואמר לרב כהן שלא ימתין להוציא לאור רק כשהיה ספר מושלם, אלא קודם כל שיוציא מה שיש, וכפי שכותב חובות הלבבות מן הזהירות שלא תרבה להיזהר, וחובות הלבבות בעצמו כותב בהקדמה שמיהר להוציא את ספרו אע"פ שלא השלים חפצו בשביל שחשש שאם לא ימהר לא יוציא עי"ש. ומעיד הרב כהן שהעובדה שניגש אל המלאכה והתמסר כ"כ להזדרז להוציא ספרי דרכי החיזוק זה אודות לזירוזו ותמיכתו הנלהבת של המשגיח. גם את הקובץ לאורם על מועדי השנה שהוציאו מדברי רבנו (יחד עם

המשגיח בביקור חג אצל רבנו

בניחותא... ואחרי כמה שניות בודדות נעמד ללכת והתנצל בפני המשגיח שיש לו 'שיעבודא דאורייתא', המשגיח מאד התפעל מההנהגה של רבנו, ואמר לי אז שבדרך כלל מי שממהר או שבא לזמן קצר ניתן לראות זאת בבואו ובישיבתו, אך ר' גרשון נתן תחושה שכעת כל עולמו זה השמחה ואין לו שום דבר אחר מלבד השמחה, רק עשה זאת בכמה שניות...

כשהמשגיח חלה בליבו ביקש רבנו לבוא לבקרו, ובמשך דקות ארוכות התעניין במצבו, ובמיוחד התעניין אצל הנכדים איך דואגים לו לנוח, וכל דיבורו היה איך לשמור על בריאותו של המשגיח, וסיפר בפרטות למשגיח איך הוא שומר על הבריאות שלו, והיה מפליא לראות איך רבנו דואג לבריאותו של המשגיח, ביקור חולים אמיתי...

רבנו בביקור חולים אצל המשגיח

המשגיח מאד התפעל מר' גרשון, שכשהיה בחור (שהמשגיח הכירו) שלא נכנס לשיעורים ר' גרשון ביקש לקרוא לו ושאלו למה אינו נכנס לשיעור הרי זה מאד חשוב בשביל לדעת איך ללמוד וכו', והבחור הסביר לר' גרשון שהוא לומד בסדר מסוים שלצורך זה יש יותר תועלת בלא שמיעת שיעורים, ור' גרשון למרות שהיה כל כך מחשיב את הצורך החיוני בשמיעת שיעור אחז שלבחור הזה באמת יהיה תועלת מלימוד שונה ופטר אותו מלהיכנס לשיעור. וסיפר המשגיח שגם שר התורה ר' חיים זצ"ל למד שונה מהדרך שלמדו בלומז'ה והיו כאלו שזה לא מצא חן בעיניהם, והחזו"א אמר להניח לו ללמוד כפי טבעו, ואמר המשגיח: אוי ואוי אם לא היו נותנים לר' חיים ללמוד כפי שרצה ללמוד...

רבנו סמך על המשגיח ובספרי הדרכה ביקש את הסכמת המשגיח ואז הוסיף את חתימתו, נוכחתי פעם בכינוס ראשי ישיבות במעונו ולת"ח גדול היה איזה הערה באיזה מנהג שנשתרש בישיבות, רבנו פנה אלי ושאל, הסבא שלך אישר את זה, וכשאמרתי שאישר אמר רבנו אם המשגיח אישר אז לא צריך לחשוש!

רה"י מאד החשיב את השיחות הדרכה של חתנא דבי המשגיח יבלחט"א הגר"י אבר שליט"א וראה בהם תועלת גדולה ונחוצה לכלל, ומאד שמח בכל פעם שהבאתי לו חוברות ממנו, ורה"י עבר עליהם ואפילו הזכירם בוועדים (בפרשת בא תשס"ט אמר רבנו בתוך דבריו "יש כאלה שלומדים עם מאמצים כאלה שזה יותר מהכוחות, זה לא נוגע אליכם אולי, אבל כדאי לדעת, נפקא מינה לפעמים מכירים מישוהו, ליעץ, יש קונטרס חדש שיצא - טעם בלימוד של הרב אבר, משגיח באור ישראל, אז שם הוא מדבר גם כן, הוא מביא שיש גמרא במנחות [צט:] שלא יהיו דברי תורה חובה עליך, כשלומדים מתוך חובה, מתוך הרגשת חוב שאני חייב ומוכרח ללמוד אי אפשר להצליח). ורבנו אמר לי שמעונין לכתוב לו דברי הסכמה. אחרי שיצא ספר ישרים דרכי ד' וזקני המשגיח כתב מכתב תמיכה נלהב לספר באתי לרבנו וחתם את שמו אחרי זקני, אמרתי לרה"י שנהוג להוסיף כמה מילים להראות את חובתו לספר, רה"י באמת שלו ענה: הסבא שלך כתב דברים נלהבים במיוחד וכשאני הוספתי את חתימתי זה אומר שכל מילה שהוא כתב אני חותם על כך, אז מה עוד אפשר להוסיף...

המשגיח היה מודה לרבנו על השיחות, בפתח הביקור בתשע"ז אמר המשגיח: "חביבים עלי דברי ההדרכה של רה"י, כמעט כל שבוע אני מקבל את העלון דרכי החיזוק כעת באתי לשמוע מהרב בעל פה... אני מאד שמח מההדרכה שלכם", רה"י השיב "אני מאד שמח לשמוע שיש תועלת, אני רוצה גם הערות השגות או הוספות מה שאפשר להוסיף" וכן בתחילת הביקור בתשע"ח אמר המשגיח: "אני מאד נהנה לראות את דברי הרב בדרכי החיזוק, אני רואה שאני מעורר על אותם דברים שהרב מעורר" רה"י הגיב, "זה סימן טוב, אני מחכה להערות השגות והוספות על ידי שאלות רווחא שמעתתא כמו שמובא בגמרא בב"מ פ"ד". באחד הביקורים אמר המשגיח לרבנו: "אני נהנה לראות שרה"י מרבה לדבר על לימוד המוסר", רה"י הגיב "אני מדגיש שמי שלומד מוסר חיוני נהיים מאושרים בעולם הזה ובעולם הבא".

באחת הביקורים המשגיח שאל את רבנו לפי מה הוא מחליט להכין את שיחותיו, אם לפי פרשת השבוע או סדר אחר? רבנו השיב שלפי מה שמתייעצים איתי במשך השבוע לפי הסיפורים והמקריים שבאים אלי אני מתעורר לדבר, ואני מרגיש סייעתא דשמיא בכך. (ובאמת שמעתי מרבנו כמה פעמים שסיפר מהגר"ש שבדרון בשם רבו הגה"צ ר"ל חסמן זצ"ל, שכאשר נתעורר משהו ששמע או שחשב ביום שצריך לומר דרשה, עליו לאומרו בפני הציבור לתועלתם. ואמר שכן הוא נוהג).

היה פעם שהיה חוסר תיאום והמשגיח הגיע בטעות לביקור חג באמצע שרבנו מסר וועד, המשגיח שמח על ההזדמנות לשמוע דברי מוסר מרבנו וישב כאחד התלמידים ושמע בשקיקה את דברי ר' גרשון. רבנו לא חש בנח שהמשגיח יישב לשמוע אותו, ופנה למשגיח ואמר 'אני מטריח אתכם לשמוע...' המשגיח השיב 'אני מאד מאושר לשמוע את דברכם'. אחר כך רבנו ביקש מהמשגיח שיאמר דברי חיזוק לבחורים, 'הבחורים רוצים לשמוע עוד, זה דבר נדיר שהרב יגיע הנה', והביא גמרא בחגיגה על ההוא סבא שאף פעם לא הגיע לבית המדרש ופתאום הגיע לבית המדרש, ואמרו שזהו סימן שמשוהו מן השמים רוצים לשמוע ממנו, ואמר רבנו למשגיח: רוצים לשמוע גם הני מילי מעלייתא", והמשגיח הוסיף כמה מילים בהקשר לדברים שאמר רבנו.

המשגיח משתתף בוועד אצל רבנו

בסוכות המשגיח התארח בבית בתו בסנהדריה מורחבת בירושלים ובא לשמוע כמה פעמים את רבנו שדיבר בליל הושענה רבה בביה"כ שערי תבונה ברמות. שנה אחת בעקבות פקק נדיר בדרך, רבנו איחר לשיחה כשכל ביה"מ כבר היה מלא וגדוש והמתינו לבואו, הגיע לאוזנו של רבנו שר' דב יפה נמצא בבית מדרש וביקש שימסור בינתיים דברי חיזוק, ואכן המשגיח דיבר עד שרבנו הגיע, רבנו פתח את משאו בדברים על הזכויות של הציבור כאן שזכו לסייעתא דשמיא אחרי שהיה "עיקוב משונה בדרך" - זכו בינתיים לשמוע "דברי חיזוק חשובים מאד", אשר "לא חשבנו בכלל שהמשגיח יבוא הנה"...

באירוסין שלי רבנו טרח והגיע (למרות שכבר לא היה מגיע לאירוסין של בחורים כנראה שהגיע לכבוד זקני...) רה"י הגיע לאולם והתייחס לכל אחד ואחד בנעימות וסבלנות, הגיע למזרח והתיישב

אנצל במה זאת לכמה מילים שכתבתי לאחר 'אשכבתיה דרבי' רבנו הגדול זצוק"ל, עובדות והנהגות במה שזכיתי לראות ולקבל ממרן רבנו זצוק"ל, שכאמור זכיתי לקרבה מיוחדת אודות זכות אבותי זקני מרן המשגיח זצוק"ל.

הקרבה שלי הקטן עם רבנו הגדול זצוק"ל החלה בלומדי בישיבה קטנה 'תפארת ציון' בב"ב כבחור צעיר עליתי לביתו להיוועץ עמו בשאלות שמטרידות בחור מישיבה קטנה... ורבנו שפתח כל פעם בעצמו את הדלת קיבלתי בסבלנות אין קץ והארת פנים מיוחדת, הכניס אותי לחדרו והושיב אותי בכיסא מולו כשהוא מתעניין בי ובמשפחתי, וכמובן נתן לי מלא עידוד ושמחה. אני שכל כך התרגשתי ניצלתי את טוב לבו של רבנו ועליתי הרבה פעמים ליהנות מאורו הגדול, ורבנו בטובו קיבל אותי בכל פעם בסבלנות ובאהבה.

אחר כך למדתי תקופה בישיבת 'בית מדרש עליון' שהייתה תחת חסותו של רבנו זכיתי אז לשמוע חבורות מרבנו בליל שישי שהיה לבני הישיבה במ"ע, בימי חול המועד מכיון שהרגשתי שרבנו כ"כ אוהב אותי אז באתי להקביל פני רבי ברגל, ישבו אז בביתו אנשים חשובים וכשנכנסתי הר"ר הפסיק את הדיבור עם כולם וסידר לי מקום מיוחד על ידו, והנוכחים שהתפלאו מי זה הבחור הצעיר שהר"ר ככה דואג לו? אמר להם רבנו הוא בן בית שלי... הגיע מתפרח... ובכל חול המועד שבאתי מתפרח להקביל את פני רבנו אפילו שלא היה בשעות המקובלות, רבנו שגידל אלפי תלמידים הושיב כנגדו את הבחור הצעיר ושוחח עמי במשך דקות ארוכות, כאילו יש לו את כל הזמן שבעולם...

באחד מהפעמים שבאתי בחול המועד וישבתי עמו לבד, רבנו דיבר עמי מאד בפתיחות ואמר לי שיש בעיה להוציא דברי תורה בלא הסכמה (אני לא זוכר בשם מי אסור...) וממני הרי הוציא דברי תורה, אבל אל תחשוך בי שאין לי הסכמה, גם אני קיבלתי הסכמה מהחזו"א מהרב מפונוביז ומבעל הקה"י, הם אמנם לא כתבו לי הסכמה, אבל הם מאד דרבנו אותי שהדפיס חידושי תורה, ואמר שהחזו"א אמר לו שיש לו חידושים ישרים וכדאי שיוציא את חידושו, העזתי לשאול אז למה הר"ר לא הוציא את חידושו? ואמר גם כי היה לי קשה, הייתי עמוס וחשבתי שאחר זה יהיה לי יותר זמן לזה, וגם כי חשבתי שכדאי לחכות שיהיה לי חידושים יותר טובים, והר"ר הוסיף בבת צחוק על פניו, הסיבה השניה הייתה נכונה אבל מה שחשבתי שאחר כך יהיה יותר זמן טעיתי... שאלתי אז למה היום הר"ר לא מוציא? ואמר היום אני יוצא ידי חובה במה שכבר מוצאים בשמי, אמנם זה לא כמו שאני הייתי כותב, אבל זה מספיק בשביל לצאת ידי חובה...

זכורני את היום שרבנו עבר לראשונה אירוע לבבי, היה זה בלויית הרב הלפרין ז"ל ורבנו היה מאד חלוש והספיד מתוך הרכב כשהכיסא מוטה לשכיבה, ובאמצע ההספד התנצל שצריך לקצר מפני שאינו חש בטוב, משם עלה לביתו וניסה בכוחות עצמו להתקשר לאמבולנס וכשלא ענו שאל את נכדו למה לא עונים במד"א? וכדרכו תמיד כל מה שיכל לעשות לבד לא רצה שיעשו עבורו... ושמעתי ממנו"ח הגר"א קפלן שליט"א שליט"א שהגיע יחד עם רבנו לבית החולים תל השומר, שרבנו בשכבו במיון שכב עם גמרא ושאל אם צריך לשמוע את מה שמדברים עליו או שיכול להתרכז בלימוד, וכשמו"ח אמר שאין צורך לשמוע, רה"י שקע בלימודו בריכוז אדיר (וכדרכו בלא תנועה חיצונית...) וכשהרופאים רצו לשאלו כמה פרטים לא שמע שמדברים אליו כלל, והיה צריך לנגוע בו בשביל שישמע! וכשדברו עמו אחר כך על מצבו לא ידע כלל מכל מה שדיברו עליו הרופאים באותם שעות שלמד!

אחר כך ב"ה רבנו התחזק ואת השיעור היומי מסר בביתו לקבוצת בחורים שזכיתי להימנות ביניהם, בשיעור דיבר רבנו חשבונות עמוקים

בשמחת נשואי זכיתי שרבנו השתתף, והמשגיח נתן את ידו לרבנו בריקוד משותף, בחור נמרץ שרצה לסדר את 'השורות' לפי ראות עיניו לקח את ידו של רבנו בשביל לתתו לת"ח אחר, המשגיח גער בזעזוע עמוק באותו בחור, באופן שאני לא זוכר מזיפה כ"כ חזקה – אתה מעז לנגוע בידו הקדושה של ר' גרשון!!!

כשאלתי פעם בסעודת שבת אצל רבנו, רה"י הבין מתוך דברי שהמשגיח נוסע באוטובוס למסור את שיחתו השבועית בקול יעקב בירושלים, והזדעזע מכך, ואמר לי שידבר עם רה"י הגר"י עדס שליט"א על כך. אמרתי שרה"י עשה כל תצדקי שהמשגיח ייסע ברכב, והמשגיח הוא זה שאינו מוכן בשופו"א, (המשגיח היה אומר שהוא ממנצל את הזמן ללמוד בדרך ואינו רואה בכך שום בעיה, והוא שמח שזוכה לחסוך לישיבה כסף...) אז ר' גרשון אמר שידבר עם המשגיח בעצמו. כשסיפרתי זאת למשגיח אמר שמבטל את דעתו לר' גרשון ומוכן לנסוע עם רכב, רק שאשאל את ר' גרשון אם כוונתו מצד כבוד התורה או מצד כוחותיו ובריאותו, שאם זה מצד הבריאות הוא רגיל בנסיעות וזה לא מעייף אותו ולא נוטל ממנו כוחות, ואם מצד כבוד התורה הוא יעשה מה שר' גרשון אומר גם אם אינו מבין. סיפרתי זאת לר' גרשון, ואמר: אני התכוונתי מצד שמעייף ולוקח כוחות, אבל מצד כבוד התורה, זה כבוד התורה שהמשגיח מתנהג בפשטות... וזה גם בריא ההתעמלות לעלות לרדת, ללכת לאוטובוס...

אחרי פטירת זקני זצ"ל שאלתי את רבנו אם לדאוג לפרסם את הציון של המשגיח בשביל שיהיה למקום תפילה, האם יהיה בזה תועלת לנשמתו? רה"י שאל איך אפרסם את הציון? ואמרתי שגם ע"י סיפורי ישועות, רה"י אמר שמסתמא זה תועלת לנשמה שמתפללים בציונה (אבל אמר שאינו מבין בזה ושאשאל את מרן גאון ישראל ר' דב לנדו שליט"א, ידעתי שר' דב אינו מוכן לענות ושולח לר' גרשון אז אמרתי לרבנו שר' דב לא יענה לי, אז אמר רבנו תגיד לר' דב שאני שלחתי אותך, וכמובן ר' דב לא הסכים לענות ואמר שרק ר' גרשון יכול לענות על זה, אמרתי לר' דב שר' גרשון אמר שאינו יודע ושולח איליו, ר' דב אמר: לא יתכן שאני ידע אם ר' גרשון אינו יודע...) אבל רה"י הוסיף שבתנאי שהפרסום יהיה אמת, לא לשקר, שאלתי איך אפשר לדעת מה אמת? אם לדוגמא אחד התפלל לילדים על הציון ואחרי שנה נולד ילד מי אמר שזה בגלל זה? רה"י אמר בכאי גוונא מסתבר שזה בזכות הצדיק אם מתפללים אצל הצדיק מסתמא זה עוזר.

תלמידי חכמים לדור הבא שיחסר להם בידיעת התורה, והן בכך שישנם הרבה שאי"ז לפי טבעם ורק מחמת הבושה שמתביישים מהחברה שיחשבו שאינם למדנים, או מחמת טבע החיקוי שמחקים אחרים בלא כוונה הם לומדים נגד טבעם ואינם נהנים מהלימוד, ורבנו התבטא ע"ז שמרבה לעורר ע"כ שזה הצלת נפשות! ואמר לי שהמחשבה ע"כ שיש כאלו שמפסידים את ידיעתם בתורה ואת חשקם בתורה עושה אותו חולה! זכיתי שהיה לי ע"כ שיחות ארוכות עם רבנו (וא"א להכניס נושא רחב זה ביריעה קצרה) אך מאד התפעלתי שרבנו ביקש ממני לברר אצל ת"ח גדולים שהייתי קרוב אליהם את דעתם בעניין מדוע הם לומדים לאט ומאד רצה לשמוע את מה שיש להם לומר, ואמנם אחרי שמסרתי את דעתם רבנו חלק עליהם.

אני זכיתי להיות בימים שרבנו היה בשנות הגבורות ולא נתן בשופו"א שיהיו גבאים שניהלו את הבאים לביתו, וגם לאחר בקשת הרופא שזה מזיק לבריאותו רה"י לא היה מסוגל לראות שמישהו מחפש אותו ודוחים אותו לזמן אחר, בהתחלה רבנו התנגד לזמן קבלת קהל ושאחרים יפתחו את הדלת מחמת דרישת הרופא רבנו הסכים שיהיה נכד שיפתח, אבל כל פעם שמאן דהו דפק רבנו לא היה מסוגל לשבת במקומו וקם כך שהנכד ורה"י פתחו את הדלת... היו כמה פעמים שדפקתי ורה"י כבר הלך לנוח וקם במיוחד לפתוח לי את הדלת, ואני כמובן נבהלתי אבל רבנו במתיקותו טען שהוא רק נח כמה דקות שצריך לשכב ואדרבה אפשר לדבר עמו בשכיבה, וכך היה רבנו שוכב במיטה ואני שחתי את אשר בליבי, היה גם פעם בחנוכה שניסתי להשיגו כמה פעמים והיה עומס והרגיש בזה שאני מחפשו אז אחרי המסיבה בישיבה רבנו אמר לי שאבוא לביתו, רה"י התנצל שמכיון שאינו מרגיש טוב ויש לו לחץ דם גבוה הוא יישב עם רגליים על הכיסא ודברנו ככה ארבעים וחמש דקות... זכורני שפעם נכנסה אישה לביתו שהיה נראה שאיננה שלמה בבריאות נפשה והאריכה להתייעץ עמו והנכד נכנס כמה פעמים לחדר בניסיון לזרז אותה לסיים, אחר כך סיפר לי הנכד שרה"י נזף בו שלא אומרים ליהודי ללכת...

בשמחת תורה היה נהוג בישיבה שמלווים את הרבנים מביתם לישיבה בשירה וזימרה וכל הרחוב עמד להסתכל... זכורני שבחור אחד ניגש לר' גרשון תוך כדי שעושים לו שורות ושרים לו ושאל – לראש ישיבה זה לא מפריע שעושים כזה כבוד? רבנו ענה לו בחיוך רחב תראה איך הבחורים נהנים מזה... תראה איך הבחורים נהנים מזה....

בליל שבת כשהתחיל השיעור חומש חדרו של רבנו היה צפוף בשומעים, ובשירה עמדו נרות השבת, לפתע אחד הבחורים הפיל את הנרות ונעשה רעש גדול, רה"י שהבחין היטב בנעשה המשיך את דבריו בשליטה עצומה ובהתעלמות מוחלטת כאילו שלא שם לב!!

רבנו שראשו הגיע השמימה הבין היטב את אתגרי השעה ואת המציאות המתחדשת, במגבית צדקה שנערך בהשתתפות זקני המשגיח עם רבנו, ביקש ממני הצלם שאקרב את המשגיח לרה"י בשביל התמונה המשותפת, ר' גרשון ששמע זאת התערב, אין צורך להטריח את המשגיח, תסדר את זה אחרי זה במחשב...

שלא היו קשורות לגוף הסוגיא, כשהביא דוגמאות ראיות וק"ו מכל הש"ס, אחרי השיעור אמרתי לרבנו שהבחורים היו מעדיפים שהשיעור יהיה יותר על הגפ"ת ולא מושגים בש"ס, רבנו התנצל ואמר, תמיד אני שוקל מה כדאי לבחורים לשמוע, ואני נמנע מלומר מה שלא יביא תועלת, אבל עכשיו שאני חלש קשה לי להתאמץ ולחשוב מה לא לומר, ולרה"י הכי קל לטייל במרחבי הש"ס...

אי אפשר לשכוח את המחזה הנפלא לראות את רה"י מוחק לגאון הרב סולו שליט"א (שכתב את השיעורים כללים) מהשיעור כללי שאמר, בטענה 'זה לא אמת' והרב סולו מתעקש, ורה"י לא מוותר 'לא כל דבר צריך לכתוב'...

ניצול הזמן של רבינו היה מפליא, אך נעשה בפשטות שאפיינה אותו, זכיתי במשך כמה שנים להיות אחראי על מערכת ההגברה בבית רבנו בשיעורים והועדים שמסר לבני הישיבה בביתו, ורבינו היה קורא לי בלשון חיבה 'המומחה' (כי הייתי מומחה על הרמקול...) הייתי מגיע כשתי דקות קודם לשעה הקבועה, ונכנס לסלון - חדרו של רבנו שהיה שקוע בלימודו, ואז רה"י היה נכנס לחדר שינה ובביתיים סידרתי את הסלון לשיעור ואת מערכת ההגברה, בזמן המועט הזה רבנו היה פותח משניות (נדמה לי טהרות וקדשים) ולומד בשקיעות, ואז יוצא לסלון לומר את השיעור, מחזה זה של ניצול הזמן בריכוז מלא עומד חי לנגד עיני!

עובדה שהיה עמי, וכפי שאני שומע מחברי זה היה מעשים שבכל יום, כשלמדתי בישיבת בית מדרש עליון היה לי קשר עם בחור מצוין שהיה לו חולשה גופנית ועם זה הגיע חולשה רוחנית, ולא רציתי לספר לצוות הישיבה מכיון שהיה מדובר בבחור טוב ולא רציתי להוריד את ערכו בעיניהם, ומאידך הרגשתי שיש לי אחריות לדאוג לבחור הזה, והלכתי להתייעץ על כך עם רבנו, רה"י ישב עם דף ועט, רבע שעה חקר ודרש לפרטי פרטים על הבחור, ולבסוף אמר לי שלא אספר לאף אחד והוא כבר יטפל בזה. ובאמת מיד כבר שמתי לב שבנו של רבנו הגאון ר' ישראל אדלשטין שליט"א מזמינו כל בוקר לארוחת בוקר ואחר כך לסעודת שבת... מה שחייב את הבחור לקום מהמיטה וכמובן עודדו ורוממו מאד, גם כשאחר כך למדתי בפוניבז' היה בחור שעבר עליו תקופה קשה וסיפרתי זאת לרבנו ורה"י קרא לו וביקש ממנו לחזק עמו את הקשר.

באחת השנים שליל פורים חל ביום שני בלילה היום של השיעור כללי, רבנו אמר לי אחרי שחרית שהוא רוצה להתייעץ עימי... באתי לביתו ורה"י אמר שהוא מעוניין למסור בלילה – ליל פורים שיעור כללי, הרי פורים זה זמן שחייב בת"ת ולמה שלא יהיה שיעור כללי? ואמר שגם יהיה בזה קידוש ד' שבפוניבז' במקום לבזבז את ליל פורים ב... יש שיעור כללי! אבל מצד שני מכיון שיש סדר מיוחד בליל פורים והבית מדרש מלא מפה לפה אולי זה יעצבן את הבחורים שיש שיעור כללי באמצע וזה הוא לא רוצה, אז רה"י ביקש שאשאל את הבחורים, ובאמת בחורים אמרו לי שהם מעדיפים את האווירה המיוחדת של ליל פורים בלא שיעור כללי, וכשחזרתי לומר זאת לרה"י כמובן קיבל את רצונם בשמחה.

אמרתי לבנו שבלייל שישני אני הולך לישון מאוחר בשביל לסכם את השבוע ולכן בשבת אני צריך לישון יותר, רה"י אמר לי זה לא כדאי חבל להפסיד מקדושת השבת... אמרתי אבל כך אני יכול לסכם בכתב מה שבשבת א"א, רבנו לא קיבל, ואמר לא כדאי לבזבז זמן בשבת על שינה, תורה עם קדושת שבת זה מדרגה גדולה!

לרבנו מאד כאב שבישיבות מאד מתעכבים בס"א וגם בס"ב כבר לא מספיקים, וראה בזה חורבן גדול לבחורים הן בחסרון העמדת

דברי הספד על מרן ראש הישיבה רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל

באמת אע"פ שאיני ראוי להספיד אדם גדול כמו ר' גרשון, מ"מ כבר אמרו חז"ל בברכות אגרא דהספידא דלויי, וביארו המפרשים דעיקר השכר מההספד הוא מה שאנשים דולים ולוקחים לעצמם איזה חיזוקים שיכולים להמשיך אתם הלאה, וזה עיקר מטרת ההספד שמספידים אדם גדול שנפטר ובפרט בזמן הזה שסמוך לפטירתו ועוד בתוך שלש ימים. וידוע שמרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל היה הוגה ומעיין בספריו של הגאון מאוסטרובצ'ע זצוק"ל, ושאלוהו פעם מפני מה הוא מעיין בספריו והלא דרך הלימוד שלו שונה מדרכו, ואמר מפני שיש לו הכרת הטוב גדולה למחבר, כי בעת שנפטר בשנת תרפ"ח התקיים עליו הספד בירושלים בשכונת מאה שערים, והספידו הצדיק ר' נטע ויס זצוק"ל, והוא הגרי"ש בהיותו בחור צעיר מאד התעורר מדברי ההספד ותפס את עצמו מאד, ומאז המשיך בעלייה ביתר שאת, ורואים שיש בזמן כזה סייעתא דשמיא מיוחדת שאפשר להתחזק.

וכן אני נזכר ששמעתי זה מכבר שבעת שהתקיימה הלוייתו של מרן הרב אברמסקי זצוק"ל, והזכירו בזמן ההספד בשמו שכל בחור שיתחזק מעתה ואילך הוא ימליץ טוב בעדו לסייעתא דשמיא, והיה איזה בחור שקיבל על עצמו ללמוד ביתר שקידה עד שגדל להיות ת"ח בישראל.

הדבר הראשון שראינו אצל ר' גרשון, והוא דיבר על זה הרבה מאד, הוא הענין של מידות טובות, שעיקר הדרך לגדול בתורה הוא רק אם האדם יש לו מידות מתוקנות והנהגות בנעימות עם הבריות.

וכמה הוא יגע וטרח כל ימיו להזהר מלגרום שום אי נעימות לאף יהודי, ואדרבה לגרום נחת רוח לכל אחד, וזה ידוע ומפורסם לכל מי שהיה בסביבתו, איזה אורה נעימה שהיה משרה בסביבתו.

ובזכרוני, שהיה מנקה בישיבה שהוא היה עולה חדש מרוסיה, ולא ידע כלל לדבר בעברית רק קצת אידיש ורוסית, ופעם כשר' גרשון עבר קרוב אליו הוא דיבר אתו, ואח"כ הוא אמר שהכניס לו אור בלב, ושאלוהו מה היה, וסיפר שהיה לו איזה צרה ושוחח עם ר' גרשון על זה, וכ"כ התעודד ממנו עד שהרגיש שנכנס לו אור בלב.

עוד בזכרוני שהייתי בחור צעיר בשיעור א ודרכם של בחורים בפורים להרבות בשתיית יין, ובאתי אליו ואמרתי לו מתוך שכרות שהראש ישיבה יברך אותי שאזכה לעשות תשובה שלימה, אז הוא ענה לי מה פתאום אינך צריך לעשות תשובה ואין לך על מה, וחודשים אחרי כן עוד הרגשתי מאד טוב מדבריו אלו - הוא דאג לגרום ולתת לשני הרגשה טובה.

ופעם אמר למישהו על עצמו, שתפקידו בישיבה הוא להגיע כל בוקר לחשוב למי אני יכול לעשות כאן טוב, ומי יכול לקבל ממנו הרגשה טובה, וזהו תפקידו בתור ראש ישיבה.

וידוע אני עובדא ממקור ראשון, שהיה בחור שעשה מעשה נגד הנהלת הישיבה וגם נגד דעתו של ר' גרשון, ובאו ושאלו את הבחור למה הוא עשה כן, ותשובתו היתה כי ר' גרשון אמר לו לעשות כך, ובאמת ר' גרשון כלל לא אמר לו רק הבחור אמר כך כדי להצדיק את עצמו.

אנשי ההנהלה פנו ושאלו את ר' גרשון מפני מה אמרת לבחור לעשות כך, והוא שתק ולא ענה כלום, והם חשבו שכנראה יש סיבה שלא רוצה לגלות, וא"כ אין צורך לעשות מאומה, אבל האמת היתה שר' גרשון לא אמר לו כלל, ולא רצה להפליל את הבחור על אף שזה היה גם נגד דעתו (והבחור היה כ"כ בטוח בזה שר' גרשון לא יגלה).

וזכורני כשהייתי ילד ואאמו"ר שליט"א היה נגש בישיבה לפני התיבה לתפילת שחרית בראש השנה, ולאחר תפילת שחרית היה ר' גרשון מזמין את אאמו"ר שיבוא לביתו לקדש לפני התקיעות, ואמר לי שגם אני יצטרף, והוא היה יושב בנעימות וברוגע, והיה אפשר לשואלו על מה שרוצים בתכלית המנוחה ובסבר פנים יפות.

ולאח"כ כשאני נכנסתי ללמוד בישיבה ואז כבר קידשתי בישיבה, והיה אתנו שם ת"ח חשוב מאד שהיה מתפלל בישיבה, והוא היה בלחץ מאד לפני התקיעות ובקושי טעם משהו, וחזר מיד להיכל הישיבה, ואז קלטתי שבעצם הרי ר' גרשון הוא הוא הבעל תוקע, וכל המעמד של התקיעות בישיבה היה מטיל אימה ופחד, מה עוד שמרן הגרא"מ שך היה המקרא, ובודאי שגם ר' גרשון עצמו מלא יראה ופחד קודם התקיעות שהוא עצמו תוקע, והרי כבר מבואר בשו"ע שעל התוקע חובה גמורה לשוב קודם התקיעות בתשובה שלימה.

ובכל זאת לא ראו עליו שום לחץ והכניס אורחים במנוחת הנפש ובסבר פנים יפות, ואדרבא זוהי המצוה שעכשיו עלי לקיים.

עוד בזכרוני בתקופה שהיתה הרבנית ע"ה חולה ולאח"ז נפטרה ממחלתה זו, ואני הלכתי ברח' הרב דסלר והוא הגיע מכיוון רח' ראב"ד, ומרחוק ראיתו טרוד ומודאג מאד במבט חמור, כי כנראה היה המצב של הרבנית חמור מאד, וברגע

שנתקרבתי אליו מיד נשתנה סבר פניו, ופנה אלי במאור פנים לומר שלום, והכל כדי שלא ארגיש מאומה מדאגתו, וכדברי החסיד אכלו בלבו וצהלתו בפניו.

בזכרוני שהיה בחור בישיבה, שמרוב לחץ נכנס לחרדות, והיה כל הזמן מטרידו בשאלות משונות, ותמיד היה עונה לו באריכות ובסבר פנים יפות ומייעץ לו כל הזמן להדריכו כדי שיכנס לרוגע, - ופעם אותו בחור הביא עמו איזה ספר של הנהגות מגדולי הדור, ושאלו על דבר מסויים שהובא שם, ור' גרשון הבין שזה לא טוב שהבחור יהיה הספר תחת ידו כי זה גורם לו להילחץ, אז הוא ביקש ממנו שאולי יעשה לו טובה וישאל לו את הספר לתקופה, וכמובן שהוא הסכים, וכך החזיק את הספר אצלו תקופה ארוכה, ולאח"כ שלח הספר לבית הוריו של הבחור, כך עשה תחבולות להיטיב עם השני.

כמו"כ היה פעם בחור מחו"ל שהיה לו סכום כסף גדול שהביא עמו, ופחד שמא יגנבוהו ממנו, והרגיש כ"כ בנוח עד כדי ששאל את ר' גרשון אם יכול לשמור לו על הכסף, וענה לו בפשטות ובמאור פנים בוודאי, ורק ביקש ממנו שיספור את הכסף קודם שיביאנו, והבחור אמר שא"צ כי הוא סומך על ראש הישיבה, ומ"מ הוא אמר לו כדאי שנספור ביחד, ולאחר ספירת הכסף הכניסו לכיסו הפנימי של הפראק, ולאחר כמה חודשים ניגש הבחור לשאול אם יוכל לקבל את הכסף, ותיכף ומיד הכניס ר' גרשון ידו לכיס הפראק והוציא לו את המעטפה עם הכסף - ובמשך כל הזמן הזה הוא הרגיש כמו שומר ושומר את הכסף אצלו עד החזרתו.

עוד זכורני כשהיה חוזר ממנחה ועובר ליד החדר אוכל בצהרים, ובדרך כלל חזר לבד כי לא רצה שבחורים יתלוו אליו ויפסידו ארוח"צ, ולכן אם משהו היה שואלו אחרי מנחה היה עוצר ועונה לו, והדרך לביתו היה במעבר צמוד מאד לחדר אוכל, שהיה כמו מרפסת סגורה וכולה חלונות ושם סעדו הבחורים ואני ג"כ ישבתי שם, ומעולם לא אירע שהיה מסובב ראשו לכיוון מקום האכילה, שאי"ז דרך ארץ להסתכל בפני מי שאוכלים, והיינו מסתכלים כל פעם מחדש היאך הוא מפנה את מבטו למטה כדי לא להסתכל עלינו.

זהו אצילות ועדינות שראו בכל הליכותיו אצילות של קדושה נסוכה עליו.

ובוודאי אפשר להאריך בנושא זה ללא גבול ולכאז"א יש סיפורים כמה היה דואג וטורח להיטיב עם הבחורים ולשמחם, ובאמת זה היה דרכם של גדולי ישראל מאז ומעולם שראו אצלם הפלגה של מדות טובות והתחשבות בזולת, וזהו התנאי הראשון והעיקרי להיות גדול בתורה.

וזהו הנאמר במשנה במסכת אבות התקן עצמך ללמוד תורה, ופי' רבינו יונה התקן עצמך במידות טובות כי לעולם לא תנוח התורה בגוף של שאינו בעל מידות טובות.

וכל גדולי ישראל נזהרו מאד לא לפגוע או לגרום אי נעימות לשום יהודי ואפילו בשוגג.

וכן ידוע ממרן הגרש"ז אוירבך זצוק"ל איזו הרגשה טובה היה נותן לכל או"א שהיה מדבר עמו ואפילו לאדם פשוט היה אומר מילה טובה.

ושלשום סיפר לי איזה יהודי מעשה שהיה עמו שהיה לו בן מצוין מאד שנחלה והוא ביקש ברכות מכל הגדולים שיברכו את בנו לרפו"ש.

ונכנס גם להגאון ר' גדליה נדל זצ"ל, ענה ר' גדליה כי כשהיו באים לחזו"א עם איזו צרה זה היה מאד נוגע לליבו כאילו שזו צרה פרטית שלו, ולכן כשהיה מתפלל הוא היה נענה, כי זה היה מעומק לבו, אבל היום כמעט שאין אנשים שכ"כ איכפת להם מהשני, ואמנם יש יהודי ברח' ראב"ד וקוראים לו ר' לייזר שך, והוא איכפת לו מאד מצרה של כל יהודי ולכן שילך אליו, אבל שילך רק לאחר שהרב שך כבר אכל ארוחת בוקר, כי אם יבוא אליו לפני כן הוא כבר לא יאכל באותו יום לאחר שהוא ישמע את הצרה שלו, ורואים שהרב שך שהיה גדול בתורה אבל היה מיוחד בדבר הזה שצרת חבירו היה מאד נוגע לו, ואדם שלא איכפת לו מהשני לא יצמח לעולם להיות ת"ח גדול.

ושמעתי מזקני ר' יעקב אדלשטיין זצוק"ל, שהיה בזמנו איזה בחור שהיה כשרוני וגם מתמיד, וחשב שהוא ילמד בהתמדה, והוא יצא כמו החזו"א, אבל הוא לא חשב שגם צריך לתקן את מדותיו, ופעם בערב שבת רצה למהר ללמוד, וראה שאמו עדיין לא גיהצה את חולצתו, כי היא גיהצה קודם את של האחרים, אז הוא מאד כעס ואמר, מה בדיוק את החולצה שלי את משאירה לבסוף, ודחף את כל החולצות המגוהצות על הארץ בכעס, וכי כך הוא חושב להיות חזו"א, הלא וודאי שבאופן כזה הוא יצמח להיות עם הארץ גמור, כי היסוד הוא ההתחשבות ברגשות השני ולעזור לו.

ומי שחושב שישב וילמד בהתמדה אבל לא יכבד את השני אלא יגרום לו עגמ"נ, ממנו לא יצמח תלמיד חכם, זהו לימוד ראשון ממרן הגרי"ג.

עוד נקודה יש ללמוד ממנו, שהאדם צריך לעשות מה שצריך לעשות, בלא להתחשב או להתפעל ממה שיאמרו עליו בסביבה, ואיך זה יהיה נראה בעיני הבריות.

הוא היה סבור שכל בחור צעיר שנכנס לישיבה, צריך ללמוד יותר עם הספק ופחות להתעכב על סברות דקות, כמו

שהוא קיבל מאביו הגאון רבי יהודה שהיה מגדולי תלמידיו של בעל הברכת שמואל, והיה גאון גדול גם בהבנת התורה, ובכל זאת כשלמד עם ר' גרשון ועם זקני ר' יעקב זצ"ל, בשנות הבחרות עד גיל 17, לא התעכב עמם הרבה על סברות, ור' גרשון סיפר שהוא לפעמים היה שואל את אביו והוא היה עונה לו, ואם היה חוזר שוב להתווכח היה אומר לו נניח זאת עכשיו את הקושיא, ונראה בפעם השניה והשלישית שתחזור ואז תתורץ הקושיא

הרבה פעמים שהיו ניגשים בחורים צעירים ושואלים שאלות, והוא אחז שאמנם הקושיא טובה אבל הבחור א"צ עכשיו לשמוע את התשובה כי היא מדי עמוקה ומסתמא לא יבין אותה, ולכן היה אומר זה צ"ע, הקושיא טובה, והיה מצטייר בעיני השואלים כאילו אין לו תשובה, והיו מתפללים מכך שלא יודע לענות כ"כ הרבה פעמים.

והיה בחור ששאל שאלה וענה לו שזה צ"ע, והלך אותו השואל להגר"ד פוברסקי שליט"א ואמר לו, ששאל את ר' גרשון ואמר לו שצ"ע וכנראה אין לו תירוץ, וצחק הגר"ד ואמר הרי לפני שבוע דיברתי אתו על קושיא זו ואמר לי 2 תירוצים גאוניים וחזר לו על התירוצים, ובכל זאת לא היה איכפת לו מה יחשוב הבחור אם הוא אחז שכך צריך לנהוג. ושמעתי מזקני הגר"י וסרמן זצ"ל, שפעם פגש את הגר"ש רוזובסקי זצוק"ל ברח' אדמור מגור בבני ברק ושאלו היאך מספיק כ"כ קצת דפים בכל זמן, ואומר הרבה שטיקלאך תורה, ואילו אצל ר' שמעון שקאפ לא למדו כך אלא בהספק מרובה עם מעט הערות על הדף, ובדרך כלל גמרו את המסכת.

ואמר לו הגר"ש רוזובסקי, אתה צודק במאה אחוז ובאמת אינני נוהג כיאות, והיחיד שכן נוהג כמו שצריך הוא ר' גרשון אדלשטיין שלא איכפת לו ממה יגידו, ומה הבחורים אוהבים, רק חשוב לו איך צריך ללמוד באמת, ואני אין לי את כוחות הנפש להיות כמוהו.

וזכרני שפעם אחרי השיעור ניגשתי אליו ואמרתי לו איזו וארט שחשבתי בסוגיית ההיא, והוא אמר לי באמת גם אני כשהייתי בחור חשבתי כך ואמרתי את זה למרן הרב מפוניבז, ואמר לי שזה ווארט נפלא ואמיתי, ואני הלכתי למרן החזו"א ואמרתי לו את זה, והחזו"א ענה לי שאי"ז מסתבר. וחשבתי לעצמי למה הוא לא אמר את זה בשעתו, הלא היה לו הסכמה של הרב מפוניבז, אבל האמת שאותו לא עניין להגיד ווארטים, ובדאי אחרי שהחזו"א אמר שאי"ז מסתבר, אז זה לא אמת, ואין לומר בשיעורים דבר שאינו אמת.

ודבר זה נוגע לכל אחד, כי לפעמים איזה בחור רוצה ללמוד דבר מסוים או באופן מסוים, אבל אחרים אומרים לו זה לא נכון ללמוד כך ומבטלים את זה, ואז הוא מתרפה ומפסיק.

ויודע אני מעשה שהיה באחד שלמד הרבה משניות והיה לו בזה גישמאק, וכך למד תקופה ארוכה, עד שפעם מישחו אמר לו בביטול, מה אתה לומד משניות אי"ז מתאים לך, אתה צריך ללמוד גמרא ולהעמיק, ובאותו רגע הפסיק את כל הלימוד בזה, אבל באמת לא צריך להתפעל מאף אחד מה יאמר ומה יגיד, וכל שנהנה מהלימוד שחשקה בו נפשו יתמיד בהנהגתו זו.

וזה עיקר שיש לנו הרבה ללמוד מהנהגתו בזה.

עוד נקודה שהיה מעורר הרבה עליה, שאדם לא יתאמץ יותר מכוחותיו או לעשות נגד טבעו בשביל לגדול בתורה, ואדרבא האדם צריך לילך כפי טבעו ובאופן שמרגיש נעימות בלימודו, והיה פעם בחור שהתלונן בפניו שאין לו גישמאק בלימוד, ולשאלתו אם בשום לימוד אין לו גישמאק, ענה לו הבחור שהוא אוהב ללמוד משנ"ב, אמר לו אם כן תלמד את הגמרא באותו אופן של הלימוד משנ"ב, דהיינו עיקרי הדברים שבסוגיא ואח"כ טור וב"י, ותרגיש גישמאק, וכן עשה והצליח מאד, עד שנעשה ר"מ בישיבה, ולתלמיד אחר אמר שישקיע יותר בלימוד הלכה שהיה מתאים לו יותר והצליח מאד בזה, ולבסוף נעשה למורה הוראה חשוב, אבל ודאי כאו"א צריך להתייעץ מהדרך הראויה לו, אבל היסוד היה שלא נכון ללמוד מתוך קושי ובחוסר חשק, ואדרבה רק באופן של הנאה וקורת רוח, ולא להתאמץ מתוך חוסר אכילה ושינה כי בסופו של דבר אין תועלת גדולה מזה.

והוסיף בשם החזו"א, כי בזמן שהאדם אוכל וישן וכוונתו לשם שמים כדי שיהא לו כח ללמוד, מקבל שכר על זה כמו תלמוד תורה, ועל כן אין צריך לקמץ באוכל ושינה, כי הוא ממש כעוסק בתורה אם הוא אכן מתכוין לזה.

והיה אומר שבאמת א"א לצמוח בתורה אא"כ אינו מסיח דעת מהלימוד ולא מבזבז את הזמן, ואין הכוונה שצריך לחשוב כל הזמן בלימוד, אלא מספיק שחושב על הלימוד, ואמר לנו דוגמא, בחור שיוורד לחדר אוכל אפילו אם קשה לו לחשוב בלימוד בשעת האוכל, מספיק שיחשוב שהולך מיד אחרי כן ללמוד וזה נחשב שאינו מסיח דעת מהלימוד.

ובאמת הוא ניצל כל רגע ורגע, ובפרט בשנים האחרונות אמר שיעורים כל יום אפילו בבין הזמנים ובחווה"מ, אבל הכל היה לפי כוחותיו, לא להתאמץ יותר מכפי כוחותיו, ואם אדם מנצל את כוחותיו באופן הראוי ובלא היסח הדעת, עתיד לצמוח ולהיות גדול בישראל.

ושמעתי מזקני זצוק"ל, שפעם הוא ואחיו חזרו הביתה מהישיבה בלומזא, והיה אוטובוס רק פעם בשעתיים או יותר,

והם ראו מרחוק את האוטובוס שמתקרב לתחנה וזקני החל לרוץ לכיוון התחנה להספיק את האוטובוס, אבל הוא ר' גרשון, אמר לו שאינו רוצה לרוץ, כי הוא לא מוכן לאבד את מנוחת הנפש, ואפילו שבגלל זה יפסיד את האוטובוס.

ונקודה אחרונה רצוני להזכיר בקצרה, את הענין של היראת שמים, שאמנם לא ראו אצלו חיצוניות של הנהגת חומרות או נערויין, והכל היה בשלווה, אבל נהג בדקדוק נפלא ... וסיפרו שפעם בטעות נדלק החשמל על ידו בליל שבת, ולרוב חרדתו, מאז, תקופה ארוכה נזהר מלהדליק חשמל אף בחול, ורואים כמה בער בלבו הפחד מהמכשול הזה אפילו שנים אח"כ.

ושמעתי מזקני שלפני 90 שנה שבאו לארץ ישראל, והלכו בילדותם עם אביהם לכותל המערבי, וכשהגיעו לכותל נשבר לר' גרשון אחד משיניו, והתחיל לרדת לו דם, ור' גרשון בהיותו ילד בן 10 נזדעק שאינו יודע מה לעשות, כי מצד אחד אסור לו לבלוע דם, ומצד שני הלא מבואר בגמ' ברכות שאסור לירוק בהר הבית, ולא ידע את נפשו, עד שאביו הוצרך להרגיעו שכאן זה לא הר הבית ומותר לו לירוק.

וכן שמעתי מזקני שבהיותם בתל אביב מיד בהגיעם ארצה, והיה שם רופא שיניים שהיו הולכים אליו, ולא היה אז נהוג לעשות הרדמה לפני טיפול, וכשהיה צריך לעשות סתימה בשיניים היה מרחיב את החור בשן עם מקדחה ידנית, ואחד הילדים שם התבטא שזה ייסורי תופת, ואם יש גיהנום זה אצל אותו רופא, ור' גרשון בהיותו ילד נזדעק, מה זה "אם" יש גיהנום, הלא פשוט וברור שיש גיהנום ואיך מוציא מפיו כזה ביטוי של "אם יש גיהנום"

וידוע שהיה מעורר תמיד שצריך לומר לילדים שיש גיהנום, ועל כל עבירה יקבל עונש, ומאידך על כל מצוה יקבל שכר ועונג, ואמר שלא מספיק מדברים על זה היום.

יעזרנו הקב"ה שע"י שנתחזק בדרכיו וכל או"א יקבל על עצמו איזה נקודה אחת שנוגעת אליו ויתחזק בזה אז הוא ימליץ טוב בעדינו ונזכה ל"יבלע המות לנצח" אמן

~ ~ ~ ~ ~

יש עוד נקודה מרכזית מאד חשובה, דהוא היה מדבר הרבה על עוון ביטול תורה שצריך לנצל כל רגע, והיה אומר שכל רגע שאדם מבטל זה החטא הכי חמור, והנה בשנים האחרונות וכמדומה שמתקופתו של הסטיפלר זיע"א לא דיברו על זה כ"כ, מפני חולשת הדור, כי אם יאמרו לאנשים שכל רגע הוא חטא יכנסו לעצבים ונערוון, וזה יגרום קלקולים, ובפרט אצל בחורים צעירים.

אמנם אצלו לא היה חשש זה, כי הגישה שלו ללימוד היתה שהלימוד צריך שיהיה בצורה של הנאה ושלווה, לא באופן של לחץ או מלחמה עם הגוף, ואדרבא היה מרבה לדבר שבאופן נורמלי אדם צריך להנות מהלימוד, ואפילו מי שאינו בעל מדריגה, והוכיח כן ממה שרואים אצל ילדים קטנים שנהנים הרבה פעמים לקרוא חומש ומשניות, כי הנשמה נהנית מקדושת התורה, וכל אחד ואחד נהנה מזה, ורק אם יש איזה שיבוש בצורת הלימוד, או בהנהגה שלומד לא כפי טבעו, או שלוחץ מידי את הגוף בחיסרון אוכל ושינה, אז מאבד את ההנאה

וכמו שכתוב והערב נא ה"א את דברי תורתך בפינו, שמרגישים בפה ממש מתיקות, ודיבר תמיד שהגוף ג"כ נהנה מהלימוד, ובגמ' בברכות יד מבואר, כל המשביע עצמו בד"ת אין מבשרין אותו וכו', ואמר שמבואר בגמ' שיש מושג של משביע עצמו בד"ת שמרגיש ממש בגופו שהוא שבע כמו שאכל ארוחה דשינה, וכך לפני השינה יתמלא בתורה באופן כזה.

והיה מספר שאצל אביו זצ"ל היה הלימוד כ"כ משפיע על הרגשות הגוף, עד שאם יום אחד היו לו איזה ביטולים מחמת אונס היה מרגיש ממש רע גם בגופו, ולעומת זאת כשהיה לומד, היו רואים איך מתמלא הנאה ושלחבת קדושת התורה מתלקחת בלבבו, והיה מאריך הרבה בזה שאדם צריך לראות שהלימוד יהיה באופן שנהנה וכמו שהזכרנו כבר שלא להתאמץ ולא לדחוק את צרכי הגוף.

ומתוך קולו הזה נמצא חומרו, דאם מבטל הוא סתם ללא סיבה כי הלימוד הוא בהנאה ובשלווה וא"כ כשמבטל הוא סתם ללא סיבה,

וגם בעניין שלא להסיח דעת מתורה, הזכרנו שאמר שאפי' אם קשה לו לחשוב בלימוד, מ"מ כשחושב על הלימוד שאוכל ונח כדי שיוכל אח"כ ללמוד, זה ג"כ חשוב שאין כלל היסח דעת. ומזה אין שום סיבה לרדת, דאדם יכול כל הזמן להיות במחשבתו ובלבבו עם תורה, וכשמפסיק מזה הרי זה חטא ביטול תורה החמור. ולעומת זאת אם הולך עם זה הרי הוא מתעלה ומתקדם מיום ליום בתורה ובהנאת הלימוד עד שאין יכול להפסיק

דברי ההתעוררות נאמרו בכולל אברכים "אהבת שלום" רמות ירושלים

וכן בכולל "כתר תורה" בביכנ"ס "זכרון אברהם" רמות ירושלים

יריעה היסטורית

ראיון נדיר שנתן מרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל שנה אחר סילוקו של מרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל ונתפרסם במוסף ש"ק - תרומה תש"ס

שעת לילה מאוחרת, לקראת חצות. מוצש"ק פרשת תרומה - יום השנה להסתלקותו של מרן ראש ישיבת פוניבז' הגרי"ד פוברסקי זצ"ל. שנה בלי רבינו דוד, עכשיו, אחרי ההספדים וההתעוררות, האבדה מוחשית הרבה יותר. אחרי שהאבדה הרוחנית הוגדרה מבעד לעינים רוחניות, החסרון זועק יותר, רחב יותר, עמוק יותר. עכשיו, אחרי, נכנסנו לחדרו של הגאון רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין שליט"א - מי שזכה להיות במחיצתו הקרובה יותר מיובל שנים. למען כבוד תורתו של ראש הישיבה הסכים להקדיש שעה חטופה, "אם מוסף שבת קודש רוצה לזכות את הרבים".

הדברים נכתבים בסגנון חופשי כפי סדר הדברים במהלך השיחה. הדברים חולפים על פני תקופות, המילים מנסות לגעת בעומק, במהות, בשולי הגלימה הרחבה. הקוים שהגאון שליט"א משרטט, מציירים דמות ענקים, על רקעם של זמנים ותקופות.

ציוני דרכו של אדם גדול, שחתם את חותמו במרכזו של עולם התורה. שהדברים ידברו בעד עצמם.

בפתח השיחה מדגיש הגאון שליט"א ומתנצל שוב ושוב: כבר הספידו רבים ובספר נכתבו דברי הספד על רבי דוד זצ"ל. מלו משם מלא חופנים, ענינים מופלאים, כל אחד יכול ליטול ולאמץ לעצמו הנהגה טובה, ללכת בדרכיו. אנו אבל מתאמצים לבקש תשובות על כמה שאלות קצרות.

הרב בהספדו הגדיר את מהותו של רבי דוד עפ"י דברי רבינו יונה ב"שערי תשובה" על דרכי קידוש ה'

רבי דוד היה אומר וחוזר ואומר את ה"רבינו יונה" והוא, הרי אמר את מה - שהוא היה. רבי דוד השתדל שלא לדבר על דבר שלא לפי מדרגתו. הוא עמל בעצמו להיות שלם עם הדבר עליו שוחח עם אחרים. כך נהג המשגיח רבי יחזקאל זצ"ל זה היה ידוע עוד מקלצק שאם המשגיח אמר שמועם על נושא מסוים, הרי בוודאי שקיים זאת בעצמו בשלימות. הדבר נובע מדברי חז"ל "קשוט עצמך ואח"כ קשוט את אחרים"...

דברי ה"רבינו יונה" שייכים גם לאנשים מהדור שלנו?

רבי דוד הרי דיבר על זה תמיד והזכיר את הענין... רבי י' גרשון קם ממקומו ליטול את ה"שערי תשובה" לראות את דברי הרבינו יונה במקורם. אלו דברי הרבינו יונה (שע"ת ש"ג אות קמ"ח): כי הדבר ידוע אשר מדרכי קידוש ה' יתברך להודיע בכל מבטא שפתים ובכל אשר ירמזון עינים ובכל הנהגה ופועל ידים. כי יסור לנפש האדם וצבי עדיו והטוב והעיקר והתועלת והיקר אשר בו - עבודת ה' יתברך ויראתו ותורתו כי זה כל האדם.

מה שרבי דוד תבע עוד זה להיות כל הזמן במצב של התקדמות: להתעלות! ולפחות במשהו. חייבים תמיד להתקדם. זכורני שפעם דיבר על אלול ואמר שאם זוכרים שהיום אלול, זה ככר מועיל. כמו כן כימים נוראים לזכור עכ"פ באיזה ימים נמצאים, כי כך האדם שוקל את מעשיו לפי ידיעה זו, והעיקר להמשיך בעליה תמידית. בכל ימות השנה לחשוב במה אני היום יותר טוב מאתמול. תמיד. ראו נא בשיחות שלו את כל מה שנכתב בשמו (הגאון רבי גרשון שליט"א מציין כאצבע למה שהובא ב"שמרו דעת" עמ' שג ובעמוד רל"ה מהאלטער מקעלם) - וזה היה רבי דוד - מדבריו נדע את דרגתו. לי, אין מה להוסיף על הדברים שדיבר הוא.

רבי דוד זצוק"ל דיבר עוד על קביעות בקיום מצוה אחת בשלימות?

מקור הדברים הלא הן בגמרא מפורשת בשבת קי"ח "תיתי לי שקיימתי" ורבי דוד היה חוזר על זה. וההסבר בזה, שאם אדם מושלם במשהו אחד וקבוע בדרגה כל שהיא - בשלימות, אזי הדבר משפיע על כל התורה כולה. ועל ההנהגה האישית בכללותה.

רבי יעקב אדלשטיין שליט"א הזכיר בהספדו את התקופה של אחר הסתלקות המשגיח רבי אבא, שרבי דוד אמר שמוע"סים בישיבה. בזה היה מיוחד בתורה ומוסר יחד?

כל הגדולים היו כך. הרי גם זה תורה! היה זה לאחר פטירת המשגיח רבי אבא גרוסברד. ר' דוד אמר בקביעות שיחות. הוא היה בא לשבת לשהות עימנו בישיבה. הרב זצ"ל היה אומר בליל שבת, ורבי דוד אמר במוצש"ק. רבי חיים שמואלביץ אמר שיחות בקביעות.

הרב מפוניבז' הביא אותו לישיבה גם בשביל להגיד שיחות מוסר?

הרב הכירו עוד מעירו פוניבז'. רבי דוד בצעירותו למד חצי שנה בישיבה בעיר פוניבז'.

היה זה אחרי שהמשגיח רבי ירוחם עזב את קעלם והיה משגיח בישיבה בפוניבז' חצי שנה, ורבי דוד הלך אחריו לשם באותה חצי שנה. הרב מפוניבז' הכירו כבר מאותם ימים הרב זצ"ל שעמד על טיבו של הבחור ר' דוד לובנר, ביקש ממנו שילמד עם בנו שליט"א בחברותא. וכשרבי ירוחם הלך מפוניבז' למיר, גם רבי דוד עזב את פוניבז' למיד. הוא הלך אחרי רבו. מה שידוע שאביו של רבי דוד אמר לו שידבק ברבי ירוחם. אביו העריכו מאז הימים, ועודד את בנו להיות לו לרבי ירוחם לתלמיד.

מספרים שהאלטער מסלבודקא רצה שד' דוד ילמד אצלו בסלבודקא...

נכון. האלטער חיפש בעלי דרגה בעלי כשרונות. וכשר' דוד עבר פעם דרך סלבודקא, נכנס אליו ודיברו. האלטער עמד מיד על מעלותיו והפציר בו מאד שישאר ללמוד בסלבודקא. ר' דוד נאלץ להשאר במחיצת רבו רבי ירוחם ולא יכל להעגות לבקשתו. הוא יצא לדרכו וכשהיה בתחנת הרכבת, הגיע אחריו רבי בערל יאנאוואר (הוא הגה"צ רבי דב זוכובסקי זצ"ל) שהיה אז בחור בסלבודקא וביקש למנוע ממנו לעזוב את העיר. "האלטער רוצה שתישאר!" ניסה לשכנעו. ר' דוד התנצל מאד והדגיש שאף לו ח"ו כלום נגד סלבודקא, אבל הוא כבר לומד במחיצת רבי ירוחם ואת הנעשה אין להשיב.

מימי בחירתו של ראש הישיבה זצ"ל, אנו מבקשים להבין את הימים שאחריהם - בהיותו ראש ישיבה לאלפי תלמידים: למרן הגד"ד היתה ידיעה בכל ה'ששה סדרים' מאז ימי בחירתו. האם ראו זאת בסדרי הלימוד שלו? "אם הרב רומה למלאך ה'" יש שמסבירים (בשם החת"ס) בכוונת הדבר שהרב מפסיק ללמוד לעצמו ענינים אחרים כחפץ לבו, במסירותו ללימוד התורה של התלמידים (כמלאך שהוא בבחינת עומד).

יכלו להבחין שלומד "קדשים" ושאר מסכתות בפרט בשעות הבוקר המוקדמות לפני התפילה. על "סדר מועד" כתב עוד בישיבה במיר. ספרו הראשון על חו"מ הודפס בוילנא.

אומרים שרבי ברוך בער זצ"ל בעל ה"ברכת שמואל" אמר לתלמידיו שיידעו נא כי הקריב את כל הש"ס למענם!...

הוא הרי למד את כל הש"ס קודם, כמה פעמים. אבל אח"כ, כך התבטא, הקריב את הש"ס בשביל תלמידיו.

רבי דוד היה במחיצת התלמידים, מאז ומתמיד?

במשך יותר מחמישים שנה זכינו להכיר את ראש הישיבה. בכל הזדמנות שנפגשנו אתו ראו עליו: הי חסיד הי עניו, והצנע לכת עם אלקיך, והיה מכבד כל אדם כערכו, ועיקר מטרתו בחייו אשר עמדה לנגד עיניו היא ללמוד תורה ולהתיגע בתורה ולהעמיד לגיונות של אלפי תלמידים ואולי אלפי תלמידים - לכבוד ה' ולכבוד תורתו.

הוא שהה בהיכל הישיבה זמנים ארוכים ותמיד היה עסוק עם תלמידים. ניגשו אליו כל הזמן. בימים שעוד התגורר בתל אביב, גם בא אחה"צ להשיב לשאלות הבחורים. הוא הביא עימו אוכל בתיק קטן לארוחת צהרים. כך יכל להשאר בישיבה עד שעות אחה"צ. בימים שעוד התגורר בת"א היה בא לישיבה לקראת השעה של השיעור, ובשעות אחה"צ הגיע בתחילת הסדר הוא. למד ועמד עד חמש וחצי.

עמד?

הוא היה מדבר עם התלמידים בעמידה דווקא. כך בקביעות.

היתה לו הנהגה מיוחדת לקראת השיעור הוא נהג לכתוב לעצמו את השיעור. זה היה לו כהכנה לאמירת השיעור. כך נתקבצו מחברות של שיעוריו. היו ראשי ישיבות ששאלו אותם ממנו.

הלילה הזכירו בהספד (הגאון רבי יעקב אדלשטיין א. ח) דבר שלא זכרתי: בתקופת העוצר של האנגלים הוא התאמץ במסירות מופלאה להגיע לשיעור יום יום מתל אביב. יום יום, רגלי, עד הישיבה.

שמענו כי בתקופת העוצר נסע לירושלים במסירות למרן הגרי"ז

"לרבי דוד זצוק"ל היה קרבה מיוחדת למרן הגרי"ז מבריסק, הרב הרי ברח לוויילנא וגם ר' דוד היה שם. ואז, בימים הטרופים ההם, הוא שמע אצלו שיעורים והקשר ביניהם התהדק. אח"כ גם בירושלים היתה לו קירבה גדולה.

הנעימות על יד שולחנו של הגאון הגדול רבי גרשון אדלשטיין נתנה לנו את העזה לבקש לשמוע על הימים הראשונים, ימי בראשית בישיבת פוניבז': הרב מפוניבז' נטל את מרן הגר"ש רוזובסקי זצוק"ל לראשות הישיבה ואח"כ צירף את רבי דוד?

הישיבה נפתחה עם רבי שמואל בחורף תש"ד. באותם ימים רבי דוד עוד אמר שיעור בישיבה בתל אביב. היו לו שם גם כמה תלמידים חשובים כמו הרב צוקרוב, הרב דיסקין והגאון רבי שלמה ברמן ועוד. אח"כ, באלול היה מתוכנן שרבי דוד יבוא לשמש כראש ישיבה, כי בסוף הקיץ הוא עזב את הישיבה בת"א.

באלול הוא לא הגיע, אבל מיד אח"כ, בחורף, בראש חדש חשון, הוא אכן הגיע. היו תלמידים משם שהגיעו לפוניבז' לפני החורף, כמו הגר"ש ברמן שליט"א שהגיע באלול ועוד. תלמידים נוספים אחרים שהצטרפו בחורף.

בזמן קיץ, הזמן השני לאחר פתיחת הישיבה הגיעו בחורים חדשים כמו הגאון ר' נפתלי נבנצל שליט"א והגאון רבי יששכר מאיר שליט"א ועוד. ואז חילקו את הקבוצה לשתיים, צעירים ומבוגרים. זה לא היה שיעור ב' ושיעור א'.

אלו היו שתי קבוצות. רבי שמואל לימד את המבוגרים ורבי דוד את הצעירים:

בשנת תש"ד היתה קבוצה אחת, בתש"ה שתי קבוצות ורק בתש"ו היה קיבוץ. ואז ר' דוד ור' שמואל התחלפו ביניהם, חצי שנה ר' שמואל ור' דוד בחצי האחר. למדו אז יבמות (אומר רבי גרשון בערגה) ובאמצע החורף כשהגיעו לדף מ"ה ביבמות, התחלף ר' דוד עם ר' שמואל.

כן! דף מ"ה! (בחיוך) רבי שמואל ורבי דוד אמרו שיעורים עד דף פ'. אפשר להביט במחברות שנדפסו מהימים ההם. אח"כ, כשהיה כבר קיבוץ, החלו באמירת שיעורים כלליים. רבי שמואל ורבי דוד אמת שניהם שיעור כללי, כל שבוע. היה שיעור כללי פעמים בשבוע. בשנת תשי"ב כשמרן ראש הישיבה שליט"א הגראמ"מ שך הצטרף, היו שלושה שיעורים כלליים.

למיטב ידיעתנו התחיל הרב (הגאון רבי גרשון - א. ח.) להגיר שיעור לתלמידים צעירים בשנת תש"ו, לפני חמישים וארבע שנים. היתה זו המכינה ל"ישיבה גדולה". הרב מפוניבז' ביקש מהרב להכין אותם לפני השיעור. אח"כ כשהיו מוכנים הם נכנסו לשמוע את השיעור. הם למדו באולם הישיבה יחד עם שאר בני הישיבה. - א"כ משנת תש"ו התקיים ברבי דוד זצוק"ל "בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו..."

(בחיוך) בכל אדם מתקנא שייך רק באיש גדול וכמו לגבי "היכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו" אבל כאז מה היה לו לקנא?"

הרגעים חולפים ואנו מנסים לשמוע עוד על המשך ימי הבראשית של היכל התורה:

עד תשט"ו היו שני שיעורים - שלש שנים. בחור שנכנס לישיבה למד שנה וחצי ואח"כ עלה לשיעור הגבוה. שנה ומחצה ועוד שנה ומחצה. משנה תשט"ו הוסיפו עוד שיעורים והצטרפו שלושה רמ"ם עם רבי בערל שליט"א ורבי שלמה שליט"א. הישיבה גדלה - נוספו עשרות בחורים מ"ישיבות קטנות". הסתופפו אז בישיבה מאות בחורים. ב'שיעורים' בתקופה ההיא, היו כשישים בחורים בכל שיעור, א' ב' ג' - מלבד הקיבוץ. כל שנה נוספו בחורים, הישיבה גדלה מאד.

ידוע שהיו נכנסים לשמוע שיעורים בביתו של הרב מפוניבז'.

הרב אמר שיעורים כלליים בישיבה בימי שב"ק, ובימים הראשונים כשלא היה חשמל בליל שבת, היינו נכנסים לביתו של הרב בליל שבת והוא זצ"ל למד איתנו בצוותא.

הרב זצ"ל הוא זה שהדריך את הסדרי הלימוד (עד דף פ"ה) או שזה היה על דעת הרמ"ם בלבד?

ודאי שהרב רצה שיספיקו עוד ועוד. הוא גם רצה שיגמרו ש"ס. היתה לו תוכנית שהמבוגרים יותר, היינו הבחורים מהקיבוץ, יגמרו ש"ס. היה זה בתש"ו שמלבד סדר א' והלימוד של המסכת - למדנו בסדר ב' מסכתות אחרות לפי סדר מסוים - במטרה ללמוד את כל הש"ס - והרב אמר שיעורים כלליים על המסכת השניה שלמדנו (והודפסו חלק מהם ב"מכתם לדוד"). כל זה חוץ מרצונו של הרב זצ"ל, שבמסכת הנלמדת יספיקו ארבעה דפים לשבוע. ראשי הישיבה סברו שמספיק שלושה דפים לשבוע. למעשה, בסופו של דבר, נשאר הדבר על שני דפים ומחצה לשבוע. בקביעות כל שבוע. התכנית של לימוד ש"ס החזיקה מעמד עד שהגיעו לסדר קדשים, ולא ידעו. כל כך איך ללמוד את זה (רוצים ללמוד מיד את הבריסקער רב"). אבל היו גם שהמשיכו גם קדשים וסיימו את הש"ס.

הלימוד של רבי דוד במסירות נדירה לפני התפילה, היה דבר מוסרי או תורני...?

לא שמעתי ממנו על כך... "האם זה דרך גם לבחורים צעירי הצאן?" אנו שואלים. "למה לא ללמוד לפני התפילה?" [אם זה לא על חשבון סדרי הישיבה. "האם זה דרך לכולם?" אנו שואלים. למה לא ללמוד תורה אם זה לא מפריע לסדרי הישיבה, אדרבה. לאחר סיום סדר שלישי בשעה עשר בלילה אפשר ללכת לישון וממילא אפשר גם ללמוד מוקדם.

המידות והאצילות של רבי דוד היו מופלאות. האם זה הפריע להנהגה של ב"שמאל דוחה" ביחס לתלמידים?

רבי גרשון מפליג בהתפעלות על מידותיו המופלאות של ראש הישיבה זצוק"ל. אח"כ הוא מוסיף - הוא גם ידע את ה"שמאל דוחה". פעם השיב לאבא על בנו "הוא לא תלמיד שלי!" ואכן זה גרם אח"כ שילמד יותר ויצליח.

ועוד על מידות דרכיו: כשהספר "ישועות דוד" היה מוכן לדפוס, רבי דוד היה אצל מרן הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל והראה לו את הספר כדי שיתן לו הסכמה. הוא לא ביקש הסכמה בכתב, והסתפק בהסכמה בע"פ. הגרש"ע זצ"ל הציע

לו שישאיר את הספר אצלו עד למחר כדי לעיין בו, ויכתוב עליו כמה הערות ויתן לו הסכמה בכתב, ויוכל להדפיס את ההסכמה עם ההערות, והוא לא רצה את זה. שאלו אותו אחר כך - מה הסיבה שלא רצה והשיב שהיה לו חשבון שיכול להיות שלמישהו יהיה חלישות הדעת מזה. לכן הוא ויתר על כל הכבוד הזה, על כל החשיבות הזאת, על ההסכמה בכתב ועל ההערות. זו היתה דרכו, כִּי־היתה התנהגותו... לא רק בבין אדם למקום אלא גם בבין אדם לחבירו. אלו דברים שאדם צריך להתלמד תמיד.

האם להרב זצ"ל היתה שייכות עם בעלי המוסר?

הרב הביא משגיחים גדולים לשיבה: רבי אבא, רבי אליהו דסלר והמשגיח זכרונם לברכה. ובכלל, קעלם היה אצל הרב מקודש במיוחד!

"ראו את הרב זצ"ל ללמוד מוסר?"

(בקפידא) ודאי!! הוא היה בהיכל ולמד "בסדר מוסר"

יחד עם כולם. מי לא למד מוסר? הרי מרן שליט"א ראש הישיבה הגרמ"מ שך שליט"א, בא למוסר!!

מי שאינו לומד מוסר, יכול לשכוח ולחשוב על הרבה דברים שזה רק מידת חסידות, אע"פ שהם דברים עיקריים, לא יודעים מה זה תורה, לא יודעים את החשיבות של תורה, מה נקרא בן תורה, מה זה דרגה בתורה, מה זה דביקות בתורה. על תורה כתוב אשריך בעולם הזה, רק צריך להתמיד

ולעסוק להתעורר ולהתחזק. עבודה - עבודה שבלב זהו תפילה, לא יודעים להעריך את זה, זהו דברים שעומדים ברומם של עולם, ובנ"א מזלזלים בהם, לא יודעים את החשיבות, ובלי תפילה אי אפשר לזכות, זה דבר ידוע. גמילות חסדים - זהו מידות טובות, לא יודעים שהמידות טובות הם היסוד של כל התורה כולה. ר' חיים ויטאל כותב בשערי קדושה שלא כתוב מפורש בתורה על מידות טובות, מפני שזה היסוד של כל התורה כולה. הביאור הפשוט בזה הוא, שכשחסר לאדם במידות טובות, הרי כל מעשה שהוא עושה, כל התורה והמצוות יש בהם פגם של המידות.

ר' דוד אמר פעם שקשה לו הכנת שמועס מהכנת שיעור.

בהחלט. כיון שבשמועס ראוי להיות במדרגה של מה שמדברים. ואם נמצאים בדרגה, אזי הדברים הם יוצאים מהלב תכולים להכנס ללב. אגב, הרב מפוניבז אמר פעם שקשה לו להכין דברים במוסר לפני בני ישיבה, להגיד לפני בני תורה שלומדים ועמלים בתורה בשביל לרומם אותם, גם אני צריך להתרומם וממילא הרבה יותר קשה לי".

רבי דוד היה שנים ארוכות כתלמיד של רבי ירוחם? ... ממתי הכיר את המשגיח רבי יחזקאל זצ"ל?

(בתמיהה) הלא המשגיח היה במיר ! ר' דוד היה חוזר כמה פעמים על אחד הביטויים שנאמרו על ר' יחזקאל שהוא - לביא - א'לייב! ר' דוד עזב את מיד עוד לפני שהמשגיח התמנה למשגיח בישיבה מיר. הוא התגורר תקופה בברנוביץ, אבל באלול היה מקפיד להיות במיר, ומסתמא - גם לאחר הסתלקותו של רבי ירוחם בתרצ"ו, היינו בימיו של המשגיח ר' יחזקאל.

השיחה התגלגלה לענין הקפידא של ראשי הישיבה על תפילה בישיבה: "רבי דוד לא ויתר לעצמו בשום אופן. גם מרן ראש הישיבה הגרמ"מ שך שליט"א מקפיד על כך! תפילה בישיבה!"

ישנו מעשה מהח"ח שהתנצל כשאיחר לתפילה...

זה ענין אחר ושמעתי על כך מפי בעל המעשה - הרב זצ"ל: היה זה כשהרב מפוניבז למד בראדין. בימי הסליחות הוא איחר פעם והגיע בסוף אמירת הסליחות, לפני שחרית. כשהיה בדרכו לישיבה, הוא הבחין שגם החפץ חיים עצמו הולך רק עכשיו לישיבה (ושמח בליבו הנה גם הח"ח מאחר לסליחות...) הוא הלך קצת ממרחק. הח"ח הבחין בו והמתין לו וכשנפגשו אמר לו בהתנצלות: היה לי אונס, ישבתי ולמדתי. לפתע ראיתי שעוד מעט ויעלה השחר א"כ יהיה לי ספק על ברכת התורה לכן מיהרתי ללכת לישון מעט ואז לצערי נאנסתי וקמתי מאוחר. אמר הרב: ראו מה ההבדל ביני לבינו. הוא, הח"ח, פשוט נאלץ לישון קצת לפני עלות השחר בגלל ברכת התורה. ואני...

לפני שהשיחה הסתיימה הצלחנו לשאול בדרך אגב על ה"ברכות" שהתקיימו ע"י רבי דוד... "בודאי שברכה שלו היתה ברכה, אבל זה לא היה מפורסם. ברכה של אדם גדול היא ברכה! רצון יראיו יעשה שלא יהיה לזה פרסום.

הכאב על האבידה מנסר בחלל. כשהגאון רבי גרשון אדלשטיין מפטיר שוב מה שכבר הזכיר בהספד: במשך יותר מחמישים שנה זכינו להכיר את ראש הישיבה. בכל הזדמנות שנפגשנו אתו ראו עליו, הי חסיד הי עניו, והצנע לכת עם אלקיך, והיה מכבד כל אדם כערכו, ועיקר מטרתו בחייו אשר עמדה לנגד עיניו היא ללמוד תורה ולהתיגע בתורה ולהעמיד לגיונות לאלפי תלמידים ואולי אלפי תלמידים לכבוד ה' ולכבוד תורתו...

הדרכה לבן ישיבה

מהגאון רבי דוד יצחק פלג שליט"א מראשי ישיבת נתיבות התורה

אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ

בימים אלו ממש, אלפי בחורים עומדים לסיים את חוק לימודם בישיבות הקטנות ומוצאים את עצמם בפרשת דרכים בה הם נדרשים לקבל החלטה גורלית: באיזו ישיבה גבוהה ימשיכו את עלייתם הרוחנית. נתבקשתי לנסות ולהשיא עצה, איך וכיצד להחליט.

למען האמת, רוב הבחורים אינם תרים אחר עצות ואינם מרגישים צורך בהמלצות... חובתם בעולמם נהירה להם, וכך גם הדרך להגשמת שאיפותיהם הנעלות. אם אכן מאן דהו מבקש לסייע בידם, הרי שהסיוע היחיד שיקודם בברכה הוא כיצד להתקבל לישיבה 'יוקרתית', אשר הבאים בשעריה מתכבדים בה ומשוכנעים שעתידם מובטח בעצם בואם בשערי האכסניה לבני העלייה המצוינים, המתעלים בה כמו מאליהם...

קשה מאד להתגבר על נטייה זו לחיפוש אחר המעמד החברתי. רק יחידי סגולה נותנים את דעתם באופן אובייקטיבי לשאלה מהי הישיבה המתאימה להם אישית, לפי תכונותיהם האישיות.

בעוד לזה תתאים ישיבה המונה מספר רב של בחורים, לחברו יתאים מקום קטן יותר; לאחד תתאים אוירה שמרנית יותר, בעוד שהאחר יתקשה להצליח במסגרת שמרנית מדי; האחד יבוא לידי מיצוי עצמי דווקא בישיבה המזרזת ל"מחייבים" למיניהם (מבחנים וכיוצ"ב) והאחר יודע שאדרבא, דווקא בישיבה שאינה "דורשת", יבוא לידי דרישה עצמית בשל נטייה לעצמאות ופיתוח אישי, ולא ייטב לו להימצא במסגרת ה"מכתבה" את צעדיו...

דרכי הלימוד

לפנים בישראל, בחירת הישיבה הייתה נקבעת מתוך הזדהות עם שיטת הלימוד. יש שהרגישו שהאמת הצרופה נמצאת רק בבריסק, וכל דרך אחרת בלימוד תהא שטחית מדי או בבחינת 'פלפולא בעלמא', ויש שהלכו שבי אחר הדקויות שבהגדרותיו של ר' שמעון, וכן על זו הדרך. יש שבחרו את הישיבה לפי שיטת המוסר הנוהגת בה. פער תהומי מבדיל בין אסכולת סלבודקה לזו של נובהרדוק. אלו כאלו ביקשו להם ישיבה מוסרית, בעוד אחרים בחרו דווקא באותן ישיבות שבאופן עקרוני לא הונהגה בהן "שיטת המוסר" (שיקולים של מיקום גאוגרפי ותנאים פיזיים, כלל לא נלקחו בחשבון אדרבה, אם נלקחו בחשבון, עדיפה הייתה ישיבה רחוקה יותר ממקום המגורים, לקיים דברי המשנה: הוי גולה למקום תורה!).

כל זאת מתוך הבנה עמוקה שהוסכמה על כולם, כי בכל הנוגע לבחירת ישיבה, העניין הינו אינדיבידואלי בהתאם לתכונות נפשו ונטיית לבו של התלמיד. משום כך, לא ניתן להשיא עצה כללית. העצה היחידה כמעט שחשוב להפנים היטב היא החובה להתעלות מעל שיקולי יוקרה. להבין שקבלה לישיבה נכספת איננה מהווה מטרה כשלעצמה, אלא רק התחלה לפרק עיקרי בחיים אשר יאפשר מיצוי עצמי של עליה בתורה ויראת שמים.

על האדם אפוא להתבונן בתכונותיו האישיות ולתת את דעתו באיזו מסגרת יחוש עצמו בסביבה טבעית, נטול לחצים חיצוניים, חברתיים ואחרים ויוכל לשקוד על תלמודו באין מפריע.

שימוש תלמידי חכמים

מרכיב משמעותי נוסף בבחירת ישיבה הוא ללא ספק, באיזו מידה יוכל הבחור לקבל תורה ולעצב את אישיותו מרב. הרי ידענו כי להבדיל מיתר החכמות, חכמת התורה מותנית היא בקנייניה. והנה גזרה חכמתו ית' שאופן הזכייה בכתרה של תורה היא רק כאשר היא מועברת מרב לתלמיד בדווקא.

רבות מצינו בחז"ל על אודות הצורך לקנות תורה בשימוש תלמידי חכמים ובקבלה מפי רב בדווקא. "אחרים אומרים: אפילו קרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים - הרי זה עם הארץ. אמר רב הונא: הלכה כאחרים" (ברכות מז, ב). ובלשונו של המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל: "תלמיד שלא שימוש כל צרכו, אפילו יהיה ראש ישיבה ופוסק הלכות - בר סמכא בתורה לעולם לא יהיה!" (עלי שור, שער ב, פרק ד, א).

רבים המה הסבורים שכיום, כאשר זכינו וחיידושי תורתם של רבותינו גדולי ראשי הישיבות כבר הועלו ב"ה על מכבש הדפוס ומונחים הם על גבי שולחן מלכים, באופן שלכל צורב יש גישה לשיעוריהם המאלפים של רבי שמואל רוזנבוסקי זצ"ל, רבי נחום פרצוביץ זצ"ל ושאר רבותינו ראשי הישיבות בדור האחרון, בבחינת כל הרוצה יבוא ויטול, הרי שכבר אין כל כך צורך לקבל דרך בלימוד מרב אשר שיעור קומתו אינו מגיע לאלו שהוזכרו. או כפי שתאר זאת רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר, מאמר יד): "ואל יאמר אדם, אין לי רב כהיום הזה, אילו היו גדולי הדורות שלפנינו חיים עימנו הייתי הולך לפניהם. דברים אלו, דברי טעות הם..."

אלו דברי טעות, מפני שכבר לימדנו ה"חזון איש": "אין חכמה בעולמנו בלתי אם עברה לנו דרך נשמת חכם חי" (קובץ אגרות א, קפב). שימוש תלמידי חכמים הוא ההתמסרות לקניית התורה על ידי קבלה מפי רב (בשים לב שלא לטעות חלילה בזיהוי שגוי של שימוש תלמידי חכמים בדמות הערצה וסגידה חיצוניות, ואכמ"ל). ערך זה, לצערנו, כמעט ונשכח כליל בדורנו.

על התלמידים הצעירים לדעת שבהיכלי התורה הגדולים - לא תמיד מתאפשר לכל בחור לקבל את מלוא צרכו מרבותיו. אמנם אין כל הבחורים מודעים עד כמה הכרחי הדבר שבחור יקבל מרב בדווקא, מכל מקום גם אלו שאכן מודעים לכך, הרי שבשל ריבוי הבחורים בלעה"ר אין הדבר תמיד מתאפשר די הצורך.

נסיים בברכה מקרב לב לכל בחורי החמד המסולאים בפי, שיזכו להתעלות במעלות התורה והיראה עדי הגיעם לגאון ותפארת בישראל. יתרבו ספסלי בית המדרש ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 59 | סיון תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

שאלה לדיון בשולחן שבת

הש"ץ הסתכל בברכות ק"ש בפלאפון

בפורים היה לימוד 40 דקות לפני הנץ בבית הכנסת זיו יהודה, ולאחר מכן נגש אחד מהלומדים שאינו מתפלל שם בקביעות, להיות הש"ץ בבית הכנסת לתפילת שחרית כותיקין.

הש"ץ הניח את הפלאפון שלו על העמוד, וכל כמה דקות לחץ על הפלאפון להסתכל שם.

לאחר התפילה נגש אליו אחד הרבנים, ואמר לו ישר כח על התפילה, התפללת מאד יפה, אבל איך יתכן שאדם נכבד כמון, כשהוא אוחז בברכות ק"ש מביט ולוחץ בפלאפון, האם אינך יודע שזה איסור חמור, תדע לך, שלא היה לי ישוב דעת בתפילה, לראות מחזה נורא כזה. וכי האם יש כזה מקרה פיקוח נפש בשעה כה מוקדמת, ואם יש אכן יש כזה מקרה פיקוח נפש, אז למה בכלל נגשת להיות הש"ץ?!

ואז אמרתי לו, אולי יש לך לימוד זכות עלי, אמר לי מה כבר אפשר ללמוד זכות על מעשה כזה, אמרתי לו:

תשובה לשאלה משבוע שעבר

למה קנה באנט במקום שאין שם הכשר

הלכנו אחריה, וראיתי שיש לו פתק קטן בידו, מה כתוב שם, אני מציץ ורואה "סדר הפרשת תרומות ומעשרות" - - - מלמלתי כשכולי סמוק מבושה, "סליחה שחשדתי בכשרים", והוא: "זה כדי להציל אנשים כמון - שנכנסים למקומות כאלו בלי הכשר טוב..."

(ייש"כ למערכת 'זו העמודים' על הסיוע במדור זה)

מעשים מחיי היום יום

בחדר הקפה של הכולל היו תלויים ועומדים 2 מתקנים של כוסות חד פעמי, האחד: כוסות פלסטיק פשוטות לשתיית מים קרים, והשני: כוסות קלקר לשתיית תה או קפה, מכיון שאברכים לפעמים ממחרים ולא מבחינים בהבדל, קורה שנוטלים בטעות כוס קלקר לשתיית מים והעלות של כוס קלקר אחת היא כמו מספר כוסות פשוטות, על כל נחלה מודעה בין 2 המתקנים הללו, עם אותיות 'קידוש לבנה' כלשון הזה: 'חסה תורה על ממונם של ישראל, אין להשתמש בשום אופן בכוסות קלקר לשתיית מים קרים, והעובר על כך עובר על לא תגזול'.

בוקר אחד, עומד אברך בשם ר' משה בחדר הקפה, והנה הוא רואה אברך אחר בשם ר'

תחילת הסדר, כולי מתנשף מהריצה ועוד כיום הם כזה שהשמש קופחת על ראשי, נכנסתי כאן כדי לעשות כוס קפה להתחיל את ה'סדר', אך לפני כן, רציתי 'זיך האפ כאפן' לשטוף את הפה ולשתות כוס מים קרים. הלא שמי שמעון ד' שמעון דריש טעמא דקרא, וכי הייתי אמור לכזב 2 כוסות, אחד למים הקרים ואחד לקפה? מה הכעיה שאחר שאשתה את המים הקרים, אעשה לי באותו כוס את הקפה, הלא כך כתוב במודעה 'חסה תורה על ממונם של ישראל'?

ר' משה השפיל את עיניו ולחש: על זה לא חשבתי, כנראה, שגם כשלא עולה בראשך רעיון מה לדון לכף זכות, עדיף לשתוק.

(ייש"כ לירידינו הר"ר ישראל אהרן קלצקין על מסירת הסיפור משמו של המגיד הגר"ב רחובלום)

שמעון נכנס לחדר, שולף כוס קלקר וממלא מים קרים, עושה 'שהכל' ושותה שלוק, עוד שלוק, תוך כדי שהוא מעיין במודעה שמכריזה על חומרת הענין.

שואל ר' משה את ר' שמעון בטרוניה: האין גבול להרצפה ועזות מצח? אתה עומד וקורא את המודעה ושולף ביד נחושה את הכוס ועובר על גול, עודד מברך על כך? וכי לא למדת שהגזל ומברך כאילו מנאץ, שגא' 'ברצע ברך נאץ ה'?

ר' שמעון מסיים את השלוק שבפיו ועונה בניחוחות: ניסית לדון אותי לכף זכות?

ניסיתי ולא הצלחתי, עונה ר' משה, איזה כף זכות אלמד עליך? שאינך קורא לשון הקודש? שאינך יודע כתיב? שאתה קשה הבנה?

אסביר לך, עונה ר' שמעון: רצתי מהאוטובוס לכולל כדי להספיק להגיע בזמן ולא לאחר את

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

טהרות בעיון אליבא דהלכתא
תורת הטהרה

אמר ואמר

בירורים בהלכות הכהנים

גיליון מיוחד
לעילוי נשמת
מרן ראש הישיבה
הגרי"ג אדלשטיין
זצוק"ל

גליון 19 | סיוון תשפ"ג
פרשת שלח

"אמר אל הכהנים... ואמר אליהם לנפש לא יטמא..." (ויקרא כא, א)
יו"ל ע"י תורת הטהרה שע"י רשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון

נפלה עטרת ראשנו אוי לנו כי חטאנו

פעילותו של מרן זצוק"ל במאבקי הכהנים להכשרת בתי חולים כהלכה מירון וטבריה תח"צ ונתב"ג

המשתמע!!! וב"ה שקטה הארץ.

כמו כן לפני מספר שנים היתה יוזמה של רבנים מסויימים לבצע פתרון לטומאה בבתי החולים ע"י רעיון הסדק בתקרה שהוצע זה מכבר אולם נדחה למעשה ע"י גדולי הפוסקים שליט"א ולהבחל"ח. וכפי שיפורט בהרחבה עם כל הפרטים בגיליונות הבאים בעז"ה. וכשבקשו להיכנס לבית מרן זצוק"ל לבקש את ברכתו לרעיון, מרן לא הסכים לקבלם וכידוע הרעיון ירד מן סדר היום הציבורי. כפי שנשמע כעת שוב פונים אותם גורמים לכלל הרבנים במכתבים עם ההצעה ופונים לרבני הבד"ץ בניסיון להתיר את ההצעה שמרן המנה"י זצוק"ל ושאר הפוסקים זצוק"ל ולהבחל"ח לא הסכימו עימה. אנו מקווים כי יפעלו למצוא פתרון המוסכם על גדולי ישראל שליט"א וכפי שכבר סדרו בכמה בתי חולים ולא דברים שנויים במחלוקת ראשונים גדולה וכפי שיפורט במאמר בהמשך הגיליון. אנו מצרפים את המכתבים שמרן זצוק"ל חתם עליהם ויהיו הדברים והחיווק והסיוע לקדושת הכהנים לעילוי נשמתו הטהורה של מרן זצוק"ל. ובתקווה כי האחראיים אכן יירתמו ויבצעו למעשה את בקשותיו של מרן זצוק"ל למען הכהנים.

להבחל"ח מרן רה"י הגר"ד לנדו שליט"א את האחריות הציבורית לדאגה למען הכהנים ובכל פעם שהיה צורך בסיועו ובברכתו עודד תמך ליווה וסייע בכל האפשר לשמירת קדושתם כאן בארץ ישראל. וכפי שניתן לראות מקובץ המכתבים המצורף שמרן זצוק"ל ראה לנכון לצרף את חתימת קדשו עליהם. וכפי הידוע לנו חתימתו הציבורית האחרונה של מרן זצוק"ל שפורסמה היתה בקריאה לדאגה לכהנים באתרא קדישא מירון אשר כידוע הקושי והסבל רב מאד לכל ת"ת וישיבה הבאים להתפלל שם ואין לכהנים שם שום מענה מסודר.

בנוסף הייתה תקופה שגוף מסוים ניסה לכפות על הציבור החרדי את דעתו לפיה אין טומאת כהנים במוסד מסוים למרות שלפי המומחים בתחום המקום היה בלתי תקין לחלוטין עקב עבודות תחזוקה שהרסו את התיקונים ובעיות רבות נוספות. ואיים על מערכת תורת הטהרה כתביעה בבית המשפט... מרן זצוק"ל יחד עם להבחל"ח שאר גדולי ופוסקי הדור נחלצו לעזרתנו ופרסמו מכתב תמיכה מיוחד המעיד כי אנו פועלים בשליחותם האישית וממילא מובן כי תביעה כנגדנו הרי היא תביעה כנגדם עם כל

יחד עם כל בית ישראל אבלים על פטירתו של מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי י. גרשון אדלשטיין זצוק"ל. עמלו שקידתו וזיכוי הרבים שלו היו לאור לכל בית ישראל וההליכה בדרכיו הטובים תאיר את דרכנו בתקופה כואבת זו.

התאחדות טהרת הכהנים בהכוונת הגר"ד הכהן מונק שליט"א והרב אליהו הכהן בייפוס שליט"א זכתה בעיני מרן זצוק"ל לחשיבות מיוחדת בשל העיסוק למניעת טומאה מהכהנים והדאגה לרווחתם הן במידע ומענה הילכתי ורפואי ובעיקר בפעילות ציבורית יחד עם הרבנים ואישי הציבור שלוחי דרבנן ומנהלי בתי וקופות החולים ביישום פתרונות הלכתיים כפי הוראות גדולי הפוסקים. ובעקבות בקשת מרן זצוק"ל אף הוקמה ע"י ח"כ הרב אורי מקלב שליט"א וועדה בין-משרדית לדאגה לרווחת הכהנים והנגשת המרכזים הרפואיים ונמל התעופה נתב"ג ותכנון תנועת התחבורה הציבורית באופן המותר לכהנים לפי הוראות מרן ורבנן. וכפי שנדווח בעז"ה בגיליונות הבאים על פעילות הוועדה והנושאים העומדים על הפרק וההתקדמותו בס"ד.

זכינו ובשנים האחרונות נשא מרן יחד עם

בקרב בעז"ה סיקור מרתק

של תביעת נוסע כהן שנאלץ לרדת מהמטוס עקב הכנסת מט לטיסה רגע לפני הטיסה, וחוסר ההתחשבות של המשפחה והח"ק בשעתנו כי הוא כהן והזמין לפניהם מקום בטיסה, ואין להם זכות לגרום לו לרדת ולהפסיד את כספו וזמנו.

נשמח לתגובות וחוו"ד של רבנים ודיינים בנושא בוער זה.

קריאה לבני אהרן הכהנים

ככל שאנו עוסקים יותר ברווחת הכהנים כך אנו רואים יותר את הצורך במעורבות האישית שלכם מול קופות החולים בתי החולים ונציגי הציבור בדרישה חד משמעית לאפשר לכם גישה כשרה למקומות הנצרכים!

ובכל שיותר כהנים יביעו את הצורך כך המערכות מוכנות להתגמש ולמצוא פתרונות, וכדוגמא קטנה רק לאחרונה הושקעו מעל 20 מיליוני ש"ח במירון בכדי לאפשר נגישות לכהנים בגשר כהנים בל"ג בעומר. אמנם הגשר הסתיים עשרות מטרים במרחק מהציון וכעת במשך השנה המקום חשוך וריק וללא שילוט הכוונה ומקום להתפלל בציבור ואין בכך כמעט שום מענה לכהנים המגיעים למירון יחד עם הת"ת או הישיבה וכדומה, וכששאלנו מדוע לא האריכו את הגשר עד יותר קרוב לציון ענו לנו כי איש לא ביקש שיסדרו יותר!

כך ובעיקר בנושאים רפואיים סובלים רבות ואין מענה מהקופות ובתי החולים. ונציגי הציבור רק בגלל שהנושא לא עולה שוב ושוב כדרישה חד משמעית לדאוג לכהנים וזה חשוב לא פחות מהנגשת מקומות לנכים שמושקע עבורם הון עתק.

נבקש מכל אחד שנתקע עקב הבעיות הנ"ל לפנות במייל ובפקס לכל הגורמים האחראיים ניתן לקבל אצלנו רשימת אחראים בקופות החולים לפניות הציבור החרדי. [ומומלץ גם לשלוח עותק לארגון מדרך לכהנים העוסקים בטיפול וסיוע בנושאים אלו במייל aa083132020@gmail.com]

המצאת מדף לעצירת התפשטות הטומאה בבתי החולים

לפני כארבעים שנה התפרסמה הצעה להקל על הכהנים ע"י תיקון בבתי חולים שלא תעבור הטומאה דרך המעברים והמסדרונות הצעה המכונה 'בית ועליה', מכיון שהדבר נוגע לכלל עלתה ההצעה על שולחנם של כל גדולי הפוסקים והת"ח לפני כארבעים שנה ולמעשה נדחתה על ידם, והדברים נתבארו מעט בכתובים בעיקר בשו"ת מנחת יצחק ח"י קכ"ד, שבט הלוי ח"ו קע"ד, ועוד מאמרים שהתפרסמו באותה התקופה, וכן נדחתה ההצעה ע"י מרנן הגר"ש אלישיב, הגר"ש ז' אויערבאך, הגר"נ קרליץ ועוד, ונראה לבאר בקצרה מקצת מהטענות ההלכתיות שעלו אז, ואף שכדרכה של תורה אפשר להשיב על חלק מהדברים מ"מ היתה גם טענה כללית שא"א לתקן לרבים ולדורות אלא בהלכות מוכרעות וברורות ולא בדברים התלויים בדרך לימוד הסוגיות החמורות והבנת השיטות.

מאמר מקיף ומסכם בנושא שנערך ע"י הרה"ג רבי דב כהן שליט"א - ישיבת מיר

דברי האחרונים שלא להקל כהרא"ש

ומחמת זה למרות שהטור וש"ע הביאו רק את דעת הרא"ש (כמו כל הלכות טומאה בטור שהם מהרא"ש) כתבו כמה מרבתינו לדינא שאין להקל בזה, במשנ"א כתב 'דברי מהר"ם נוחים יותר לענין פירושא דמתני' ואפשר שאם היה הרא"ש רואה את דברי רבו מהר"ם היה מודה לו ואף שהטור"ע הביאו רק את דברי הרא"ש אנחנו שזכינו לראות דברי מהר"ם אין לדחותו ולדין הוי ספיקא דדינא להחמיר כדברי שניהם, עכ"ל, גם הגידולי טהרה סי' יח ב' כתב דכיון שמהר"ם והרמב"ם חלקו על הרא"ש אין להקל בזה, וכ"כ הג"ר בצלאל מוילנא בתשובה בסוף העמק שאלה ויקרא, ובתשובת חזון נחום בפתח האהל כלל ז' ז', וסדרי טהרות דף קנא ב.

אין לחלק בין ארובה לסדק

וטענו ע"ז שאולי סדק מצד לצד עדיף מארובה ובה יודו הראשונים, והחילוק בנוי על ביאור החזו"א ח' ג' לתוספתא הנ"ל דבתוספתא איתא ב' טעמים למה העליה טהורה, א. שאני רואה את הקורות כאילו יורדות וסותמות, ב. שאין טומאה נכנסת בפחות מטפח, וביאר החזו"א דצריך לשני הטעמים, דפחות מטפח קל להיות כסתום ולכן 'הארובה נסתמת באמת בצירוף ב' הסתימות בסתימת התקרה שסביבותיה ובסתימת תקרת העליה ושניהן יחד מועילות למחשבה כסתום', וא"כ אולי דוקא כשיש תקרה מד' רוחות הארובה חשיבא כסתומה אבל לא בסדק מצד לצד, וחילוק זה היה צירוף גדול למי שדן להקל בזה.

אמנם מלבד שהחזו"א עצמו כתב (יא' יא') שאין לחלק בזה וגם בסדק יהיה הבית טמא והעליה טהורה, הרי שבתוספתא הנ"ל במגדל ע"ג מוכני איתא לאותו הלשון ושם מיייר בסדק מצד לצד.

הטענה שעדיף לתקן לכה"פ לשיטה אחת

ואמנם סו"ס אפשר לטעון דבשו"ע איתא רק לדעת הרא"ש, ולמרות שכתבו הפוסקים להחמיר בזה מ"מ לכה"פ נרויח תיקון לשיטה אחת.

ואמנם גם אם מסכימים שיש טענה כזו, היה מקום לזה אילו היה הנידון על כזית טומאה תחת ארובה כדין הרא"ש, אבל כיון שבאים לסמוך על דימוי מילתא למילתא צריך לדעת מהו טעמו של הרא"ש כדי להכריע שבאמת הרא"ש היה מטהר גם בנידון זה.

העליה רק הבית התחתון טמא, דהאהל שלמעלה מערב את הטומאה בכל הבית התחתון במקום שהטומאה מונחת שם.

גם הרמב"ם פט"ז מטו"מ ה"ג (ועי' בטעם ודעת שם בשעה"צ נ"ז), והר"ש (פ"ח מ"ד, ובתוספתא שהביא בפ"י מ"ג). והגר"א (בביאורו לתוספתא הנ"ל) כולם ס"ל לדינא כמהר"ם דהבית טמא.

הקושיות על שיטת הרא"ש

באחרונים הרבו להקשות על הרא"ש מסוגיות שנראה שלא כדבריו, והחזו"א (ח' ג') הביא ארבע משניות וברייטות שמבואר שטומאה כנגד חור פחות מטפח מטמאה את האהל שבו היא נמצאת ולא את האהל שלמעלה, וסיים שדברי הרא"ש תמוהים מאד.

א. רוב האחרונים הקשו מתוספתא שהביא הר"ש פ"י מ"ג 'ארובה שבין הבית לעליה ואין בה פותח טפח, טומאה בבית כלים שבעליה טהורין וכו' כלים שכנגד הזית רבי מטמא וחכמים מטהרין, אמר רבי רואה אני דבריהם מדברי', וביאר הר"ש הטעם שחזר בו רבי, דכיון שמטהרים את שאר הכלים שבעליה מוכח שאין הטומאה עוברת שם וא"כ כלים שכנגד הזית נמי טהורים. הרי מפורש יוצא דכלים שבעליה שלא כנגד הארובה טהורים לכו"ע ודלא כהרא"ש.

ב. במשנה פ"ד מ"ג מגדל העומד בתוך הבית ע"ג מוכני, ויש ריוח של פחות מטפח בין המגדל למוכני וטומאה כנגד הסדק הבית טהור, ובתוספתא מבואר דגם כנגד הזית טהור, ולפי" הרמב"ם והגר"א והר"ש שם מבואר דטומאה שכנגד חור פחות מטפח הבית טמא והעליה טהורה ודלא כהרא"ש.

ג. הגמ' חולין קכה ב הביאה ברייתא דחבילי מטה וסריגי חלונות כשעומדים באויר אם יש טומאה כנגד הנקב הנוגע מלמעלה טמא אבל בין בית לעליה חוצצים וגם הנוגע הנקב טהור, הרי דחור פחות מטפח הוא כסתום ואין נטמאת העליה.

ד. בסי' יד ד הקשה החזו"א על הרא"ש ממתני' דנתן רגלו ע"ג ארובה פחות מטפח אם קדמה רגלו את הטומאה טהור, ומוכח דגם אם רגלו באויר ולא סותמת את הארובה נטמא הבית ודלא כהרא"ש, אמנם ע"ז כתב שיש ליישב אם נאמר שמודה הרא"ש דתוך ג"ט חשיב כסתום.

ההצעה בנויה על מחלוקת ראשונים בהלכה יסודית מאד בגדרי התפשטות הטומאה מאהל לאהל, איתא בשו"ע יו"ד שע"א ס"ב 'ארובה שבין בית ועליה ואין בה פותח טפח וכזית מהמת למטה בבית כנגד הארובה, הבית טהור והעליה טמאה', ומקורו מהרא"ש בהלכות טומאה והטעם 'דטומאה בוקעת ועולה ונכנסת לעליה כיון שהיא מונחת תחת ארובה ואע"פ שאין בארובה פותח טפח, אבל אין חוזרת ויורדת לבית כיון שאין בארובה פותח טפח', ויוצא מדברי הרא"ש שאף שהטומאה עצמה מונחת בחלל הבית המקום שתחת הארובה מוגדר כשייך לאהל העליון.

לפי"ז הועלתה הצעה דיש עצה להפסיק את התפשטות הטומאה בבתי החולים, דיתקינו כעין מדף במסדרונות בתי החולים סמוך לתקרה (בגובה ג' טפחים וברוחב ד' טפחים) עם מחיצה בסופו, ובמדף זה יהיה סדק ברוחב פחות מטפח לכל רוחב המסדרון, ולפי דברי הרא"ש שמקום הארובה לא מעביר טומאה לאהל התחתון כי משייכים אותו לאהל העליון, נאמר שהטומאה שתחת המדף לא תעבור להמשך המסדרון דרך המקום שתחת הסדק כי הוא שייך לאהל העליון, ומאיידך הטומאה שמעל המדף לא תצא דרך הסדק כי הוא פחות מטפח, ונסמוך ע"ז לכה"פ לענין סוף טומאה לצאת שי"א שהוא דרבנן.

החידוש בשיטת הרא"ש

רוב האנשים כשנתקלים בדברי הרא"ש בפעם הראשונה לא מבינים כ"כ את החידוש בזה ונראה להם כמושכל ראשון בדרכי התפשטות הטומאה, ואדרבה כששומעים שיש ראשונים שחלקו ע"ז ומטמאים את הבית נראה בעיניהם כחידוש, אמנם בדברי רבותינו רואים כמה עמל נצרך ליישב דוקא את שיטת הרא"ש מכל הקושיות והסתירות לסוגיות באהלות בעוד שיטת שאר הראשונים היא הפשוטה יותר.

הראשונים חלקו על הרא"ש

הנה דין הרא"ש הוא לפי פירושו למשנה באהלות פ"י מ"ה דבית ועליה ויש שתי ארובות פחות מטפח זו ע"ג זו וכזית מת תחתיהם, ונתן דבר על הארובה העליונה אין טמא אלא תחתון, ופי' הרא"ש ד'תחתון' הוא האהל שתחת הסתימה אבל הבית טהור, אמנם מהר"ם שם מ"ד פירש כפשטות המשנה דאף שהסתימה מונחת על גג

'מקום ליישב את שיטת הרא"ש' ע"פ דיני חבוט רמי

והנה החזו"א האריך למצוא יישוב לשיטת הרא"ש, וכתב דמיון שבתוספתא איתא לטעם שהקורות יורדות וסותמות, ובסוכה כב א נחלקו הראשונים בדין חבוט רמי, דלגירסת רש"י ותוס' בגמ' אמרינן חבוט רמי אם יש טפח בקורה העליונה ואין נפ"מ בשיעור הריח שבין התחתונות, ולגירסת הר"ן שם לא אמרינן חבוט אם אין טפח גם בריח שבין הקורות התחתונות, וא"כ אם נאמר שהרא"ש יסבור בחבוט רמי כגירסת הר"ן יש מקום ליישב את שיטתו, דלפי"ז אין הקורות יורדות וסותמות והבית טהור, ויסבור הרא"ש שאם הבית טהור בהכרח שהמאהיל טמא וא"כ גם העליה טמאה, ואף שלפי"ז הברייתא בסוכה סותרת לכל הסוגיות הנ"ל, הכריע הרא"ש לפסוק כברייתא שהובאה בגמ' בסוכה אף שהיא סותרת לברייתות דאהלות וסוגיא דחולין.

אמנם העירו על החזו"א דהרא"ש בסוכה הביא את הגמ' כצורתה דאם יש בעליון טפח אמרינן חבוט רמי ולא הזכיר דבעינן טפח בין התחתונות ולא מסתבר שסבר הרא"ש דלא כרש"י ותוס' ולא הזכיר כלום מזה, גם בכל דברי הראשונים לא נזכר כלום מדיני חבוט רמי, עוד העירו דהטור בסוכה סתם כרש"י ותוס' שאמרינן חבוט לפחות מטפח וכי"ז הביא את הרא"ש, וע"ע בברכת האהל פ"י מ"ה שהאריך בזה. גם בחזו"א עצמו משמע שלא ראה בזה תי' מרווח על הרא"ש דבכ"מ שדיבר החזו"א אח"כ על טומאה תחת ארובה פחות מטפח (כגון, י' א', י' ו', יא' יד') כתב שהבית טמא כהלכה פסוקה ודלא כהרא"ש.

אין לצרף את החולקים בחבוט רמי בסוכה למטהרים את הבית

עוד טענו שאולי יש לצרף לשיטת הרא"ש את הר"ן והריטב"א שחלקו על רש"י ותוס' בחבוט רמי, אמנם גם החזו"א כשרצה לתלות את הרא"ש בדין חבוט רמי, כתב ששיטת המטמאים את הבית לא תלויה בדין חבוט רמי בסוכה, וגם הפוסקים בסוכה שלא אמרינן חבוט רמי לפחות מטפח יכולים לסבור שהבית טמא, דבסוכה צריך צירוף של הקורות העליונות והתחתונות כדי שיהיה הכל גג אחד, אבל בטומאה חור פחות מטפח הוא כסתום ע"י האהל שמעליו ומביא טומאה לבית גם בלי חבוט רמי.

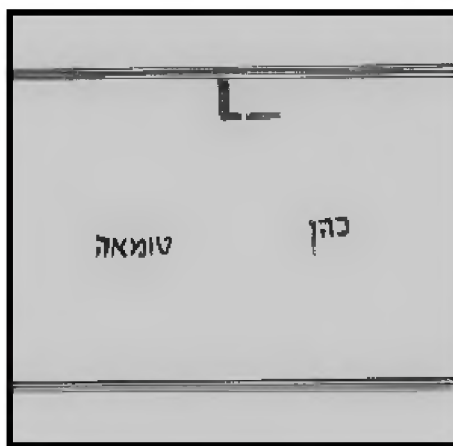
ובאמת הרמב"ם שס"ל כמהר"מ דהבית טמא ועליה טהורה, בסוכה פ"ה הכ"א פסק דצריך שיהיה העולה מכון כנגד שפת היורד, וכתב הכס"מ דהוא כהר"ן דלא אמרינן חבוט לפחות מטפח, וכ"כ הגר"א ורעק"א והביאה"ל על דברי השו"ע (תרל"א ה') שהעתיק דברי הרמב"ם, ולפי"ז אין לצרף את הפוסקים שס"ל בסוכה דלא אמרינן חבוט רמי לפחות מטפח, שיסברו כאן כהרא"ש לטהר את הבית.

גם בשבט הלוי (ח"ו סי' קע"ד) השיב על הצעה להוסיף קורה פחותה מטפח מע"ג הסדק להרויח

שלכו"ע לא נאמר חבוט רמי, ודחה השבט"ל דאין זכר בדברי מהר"ם לדין חבוט רמי והמחלוקת לא תלויה בזה.

דברי הגר"ח שבאהל אחד טמא גם בלי חבוט רמי

בח"י הגר"ח הלוי פ"ה מהל' סוכה כתב דבפ"ז מטו"מ יבאר דאיכא פלוגתא הראשונים אם גבי ארובה צריך להילכתא דחבוט רמי או לא, והדברים לא באו בדפוס, ולא נתגלה לנו למה לא הדפיסום, אמנם בכתבי הגר"ח אהלות פ"י נמצא ביאור זה, דרצה הגר"ח לבאר את הרא"ש ע"פ שיטת הר"ן בחבוט רמי, אמנם הקשה דמבואר במשנה דטומאה תחת ארובה פחות מטפח ואדם הניח את רגלו על הארובה עירב את הטומאה ונטמא הבית, והרי עובי התקרה מפסיק בין הגג לרגלו והוי כשני אהלים, ואם נאמר שסבר הרא"ש דהיכא דלא אמרינן חבוט רמי לא מטמאים איך יצטרף אהל רגלו לאהל הבית.

וביאר דודאי באהל אחד לכו"ע מטמאים גם כשאין צירוף של חבוט רמי, דרך בשני אהלים נפרדים אפשר לבאר דנחלקו דהרמב"ם סבר שהטומאה עוברת מאהל לאהל גם בלי חבוט רמי והרא"ש סבר דצריך לדין חבוט רמי כדי שתעבור הטומאה, אבל ב'תוך' אחד א"צ לחבוט רמי וטמא הכל אף שיש חילוקים בגובה האהל.

א"א להתקין באהל חציצות לטומאה

היוצא מזה שאין להבין את הרא"ש כדין פשוט שטומאה ממשיכה לכל אהל טפח ואינה עוברת לכל אהל שפחות מטפח, דא"כ א"צ להמציא שום תיקונים מכיון שבכל משקוף של דלת שאין בו טפח תעצור הטומאה דלא אומרים חבוט רמי ואין המשקוף אהל אחד עם החדר והמסדרון, וזה ודאי לא יתכן, אלא ודאי שגם אם מבינים את שיטת הרא"ש ע"פ דין חבוט רמי, כ"ז כשבאים להגדיר מהו אהל הטומאה, אבל בתוך אהל הטומאה א"צ לצירופים של גובה והטומאה ממשיכה לכל מקום, וא"כ לא יועילו שום התקנים בתוך האהל כדי לעצור את הטומאה דהכל אהל אחד, ורק בבית ועליה שהם באמת שני אהלים נפרדים לגמרי והטומאה נמצאת באחד מהם טיהר הרא"ש את האהל.

וביותר, דבנידון הסדק הנ"ל הרי שני האהלים פתוחים זה לזה בהמשך האהל, וא"כ אין כאן חלוקת אהלים כלל, אלא מדף קטן שמוקטן באמצע האהל, ומנ"ל שיש בכוחו לקבוע שחלק זה של האהל וחלק זה של האהל הם שני אהלים נפרדים, והעומד בהמשך המסדרון לא נקרא עליו 'כל אשר באהל יטמא'.

ביאור האחרונים את שיטת הרא"ש וחילוק בין טומאה תחת ארובה וטומאה בבית

עוד דרך בביאור שיטת הרא"ש מצאנו באחרונים, דהנה נתבארו בדברי הרא"ש שני חידושים האחד שהטומאה עולה לעליה, והשני שאינה חוזרת לטמא את הבית, והב"ח והש"ך כתבו בטעם טהרת הבית 'ואין הטומאה מתפשטת לצדדי הבית הואיל שיש מקום לטומאה לעלות לארובה שנגדה', ומשמע דתליא זה בזה ורק משום שעולה הטומאה לארובה אינה מתפשטת בבית, ונראה ביאור דבריהם דדרך הרא"ש בהתפשטות הטומאה דתחילת הנידון הוא האם הטומאה תחת אהל הבית או אהל העליה ואח"כ דנים להיכן מתפשטת, וכיון שהכריע הרא"ש לדון את הטומאה תחת אהל העליה כבר א"א לה להתפשט בבית אע"פ שהיא בחלל הבית מכיון שהתקרה חוצצת. (וכעין זה ביאר ב'משיב דבר' ח"ב סי' ס"ט ועיי"ש שמיישב לפי"ז את התוספתות אליבא דהרא"ש, וכן במשנת ר"א טהרות סי' לז, ועוד)

ולדרך זו לא מצאנו מה יסבור הרא"ש בטומאה בבית האם מתפשטת לאויר פחות מטפח שהוא כסתום מחמת גג העליון, ד"ל דדוקא היכא שהטומאה תחת אהל העליון הבית טהור אבל בטומאה בבית לא יחלוק על הראשונים שנחשב החור כסתום, ולפי"ז יש חילוק יסודי בין הנידון כאן ובין דין הרא"ש דהכא אין הטומאה תחת האהל העליון, ויתכן שמודה בזה הרא"ש לטמא את הבית.

טובת הכהנים

סוף דבר, אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה, וחסד עשה הקב"ה עמנו שהזכרעה שאלה זו ע"י רבותינו גדולי הפוסקים מלפני שנות דור שבבקיאותם בעומק הסוגיות החמורות דאהלות, למרות הרגשתם את צער הכהנים במניעת תיקון, הכריעו ברוחב דעתם שאין לעשות מעשה בדבר זה, והמציאות הוכיחה שבעשרות שנים אלו בתי חולים רבים עשו תיקונים גדולים לכניסת כהנים בלי שום חששות איסור, וודאי שאילו היו מתקנים אז את ההתקן היו מרגישים שכבר יש היתר לכניסת כהנים ולא היו משקיעים בתיקונים אלו והיה נמנע מהכהנים להכנס גם למקומות אלו, וגם כיום עוד ועוד בתי חולים משקיעים במסירות כוחות וממון בשביל לטהר עוד ועוד אגפים ומחלקות בדרך הארוכה שהיא קצרה, ע"י בניית פתחים להוצאת הטומאה והתקנת דלתות במקומות המתאימים וכד', 'ישלם ה' שכרם.

המדריך לכהנים

לשמירת קדושתם בארץ ישראל

מתוך מכתבם של מרגן ורבני הגר"ש ואזנר והגר"ג קרליץ זצוק"ל

דבר המערכת

המסמך המפורסם אינו דברים ראויים. בחפירות במחנה שנים האחרונות נוצר נדבך מסוים, כי מרכז העניין בטבריה תחתית שכן על בית קברות יהודי קדום. וכפי שמופיע בכל ההיסטוריונים והארכיאולוגים, מפרשים ומפיצים את שורת בית קברות יהודי, [הוא] מקומות מסוימים אשר היו ידועים בקבריהם של גוים, וגם עליהם נכון וראוי להזהר שלא ללכת כאשר חאלי עליהם. ובמיוחד בכביש הראשי 'אחריה' ושחורית, אשר נסלל ע"י השמאלים. וכאשר נפתח לפני עשרות שנים להכניס תושבות - נמצאו תחת הכיבוש שטח קברים עצומים, מהם שנים בודדות קברים רבים שלא נטלו ונחשבו, ובחלקם נראו שלדים, עצמות, או ממצאים. בזמן ההוא הארכיאולוגים שחפרו כמעט ולא נטלו, והתעלמו, ובפרט שבמקומות רבים מיקו עליהם שלא יקחו כלום. מכיון שהעיר טבריה תחתית הייתה כמחנה עתיקות, לכך כל חפירה שנעשת במקום זה, הייתה להיות מוגבלת ע"י רשות העתיקות. וכפי שמופיע בכתביהם בארובה כל מקום מה ממצא בודד, דברים אלו נתמחה ע"י חקירה ודרישה ועדויות רבות שהגיעו למערכת. כך שכן אין לו להחליט על מקומות אלו, גם לפני כמה עשרות שנים בעת החפירות חצרו הרבנים חזרו ונראו המראות הללו, על עצמות הקדושים אשר היו טמונים שם מאות ואולי שנים, וכפי שמופיע בהרחבה בספר 'הרב מברסקי'.

לפי כעשרים שנה החוצה לאור דאגת 'טהרת כהנים' מה של מקומות שמופיע בהם קברים, וכי בהסכמת רבני טבריה ועוד מוסקים, ניתן לקבל את המסמך המעודכן של הכניסה האסורה במיל של המערכת, או בחובות המדרוך 'כמהים'. בין הרחבות שנכללו על קברים: אחרון, גלגל, כהנים, היד, הפיו, ועוד. ולכן, כחן המעוין לנסוע בכביש טבריה, יש עליו כדוק היטב את מסלול הנסיעה והמעבר בטבריה, לפני שמגיע למקום. כיוון נסע ניתן לראות בסוף החוברת.

עם זאת, בהוראת רבותי - בשעת הדחק, ובפרט להנצרים דבר יום יומי לשרותי המוסד לצרכים שיש בהם חיוביים, יש עליהם לשלוח שאלת תכס הממלא בעניינים אלו מפני שחשן שבחלקן יש חובות ציונים להחיר בשעת הדחק.

מחובותיהם להדגיש כי אין בהדרגות המונחת בחוברת גושפכנה לחלף ח"י בשמירת העמים, והחכם עיניו בראשו שלא יאזן שכן בהסכמת.

בני אהרן הכהנים כמ"ש של להכשילים בטומאת תול ולעבור בכך על לאן גמור. וגדולה זאת כבר פסק הרמב"ם שישראל המטמא לאו שווג, עובר ישראל על לאו זה.

ואם כן מה רבתה החובה ומה גדלה הזכות להשתדל בכל מה שאפשר בשמירת טהרתן של הכהנים, ויפה עושים בארגון 'התאחדות הכהנים - בית הוראה טהרת כהנים' בראשות הגר"ג הכהן מונק והגר"א הכהן בייפוש שליט"א, בכך שמלמדים מה מותר ומה אסור לכהנים, ומכשירים לכהנים את הגנישות במגוון תחומים, דרכים, תחבורה ציבורית, שדות התעופה, בתי רפואה, בתי חולים, בתי קברות ועוד. ומצווה גדולה להיות להם לעזר בקופות החולים לראות שיהיה שירות המובשר גם עבורם. ובודאי שחובה לכל הנוגעים בדבר בבני הרפואה וכן האחראים על נסיעות התחבורה הציבורית ורשות שדות התעופה, שלא יכשילו את הכהנים באיסור על טומאת מת בכל מה שאפשר.

וכל המסייעים בעניין גדול זה הרי הוא בכלל ברוך אשר יקים וגו', וברכת בני אהרן הכהנים תחול עליו ועל הנלווים עליו להתברך בכל הטוב.

קו מידע: 08-3132020
מספר טל: 073-363698
A083132020@gmail.com

סיון ה'תשפ"א

הן כבר נודע יקרת מעלת קדושת וטהרת הכהנים בני אהרן כמו שנצטוונו (ויקרא כ"א ח') 'זקדשתו'. וכתב הרמב"ם בספר המצוות (מצווה ל"ב) שצונו לכבד זרע אהרן, לנשואם ולרוממם, ונשים מדרגתם מדרגה קודמת וראשונה וכו', וע"כ נצטוו להזהר מן הטומאה, וכשארין זזהרים בה עוברים בכמה לאוין כמ"ש (ויקרא כ"א ב') 'לנפש לא יטמא' ולא ד"ל 'יבוא' וכן בעשה ד'קדושים יהיו', ואף הישראלים מצווים שלא לטמאותם וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ג מאכל ה"ה).

ועל של עתה באנו, בהיות שקיימים בתי רפואה שאינם מוכשרים לכניסת כהנים, ויש מהכהנים שכלא מודע נכשלים בטומאה במקום שאין בו אפי' חשש פיקו"ל ולא צורך סיוע לחולה שיש בו חשש פיקו"ל. ויש מהם הרוצים להיזהר שנצרכים להיטלטל למרחוק או להוצאות מרובות.

והנה רבני אגודות 'טהרת כהנים' והתאחדות הכהנים הפועלים זה רבות בשנים שלא ע"מ לקבל פרס ותיקון והכשירו בתי רפואה ושאר מקומות ברחבי הארץ בהסכנת רבנים מובהקים, וכבר ידועים בצבור החרדים לדבר ד' רבות בשנים בידיעתם ובעזרתם בכל נושאים אלו, בין מבחינת המציאות ובין בשאלות ההלכה, ובעת קיצו את כלל המידע שנאסף על ידם בבירור אחר בירור, להביא לידיעת שבת הכהונה ולהציל ממכשול, ותקוותם שיתאחדו קהל הכהנים, בבקשה להסדיר גישה לכהנים לבתי הרפואה ללא חשש טומאה, ובכח הרבים וכולו לפעול יותר.

על כן קוראים אנו לרבנים והאחראים בבתי החולים ובקופות החולים, ולכל מי שיכול לסייעם בכל הנצרך, להכשיר את בתי הרפואה, המרכזים הרפואיים ושאר המקומות, לכניסת כהנים עפ"י ההלכה המקובלת מרבנותינו.

ואל הכהנים החפצים בשמירת טהרתם מצווה גדולה שיצטרפו לכה הרבים.

וכל המסייעים הם בכלל ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת, ויבורכו בברכת הכהנים בני אהרן.

יחיאל מישקוף

גלעד מצטרף
חיים קניבסקי

גיא מצטרף
גרשון אדלשטיין

שלום כהן
אני מצטרף לידיד הכהן הגדול, שמעון בעדני

- הגאון רבי יצחק אייזיק לנדא שליט"א
- הגאון רבי דוד הכהן מונק שליט"א
- הגאון רבי אביגדור בנצנאל שליט"א
- הגאון רבי יהודה סימלן שליט"א
- הגאון רבי נתן הכהן קופשיץ שליט"א
- הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א
- הגאון רבי מאיר קסלר שליט"א
- הגאון רבי יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א
- הגאון רבי שמואל דוד הכהן גרוס שליט"א
- הגאון רבי צבי ובר שליט"א
- הגאון רבי ישראל רוזנברג שליט"א חתם והוסיף:
- הרבנים בנימין וברוך יש ליטע כידי המתקנים הביט לחבר את הדברים ככל האפשר.
- מואל אליעזר שטרן שליט"א
- רבי שרלן שליט"א

בני המכתב חתמו רבני העיר ב"ב ודייני ב"ב ב"ב, מודיעין, עילית, בית שמש, אשדוד וחופיה.

שמות מוסדרים ע"פ סדר א' ב' און רבי יחיאל במברגר שליט"א
וון רבי מסעוד בן שמעון שליט"א
ון רבי ישראל גואלמן שליט"א
ון רבי ישראל גוס שליט"א
רבי שמואל דוד הכהן גרוס שליט"א
רבי צבי ובר שליט"א
רבי ישראל רוזנברג שליט"א
רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

יוס"ד לסדר 'אמור אל הכהנים' ה'תשפ"א

להזהיר גדולים על הקטנים

היות וכבר נודע בשערים כי בסביבות ציונו של התנא רשב"י זיע"א נמצאו כמה וכמה מקומות של קבורה, כבר הורו קמאי רבנן דקמון וצ"ל שמן הראוי לכהנים להימנע מלעלות סביב למקומות הציון.

ועתה שמסדרים דרך קבועה הכשרה לכהנים העשויה בפיפין, בודאי שעל הכהנים העולים לציטו של רשב"י מוטלת החובה לשמור על קדושת כהונתם וליילק רקבדרך וו.

ומה רבה וזכותם של העוסקים בטהרתם של כהנים. ויזכו לראות נחת מכל אשר להם לאי"ט.

בזה הגאון רבי ישראל כהן שליט"א.

לשאלת רבים

בעקבות הפרסום בגליון פרשת אמור על מכשול המנופים ברוחב יפו, נעשים מאמצים רבים למהר את תיקון המכשול, אנחנו מקווים להיות אנשי בשורה בקרוב בסייעתא דשמיא.

קו המידע של המדריך לכהנים שע"י התאחדות טהרת כהנים שיגר הודעה ל-9,100 כהנים הרשומים בקו כדי להזהירם ממכשול טומאת כהנים בזמן הלוייה. לצערנו נודע לנו כי רבים לא התכוונו ולא ידעו כי בזמן הנסות המיטה להיכל כל המבנה הענק כולו כולל הפנימיות וחדר האוכל והפכים לאוהל אחד גדול. חובות להזכיר שוב כל בכל המבנה יש להזהיר את כל השוהים במקומות שיש בהם חיבור אוהל כי יצאו לפני כן מהמקום. היה כהן שקיבל את ההודעה ולמרות זאת קיצר את דרכו דרך חדר האוכל עקב מחסומי המשרה, או אותו בחור שהתקשר ממרפסת הישיבה ושאל איך הוא יוצא מכאן... התשובה היא: לא נכנסים ומתרחקים מכל חשש מכשול, היות ובמקרים כאלו לא תמיד יש ידיעה מדויקת על זמני הגעת המיטה וזמן יציאתה, וכבר האריך להזהיר בזה הגאון רבי ישראל כהן שליט"א.

טהרות בעיון אליבא דהלכתא תורת הטהרה

מערכת "אמור ואמרת" טהרות בעיון אליבא דהלכתא שע"י רשת הכוללים ללימוד סדר טהרות בעיון

לתגובות: דוא"ל: T402422@gmail.com
פקס: 1533-5709254

לתרומות: ב"קהילות" או ב"נדרים פלוס" בשם "תורת הטהרה"
נדרים פון: 03-7630585 שלוחה 6394

המדריך לכהנים

קו המידע המדריך לכהנים 08-313-2020

כל המידע החשוב לכהנים במקום אחד! בתי חולים, מרכזים רפואיים, כבישים, אתרים, טיולים, מוזיאונים, טיסות, תחבורה ציבורית...

מענה אנושי ע"י הרבנים בשלוחה * או במייל A083132020@gmail.com או בפקס 073-363698 ניתן לקבל את העדכונים, בפקס, במייל, או בנדרים פלוס חיפוש קופה: טהרת כהנים

- שלוחה * מענה אנושי, לשאלות שאינן דחופות יש לפנות רק בבין הסדרים
- שלוחה 9 < עדכונים, הדרכות בטבריה ומירון. כבישי הצפון ושאר מקומות טיולים
- שלוחה 8 < השארת הודעות למערכת בסיום השארת ההודעה יש להקיש סולמית

חכה לו כי בא יבא

(חבקוק ב)

בס"ד
גליון א'

שלח תשפ"ג
מוצאי שביעית

הגגים מרבותינו שליט"א וזצוק"ל לעורר את הלב והמעשים להתכונן לגאולה
עפ"י משנתו של הח"ח זצוק"ל שהאריך רבות בנושא הציפייה לגאולה

כולם מרגישים שהזמן קצר מאוד, ומשיח צדקנו עומד להתגלות בכל רגע, ובפרט בסיום שנת 'מוצאי שביעית'
שהוא זמן מסוגל מאוד לגאולה. וכיון שכל אחד רוצה לפעול לקירוב הגאולה בדברים מעשיים, כדי שלא נפסיד
ח"ו עת רצון כזה, נביא בגיליון זה מדברי רבותינו מהם הדברים שעלינו לעשות למען גילוי כבוד מלכות שמים.

אך יש לשאול, מה הקשר לאבות נזיקין, וכי אדם
המתפלל הוא אדם המזיק?

אלא יש לבאר שמרומז כאן על צדיק שצריך להתפלל
על הגאולה ואינו מתפלל! אדם כזה הוא בהחלט אדם
המזיק. נתנו לו כח בידיים, כח של תפילה לבקש על
הגאולה והוא לא מנצל אותה? אדם כזה הוא המזיק
הכי גדול בכלל ישראל!

הנביא אומר לנו שהגאולה תלויה בנו, והאחריות
מוטלת עלינו, עד כדי כך שמי שלא מתפלל ולא שב
בתשובה נחשב אדם המזיק! המשיח עדיין לא בא כי
לא התפללנו כראוי! אם הקב"ה היה שומע מאיתנו
שאנחנו צריכים את המשיח, ושהצרה הכי גדולה
אצלנו היא שאין לנו משיח, ודאי היה ממחר את
ביאתו!

נשתדל להתפלל תמיד על הגאולה, כיון שבזה
תלוי העתיד של עם ישראל, והכל נמצא בידיים
שלנו לטוב או למוטב!

"הוא יוכל להתפלל לפני העמוד גם אחרי שהמשיח יבוא..."

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
(כנס כהנים בני ברק ניסן תשע"ד)

לפני שנים רבות נשאל מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ע"י
הרבנית עבוד אדם מסויים, האם רצוי שיערוך ניתוח
ביום היארצייט של אביו, ועל ידי כך לא יוכל להתפלל
על אביו בציבור באותו יום. ענה לה הגרי"ש כי יוכל
לערוך את הניתוח, ואת יום היארצייט ישמור בשנה
הבאה.

שאלה הרבנית: "אבל עד השנה הבאה ודאי יבוא
המשיח ותהיה תחיית המתים, ואז כבר לא יהיה צורך
לשמור את יום היארצייט?"

לתדהמתה השיב לה הגרי"ש, שברמב"ם יש הוכחה
שגם אחרי ביאת המשיח, עדיין לא יחיו המתים, והוא
יוכל להתפלל ביארצייט לפני העמוד גם אחרי
שהמשיח יבוא. [כנראה היתה כוונתו לדברי הרמב"ם

אם לא מבקשים, לא מקבלים!

ידוע שהקרבת היחיד שיש עליו חיוב כרת למבטל אותו
במזיד, הוא קרבן פסח. כמו כן, הקרבן היחיד שיש לו
תשלומין בחודש שאחריו, הוא קרבן פסח. כותב על
זה החפץ חיים (הקדמה לעבודת הקרבנות חלק ב'),
שמדינים אלו אנחנו יכולים ללמוד, כמה חשובה
הקרבת קרבן פסח לפני ד'.

אך כפי שרואים בפרשת בהעלותך, התשלומין של
הקרבת הפסח לא היתה קיימת אם אנשים לא היו
מעוררים את הענין. רק אחרי שהטמאים מעם ישראל
תבעו ודרשו: "למה נגרע?!", רק אז התחדשה
האפשרות להקריב פסח שני.

אם לא היו מבקשים להשלים את הקרבן, לא היו
מקבלים את האפשרות הזאת. רק בזכות הרצון החזק
והכמיהה העצומה של אותם אנשים להקריב את
הפסח, זכה עם ישראל במועד נוסף של השלמה,
כאשר עי"ז יכול כמעט כל אחד ואחד מישראל להקריב
את הקרבן החשוב.

ללמדנו, שרק אם נשתוקק בכל ליבנו לבית המקדש,
ונבקש על כך בכל זמן ובכל עת, רק כך נזכה לגאולה
השלמה.

בידינו הדבר, בנו תלויה הגאולה. כמידת
השאיפה והדרישה לבית המקדש, כך נזכה
בקרוב לראותו בנוי בתפארתו!

מי המזיק הכי גדול של כלל ישראל?

הגאון הגדול רבי מתתיהו סלומון שליט"א
(דברי חיזוק בפתיחת הספר 'זבא לציון גואל')

חז"ל אומרים (ב"ק ג:) מנין שמבעה זה אדם, שנאמר
'אמר שומר אתא בוקר וגם לילה אם תבעיון בעיו'.
כלומר 'מבעה' פירושו מתפלל, כי האדם במהותו נברא
כדי להתפלל.

הזמן קצר ובווער!

מהר"ל הלכות עשרת ימי תשובה

"חייב אדם לשוב בכל יום, משום דלימות המשיח אין מקבלין בתשובה. ודוגמת זה אין מקבלין גרים אֶז, דהמתגורר אֶז אין עושה מאהבת השם יתברך רק לשמח בשמחת ישראל."

ומאחר דאנו מצפין לישועה בכל יום - מי שאינו שׁב ויבא משיח במהרה בימינו - שׁוב לא מצׁי שׁב וישׁאֵר ח״ו בחטאיו."

נשתדל לתקן את מעשינו בהקדם, כיון שאנחנו סמוכים מאד לימות המשיח, והגאולה תלויה בתשובתנו!

מה אפשר ללמוד מעבדי נעמן

(חפץ חיים מכתבים ח')

מצינו בנעמן שר צבא מלך ארם (מלכים ב' ה'), כשבא אל אלישע הנביא שירפאהו מצרעתו אמר לו אלישע, שירחוץ בירדן ויטהר, והיתה לו לנעמן תמיהה גדולה ואמר, הלא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל, וביטל בלבו את דברי הנביא.

ויאמרו לו עבדיו, אבי (לשון אדון) אפילו אם אמר אליך הנביא דבר גדול, הלא עליך לעשותו, ואף כי אמר אליך רחץ וטהר, דבר קטן כזה עליך לשמוע לדבריו, וישמע להם וירחץ ויתרפא מצערותו.

כן הדבר על אחת כמה וכמה בענינינו, ומה אם אמר לנו הקב"ה כמה סגולות ועצות שעלינו לעשותם, כדי לקרב את הגאולה, הלא בודאי כל אחד מישראל היה מזרז את עצמו כדי לקרב הגאולה, ומכל שכן אם אומר לנו כי אם ללמוד החוקים והמשפטים (שבלאו הכי אנו מחוייבים בזה) שהמה קירוב גדול לגאולה, הלא צריך כל אחד ואחד להקדים את עצמו, כדי שיהיה לו אחר כך חלק בהגאולה.

שפסק כמ"ד "אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות". ואכן מצאתי שכן נתבאר ברבנו בחיי פר' נצבים (ל, טו) שביאר בפסוקים בדרך רמז שתחיית המתים תהיה מאתיים ושש שנה לאחר ביאת המשיח].

כולנו סבורים כי כאשר יבוא המשיח נוכל לראות את הכהנים שקמו לתחיה ולעבוד כמותם בבית המקדש, אך לפי דברי מרן הגר"ש נראה שלא תהיה תחיית המתים מיד כשיבוא המשיח, וא"כ בודאי החובה עלינו ללמוד את ההלכות לפני בנין הבית, מה גם שלא את כל פרטי הדינים נוכל ללמוד ממעשיהם של אלו שיעבדו בבית המקדש, וברור שמוטל עלינו לעסוק בזה כפי יכולתנו.

בכל סוגיא העוסקת בעניני הקרבנות נברר את מסקנת ההלכה, כדי שנהיה בקיאים בדיני העבודה במקדש.

למה הח"ח לא התחיל קבלת שבת?

הגאון רבי משה שפירא זצוק"ל
(הובא בספר אהבת איתן - אמונה עמ' 262)

מעשה מופלא ממרן החפץ חיים זיע"א סיפר הגאון רבי משה שפירא זצ"ל.

פעם אחת השתתה החפץ חיים בישיבתו אחר מנחה של יום שישי ולא התחיל את קבלת שבת. הציבור חיכה עד בוש. כאשר התאחרה השעה, שלח ראש הישיבה רבי משה לנדינסקי את אחד התלמידים אל החפץ חיים והורה לו לומר: סבא - היום הוא כבר לא יבוא! מיד הסכים החפץ חיים להתחיל את התפילה.

לאחר מעשה הבינו התלמידים שהחפץ חיים חשש לקבל שבת בעוד היום גדול, פן יפסיד את האפשרות שמשיח יבוא היום, וזאת עפ"י הגמ' בעירובין מג: שאין המשיח בא בשבת.

נצפה בכל רגע לביאת המשיח ללא הפסק!

וכאשר תקום מן הספר...

לסיכום, מה עלי לעשות כדי לקרב את הגאולה?

- להתפלל בלי הפסק לביאת המשיח ולגאולה השלמה. (מידע על תפילות בציבור לקירוב הגאולה המתקיימות בב"ב ובי-ם מידי ר"ח: 02-3724770)
- לשוב בתשובה ולתקן את מעשינו כדי שנהיה ראויים להגאל, ובפרט שבזה תלויה הגאולה.
- ללמוד את עניני הקרבת הקרבנות, או לחזק בזה אחרים, כדי שכולם יהיו מוכנים לעבודת המקדש. (אפשר לשמוע שיעורים בקול מהיכל: 077-2115136, או לפנות לארגון תורת הקרבנות: 050-4134645)
- לצפות לגאולה בכל רגע ולא להתייאש. (ישנם ספרים לחיזוק הציפייה לגאולה, כמו 'ובא לציון גואל' 'אהל משה' ועוד)

"המזכירים את ד' אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ" בב"א!

(ישעיהו סב, ז)

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוח"

דבקות בה' - על ידי בטול ה'אני'

כלם אנשים ראשי בני ישראל המה (יג. ו.)

חטא המרגלים - מחמת נגיעה של כבוד

כתב הזהר הקדוש, כי הסבה שהמרגלים הוציאו דבה על הארץ, היתה בגלל חששם פן ימעט כבודם בכניסתם לארץ, שיכדו מנשיאותם ויעמדו אחרים במקומם.

ה"מסלת ישירים" (פרק יא) כותב, כי רבים וטובים נכשלים בגלל נגיעה של כבוד, ובכך הם גורמים רעה גדולה לעצמם ולזולתם, וכראיה לדבר הוא מביא את דברי הזהר הללו אודות שרש סבת חטא המרגלים.

רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, בספרו "שיחות מוסר" (מאמר עה) מרחיב בענין זה וכותב, כי הנגיעה שהיתה למרגלים והחשש מפני פגיעה בכבודם, הביאו אותם לשכס עצה כיצד למנע מעם ישראל להכנס לארץ, תחלה הם הוציאו דבת הארץ רעה, אך הם הוסיפו להתדרדר עד שהעזו להטיח דברי כפירה ומינות באזניהם: "כי חזק הוא ממנו" (יג. לא).

מכאן אנו למדים, כי יכול אדם להיות ברום המעלה, מראשי בני ישראל, ובגלל שמץ של נגיעה של כבוד הוא עלול להתדרדר עד לבירא עמיקתא של כפירה ומינות!

מוסיף רבי חיים שמואלביץ: המרגלים שחששו פן ימעט כבודם ותתבטל נשיאותם, הלא אין מדבר בנשיאות של שבט, שהרי "בעל השוירים" מביא שהם כלל לא היו נשיאים לשבטיהם, אלא היו שרי חמשים. והרי היו בישראל ששת אלפים שרי מאות ושש מאות שרי אלף הגדולים מהם במעלה, ושנים-עשר אלף שרי חמשים חסובים כמותם. למרות זאת, בגלל רצונם לשמור על מעמדם כ"שרי חמשים", היה כדאי להם שעם ישראל ישארו במדבר ולא יכנסו לארץ ישראל.

צא ולמד, עד כמה חמורה נגיעה אישית של האדם, שבגלל הרצון למנע שמץ של פגיעה בכבודו, הוא ממיט על עצמו רעה גדולה, נופל לבאר שחת ומאבד את נשמתו.

בטול ה'אני' הציל חיים

כאשר הנגיעה מניעה את מעשי האדם, היא טומנת בחבה סכנה גדולה ועלולה להמיט עליו חרבן ומיתה, כפי שהיה בחטא המרגלים, שבגלל נגיעה של כבוד הם הביאו מיתה על עצמם ועל שאר העם. אם כן, אדם שמתעלה מעל הנגיעה האישית, מציל את עצמו מן הרעה וזוכה לחיים.

הנה ספור מאלף, כיצד התעלות מעל הנגיעה העצמית הצילה את האדם ממיתה לחיים:

רבי ישראל בן שלום זצ"ל היה מראשי ישיבת פוניבז' לצעירים. הוא גדל ברמת השרון, בצעירותו שלחוהו הוריו ללמד בישיבת 'מקור חיים' בירושלים. הישיבה שכנה בשכונת מקור חיים שבדרום ירושלים, שהיתה אז שכונת ספר. בישיבה לא היתה פנימיה והתלמידים נשלחו ללון אצל משפחות חרדיות בירושלים, שפתחו את ביתם לתלמידי הישיבה.

הבחור ישראל בן שלום לן בביתו של יהודי גלמוד בשכונת 'בית ישראל', שאף היא היתה קרובה לקו הגבול הירדני. היהודי הגלמוד שפתח את ביתו לתלמיד הישיבה עשה 'עסקה משתלמת' לשני הצדדים: התלמיד קבל משה לישן, והיהודי זכה לקים מצות הכנסת אורחים ואחזקת תורה ותורן כדי כך לא נשאר בודד בלילות.

מדי לילה היה הבחור שב מהישיבה בשכונת מקור ברוך, אל הבית הצנוע שבשכונת בית ישראל. לילה אחד הוא הגיע כהרגלו לביתו של הגלמוד, אך אז צפתה לו הפתעה: במשטו ישן אדם זה...

בעל הבית התנצל בפניו: "היום בא לבקר אותי חבר שלא ראיתי וזמן רב והצפתי לו להשאר ללון בביתי. חבל שיש בביתי רק משה אחת..."

הרב בן שלום יכול היה להקפיד עליו על המעשה הזה ולומר לו: 'אני לו אצלה בקביעות, בזכותי אינך ישן לבד, מה פתאם אתה מציע

לאדם אחר את משתי ומשאיר אותי בלי מקום ללון? אל תעשה טובות על חשבונך. אך הרב בן שלום, בגדלות נפשו, לא הקפיד עליו ולא אמר לו מאומה. הוא השיב לו בנחת: "זה בסדר, אני אמצא מקום אחר", ושב לישיבה...

תלמיד הישיבה הצעיר העביר את הלילה בבית המדרש, כשהציפות הכריעה אותו הוא הניח את ראשו על הספוד וחסך תנומה.

בבוקר הוא פגש אנשים מבהלים שדאגו לשלומם. הוא התפלא: מה קרה? ספרו לו: "אתמול בלילה היתה הפגזה של הלגיון הירדני על שכונת בית ישראל, כצצה נפלה בבית שבו אתה נוהג לישן ושני האנשים ששהו בדירה נהרגו. היינו בשוחים שאתה אחד משני ההרוגים, והשני הוא בעל הדירה".

גדלות נפשו הצילה אותו ממות בטוחה! אלו היה נגוע באנוכיות ורואה את צרכי עצמו, הוא היה דורש מבעל הדירה לאפשר לו לישן במשטו באותו לילה בנמקו הגיוני: 'הרי אני ישן אצלה בקביעות ולכן אני קודם לאחרים'. אך הוא לא ראה את עצמו וה'אני' לא תפס אצלו מקום. הוא הבין לנפשו של בעל הבית, שהתרגש מבקורו של חברו והציע לו ללון בביתו.

בזכות שבטל את ה'אני' - קבל את חיינו במתנה. הוא גדל בתורה וזכה להרביץ תורה עשרות בשנים, להעמיד דורות של תלמידים ולבנות עולמות שלמים.

בטול ה'אני' ל'עבדא'

אתה רוצה להתקרב לקב"ה ולדבק בו? תבטל את ה'אני', תשרש ותעקור מתוכך את הנגיעה העצמית. הקב"ה אומר: "אין אני והוא יכולים לדור בבפיפה אחת" - אין מקום ל'אני' ולקב"ה יחד. אם אתה נגוע באנוכיות - הקב"ה אינו מאפשר לך להיות במחצתו.

אומר שלמה המלך (שיר השירים ה. ו): "פתחתי אני לדוד" - כשאדם פותח לקב"ה עם ה'אני' שלו, התוצאה היא: "דודי חמק עכר", הקב"ה מסלק עצמו ממנו.

בהכנסת ספר תורה בישיבת 'תורה אור' בירושלים, שרו התלמידים בהתלהבות רבה את הנגון הידוע בעולם הישיבות: "אנא אנא אנא עבדא דקודשא בריך הוא..." רבי שלמה ברענודא זצ"ל שמע את השירה הנלהבת ואמר: "אם הדבר היה תלוי בי, הייתי אומר שיש לשנות את צורת השירה של המלים הללו ולשיר: 'אנא עבדא עבדא עבדא דקודשא בריך הוא'. במקום לחזר שוב ושוב על ה'אנא', ראוי להדגיש את ה'עבדא'. הרי ה'אנא' הוא סתירה לכל המשג של 'עבדא'".

הלכו וספרו לרבי חיים פנחס שינברג זצ"ל, ראש הישיבה, את הערתו המחכימה של הרב ברענודא.

אמר הרב שינברג: "לעניות דעתי, ראוי להשאיר את צורת השירה הנוכחית על מכונה, כי בכך אנו מביעים נקדה חשובה מאד: עבד ה' אמתו הוא זה שלוסם את ה'אני' שלו ומוסר אותו לה'. 'אנא אנא אנא עבדא דקודשא בריך הוא' - אני מבטל עוד ועוד מה'אני' שלי - את הרצונות והשאיפות שלי, ומוסר הכל לעבדות לה'".

(רבי גואל אלקריח שליט"א - שש באמרתך החדש על במדבר)

על עם המטה הזה

ויאמר אליהם עליו זה בנגב ועליהם את ההר (יג. יז)

המפרשים מתעקבים על המלה "זה" שבפסוק, הנראית, לכאורה, כמתקרת. יש על כך שני באורים.

הבאור הראשון: המדרש אומר שמשה רבנו נתן להם את המטה שלו. על המטה היה חקוק השם המקדש בן שבעים ושנים האותיות. מלבד זאת, היו חקוקים עליו עוד כמה משמות הקדש, מכך זה יכול היה משה לעשות עם המטה הזה פעולות גדולות ונשגבות, כדגמת האותות שעשה לפני פרעה, עשר המכות וקריעת ים סוף.

חז"ל אומרים על הפסוק (במדבר כא, יח): "באר חפרוה שרים פרוה נדיבי העם במחקק במשענתם" שבכל תחנה שבני ישראל חנו במדבר, משה רבנו היה משרשט שריטה במשהו על החול, ובארה של מרים היה מתחיל לזרם שם. אחר כך היו באים נשיאי השבטים, עם המטה שלהם, וממשיכים לשרט, איש איש לבונו המחנה שלו, וכך היו מים לכלם.

משה רבנו נתן למרגלים את המטה שלו, ואמר להם: "עלו זה" - עלו עם המטה הזה! ואתו תכנסו לארץ ישראל.

הבאור השני: ידוע הספור על נקדימון בן גוריון (תענית יט ע"ב) שנקרא בשם זה משום ש"נקדה חמה בעבורו". משראה של ישראל העולים להגל אין מים לשתות, שאל מההגמון שתים עשרה מעינות מים, והתחייב שאם לא יחזיר לו אותם במועד המסכם - ישלם לו תמורתן סכום כסף עצום.

כשהגיע היום האחרון, ומים - אין, נכנס נקדימון לבית המקדש ועמד בתפלה: "רבנו של עולם! גלוי וידוע לפניך שלא לכבדי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא עשיתי, אלא לכבודך עשיתי, שיהיו מים מצויים לעולי רגלים".

התפלה פעלה: "מיד נתקשרו שמים בעבים, וירדו גשמים עד שנתמלאו שתים עשרה מעינות מים והותרו". אף ההגמון, שכבר נכנס לבית המרחץ שמח וטוב לב, שער: "כבר שקעה חמה, וגשמים - ברשותי ירדו". חזר נקדימון ונכנס לבית המקדש, נתעשר ועמד בתפלה, ואמר לפניו: "רבנו של עולם! הודע שיש לך אהובים בעולמך!" מיד נתפזרו העבים וזרח החמה.

לפי זה, משה רבנו אומר למרגלים: "עלו זה בנגב" - "זה" בגימטריה שנים עשר, רמז לשתים עשרה מעינות המים. "בנגב" - נגב ראשי תבות נקדימון בן גוריון. הנגב בדרך כלל "נגוב" - אין בו מים, אבל: "וראיתם את הנהר" - "הנהר" הוא בית המקדש, שנאמר (דברים ג, כה): "הנהר הטוב הזה והלבנון", ובזכות התפלה שהתפלל נקדימון בן גוריון בבית המקדש - השי"ת נענה לו, וירדו גשמים.

משה רבנו כבר התפלל על נקדימון בן גוריון, שתפלתו תתקבל באהבה ובצדק, וירדו גשמים.

ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא!

(רבי בן ציון מוצמי שליט"א - דורש ציון במדבר)

באותה שעה כשרים היו

ולכנו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל (יג, כ)

באר רש"י: "מהו וילכו? להקיש הליכתו לביאתו - מה ביאתו בעצה רעה, אף הליכתו בעצה רעה".

לכאורה קשה, הרי רק לפני מספר פסוקים התורה כותבת עליהם: "כלם אנשים ראשי בני ישראל המה", ומפרש רש"י: "כל אנשים" שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו!

אלא, כך דרכם של אישי צבור, מנהיגים, בזמן מנוים לתפקיד - הם צדיקים וחסידיים, הם חושפים בדיכא את יכולותיהם המרשימות, את מדיניותם הנעלות וכו', אך כל זה רק בזמן הבחירות לתפקיד... יום אחד אחרי המנוי - מתגלה פרצופם האמיתי...

רבי יוסף חיים זונגספלד זצ"ל התבטא: לפני הבחירות - הקירות "מדברים" אל האנשים... על כל הקירות, ולוחות המודעות, מרוחים גליונות ענק עם פרסמת. אחרי הבחירות - אנשים מדברים אל הקירות... לך תנסה למצא את זה שבחרת בו...

"אותה שעה כשרים היו" - אבל רק "באותה שעה".

(רבי בן ציון מוצמי שליט"א - דורש ציון במדבר)

עדות עכשווית לילידי הענק

וגם ילדי הענק ראינו שם (יג, כח)

לפני כמה שנים נמצא באחת מערי אירופה שלד של גופה בארץ עשרה מטרים! הראו לי את התמונה, ממש "וגם ילדי הענק ראינו שם".

כשראיתי את התמונה נזכרתי בספור שקרה עם רוח אפנו, הנר המערבי ה"אור החיים" הקדוש זי"ע, שפעם אחת הגיע למקום שנקרא "בני משה". כתוב בספרים שהמקום הזה נמצא מעבר לנהר הסמבטיון, שכפי שמובא בחז"ל (בראשית רבה יא) "וירח" בצדף בכל

ימות השבוע אבנים ענקיות, ואין איש שיכול להתקרב אליו, רק בשבת הוא נח. כך שמקומו המדיק של "בני משה" נסתר מידעת בני אדם.

ה"אור החיים" הקדוש הצליח בארץ פלא להגיע לשם, וכשאחד מבני המקום ראה את ה"יצור קטן הממדים" הזה - נשלו והכניסו לכיסו... במשך כל השנים לא הצטיר בדמיוני כיצד נתן להכניס בו אדם לתוך כיס, אבל לאחר שראיתי את התמונה של השלד, עשרה מטרים ארוכו, הצלחתי לדמיון שיצור כזה ענק מסגל בהחלט להכניס לכיס יצור בגובה מטר וששים - שבעים...

המשך הספור היה, שכשנכנסו תושבי "בני משה" לבית הכנסת להתפלל, אותו אדם התנמנם, ואביו נגלה אליו בחלום, ואים עליו: "השמר לך ושמר נפשך מאד! קדוש העולם נמצא בכיסך. הוצא אותו לאלתר ונהג בו כבוד מלכים!".

הלה התעורר והוציא את ה"אור החיים" הקדוש מכיסו, ולאחר שבקש את מחלתו, הזמינו אותו בני המקום לשאת דרשה, ולומר להם דברי תורה ביום השבת.

למחרת בבוקר, ביום ראשון, לוו אותו, והראו לו את הדרך לצאת מהמקום הזה החוצה, וגם זה בדרך נס.

(רבי ראובן אלבז שליט"א - משכני אחרי)

המעלה נשארת גם לאחר היציאה מן הארץ

ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם (יה, י)

הגמרא אומרת (בבא בתרא קנח ע"ב): "אורא דארץ ישראל מחכים". רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל אומר, שאין זה משפט מליצי בעלמא, אלא אמת מוחשית, ומעיד שמה שלקח לו ללמד בגייטסהד באנגליה ששה חדשים - הוא הצליח ללמד בארץ ישראל בשבועים.

האדמו"ר מבוסטון הקודם חקר חקירה מענינת: בחור ישיבה שהגיע מחו"ל ללמד בישיבה בארץ ישראל ולאחר שנים חזר לגור בחו"ל, האם הוא מאבד את מעלת "אורא דארץ ישראל מחכים"? האם מעלה זו קיימת כל עוד שנמצאים במקום הקדוש, או שהלמוד שנרכש בארץ ישראל עם המעלה הזאת נשאר לנצח?

הוא הביא ראיה מדהימה מפרשת השבוע: אחרי שכל העדה פרצה בבכי, לאחר ששמעו את דברי המרגלים, ומלאו פיהם בדברי יאוש: "לו מתנו בארץ מצרים", "הלוא טוב לנו שוב מצרימה", "נתנה ראש ונשובה מצרימה", מה היתה תגובתם של משה ואהרן? כתוב בפסוק (ה): "ויפל משה ואהרן על פניהם". חז"ל אומרים שמשה ואהרן נפלו על פניהם בתפלה, שעם ישראל, וגם המרגלים, יחזרו בתשובה שלמה. מה היתה תגובתם של יהושע וכלב? "ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם".

לכאורה קשה: א. מדוע התורה חוזרת וכותבת שיהושע וכלב היו "מן התרים את הארץ"? ב. מדוע יהושע וכלב "קרעו בגדיהם", ולא התפללו על המרגלים שיחזרו בתשובה, כפי שעשו משה ואהרן?

באר האדמו"ר: יהושע וכלב, ששהו עם המרגלים בארץ ישראל, וחשו את התיחשותם השלילית לארץ ישראל - ידעו שאין סכוי שהם יחזרו בתשובה. רק משה ואהרן, שלא שהו במחצת המרגלים בהיותם בארץ ישראל, סברו שיש עוד סכוי שיחזרו בתשובה ולכן התפללו עליהם.

זהו שאמרה תורה: "ויהושע בן נון וכלב בן יפנה". משום שהם היו "מן התרים את הארץ" ביחד עם המרגלים, לכן הם "קרעו בגדיהם" ולא התפללו שהמרגלים יחזרו בתשובה.

באמת יהושע וכלב צדקו: לא היתה תקוה למרגלים, ולכל דור המדבר, וכלם מתו במדבר. הם צדקו, לא משום שהם היו יותר גדולים ממשה ואהרן, אלא משום שהם היו "מן התרים את הארץ" והיתה להם מעלת "אורא דארץ ישראל מחכים".

עדין נשאלת השאלה: הרי לאחר מכן יהושע וכלב עזבו את ארץ ישראל וחזרו למדבר!

אלא מוכח מכאן, שמעלת "אורא דארץ ישראל מחכים" אינה נעלמת מהאדם עם יציאתו מארץ ישראל.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך החדש על במדבר)

וארטים **לפרשת השבוע**

יג ב שלח לך אנשים ויתורו. רשיי' במקום הביא למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקחת' על עסקי דיבה באחיה ורשעיהם הללו ראו לא לקחו מוסר. ר' שלעין מה לא התוספת **ראו** הול"ל לא לקחו מוסר? וי"ל דמציינו שהקב"ה מביא יסורים של אהבה ואולי היה צד לומר שמרים לא לקתה והעונש שקיבלה זה ייסורים של אהבה, אבל מציינו בברכות ה' שנגעים בפרהסיה אינם יסורים של אהבה ואי"כ י"ל דהכא **ראו** ולכן הוי פרהסיה ואינם ייסורים של אהבה.

יג ג. כולם אנשים ראשי בניי המה. וברשיי שם ואתה שעז כשרים היו. וקשה דברשיי לקמן פסוק כו איתא, וילכו ויבאו, מקיש הליכה לביאה מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן כך, אי"כ משמע שביציאתן כבר היו רשעים. עוד צריך ביאור שהתורה כותבת בפרק יד' פסוק יד' במספר המינים אשר תתנם את הארץ ארבעים יום, ויס' בשנת תשאר את עוונותיכם, ולפי"ז צריך להיות שהם יהיו במדבר 40 שנה מלאים, והאמת שהם היו ס"ה 40 שנה חסר 15 יום, שהרי הם יצאו ממצרים בטו' ניסן ונכנסו לארץ בי' ניסן (יהושע יד יט) אי"כ יורד 4 ימים, ובדברים א' ב', אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע. וברשיי שם שאילולי שחטאו בחטא המרגלים היתה לוקחת להם הדרך ממצרים ועד אר"י 11 יום. יוצא ש-11 יום לא היה בגלל העונש, ואם נצרך את 4 המינים הנוספים היה לנו חירוף, אי"כ נענשו פחות מיוםם לשנה. מתרץ רבי איזל חריף צ"ל דהנה היחס של יום לשנה הוא על כל שעה 15 יום דהיינו מחצית חודש, ש' בכל שנה יש 12 חודשים, ועשרים וארבע חצאי חודשים וכן כל יום יש בו 24 שעות יוצא שעל כל שעה מהארבעים יום נענשו 15 יום. ואי"כ י"ל שהם היו כשרים רק באותה **שעה** שנשלחו, אבל כשהלכו כבר לא היו כשרים, וכיוון שבאותה השעה הם היו כשרים אז על השעה הזאת מורידים 15 יום, וזה מה שרשיי כותב, ואתה היתה בלבד היו כשרים, אבל ההליכה כבר הייתה בעצה רעה. (ויש להעיר את המרגלים יצאו בסוף סיון, ואי"כ זה הרבה יותר מאחד עשר יום; וי"ל שהקב"ה העניש אותם למפרע עבור החטא הזה).

יג טז. ויקרא משה להושע בן נון יהושע. וברשיי י-ה וישעק מעצת המרגלים. והטעם שהוא על התפלה על כלב; וי"ל עי"פ חז"ל שהטעם שהמרגלים רצו להוציא דיבה על הארץ, מפני שידעו שכשיבואו לארץ ישראל יתנמה מלך משבט יהודה וכל הנשיאים יפוטרו ממשרתם (עיין בהרחבה במסילת ישרים פי"א), לכן היתה להם נגיעה אישית וחפשו רע על הארץ. אבל כלב היה משבט יהודה ולכן לא היתה לו נגיעה.

יג כ. והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי ביכורי ענבים. יש להקשות מה זה משה איהו ימים זה היה? וי"ל, אומר רבי יהודה אסאד, שמשה ביקש מהמרגלים ולקחתם מפרי הארץ, ולקחיה איתא בגמ' בריש קידושין שהוא בכסף, ולכאוו' קשה הרי ארץ ישראל ירושה לנו מאבותינו ובשב"מ וזכרכו לקחת בכסף הרי הוא שלהם. וי"ל שהימים היו ימי ביכורי ענבים ואז זה עומד להיקצר ותכלוש דמי לוי"ה כקרקע, וממילא הוא שייד לבעלי הענבים לכן הוצרכו לקחת בכסף.

יג כג. ויכתרו המם אישכול ענבים וישאוהו מוט. נחלקו הבבלי והזוהרי האם יהושע וכלב השתתפו בסחיבת המוט. לדעת הבבלי סוטה דל הם לא השתתפו, ולדעת הזוהר שלח קס ב. הם השתתפו בסחיבת המוט. וצ"ע במה נחלקו; ויש ליישב דהנה בשבת צב: שניים שעשו מלאכה בשבת פטורים אי"כ זה מלאכה שכ"לא לא יכול לעשות לבד אז חייבים אפי' כשעשאוהו שניים. ורבי שמעון פוסק גם בבחי' את המינים שניים שעשוהו פטורים. והרי הפירות שם היו גדולים באופן גדול מאוד, והדרך לישא את זה היה רק עי"י שניים יחד ואי"כ יש בזה חילול שבת, כי המרגלים הלכו גם בשבת דכתבי' במספר ימים אשר תרתם את הארץ יום לשנה יום לשנה, ז"א שהם טלטלו גי"כ בשבת, ובכח"ג דזה אינו יכול וזה אינו יכול חייבים אפי' שניים שעשאוהו. והטעם שחיללו השבת כי היתה להם סכנה לעמוד במק"א כי יתססו אותם, והמרגלים סברו שחובה עליהם להביא לארץ את האשכול כדי להראות שפירותיה משונים וכך גם העם משונה ולשיטתם הוי גי"כ בשביל הצלת נפשות. אבל יהושע וכלב סברו שאסור להם לשאת את הענבים כי זה לא סכנה להיכנס לארץ הזאת, והענבים היו לא סימן לכך, לכן הם לא נשאו את הענבים. אבל הזוהר שה רשיי' שסיל' שאין חילול שבת בשניים הנושאים יחדיו את הענבים, לכך לפי הזוהר יהושע וכלב יכלו לטחוב בשבת מדון שניים שעשאוהו. והם סחבו את זה בשביל לקיים ציווי משה והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ.

יג לג. ושם ראינו את הנפילים בני ענק מה הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם. וקשה למה פעמיים נפילים, ועוד נפילים ראשון מלא ושני חסר. ועוד, מה זה בני ענק למה לא ענק (כמו ביהושע). אומר עי"כ רבי חיים קניבסקי צ"ל שהוא מצא מדרש שמופיע גם בתורי"א ו'בתוס' שץ סוטה לה'. פעם אחת הופיעה בתו של ענק בפרדס אביה, ואכלה שם רימון, והשליכה הקליפה לשד', באותו הזמן הגיעו לשם המרגלים, וחשבו שזו מערה (דהרי הפירות היו בגודל של בנין). והתחבאו בפנים, אחרי זמן נזכרה אותה בת שורקה את הקליפה בשד' אביה, הפחדה שמא אביה יגער בה עי"כ, הלכה ולקחה את הקליפה וזרקה אותה מחוץ לשד', ואז הם נפלו. היא כמובן מרוב גודלה

לא שמה לב. באותו הזמן אמרו המרגלים ראו כמה גבורה יש בנשים, קי"ו בגברים. ואי"כ יי"ל שזו כוונת הפסוק, מן הנפלים, פיי מהיכן שפלטו (והיינו נפלים) ראינו את הנפילים בני הענק דהיינו בתו של ענק.

יג לג. ושם ראינו את הנפילים וגו' ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם. הגמ' בסוטה לה. שואלת מנין ידעו המרגלים כיצד היו נראים בעיני הנפילים. מתצרת הגמ' שהם שמעו מהנפילים בעצמם שכן אמרו. עוי"ל דאיתא בתהילים יז ח שדוד המלך מבקש מהקב"ה שמרני כאישון בת עין וביאר הדו"ק שהטעם שבת עין קרויה אישון, משום שכאשדן עומד מול עין של מישוה הוא רואה עצמו קטן בתוך העין והיינו אישון איש קטן. ואי"כ י"ל שזו הייתה כוונת המרגלים שהם ראו עצמם בעיניהם של הנפילים בגודל שלהם ממש והיינו שהנפילים היו כי"כ גדולים עד שבאישון העין שלהם ראו עצמם בגודלם הטבעי, וזהו **וכן היינו בעיניהם**. דרע יצחק.

יד א ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא. את מיותר, שהרי היה אפשר לכתוב כמו בעשיו וישא קולו ויבך. וי"ל, אומר רבי חיים קניבסקי צ"ל, דהנה איתא בגמ' על הפסוק עי"כ לא ואכלו בני יעקב את גיד הנשה. אחר"ת **ותשעה** אב, מכאן שהאוכל בט"ב כאילו אוכל גיד הנשה. וה"ה כאן, דאמרין בגמ' אותו הלילה ליל ט"ב היה, ואתם בביתם בביה של חנם, אני אקבע לכם בביה לדורות, ומתי בא"ת. והיינו בתשעה באב.

יד ו. יהושע בן נון. למה כתוב בן בחיריק ולא בסגול כמו כלב בן יפונה? י"ל דאיתא בירושלמי סנהדרין פי"ב היו"ד דכשניטלה הוי"ו משרי ונעשה שמה שרה עלה היו"ד לפני הקב"ה וי"ל דאכלו למה נעקר מהצדקת הזאת? ענה לו הקב"ה אני אשים אותך אצל יהושע. ולכאורה קשה הרי היו"ד אצל שרי היה בלי וינקוד, ומאיפה הגיעו 2 הנקודות של השו"א אצל יהושע. י"ל שלקחו שתי נקודות מהסגול של בן נון ולכן נשאר שם בן עץ חיריק. (ונועשה למפרע) חתי"ם.

יד ט. אך בה' אל תתקו ואותם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צילם מעליהם וה' אתנו אל תראום. יש להקשות מה הכינוי הזה לכנענים כי לחמנו הם. למה לא כי שולחן הם? וי"ל שכידוע הימין' טבעו היה כשחכם השמש הוא ננס, וזה מה שאמר יהושע לדעו לכם שהם כמו הלחם שלנו (כי המן הוא היה לחמם במדבר) וברגע שהי' יחס עליהם וה' נקרא שמש כמו"ש בתהילים (פד יב) כי שמש וגמ' ה' אלקים, ואז סר צלם מעליהם והיינו שאז הם ימסו. ולא יוכלו עוד לנו.

יד טו. והמתה את כל העם הזה כאיש אחד. מה זה יכאיש אחד?, מה הבנייה שיהרגו אותם כרבים? וי"ל, אומר התורה תמימה עי"פ הר"י"ק ביומא פו., עבר אדם עעריה פעם ראשונה ונשייה מוחלים לו, פעם שלישית מוחלים לו. ואילו בציבור גם פעם שלישית מוחלים לו, פעם רביעית אין מוחלים. (ומטעם זה גם כתב רשיי בקורח טז ד' שמשה נפל על פניו לפי שזה היה סירחון ברעיו ועי"ז אף בציבור אין מוחלים.) וכעת הכל מובן, פעם טען לקב"ה: הרי המרגלים זה סרחון שלישי ואיך אתה יכול לעשות את זה להרוג את כלם כאיש אחד? היינו כדון איש אחד הרי הם ציבור ובציבור מוחלים בסרחון שלישי, ואיך תמחל להם.

יד יז. ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דיברת לאמר. המילה **לאמר** מיותרת לכאורה, כי משה אומר כאשר דיברת מה הקשר להוסיף לאמר? וי"ל עי"פ מה דאיתא ברי"ה ז': ויעבר ה' על פניו ויקרא, אי"ר יוחנן אלמלא אמר כתוב אי"א לאמר, ושנתעקף הקב"ה כשליש ציבור והראה לו למשה סדר תפילה, אי"ל כל זמן שישראל חוטאין יעשו כסדר הזה. היינו ינ' מידות ואני מוחל להם. ויש לחקור האם הכוונה היא לעשות ממש כמידותיו של הקב"ה? מה הוא רחום וכו' או שמספיק לומר את היגי מידות. וי"ל מכוון שאחד מהיגי' מידות הוא **א-ל** ואי"א להיות א-ל אי"כ שי"מ שהכוונה היא **לומר**. וזה גם הכוונה א-ל הורית לנו לומר שלוש עשרה דהיינו בא-ל רואים שהורית לומר לא לעשות. וזה גם מה שאמר משה שפאי' שישראל לא חזרו בתשובה אתה אמרת שמספיק **לאמר** ה' ה' ובהו בלבד יש כפרה. (נאמנם א-ל הוא מידה מסוימת והיינו שמרבה להטיב וזה אפשר להיות, י"ל שבתור רצון לעניין שלא יכול להיות מהני.) ולפי"ז יובן נמי מה שכתוב ועתה יגדל נא כח ה', ולכאורה יש להקשות למה רק כעת יגדל כוחו של ה' האם עד עתה הוא היה חלש? ולפי"ז י"ל דעתה לאחר שהוכח מעונשם של המרגלים שאמירה תיירה על העשייה וכמבואר בערכין טו האומר בפיו חמור מהעושה כי מצינו שנחתם דינם של דור המדבר עי"י המרגלים שרק דיברו רע על הארץ. אי"כ כעת יגדל כח ה' כאשר דיברת והיינו שיספיק שנאמר את ינ' מידות בשביל לקבל את מידות הרחמים של ה', ועי"ז ענה הקב"ה סלחתי כדברך והיינו שמהני דברים לבד מהרשי"ם מבערוין.

יד יח. ה' ארך אפים. ואילו בהטעא העגל בפרשת כי תשא כתוב ה' ה'. היינו פעמיים ה', והטעם, אומר המרגלים כמה', י"ל עי"פ הראש"ש ברי"ה ז': דאיתא שם ברשיי' ה' ה', הראשון מידת הרחמים שאני מרחם קודם שמתא, וה' השני שמרחם אחר החטא. ומקשה הראש"ש מה צריך רחמים קודם החטא וי"ל, אומר הראש"ש, דהרי לגבי עי"י הקב"ה מצרף מחשבה למעשה, ולכן אם אדם חשב לעבוד עי"ז הוא צריך כפרה עוד קודם החטא. ואי"כ כעת הכל כמין חומר, דהתם ביכי תשאי' זה כפרה על חטא העגל שזה עי"ז, ועל חטא עי"ז צריך ה' גם קודם החטא, אבל הכא בחטא

פרשת שלח תשפ"ג

המרגלים לא צריך את ה-ה' קודם החטא כי אין הקב"ה מצרף מחשבה למעשה אלא בעי"ז.

טו ה. ויין לנצר רביעית ההין. הטעם שנסמכה פרשת נסכים מיד לנצר פרשת המרגלים משום שאמרו חז"ל (שהש"י ד ג) מהיכן היו מנסכים יין כל מ' שנה שהיו במדבר, מאשכול שהביאו המרגלים. ולכן נאמר פרשה זו מיד אחרי מעשה המרגלים. טעמא דקרא.

טו כ. ראשית עריסותכסם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה. ובפסוק כא ככל עצמו שוב מראשית עריסותכסם תתנו וגו'. וקשה א. בשב"מ הוכפל פעמיים אותו העניין. ועי"ק שרשיי' סותר עצמו כי בתחילה פרשיי' כתרומת גורן **שלא נאמר בה שיעור** (אבל חכמים נתנו שיעור לבת"ב אחד נאמר) ולנחתום אחד ממ"ח). ובפסוק כא פרשיי' שכן נאמר שיעור - מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה, אומר שם רשיי' לפי שלא שמענו שיעור לחלה **נאמר תרומה שיהיה בה כדי נתינה** עכ"ז? וי"ל, אומר רבי נתן גשטטנר, עי"פ שיטות ראשונים (מובא בתורי"ד קידושין נח) דהא דחיטה אחת פוטרת כל הכרי, היינו להתירו מידי איסור טבל, אבל כדי לקיים מצוות נתינה לכהן צריך ליתן שיעור חשוב שהוא בכדי נתינה חשובה. וכעת הכל מובן: בפסוק כ כתוב **תרימו** תרומה והיינו להרים ולעניין הרומה להתירה מידי טבל לזה סגי שיתן תרומת גורן שאין בה שיעור. משא"כ בפסוק כא שכתוב **תתנו** והיינו שיש דין נתינה, ומאישב כפילות הפסוקים שהראשון מדבר על לפטור מטבל אבל השני מדבר על מצוות נתינה.

טו לב. והיו בניי במדבר וימצאו איש מקושש וגו'. יש לעיין מדוע התורה הזכירה שהיו במדבר. ועיין ברשיי'. ועי"ל בזה דהנה מצינו בסנהדרין עח: תניא יודע היה משה שהמקושש במיתה שאמר מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיזה מיתה נהרג, וכתבו שם בתוס' דאנ"י דסתם מיתה בתנן מיתה השראה היה מדמה לעי"ז דבסקילה דהמחלל שבת **בפרסיה** ככופר בעיקר, ואי"כ לפי"ז יש לבאר דזהו כוונת הכתוב שהיה זה בעת שהיו בניי' במדבר לומר שלא היה זה באינעה אלא נעשה בפרסיה ומשום כן לא ידעו את עונשו. רבי חיים פינשטיין.

טו לח. דבר אל בני ישראל ואמרת עליהם ועשו להם ציצית. יש להקשות א. מה הכפלות דבר ואמרת. ועוד מאי ועשו הרי יש דין **ללבוש** ציצית. וי"ל דהנה הדין הוא שאנ"פ ששינס פטורות מציצית ין יכולות להיות החוטאים לשמה (שעי"א א). והנה ברשיי' שמות יטג מובא על הפסוק כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל. לבית יעקב - אלו הנשים, תאמר להם בשרן לכה. ודיבור ראשון לשון קשה הוא מתייחס לבנים. וי"ל, אומר הרמ"א, שגם כאן, דבר אל בני ישראל זה עיקר מצוות ציצית, **ואמרת** אליהם זה לבנות **ועשו** להם ציצית והיינו שהבנות יכולות לעשות את הציצית.

טו לח. דבר אל בני ישראל ואמרת עליהם ועשו להם ציצית טו כנפי בגדיהם לדורותיו ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת והיה להם לציצית. לכאורה המילה לדורותא לא במקומה ולמה לא נכתבה בסוף: י"ל, אומר החת"ם, שדין לבן בציצית נוהג לדורות, גם כשאין תכלת, לכן כתוב לדורות על ציצית, ואח"כ כשהזכיר תכלת כתוב והיה לכם, היינו רק לכם בזמן חז"ל, אבל לדורות וכן, תכלת, חייב בציצית, דהיינו בלבן, גם בלי תכלת.

טו לח טט. דבר אל בניי' ואמרת עליהם ועשו להם ציצית וגו' והיה לכם לציצית. יש לדקדק בתחילה אמר הכתוב ועשו להם ציצית בלשון נסתר ולאחמ"כ אמר והיה לכם לציצית בלשון נוכח. אלא דאמרו חז"ל כל הזהיר בציצית זוכה להקבל פני שכניה ולפי"ז בתחילה לא היו ראוים שתדבר עמם שכניה וכן דיבר עמם בלשון נסתר, אולם מאחר שעשו ציצית וזכו לקבל פני שכניה דיבר עמם בלשון נוכח. רבי ישראל די קוראל.

טו טט. והיה לכם לציצית וראיתם אותו. הגמ' בברכות יד: מביאה שבמערות נהגו שעבריתא אמרו רק פסוק ראשון ואחרון של מצוות ציצית ולא קראו כולה לפי שצוות ציצית בלילה. ורב יוסף היה משבחם עי"ז ואמר כמה מעליא הא שממתתא. ויש להבין ב' עניינים. א. מה ראה שם רב יוסף משהו גדול שהוא מבחס עי"כ. ב. למה קרא לזה רי"י שמענתא, הא הוי רק מנהג ואי"ז הלכה כלל. וי"ל בזה דמצינו בקידושין לא. שרב יוסף היה סומא. והנה מצינו שנחלקו הגתאים האם סומא חייב בציצית או לא. ופלוגתתם האם לומדים מוראיתם אותו פרט לכסות לילה ואי"כ אשר תכסה בה לרבות סומא או שלומדים מוראיתם אותו פרט לסומא ולילה חייב בציצית (מנחות דף מג. סוכה יא. בסיפור של רב עמרם חסידא וברשיי' שם, וכו"ה בתוס' שבת קלא ד"ה שנין). ואי"כ הוא שיבח לבני מערבא דס"ל דלילה לא זמן ציצית הוא ועי"ז יצא שסומא חייב בציצית, וזהו כבר הלכה ולא מנהג. באר יוסף.

טו טט. וראיתם אותו. הנה נפסק בשו"ע יח א שלילה לא זמן ציצית. ולפי"ז קשה על השאלות שכתב להניח החנוכיה בצד שמאל של הפתח, ומזוזה בימין, והאדם באמצע'עם ציצית וכך הוא מוקף במצוות. ויש להקשות הא נר תנוכה מדליקים בלילה ואז הוא לא זמן ציצית, כה"ק רבים מהאחרונים? וי"ל בזה דמצינו בספר הפרדס הלכות ציצית שכתב רשיי' שליו' נר חייבים בציצית גם בלילה משום וראיתם אותו וכעת רואים, ואי"כ זה סבר השאליות שליו' נר יש כן חיוב בציצית. שלחו לי.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

לשון הרע: רש"י בתחילת הפרשה מבאי את דברי חז"ל, למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. ואמרו בערכין כן. בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע ממרגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה. והאריכה שם הגמרא בגנות המספר לשון הרע המספר לשה"ר נגעים שכ' צרעת באים עליו. ובגמ' בשבת איתא שהמדבר לשה"ר באה עליו אסכרה ומצנינו עוד דברים נוראים שכתוב בחז"ל על מספרי לשה"ר כגון שהוא שקול כנגד ג' עבירות חמורות וראוי להשליכו לכלבים רח"ל. והחפץ חיים כותב שחטא הלשון הוא עיקר סיבת גלותינו, וכמו שמצינו בחז"ל כשמשה שאל להקב"ה מדוע הוא לא גואל את עם ישראל הוא נענה משום שיש בהם בעלי לשון הרע. ואומרים בשם הרב מבריסק שאדם עתיד ליתן את הדין ע"כ שלא היה חמור בעיניו ענייני לשה"ר כמו אכילת דבר אחר. והנה התורה אומרת לנו שהמכה על לשון הרע זה צרעת, ונתקשו רבים הרי בדורנו שכ"כ הרבה מדברים לשה"ר לא מצינו כ"כ את הנענים הבאים על אדם, ומדוע? מתוך בספר הקנה שדורנו הקב"ה החליף את הצרעת בעניות וזה רואים בשפע בדורנו. וכן מובא בזהר שהמדבר לשה"ר נענש בעניות. **וידוע מה** שכותב החובת הלבבות בשעה שאדם מדבר לשון הרע על חברו נוטלים ממנו את מצוותיו וזוקפים אותם לזכות האדם שעליו דיבר, ואילו את חטאיו של האדם שעליו דיבר מעבירים לבעל הלשון הרע, ולכן שומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו. וידוע מה אמר אותו רוכל לרבי ינאי מי האיש החפץ חיים מי שנוצר לשונו. אדם צריך לחשוב על כל יהודי כאילו הוא אבא שלו ואז ילד שלו, וכמו שעל אביו ובנו אדם לא מעוניין לדבר ולעשות רע כך על כל יהודי. וכבוד מספר מילים שאדם אומר הוא יכול לרצוח אנשים. ומשפחות רבות נהרסו בגלל משפטים בלתי אחראים ודיבורי לשה"ר שגורמים לנזקים בלתי הפיכים לפעמים למשפחה שלימה שלא חטאה, ומישהו זרק איזה פגם וכל הבית מלא בילדים שעדיין לא נישאים ומורידים דמעות כמים על לא עוול בכפם רק משום אדם לא אחראי שאמר איזו מילה וצחוק לא זהיר. אחד שאל את רבי גרשון אדלשטיין במה כדאי לו להתחזק, ענה לו: בעיני שמירת הלשון. המשיך ושאל: האם לקבל על עצמו ללמוד כל יום הלכות שמירת הלשון? ענה לו אל תקבל על עצמך שום קבלות אלא תפסיק לדבר לשה"ר! ושגור על לשונו זיע"א לקבל יע"ע לא לדבר ביקורת על אחרים.

ופעם בא בחור הרב שטיינמן ואמר לו שאין לו טעם בלימוד אמר לו הרב שטיינמן כשמדברים לשון הרע אז הנשמה מתמלאת פצעים וכמו להבדיל כשיש פצעים מרים בפה גם הדברים הכי מתוקים מרים, כך כשמדברים לשה"ר גם התורה שהיא מתוקה מדבש היא מרה ואין לה טעם, וגם תפילת האדם אם מתקבלת רח"ל. ובודאי שצריכים הרבה סיד' לא להיחשל בלשה"ר כמו שרואים שחז"ל תיקנו לומר אחרי שמו"ע ג"פ ביום אלוקי נצור לשוני מרע. ומי שמדבר לשה"ר סימן שלא דן לכף זכות ואז גם במשים לא דנים אותו לכף זכות. וכך שמדברים בו לשה"ר אז היסודכים נעצרים, כך כותב רבי גרשון אדלשטיין, ויש הרבה קשים בחיים ואין מצב רוח כי הלשון הרע כל הזמן מקטרג עליו. ובודאי שכאדם מדבר לשון הרע לא יהיה לו מזה שום רווח ואדברה ייגרם שיהיה פחות מוערך ויחששו ממנו וגידול עליו שהוא רכלן, ודיברו גם עליו לשון הרע מידה כנגד מידה. וכשמשתדל ומתגבר כיוון שזה כ"כ קשה אז השכר הוא בהתאם ורואה ישועות בכל ענייניו. ואדם נהפך לאדם ע"י שמירת לשונו ובלא"ה אם הוא אי יכול לשמור על פיו אז במה הוא שונה מבמהמה הלא הדיבור שזה מייחד אותו מבמהמה זה טמא וגס. ומוות וחיים ביד הלשון. **וידוע שניסים** גלויים יש למי שמקפיד ביתר שאת לשמור על לשונו ופיו. **וכתב החפץ חיים** לפלא בעיני שאנשים מחפשים סגולות וברכות מאנשים גדולים להצלחה בפרנסה, הלא אם ישמרו על לשונם לא בוודאי יתברכו נכסיהם יותר מכל הסגולות. והרב סגל ממנצ'סטר כתב שהוא לא ראה מימיו אדם שלמד כל יום שתי הלכות במירת הלשון ומוח לא ננועש. וחוללים רבים נתרפאו מכך, ורבים נושעו מואל לוויזיות וזשי"ק. **וכמה הלשון** יכול להזיק מובא במדרש הגדול סיפור איך ע"י לשון הרע נהרגו שלושה. וכך מובא שם מעשה באדם שהיו לו שלוש בנות אחת עצלה אחת גנבת ואחת בעלת לשון הרע. פעם בא אוהבו להתארח אצלו וראה את ג' בנותיו שהזקינו בביתו, ריחם עליו ואמר לו יש לי שלושה בנים ואם ייטב בעיניך אני אתן אותם לבנותיך. מיד אמר לו אבי הבנות יש לבנותי פגם גדול וכמ"ל. אוהבו אי"ל אפ"כ תן אותן לבני. את העצלנית חיתן עם בנו הגדול הבאי לה כמיות של משרתים שיפנקו וישרתו השני והבאי יתנו לה לעשות כלום. את הגנבת חיתן עם השני והבאי לה את כל הכספות של הבית שלא תיאלץ לגנוב. ואת השלישית שם בבית בלי קשר עם העולם החיצון רק עם בעלה כך שלא תוכל לדבר לשה"ר. באחד הימים בא

אביהם לבקרם, ראה שאצל העצלנית דואגים באופן יוצא מהכלל ולא מטריחים אותה בכלום, הוא שמח מאוד. הגיע לשנייה הגנבת וראה שכל המפתחות בידה ואין לה מה לגנוב כלל. אך כשהגיע לשלישית הוא שמע איך חמיה מייסר אותה ועושה לה צרות.. אמר אביה אם כך אני רוצה לראות ד"ר בעינים. הוא התחבא תחת המיטה, וכשכנס חמיה לבית היא החלה לערוך, מיד הבין אביה שחמיה כעת בא להתעלל בה, הוא יצא עם סכין ורצח את חמיה. פעמו זאת שאל הבנים מיד התנפלו על אביה והרגו אותו. וכשראתה זאת הכלה החלה לערוך ואף אותה הרגו, נמצא שלשון הרע הרג שלושה. **רבי יעקב מינצקי** היה נהוג לספר את הסיפור שהיה עם החפץ חיים. פעם היה החפץ חיים עם רב אחר לאיזו מטרה חשובה, בדרך עצרו באיזו אכסניה והגישו להם שם אוכל, לאחר הסעודה בעלת המקום ניגשה לרבנים לשאול איך היה האוכל? הרב שהתסרף לחי"ח אמר שהאוכל היה מצויין, רק לא היה מזיק קצת יותר מלח וכך, מיד כשמע ד"ר החי"ח הוא הזדעזע לגמרי ואמר מנסיעה זו לא תצמח שום הצלחה כיוון שכעת דוברת לשה"ר, אני חוזר לביתי.. הרב המלווה של החי"ח לא הבין מה קרה.. מה כבר אמרתי, תהה. אך החי"ח בשלו תדע לך במילים שלך רצחת והרסת פרנסה של אישה שהיא היתה מופקדת על עשיית האוכל.. הרב ההוא לא האמין, מה פתאום מה כבר אמרתי? ס"ה שצריך להוסיף קצת מלח קצת תיבול.. אך החי"ח בשלו אתה הרסת פרנסה לא אישה אולי אלמנה וזה עוון חמור. הרב ההוא לא האמין עד שהחי"ח נכנס עמו למטבח שם ראו את המבשלת כשהיא מוחה דמעות מעיניה. כאשר ראה הרב את המתרחש הוא מיד הבין מה קרה וביקש בתחניה שתסחה לו והוא רץ להתחנן לפני בעלת הבית שתחזיר למשרתה והוא לא התכוון כלל. סוף דבר הבין אותו הרב כמה נורא לומר גם מילה שהיא רק כאבק לשון הרע.

נביא כמה סיפורים על התרחקות גדולי ישראל מהעוון הנורא של לשה"ר. רבי אריה לוין סיפר שעד היום הוא רועד מלשון הרע משום מעשה שהיה, וכך הוא סיפר: בצעירותי הייתי באיזה ביהכ"נ בעיירה בה התגוררתי והנה לפתע מגיע אדם נמוך קומה ומבקש למכור את ספריו, ואז הוא שאל את המתפללים מדוע השותי הי' לא מכוסה הא יש חשש שישרף. ופתאום הוא הבין שהולכים לומר שיש איזה נבאי שמתנגד ובאותו הרגע הזקן ההוא תפס את הרגלים וברח משם בכזאת ריצה ופחד עם נשימה בידו כאילו פרצה שם שריפה אדירה, אני אראית את זה ואח"כ נאמר לי שזה בעל החפץ חיים, מאז אני לא מסוגל לשמוע לשה"ר. הפחד הזה של החי"ח מלווה אותי עד היום... **באהת המלחמה** השתתב רבי אליהו לופיאן במקלט יחד עם אנשים נוספים שהשתתרו מאימת הפגזים שעפו לכל עבר, אף אחד לא העז לצאת פן יבולע עליו. ישב רבי אליהו בפנינו כשהוא שקוע בתורתו, לפתע הוא שומע שהתחילו לדבר שם לשון הרע הוא מיד ברח מהמקלט כל עוד רוחו בו למקלט סמוך למרות הבקשות של יושבי המקלט שהדבר מסוכן עד מאוד, אך רבי אליהו ברח באמרו שלשון הרע זה סכנה וודאית וזה אש שורפת וברח, עברו מספר דקות ופגז נפל על המקלט הראשון וכולם שם נפצעו וטהי נפש של רבי אליהו לשלל. **סיפור דומה** ארע עם הבבא סאלי בדרכו לארץ ישראל הוא הוזמן לאיזה סעודת פרידה ובמהלך הסעודה נאמרו דברי פרידה ע"י אחד ההדתיים, ובתוך הדברים נאמר ש לשון הרע על אחד ההדתיים, מיד הבבא סאלי הזדרז לברוח מהמקום והוסיף שבית כזה שדיברו בו על צדיקים לא יכול להחזיק מעמד ואכן לאחר תקופה קצרה הבית קרס לא סביבה. **רבי אהרן מאקלין** פעם נקלע בנסיעה ברגל עם גולונים שפוטס, שלא הכירו אותו, בדרך התחילו העגלונים לדבר על אנשים מיד רבי אהרן השפיל עצמו והתחיל לדבר איתם על סוסים ובמשך שעות ארוכות דן עימם על כל סוגי הסוסים הם נהנו שיש מישהו ששואל אותם בעניינים אלו שהם מבינים בהם ביותר, והנה כשהגיעו למקום שבו רבי אהרן הוצרך לרדת הקיפו חסידים את הכיכרה מכל עבר. מיד העגלונים הבינו שהוא רבי גדול אז שאלוהו אם רבי אתה אז למה אתה התעניינת כ"כ הרבה על סוסים? ענה הרבי ראיית שאתם מתחילים להרוג בהבל פיהם אנשים, אמרתי עדף שיהרגו סוסים ולא אנשים.

עד כמה על האדם להימנע מסרך לשון הרע ולהזהר מזה ראינו במעשה הבא שמסופר על הגאון מוילנא: וכך סיפר רבי זאב אידלמן מעשה מהגר"א מוילנא: כידוע, ערך הגר"א גלות והלך מעיר לעיר. באחד הימים הגיע לעיירה קטנה ברוסיה. כשכנס לעיירה נערכה במקום חתונה לאחד מתושבי המקום. הכל יצאו מבתיהם לחגוג ולשמח בשמחת החתן, ואף הגר"א ביניהם. הוא בא מהדרך, נכנס פנימה והתישב במקום המיוחד לעניי האזור. בעיצומה של הסעודה נעלם מאחד השולחנות חפץ יקר ערך. החשד נפל על הגר"א - יהודי חדש שהגיע בפתע לתוך הסעודה יושב לו בצידי שולחן בלי אומר

ודברים. איש מאנשי המקום לא מכירו, ואם כן - הנה הגבנ! יהודי "חכם" ממשתתפי השמחה התקרב אליו ופקד: החזר את מה שלקחת! הגר"א שתק. החזר את מה שלקחת! הרים האיש את קולו. הגאון מוילנא שתק. אחד מהמסובים ניגש לבעלי השמחה ואמר: אל דאגה, אני כבר אאלץ אותו. האיש הושיט את ידו, תפס בזרועו של הגר"א והעלה אותו למעלה, הושיבו בשולחן המזרח בקרבת החתן, לעיני כל המסובים, ואז גער עליו שוב: השב את הגניבה! הגר"א התעקש בשתיקתו. כך כמה פעמים. שקט מתוח השתרר בקהל. הגר"א יושב במזרח, חושדים בו בגניבה והוא שותק בדממה. אחד הנוכחים, אדם מנוע מחכמה ויראה, איש כעס שלא יכל לשאת את שתיקתו של הגר"א, ניגש בחמת זעם, פתח את הדלת [שהיתה מאחורי שולחן המזרח] נתן להגר"א בעיטה עם רגלו, וכך דחף אותו החוצה לקול צחוקם של המשתתפים. הגר"א הסתובב לאחוריו והבחין שגם החתן צוחק. מיד הררה, ולימים סיפר ואמר, הכל היה כדאי בשביל שמחת חתן. ומדוע באמת הגר"א שתק ולא ענה שלא הוא הגבנ? אם הייתי עונה הייתי מתגלגל בכלב כך אמר. הגר"א סבר שיש כאן ענין חושש לשון הרע על הגנב האמיתי, ועונשו של בעל לשון הרע להתגלגל בכלב (ע"פ "קול חובב). **סיפר רבי חיים ברמן** מעמתי פעם מרבי שמואל רוזובסקי עובדה שהגיע סבו לרבי ישראל סלנטר לבקש המלצה לרבנות בעיר מסוימת, ותוך כדי ששוחח עם הגר"אס בענייני העיר, לפתע היה הגר"אס כמשותק ללא יכולת דיבור, יצא סבו של הגר"אס מהבית והשאיר את הגר"אס יושב על מקומו, ונשאר במצב זה זמן מסוים. לאחר מספר ימים נכנס שוב להגר"אס ושאלו, מה אירע לו באותה שעה, אמר לו הגר"אס שתוך כדי שיחתנו בענייני העיר ההיא, הרגשתי שעוד מעט נגיע לדבר לשון הרע, ואחזני פחד נורא כל כך, עד שהפכתי לאילם.

על קופסת הטבק של הבית הלוי מבריסק היו חרוטות האותיות ש פ' ו' ש פ' ו' ש פ' ו', ותמיד כשדיבר עם אנשים היה מסתכל ומביט על קופסה זו. פעם שאלו אותו איזה שמות ויחודים מכוון בראשי תיבות אלו? ענה ואמר להם, שאין כאן שום כוונות ושמיות בשמות הקודש, אלא הוא מזכיר לעצמו את לשון הכתוב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, וברצונו להזכיר לעצמו תמיד שלא להיחשל בדברים אסורים כגון לשון הרע ואונאת דברים וכיוצא בו, על כן עשה לעצמו כך למשמרת ולהזכרת. **סיפר** החזון איש את המעשה הבא: באסיפה הראשונה של יסוד אגודת ישראל, השתתף גם רבי חיים מבריסק. אחד הנואמים באותה אסיפה קם ודיבר נגד עסקן אחר, באומרו: ההוא עשה כך וכך, ויצא מכשול כזה וכזה. קם ר"ח ואמר: אסור לשבת כאן, ויצא מדברים לשון הרע, ועזב את האסיפה, ויותר לא השתתף באסיפות של אגודת ישראל, והסביר החזון איש, שאמנם האסיפה היתה 'לתועלת', אך הנואם קם ודיבר בדרך של התנצחות, וזה כבר לא 'לתועלת'. **בהקדמת** הספר כוכבי אור החדש הובא מכתב מרבי חיים ברלין שכתב לאחר פטירתו של רבי יצחק בלאזר, בו הוא מספר מעשה נורא. וזה לשון המכתב: עם רבי יצחק בלאזר הייתי מקושר בברית ידידות ואהבת נעורים והיינו מחליפים מכתבים בינינו ברוב אהבה, ומובן שכאשר הכינה ההשגחה את שנינו יחד לפה עיה"ק גם כן היינו מבקרים זה את זה, בלי ש"ק לאחר פטירתו בא המנוח אצלי בחלום, ואמר לי יישר כח על שלא הגדת עלי שבח, ושאלתי ממנו מה נעשה בדיני בעולם ההוא, **ואמר לי שדין של מעלה חמור מאד שאי אפשר לשום אדם בעולם הזה לשער כלל, וביחוד מקפידים מאד על דברים האסורים שנדבחו שלא כהגון. לאחר שעלה** רבי שלום האדיה מארם צובה, הציעו לו דירה מרווחת בשכונת 'הבוכרים' שבריושלים, אבל הוא ביקר להתגורר בשכונת 'אהל משה' הסמוכה לבתי ברוידא, למרות שהדירה שם היתה קטנה ודלה לאין ערוך. לתמיהת מקורביו הסביר, כי לשון התושבים בשכונת הבוכרים מוכרת לו, והוא חושש שמה יכשל בעוון שמעית לשון הרע, אולם בשכונת אהל משה השפה השגורה אינה מוכרת לו, וכך הוא בטוח שלא יכשל. **על זהירותו** המופלגת של החזון איש מאיסור לשון הרע סיפר הרב שלמה לורין: ה החזון איש סיפר לי על אחד מהבולטים ביותר בין גדולי התורה, שלא היה כשרוני בצעירותו אלא ראשו היה סתום לגמרי. ביקשת ממנו שיגלה לי מי הוא אותו גדול. כי יש בזה עידוד גדול לבחורים המרגישים בעצמם שאין הם כשרונים ומחוננים, ומפאת זאת הם מפקפקים בכוחם ואינם מאמינים שיעניו אי-פעם לדרגה של גדול בתורה. אם הם ישמעו שאדם מסוים, שהיה כמותם ואפילו פחות מהם, נעשה לבסוף לגדול מפורסם, הרי שזה מאד יעודד אותם. אך החזון איש לא רצה לגלות לי כלל ענייני זה כי זה יכול לפגוע באותו גדול. סיפר אברך חשוב, שהוא נכנס לחזון איש, ואמר לו שברצונו לדבר לשון הרע על מפלגה מסוימת, והשיב לו החזון איש תאמין לי שהייתי מאד חפץ לשמוע, אבל מה אעשה שהזקן מראדני איננו נותן לי.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל. ערוך בדרך של שו"ת

לשם שמים, כמו למשל לומר: אני אלמד עד מאוחר מאוד בלילה ואע"פ שבוודאי זה יגרום לו לאחר מחר לקום לתפילה וכדו'. האם העובדה שעושה את הדבר לשי"ש זה נחשב לדרך ראויה? **תשובה:** איתא בחז"ל מקושש לשי"ש נתכווין כי הוא רצה שעם ישראל יידעו את העונש של מחללי שבת, ומה קרה בסוף כתוב בגמ' אלמלי שמרו בני"י את השבת מיד היו נגאלים, ובגלל המקושש נשארו בגלות, ז"ל המקושש בגלל המעשה שהוא עשה לשי"ש עם ישראל הפסיד את הגאולה, חיונו שאדם צריך לעשות ולחיות כמו שכתוב. לא צריך לעשות כל מיני חכמות וחשבונות שאני אעשה כך וכך כדי לגרום טוב בדבר פלוני אלא צריך להתנהג כמו שצריך וכמו שהתורה אומרת.

שאלה: איתא בחז"ל שהקב"ה גזר שבמשך הארבעים שנה שהיו במדבר כל שנה בתשעה באב היו נכנסים כולם לתוך הקבר, וחלקם היו נשארים חיים וחלקם היו מתים, ובשנה האחרונה של הארבעים שנה שהיו במדבר כל מי שנכנס יצא חי משום שחזרו בתשובה. והקשו חכמי המוסר הלא כל שנה נכנסו כולם לקברים ובטח חזרו בתשובה והתחרטו על כל המעשים וא"כ היאך קרה שבכל זאת מתו כל שנה אלפים רבים ורק לאחרונים הועילה התשובה? **תשובה:** כל שנה תפילותם לא היתה מוחלטת לגמרי זה הם שמכו ע"ז שהם היו מהחיים שהרי רק מיעוט מתוך כלל ישראל מתו, אבל בשנה האחרונה שהם ידעו שהם האחרונים שנשארו לא היתה להם כל תקווה מלבד התפילה והתשובה, ולכן תפילות בקעה רקיעים והם התפללו והתחרטו מעומק הלב לכן כולם נשארו בסוף בין החיים. והמסר הועילה מזה: אנחנו הרבה פעמים מבקשים ומתחננים לה' לישועתנו, וכשיש לאדם עוד איזה שיקול בקנה עוד איזה השתדלות שהוא יכול לעשות אז התפילה היא לא מספק מעומק הלב, לכן היא גם לא בוקעת את הרקיעים, אבל כשאדם גיע למצב שאין לו כלום בעולם רק לבטוח בקב"ה אז תפילתו תהיה מעומק הלב ויזכה לראות ישועות.

שאלה: מה מצוות האיש שהיא סגולה להצלחה, לקבלת התפילות ולהיצל מכל צרה? **תשובה:** בפרשתנו מובאת מצוות הפרשת חלה: כידוע עיקר מצוותה נאמרה לנשים לכפר על חטא עץ הדעת, והוא מצווה חמורה וסגולה גדולה לאישה, ובשעת ההפרשה שערי שמים נפתחים והוא אצל גדול לאישה לבקש בקשות. רבי חיים קניבסקי היה מחזיק במצוה מאוד מעניין זה של הכוח שיש בזמן הפרשת חלה וביקש כמה וכמה פעמים מאמי תחי' שתיקח שמות שהביאו לו להתפלל ותתפלל בשעת הפרשת חלה.

שאלה: מה הסגולה שהחפץ אמר לעשות לאדם שנמצא ברה"ט? **תשובה:** להפוך ג"פ למנעם יעקב ה' ביום צרה. הרב שך בשם החפץ חיים.

שאלה: מה יש לעשות כדי להוסיף יראת שמים? **תשובה:** החזו"א באמונה ובטחון פ"ד כותב שדקדוק הלכה מביא ליר"ש. רבי גרשון אדלשטיין הביא מעשה באנשים שלא הממדיז כ"כ בתורה, עד שהתחילו ללמוד הלכה שבשיוע אור"ח ברכות תפילה תפילין וכי ועי"ז נעשו מתמידים כיוון שדקדוק ההלכה מוסיף יר"ש ומתחיל לפחד מביטול תורה.

שאלה: כעת התחיל החלק השני של זמן הקץ, איזה חיזוק יש לזמן הזה להתמיד בלימוד למרות שיש המתרפים? **תשובה:** מי שמשקיע סופו שקוצר את הפירות בכל העניינים, והוא חי בהרגשה טובה שהוא ניצח את הציה"ר גם בזמן הזה, אבל אם לא יצליח הוא יאבד את כל המצב ורשו שלו וירגיש שמאטע ודפוק בכל העניינים. והציה"ר שרואה את הפתח הוא לא ירפה אלא ירדוף אותו עד חרמה ויוריד לו את כל המורל.

שאלה: אדם שאוכל ארוחה ויש לו רק דברים בריאים ואינו מרגיש שבע האם יכול להעמיס עד שישבע? **תשובה:** ידועים דברי הרמב"ם שכשאוכל הרבה הוא מביא על עצמו את רוב החולאים ושכלו מתבזר, וכו' וברבינו יונה בפרקי אבות שאכלה וסה גורמת רעה ולא יאכל לשובע, ועי"כ ימנע מעצמו צרות רבות ורעות. אלא יאכל מעט וילעס הרבה אח"כ ינוח ולאחר עשרים דקות ירגיש שאינו רעב.

שאלה: בפרשת השבוע פרשת ציצית שידוע שהיא סגולה לכל העניינים וליר"ש, גדול המקפידים בענייני ציצית בכל הדורות היה רבי חיים פנחס שינברג שחביבה עליו מצוות ציצית עד מאוד והיה מוסר ע"כ נפשו. במה היה מוסר ע"ז נפש? **תשובה:** לרבי חיים פנחס שינברג היו למעלה ממאה ציציות שהיה לובש גם בגלי קרוב למאה שמשה א"ל הכביד עליו מאוד וגם בזמני חוס ושרב כבד שהיה נהיה לו כוויות חוס מהציציות הוא לא הסכים להוריד מהמצווה המיוחדת הזאת שום ציצית וגם כשחיבו אותו הרופאים היה מוריד מעט מאוד ציציות לזמן מאוד קצר.

שכל דבר שאינו נמצא בתחום אחריות האדם, לא בהכרח שתהיה לו סיעתא דשמיא להכריע בו בצורה נכונה. וכל פעם שביקשו ממנו להתערב הוא היה מסרב בתוקף והסביר: הרב מטשיבין כאשר היה בחוץ לארץ הוא היה פוסק בהלכות חמורות, אך כשהגיע לארץ הוא חדל מלפסוק. שאלו אותו מה נשתנה, והוא השיב: בחוץ לארץ אני הייתי הפוסק היחיד, לכן היתה לי סיעתא דשמיא להכריע. פה בארץ יש עוד הרבה פוסקים, ומי יימר שדוקא לי תהיה הסיעתא דשמיא להכריע.

שאלה: מה היא דרכו המיוחדת של רבי גרשון אדלשטיין בענייני חינוך? **תשובה:** דרכו בענייני חינוך היא, שכיום הדור חלש יותר ולכן צריך להנהיג איתו בהתאם לכוחותיו. ותמיד מעורר ע"כ בשיחותיו שמה שכתוב במשנה היה זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים פחות שיקי כיום בדור כזה חלש, אלא עדיף לשלוח בחור לישיבה חלשה שיותר מתאימה לו ששם תהיה לו הרגשה טובה מעצמו, וכך יהיה לו חשק ללמוד ולהתקדם הלאה. עוד מדרכו בחינוך, זה לא להזכיר את הצד השלילי שבכל ענין וענין, אלא להשתמש בדרך החיובית. ואין טעם לומר לילד פקודות והוראות, כי הוא יעשה אותן מעצמו על פי איד שלומד מדרך הוריו, ואם מורים לו באופן של פקודות זה רק מזיק. וכ"ש לא בדרך של כפייה שזה גורם לו לעשות בדיוק הפוך. גם בעניינים גשמיים, אם יש לו תאוות טבעיות לאותם דברים, כגון באכילה וכדו', אם כופים אותו לעשות דברים מסוימים, הוא יעשה דווקא הפוך מזה.

שאלה: ידוע מהקדמונים שכל דבר שקורה, בפרט דבר משמעותי בכלל ישראל, מרומז בפרשה של אותו שבוע. היכן מרומז בפרשה הקודמת פרשת בעלותך פטירתו של רי"ג אדלשטיין? **תשובה:** פטירתו מרומזת לפחות בחמש מקומות בפרשה. (א) ולפי העלות הענן מעל האהל, וכן ויענן ס' מעל האהל (אהל קדושים, ש) מסר את שיעוריו. (ב) והיה המשכן וישעו בני ישראל. (ג) ויהי בנסע האהל. (ד) ותבצר גם אל' ה' ואלכל בקצה הממנה, ופירש"י בפירושו השני 'בקצינים שבהם ובגדולים. (ה) ואיש משה עינו מלא מכל האדם, שידוע שמידה זו בלטה אצלו ביותר. ולסיום: 'יום שליש לסדר בעלותך פטירתו פ' בגמטריה ב' ירמיהאל גרשון אדלשטיין וצ"ל (עם הכולל). ויש להוסיף שהמשנ"ב לא מרבה להביא בחיבורו 'עניינים', אך בהלכות ראש חודש (ס"י) תכו סק"ד כתב דבר בשם המגיד מישרים: "סימן זה היה בידך, בחודש שבתרכו ברכת הלבנה במצואי שבת תמצאו הצלחה, וכשתכסה ותתעלה ולא יוכלו לברך, אותו החודש לא יהיה מוצלח, חס ושלום. ובמצו"ש פ' נשא תשפ"ג, עם ישראל הדרים בארה"ק בכל מקומות מושבותיהם לא הצליחו לקדש הלבנה משום שנתכסו השמים בעבים. ומלבד מה שזה דבר שאינו מצוי כ"כ בחדשי הקץ, ואם יארע כן יהיה רק בעיר אחת או שנים, אבל שבכל א"י יקרה דבר הזה הוא דבר פלאי ביותר. שהרי אפי' במה החורף המעוננים שיארע שלא מקדשים הלבנה באיזה עירי וקהילות, מ"מ הרי בחלקים אחרים בארץ מקדשים, ואילו כאן כל א"י לא הצליחו לקדש הלבנה [ודבר זה לא אירע כמה שנים], ומיד לאחר מכן נסתלק מעמנו רבי גרשון.

שאלה: רש"י בפרשתנו הביא שכלב הלך ונשתטח על קברי אבות חבריו. מה הם הזמנים המסוגלים להתפלל על קבר צדיקים? **תשובה:** קברי צדיקים הם מקומות ראויים לתפילה, כי השכינה שורה על קברי צדיקים והיינו שזה מקום המסוגל מאוד לתפילה ולקבלת התפילה. ותלמידי הגר"א לא התפללו על קברים משום טומאה, מלבד קבר רחל וקבר הרשב"י שהם מקומות תפילה. **זמנים המסוגלים מאוד:** ידוע בשם האר"י בערבי ר"ח ערב יו"כ וערב ר"ה. ור"ח ויטל הביא שגם בטו חודש הוא טוב ללכת לקברים. עוד כתב האר"י בשבת, ביו"ט ובר"ח אין המת בקבר, וכן הקליפה מתגברת ואין מה לבוא לשם. ובהו"מ שרי. ומופיע בספרי מקובלים שבמצב של סכנה אפשר להתפלל בקבר בכל זמן, דאף הדפסל שם מי"מ יש שבו קדושה, אך לא להשתטח. ביום ה"אראצית" הוא יום שבו הנשמה משפיעה יותר משאר הימים. וכו"ה בני מיים לפני ואחרי.

שאלה: אדם שרוצה שכתביו יתקבלו בציבור מה יעשה? **תשובה:** רבי חיים קניבסקי כותב באורחות יושר בשם ספר קדמון הרוצה שכתביו יתקבלו בכל ישראל שיתדל בט"ע, וידוע שהרבה מגדולי לא ביטלוה מיממה וכן רבי חיים קניבסקי הקפיד בהם במסירות נפש ממש, ומצוי בפרט אצל החסידים שהקפידו מאוד על טהרה ולא מתפללים כלל ללא טהרה במקווה. ובזמנינו שמצוי מקוואות וקל לטבול בודאי מי שיכול ראה להיזהר בזה ומתן סכרה מאוד גדול וזושה לאריכות ימים, ובוודאי שהתפילה והלימוד בקדושה הוא מעלה גדולה ביותר גם שיתקבלו התפילות, וגם שיבין יותר טוב הסוגיות הנלמדות.

שאלה: לפעמים יש לאדם כל מיני שיקולים מדוע לא לעשות איזה דבר שצריך לעשותו בטעדיק שהוא נוהג כך

שאלה: בשבוע האחרון נלקח לעולמו גדול הדור רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל, והנה ידוע שצדיק שנפטר ורוצים לקבל את ההשגות שלו צריך ללמוד ממעשיו ולהתחזק בהם ועי"ז הוא מלץ יושר עליו, אך אפשר להתנהג כמו אדם כ"כ ענק? **תשובה:** בוודאי שאין הכוונה לכל אדם להיות ממש כמוהו כי זה כמעט בלתי אפשרי ובוודאי לא לכל אחד שעדיין לא עבד עי"ע המון שנים, אבל בוודאי אפשר להתחזק ממעשיו, ונביא להלן מספר נקודות לחיזוק. **דבר ראשון: ללמוד מהעקבות שלו** מרן זצ"ל לא החסיר כלום מסדרי הישיבה באמצע הזמן; בימי בין הזמנים: בליל שישי; במצאי שבת; תמיד הוא נתן את כלו לסדר קבוע ורציף. בימי בין הזמנים התקיים בביתו המצד לשיעורים ומסרסר בזמן, בהם השתתפו עשרות תלמידים. אלא היה הפסק ברצף אפילו לא ליום אחד, והשיעור נמשך עם כל משתתפיו מדי יום, אפילו ביום בדיקת חמץ. **דבר שני: אם עושים מה שצריך אין לחשוש כלל. ולא לחשוש מה יגידו ומה יחשבו האנשים** ורבים הם הסיפורים המספריים עליו בעניינים אלו, גם בענייני העולם כששאלו אותו שאלות ענה את מה שחשב, ולא חשש מדעתו של אף אחד. מעלה זו היתה ניכרת אצלו גם בתקיעת השופר שחלק מכח הצלחתו לתקוע בצורה חדה נובע מכך שאינו חושש כיצד יצאו התקיעות ומה יקרה אם לא יצליח, אלא מתמקד בעצם מלאכת הקודש בלבד. וכשהיו שואלים אותו אם לחוץ מהשיעורים וכדומה היה עונה וכי מה יש להילחץ? מקסימום יתברר טעמתי. וכן כשהחל לדבר לראשונה על העניין של שהות בישיבה בימי החנוכה, עוד התקשו הבחורים לקבל את הדברים ובחנוכה חזרו רוב בחורי הישיבה לביתם, מעט בחורים כן נשארו, אך ר' גרשון, ללא נגיעות אישיות, הורה להם שלא ישארו לבדם, וישבו גם הם לביתם. כמו"כ היה מדבר רבות ללמוד מוסר בלי סוף שיחות בעניין זה והוא לא התייאש למרות שלפעמים זה היה נראה מגוחך אבל הוא עשה את זה כי הוא חשב שזה התיקון של הדור ועושים מה שצריך לא פחדים ממנה יאמרו. **דבר שליש: להיות נושא בעול עם השני ורגיש לזולת** סיפור בימי השבעה סיפורים רבים ודבר זה צריך לעורר אותנו לא רק לשמוע את השני אלא אף לשאת עמו בעול ולסייע בידים ככל שניתן. נביא להלן כמה סיפורים מחזקים מעניינים אלו. היה לו קרוב משפחה לגמול שהיו לו פצעים מוגלתיים, במשך תקופה היו צריכים לחבוש את גופו בתחבושות. רבי גרשון ממרום גילו ומעמדו היה מגיע מידי יום ביומו לביתו בשביל לחבוש את פצעיו וכשהיו אומרים לו הלא יש אח רואי שמאמר לעשות את זה היה עונה האח ממחר לעוד בתים לעשות את זה והוא יעשה את זה מהר ולהרדי תחבושות מהר מפצע מוגלתי הוא כאב רב, אני יש לי זמן ואני יכול לעשות זאת בעדינות. פעם הגיע אליו יהודי פלוני ושח את אשר על ליבו כי הוא סובל מכל מיני בעיות במעיין. לאחר שהלך אותו יהודי, התקשר בעצמו לאשתו של אותו יהודי, ואמר לה שכאדי שתכין בלעלה צנימים, משום שזה מועיל למעיין. פעם יהודי חולני הגיע לביתו לבקש ברכה ולא התאפשר להכניס אותו לאחר מעשה זה נודע לרבי גרשון הוא רץ לחפש אותו ולא מצא, לאחר זמן התברר שנפטר, רבי גרשון עד סוף ימיו למד משניות לעילוי נשמתו, ועניין זה נודע באקראי לבני הבית. היה מנהגו לומר חבורה לכל יום לוועד אחר בישיבה בשבוע שבו עזרה החבורה. אחד הבחורים אמר לו ביום ראשון איזה הארה טובה על החבורה במשך כל השבוע רבינו הזכירו לשבח, והנה כשהגיע יום חמישי רבינו הזכיר אותו השיעור בדיוק אך השמיט שמו של אותו בחור שאמר הארה יפה, וכשנשאל עי"ז נכדו הקרוב רבי יחזקאל לוי שליט"א מדוע השמיט שמו של הבחור? ענה רבי גרשון ביום חמישי ששב בשיעור משהו שהוא הגיע יחד עם אותו בחור לישיבה והם יחד צומחים וגדלים, חשבתי שאם אני אומר את השם של אותו בחור זה יגרום חלישות הדעת לחבר שלו, לכן נמנעתי מלומר. זה אחד הגיע בחור לישיבת פוניבז' ביום הראשון של הזמן. מלווה במזודות כבדות, הבחור, שלא הכיר את הישיבה, וגם את ר' גרשון לא הכיר, פנה לר' גרשון שבדיוק עבר שם, ובתמימות ופשוט פנה ושאל אותו היכן הישיבה? ענה לו ר' גרשון אני שם הולך לשם, אני איתן. שאל אותו הבחור מי אתה? ענה לו ר' גרשון אני עובד בישיבה והוסיף וביקש להקל על הבחור ולקחת ממנו תיק אחד עד לישיבה. הבחור הגיש לו תיק אחד בתודה, ולמחרת מה רבה הייתה תדהמתו כשגילה שאותו יהודי מוסר שיעור בישיבה. **דבר רביעי:** להתפלל כמו שצריך. אלפים ראו אותו אף הוא מתפלל כמוהו מעות שם אצבע בסידור על כל מילה ומילה גם בחזרת הש"ץ הקפיד להניח אצבעו בסידור. **דבר חמישי: לימוד בחזרה** הוא מעולם לא עשה סיום מסכת בלי ללמוד את המסכת פעמיים.

שאלה: האם על אדם להתערב בעניינים מסוימים שלא נמצאים בתחום אחריותו? **תשובה:** ידוע שבחיי ראשי ישיבת פוניבז' זצוק"ל רבי גרשון אדלשטיין לא התערב בשום עניין וכשביקשו ממנו להתערב הוא היה אומר

שאלה מעניינת: בעיירה פלונית היו רק 2 סכינים כשרים לשחיטה. אחת מהם נפגמה ולא ידעו חכמי אותה עיירה איזו מהן, יען לא היו בקיאים בהלכות שחיטה. כך עברו עליהם הימים בלי שאכלו בשר בהמה או עוף. הגיע לשם אדם אחד חכם ושאלם: מדוע תימנעו מאכילת בשר?! סיפרו לו את כל המעשה ואת הצער שהוא גורם להם. אמר להם החכם: מה הבעיה?! תאכלו בשר בן פקועה! השיבו לו אנשי העיירה: הן אמרת ת"ח גדולים אנוהו... אבל זאת כן ידוע לנו, בן פקועה נידון בשחיטת אמו בתנאי שנשחטה כדין, אבל אנו, איך נדע אם שחטנו אותה כדין? אמר להם החכם: בואו ואינני לכם אף וטבלו לאכול בשר בן פקועה כשר למהדרין למרות שסכין אחת ודאי פגומה. מה הייתה העצה? **תשובה:** יקחו בהמה מעוברת, ישחטו את האם בסכין אחד ואת הוולד בסכין השניה ויאכלו רק את הוולד. ואז, אם האם כשרה, אזי הוולד לא צריך שחיטה, כיון שניתר בשחיטת אמו, ואם השניה כשרה, הרי נידון בשחיטה שלו עצמו.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו לי להשבע (חלק מההצעות הם מגיליון מרווה לצמא מדור הרעיונות המיוחד ששם): א. לגבי פצעים בתוך הפה - להכין מי מלח בריכוז לא מלוח מדי (לפי הסעם) ולהשהות אותם בתוך הפה חצי דקה - עוזר נקודתית לאותו זמן, ככה כמה פעמים ביום שצריך ולהתפלל שיעבור לגמרי. יש בידע עצה לשואל על הפצעים ניתן להשיג גיל טבעי אצל משפחת זלצמן ברחוב שלמה הכהן 5 בדוק ומנוסה כבר כמה שנים. **אפסות [פצעים בפה] ? תפוחי עץ צהובים מרגיעים ומרזים את הריפוי. **עצה** לפצעים בפה יש קרם "אורקורט" ששמים על הפצעים וזה מפחית כאב וגם ממחר סילוקם. אבל למניעה לכתחילה, אני מצאתי שמאד עוזר - מיפה רגיל, אבל לא כל סוג. אחד שאני יודע שעזר ב"ה"קולגייט טוטאל" המיוצר בבריטניה (דוקא). והרבה תפילות. **לגבי עצה** לפצעים בפה - להתיז חלב עזים ישר מהעז לתוך הפה, תוך דקות וראים שיפור [בבני ברק אפשר להשיג ליד מכבי אש בטלפון 0508760926]. **מהניסיון שלי** עם פצעים בכל חלל הפה ובלוע אצל תינוק, היו שני דברים יקרים אבל שווים: 1. ארטיק לימזור, להשיג בטל' 0587932444. 2. עזר יותר וגם הקל מאוד על הכאבים - תרסיס SOS שניתן במרשם רופא, ובאופן כללי להקפיד על היגיינת פה, להחליף בתדירות גבוהה מברשת שיניים, ואם זה תינוק לא לחטא ולהרתח היטב פטמות בבוקרים ומוצאים וגם להחליף אותם בתדירות גבוהה. **בעניין פצעים בפה**, רוב הפצעים בפה באים בגלל אכילת סוכר (מצוי מאוד באלו ששותים קולה ואוכלים סוכריות ושוקולדים, או רוג'ל וכדומה). שהסוכר בריכוז גבוה. מנסיון, מניעה מסוכר ושתיית מים, מפחיתה משמעותית את הפצעים הללו. ואפשר להרגיש זאת בתוך בן צר. **בקשר** לפצעים בפה ניתן לקנות תרסיס בשם סוראקס בבית המרקחת או לחילופין אס או אס כמו כן ידועה התרופה של חלב עזים טרי. לפצעים המתהווים עקב טיפולי כימותרפיים ניתן להעזר בארטיק ביתי המיוצר ממאה אחוז לימון. **פצעים בפה - לשטוף** במי מלח כמה פע' ביום (בדוק). **ב. בעניין כיבוס הצציות שנהרסות.** רוב אבקות הכביסה מכילות חומר שנקרא "ביו" BIO וזה חומר שחרור את הצמר. נדמה לי שבאבקות לתינוקות ולבעלי עור רגיש אין את החומר הזה. בהצלחה. **ציצית, שהחוטים** יהיו פחות חלשים- לא לכבס בחומרי כביסה מלבינים כמו אוקסיגן, וניש קליה ואפי אבקת כביסה טייד וכמובן לא באקונומיקה (בדוק). **פתרון** נגד בעיית הציצית: יש להשים בקצוות של החוטים מעט דבק 3 שניות, זה עוזר מניסיון. יש כאלה שאומרים להשים לק, ומניסיון זה לא עוזר, כי זה יורד בכביסה. **ציציות** שנפרמות לא עוזר לשים את הציצית בתוך רשת, יש להשיג בחנויות של תשמישי קדושה "מגן ציצית" זה מכשיר שמסובבים בתוכו את החוטים ואז מהדקים אותן, הקצוות נשארים כמו חדשים גם לאחר כביסות רבות. (אני קניתי בחנות ספרים של סאטמר בב"ב, אבל נראה לי שמוכרים את זה בהרבה מקומות). **ציציות** של ילדים - שלא יקרעו- ניתן לקנות ציציות מוכנים מחוטות עבים (קונים מוכן לא צריך להכין לבד) ג. תשובה לשאלה שראוים "לכלוכים" שקופים: העין שומרת על צורתה העגולה, בעזרת זה שהיא מלאה נוזלים, יש חלק בעין שנקרא זוגיות ושם יש 98% של נוזלים והשאר חלבונים ורכיבים נוספים, ברגע שיש שינוי כלשהוא ברכיבי הזוגיות ניתן לראות לכלוכים/חוטות/בובים. השינוי יכול להיות מכל מיני סיבות מס' גבוה, הפרדות רשתות וכו' ויכולה**

גם לקרות כשהכל תקין ואין בעיה מהותית בעין, עם הזמן מתרגלים לעניין...רק לשים לב שאם יש פלאשים/הבהובים חזקים וחסר בשדה הראייה לגשת מיידית לרופא. ד. ילד שנפל וקיבל מכה ורוצים למנוע נפירות לפני שהתחיל להתנפח יש להצמיד למקום גביע כסף [אמיתי] ולחכות בעדניות למשך 2-5 דקות. ה. לעצור דימום באצבע - שמים קפה שחור [טחון] בכוס ומכניסים את האצבע לכמה דקות. ו. להמסת "אבנים בכליות" לשים בסיר קילו בצל וליטר מים לבשל למשך שעתיים עד שישאר כמות קטנה של נוזלים [בערך כוס] לשים בכוס ולשחוט את הבצל לתוך הכוס הזו ולשתות בבוקר על קיבה ריקה שעה וחצי לאחר מכן לא לאכול [לפעמים יש לחזור על הפעולה]. ז. בענין פנייתכם על הקרוהן והקוליטיס: רצינו לספר שאנחנו הורים לילד שגילו לו לפני מספר חדשים קרוהן, ויש לנו מספר תובנות בענין: 1. ישנו ארגון הנקרא "עזרי מעם" של הרב במברגר שעזר לנו מאד מאד. הארגון עוזר לאנשים גם בהתאמת רופאים מקצועיים (שאינו הרבה כאלה) ובבתי חולים מתאימים, וכן מלוים ותומכים לאורך כל הדרך, ויש להם הרבה טיפים ועצות שמקלות על התהליך. כמו"כ הם מארגנים כינוסים להורים לילדים, וכנוסים לבחורות וימי עיון לנשים. מוציאים בחורי ישיבות עם קרוהן וקוליטיס לטיולים מתאימים, טיולים לנערות המתמודדות. מה שנותן קבוצת תמיכה והרבה מידע. כדאי מאד להיות איתם בקשר- ezrimeim100@gmail.com 02-6449170 (בימים אלו הארגון עמל על בניית אתר שמגיש את כל החומר לתועלת הצבור. כמו"כ בדעתם להגביר את המודעות בישיבות לתזונה מתאימה לבחוריים הצריכים לכך- ועזרה כלכלית תוכל לעזור לארגון מאד לקדם את הענין) 2. חשבנו מאד לטפל בנושא הרגשי. ב"כ מעי דלקתי נובע ממתח נפשי וחשוב לעזור לחולה לווסת את הלחץ בצורה נכונה. גם על זה כדאי לדבר עם עזרי מעם 3. אנחנו צרמנו טפול טבעי של בית מרקחת רפואה וטבע. וראינו תוצאות מדהימות בס"ד (שהרופאים בבי"ח נדמהו!) אפשר לדבר עם הורקה - 050647470. וכן בירושלים אפשר להשיג מוצרים שלו אצל: 02-6514831. ח. ישנו קו הטיפים: 0796071328. ט. מה עושים לשן שכואבת? מניחים ציפורן [של בשמים] על השן שכואבת - או בין הלחי לשן הכאב נרעע בדקות ספורות. י. לגבי השואל על ניקיון נעלי גימנס ניתן להשיג אצל סנדלר צבע גימנס עולה בסביבות 30 ש"ח בכמות זי גדולה עובד פלאים. יא. איך מטפלים בנסגרת חניכיים? לקחת כפית מלח לערבב בכוס מים חמים עד שיימס המלח ולגרגר בפה [מומלץ בתדירות של אחת לשבוע]. יב. טיפול בכביות בפה או בעור: להניח דבש או פרוסות תפוח אדמה על הכויה [באופן כללי דבש מעולה לריפוי מהיר של פצעים כך נמסר ממרפאה לפצעים בפות חולים]. יג. אכילת חצילים עולה לגרום לטחורים.

התורה חסה: בעיות שאנשים שלחו ומבקשים מהקוראים שישלחו פתרון למייל שבסוף העלון. א. אשמח לשמוע פתרונות לאלרגיה לקרדית אבק הבית שגורמת לגירויים חזקים במקומות שונים ורגישים בעור. ב. אשמח לדעת איך לכבס ציציות בלי שהחוטים יצהיבו. ג. איך להלבין חוטי ציצית שהצהיבו בכביסה? ד. נשמח לקבל מידע על ייבוש נוזלים באזניים לילדה קטנה. ה. אם אפשר לדעת כיצד ניתן לטפל באופן טבעי באסטמה של העור הדלינו פצעים בדידים שגורמים לגירוד עד זוב דם. ו. מי שמכיר פתרונות מוכחים ומנוסים נגד בחילות/ הקאות בכללי ובתקופת הריון מה כדאי לעשות באופן טבעי/ רפואי. ז. פיתרון לטיפול בטעם הלוואי שבמי ברז רגילים. ח. אם אפשר בבקשה לשאול עצה: איך אפשר לאחסן בצורה מסודרת חוטים של מטענים אוזניות וכדו'

הלכות מצויות מהפרשה

בפרשתנו מובאת מצוות הפרשת חלה: כידוע עיקר מצוותה נאמרה לנשים לכפר על חטא עץ הדעת: והוא מצווה נמורה וסגולה גדולה לאישה. **חיובה הוא** בלישת בצק והיינו בעיסה העשויה מקמח (או 5 מיני דגן) עם מים. **כמות הקמח** הוא 1.200 ק"ג קמח או מפרישים בלי ברכה, ו 1.666 לר"ח נאה בברכה ולחזו"א מפרש בברכה מ-2.250. **ושבעה משקים** (יד שחט דם. יין דבש שמן

זית. חלב טל דם מים) ג"כ מפורשים בברכה. **ובמי פירות** כגון מיץ תפוזים או ביצים או שמן סויה וכדו' כשאין אחד מהשבעה משקים הללו מפרש בלי ברכה. **ומפריש כזית** (חצי ביצה של היום) ומצד הדין מספיק

גם אם הפריש משהו. **וההפרשה צריכה להיות מהבצק** ולפני לא מהני. ואם שכח יפריש לפני האפיה, ואם שכח גם אז, יפריש אחרי האפיה וקודם האוכל, ול"מ הפרשה אחרי שאוכל (וכשאוהב בחו"ל יכול להשאיר ולהפריש גם אחר האוכל) **ובעיסה נוזלית** כעוגת דבש וכעוגת לקח מפרש רק אחרי האפיה, ולא מהני כשהפריש קודם. **וההפרשה צריכה להיות** כעצומד עם העיסה ע"י הבצק המופרש, כי לכתחילה צריך להיות טמון לזה, ובדיעבד כשל אינו יכול ל"צ שיחיה ע"י. ומבשר הברכה, ויש שמפרישים אחרי הברכה, **ולאחמ"כ נוהגים לשרוף את הבצק.** ויש להזהר לא לשרוף בתנוה כי מטרף התנור. וכן כששורף על הגז בלי נייר כסף או לא בתוך קופסת שימורים יכול להטרף הכריים, ויש שעוטפים וזורקים לפח. **וכשהכל מבושל או מטוגן** יש שמחממים להפריש אבל בלי ברכה. **ואם הצטרפו עיסות מאותו סוג** בקופסה גדולה, או שהצטרפו למק"א **במקרה** כמה עיסות מאותו הסוג ג"כ צריך להפריש, ואם היה מקודם שיעור הקטן והפריש בלי ברכה וכתה הסל צירפם לשעור גדול ג"כ יצטרך להפריש שוב. **ומצוי הרבה בשמחות** שמביאים בשמחה הרבה אחים עוגות מאותו סוג ומצרף בארון או בארגז גדול או במקרה וכדו' וכ"א ישאל לרבותיו כי יש בזה הרבה שיטות. היוצא מכלל החדשים שזה עניין חמור וצריך לבדוק היטב כ"י. **וכשהתערבבה החלה** בעיסה המותרת ועדיין לא אכל, אפשר להתיר ההפרשה ע"י שאלת חכם וגו' תיורן, אבל אם אכל לא יתירו את ההפרשה כי יתברר שאכל טבל, ול"מ הפרשה אח"כ.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. מתאים גם לילדים: א. שם אחד מילדי הענק? אחימן. ב. הימים בהם נשלחו המרגלים היו ימי? ביכורי הענבים. ג. שמות שלושה מהמרגלים? גדי, גאואל, גדיאל. ד. הוציאו שם רע? זיבה. ה. מרגל שלא בחטא המרגלים? הושע. ו. " _____ לא נחלצתי?" וז"ל. ז. מה המרגלים כרתו בנחל אשכול? זמורה. ח. הקב"ה נשבע במילים? חי אני. ט. " _____ הארץ מאוד מאוד?" טובה. י. למי הוסיף משה אות לשמו? יהושע. יא. המרגלים יצאו לתור את ארץ? בנען. יב. מילה נרדפת להחפש? לתור. יג. על כל קורבן בקר וצאן מביאים? מנחה. יד. אביו של יהושע? נון. יה. המרכיב העיקרי במנחה? סולת. יו. ממנה מפורשים חלה? ערסותיכם. יא. על הציצית שמו? פתיל. יג. חברון בנתנה 7 שנים לפני? צוער. ק. מה עשו כלב בן יפונה ויהושע לאחר שחזו? קרעו בגדיהם. ר. חלה הפירות שהביאו המרגלים? רימון. ש. אחד מילדי הענק? שיש. ז. מן הגורן צריך להרים? תרומה.

חידה שהיה שואל רבי עובדיה יוסף את נכדיו: בראשיתי שני הכ"ף הסופי רבע עוף ובאמצע שלש כף מי אני ומה שמי? **תשובה:** חן ערכה 20 ומומלא שני הכף 40 האות מ' ורבע הוא 5 ולכן זה האות ה' ושלש הכף פירוש שהמילה כף מורכבת מ' ו' פ' ו' שה 100 ולכן שלש הכף זה האות ש' פיתרון החידה " משה"

חידות כלליות לחידות לשאל את הילדים: א. כמה עשוי חלב עזים? ב. איזה אב אינו מוחל על כבודו? ג. איזה גן מתפקד בלי גננת? ד. באיזה כף אי אפשר לאכול מרק? ה. את מי מכבדים עם מטאטא? ו. מי עף בלי שאף אחד יכול לראות אותו? ז. איזה דבר גדול נכנס למקום קטן? ח. למי יש ארבע כנפות והוא לא בגד? ט. כלי שאינו מיועד לאכול או למשקה? י. מי שואל ולא מקבל תשובה? יא. באיזה שדה לא צומח כלום? יב. אחד נפל מסולם בן 20 שלבים ולא קרה לו כלום?

תשובות: א. מעיזות. ב. חודש אב. ג. גן חיות. ד. כף הרגל. ה. את הבית. ו. חלום. ז. "וכחלום יעוף". ח. כסף גדול. ט. ארבע כנפות הארץ. ט. כלי נגינה. י. שואל חפץ. יא. שדה תעופה. יב. נפל מהשלב הראשון.

משמעויות למילה רב. רב - הרבה. "המעט הוא אם רב" ספרנו: רבים או מעטים (במדבר יג יח). **רב - מספיק.** "יש לי רב" תרגום: סגי (בראשית לג ט). "אילימא בחיה גדולה מי סגי לה סוגר (שבת נא). **רב - ירה ירייה.** "וַיִּשְׁלַח חֲצִיו וַיִּפְּצֵם וַיִּקְרִים רַב וַיִּהְיֶם". מצודות ציון: כמו רובה קשת (תהלים יח טו). **רב - גדול.** "קרי' מלך רב". מצודות ציון: גדול (תהלים מח ג). **רב - שר.** "על כל רב ביות" רש"י: עד כל שרי הסעודה (אסתר א ח). **רב - אדון.** "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס" (אבות א ג). **רב - מורה הוראה בישראל.** "עשה דף רב" (אבות א ו). **רב - יותר מחצי.** "אם מִפְּנֵי הוּא אֵין רַב הַמִּנִּין סְהוֹר" (כלים ג לו). **רב - יוצר מיהבה.** "אֵין רַב לֹ"י רִשְׁי"י: ריבונו גו' וינקמו נקמתו. "הרב את ריבנו". **רב - שמו של אמורא.**

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431

לראותם

לראות את גדולי ישראל

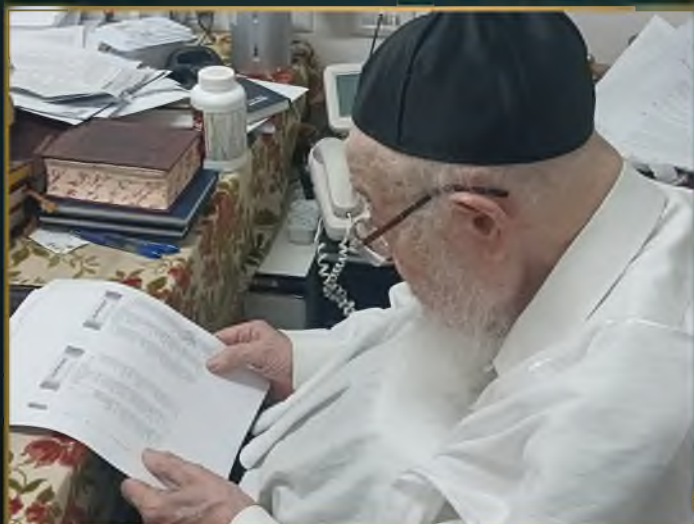
עלון מס. 130 | פר' שלח תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

לכל ידידינו היקרים השלום והברכה

כפי שנשלח במייל שע"י מערכת "קובץ גליונות" ימים ספורים לפני חג השבועות בו התאפשר לכלל המנויים להעביר את שמם ובני משפחתם בכדי שנוכל להיות שליחים עבורם ולהעבירם לגדולי ישראל לברכה והצלחה לקראת חג מתן תורה, ואכן מאז פורסם הדבר החל המחשב לקבל שמות רבים, זה לברכה וזה לישועה כל אחד כפי ענינו, שמות רבים זרמו למערכת מכל קצוות תבל וגילינו עד כמה דחוק ובאיזה הקף עולמי ה"קובץ גליונות" מופץ ומוגע מדי שבוע. כפי שניתן לראות ולהרגיש בתמונות המצורפות, גדולי ישראל טרחו והקדישו מזמנם העמוס בערב החג לברך את השמות שרוכזו בדפים מסודרים והאצילו מברכתם איש איש ובקשתו.

מעמד נדיר זכו השולחים שמוותיהם, לברכה מיוחדת ממרן רשכבה"ג ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל לאחר שהדליק את נרות החג כליל חג השבועות נמסרו לידיו הדפים עם השמות וראש הישיבה למרות חולשתו העתיר בתפילה ובירך השמות וכפי שנודע אח"כ שעות ספורות לאחר מכן פונה לבית החולים ולאחר כמה ימים נסתלק מעמנו אשרי מי שיזכה להבנם לרשימת השמות וליכות לברכתו שהיתה מברכותו האחרונות.

השמות הועברו לגדולי הדור: מרן ראש הישיבה הגר"ב ד' פוברסקי שליט"א, מרן ראש הישיבה הגר"מ צ' ברגמן שליט"א, מרן עמוד ההוראה הגר"י זילברשטיין שליט"א, מרן המשגיח הגר"ד סגל שליט"א, מרן הגר"ש שטינמן שליט"א, מרן הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א, מרן הגר"ח פיינשטיין שליט"א, מרן הגר"מ ש' אדלשטיין שליט"א, שחלקם ברכו בעיצומו של החג ולא היה ניתן לתעד.

וְיִהְיֶה בְּנִסְעֵי הָאָרֶץ:

שלושים שנות הנהגת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוק"ל בראשות ועד הרבנים לעניני צדקה בארה"ק, אשר היתה משויש ליבו כל ימי חייו להחיות ולהצלת אלפי רבבות של נפשות ישראל מכל רחבי הארץ השדויים במצוקות בהקדישו זמן רב לפעולות הצדקה הגדולות של ועד הרבנים, ובכל עת רצון העתיר והתפלל לישועת והצלחת התורמים לוועד הרבנים, גם מכתבים רבים יצאו מתחת ידיו בהם קרא לציבור להדר ולהעביר כספי הצדקה לוועד הרבנים הן מעשר כספים ומתנות לאביונים ובכל עת וזמן.

מרן ראש הישיבה זצוק"ל מתפלל "תפילת השליה" על תורמי "ועד הרבנים" בער"ח סיון

התמונה האחרונה: מרן מתפלל על תורמי "ועד הרבנים" בהדלקת נר ערב שביעי של פסח תשפ"ג

מרן ראש הישיבה זצוק"ל מתפלל על תורמי "ועד הרבנים" בהדלקת נר חנוכה תשע"ב

מרן ראש הישיבה זצוק"ל מקים ב"ועד הרבנים" את קרן צדקת הרב אלישיב

מרן ראש הישיבה זצוק"ל בתחילת כתיבת ספר תורה לע"נ מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל

מרן ראש הישיבה זצוק"ל מעתיר על תורמי ועד הרבנים בערב יום כפור תשפ"ב

מרן ראש הישיבה זצוק"ל במתנות לאביונים לוועד הרבנים פורים תשפ"ב

מרן ראש הישיבה זצוק"ל מעתיר על תורמי ועד הרבנים ערב יום כיפור תשפ"ג

30 שנה בראשות ועד הרבנים לעניני צדקה בארה"ק

מרן ראש הישיבה זצוק"ל במתנות לאביונים לוועד הרבנים פורים תשס"ט

מרן ראש הישיבה זצוק"ל בסעודת פורים תשע"ג

מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א בשיחת חיזוק מיוחדת בהיכל ישיבת "מגדל עוז"

מרן הגרמו"צ בדרגמן שליט"א חבר מועצת
על חשיבות הפעילות של מוקד העירוב

הגר"א דינר בדיון בשאלה הלכתית בעירוב

מרן הגר"א פולץ בשיחת הכנה למתן תורה
בישיבת נתיבות התורה

הכנה למתן תורה - שיעור כללי בישיבת נתיבות התורה
ע"י ראש הישיבה הגר"י דובינשטיין שליט"א

מרן ראש הישיבה הגר"ד פובדסקי שליט"א

תלמידי ת"ת נתיבות משה קדימה במעונו

בכתיבת אותיות לס"ת של קהילת האברכים
בבאנוס איירס - ארגנטינה

שמחת הווארט לנכד מרן ראש הישיבה עם נכדת
מרן ראש ישיבת חברון הגרמ"מ פרבשטיין שליט"א

המשגיח הגר"ח מישקובסקי
בתפילה במידון

ראש ישיבת קרית מלך הגאון הגדול רבי יעקב קרפ
בתפילה ע"י שריד בית מקדשנו

מרן פוסק הדור הגר"י זילברשטיין שליט"א
בחדר הכנסת אורחים שע"י ארגון מאירים
להוללה בבית"ח מעייני הישועה

מרן הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א בכתיבת אותיות בספר תורה שהכניס
ר' אלי חסקל לבית מדרשו של הרב גלאי בשכונת שיכון ה' בבני ברק

הגאון הרב יצחק קולדצקי בתלמוד תורה נר שמואל

מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין
בעצרת מספד בבית הכנסת צא"י רמת אהרן

מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א
בדרכו למסע חיוזק ארה"ב בעת ההמתנה לעלייתו למטוס
בפלפול תורני כשהוא שקוע בעומקה של תורה עם מלווי

מרן ראש ישיבת תפרה הגר"א פילץ
בתפילה בכותל המערבי

מרן פוסק הדור הגד"מ שטרנבוך שליט"א

הכנסת ספר תורה בריסק

הכנסת ספר תורה בריסק

עם שומרי שביעית לאחר קצירת החטים

קציר חטים

התמונה האחרונה: מסירת השיעור עד כלות הכוחות

תיעוד מרתק: מדוע אספו קבוצת רבנים שלג למשאית בחרמון

מבצע שלג: שעת בוקר מוקדמת. אל מדומי החרמון עולה צוות מורחב של מערך השטח ב'טהרת המשפחה' המורכב מדבנים, אנשי לוגיסטיקה ועובדים. המטרה: מבצע שלג.

במשך כמה שעות הם ממלאים שקים - שאינם נחשבים לכלי בשלג נקי בכמות הנצרכת להכשרת מקווה שק אחרי שק, הם ממלאים במסירות ובמידוי נגד הזמן, לפני שהשלג יימס - למען מצוות הטהרה.

היעד: מקווה הטהרה החדש ביישוב אלישיב שבשרון.

על פי ההלכה, אם אין מי גשמים, ניתן להשתמש בשלג למילוי האוצרות. ב'טהרת המשפחה' לא מחכים לחורף הבא ולמען טהרת עם ישראל ימים ספורים לפני שהשלג האחרון בחרמון נמס הם יוצאים למבצע מורכב לאיסוף השלג.

אחרי שהם אוספים את השלג למשאית קידור, הם יוצאים במהירות ליישוב אלישיב שבשרון. באמצעות מנוף שמחכה להם המשאית פורקת את שקי השלג הקפואים שנשפכים על גג המקווה. בתוך כמה שעות השלג נמס והמים ממלאים את האוצרות.

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 130 | פר' שלח תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מרבן זקני ראשי הישיבות שליט"א מקימים בועד הרבנים לעניני צדקה בארה"ק את קרן "צדקת רבינו גרשון" על שמו של מרבן ראש הישיבה רשכבה"ג רבינו ירחמיאל גרשון בן רבי צבי יהודה זצוק"ל אדלשטיין לעילוי נשמתו ולהמשך מפעלו הקדוש ועד הרבנים להצלת אלפי נפשות במצוקה מכל רחבי הארץ.

